

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**СПИСИ ОДБОРА  
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**XII–XV**

Поводом двадесет година од оснивања  
(1997–2017)

Приредио  
Јован Вуксановић

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ  
НМ ЛИБРИС

**СПИСИ ОДБОРА  
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА  
XII–XV**

Поводом двадесет година од оснивања  
(1997–2017)

Приредио  
Јован Вуксановић

2018



Предлог Републичке радне групе за стандардизацију азбуке за потребе описмењавања ученика у основним школама Србије сачињен и поднет Министарству просвете Републике Србије 2004. године.

А а	Е е	Л л	П п	Ф ф	Ф ф
Б б	Ж ж	Љ љ	Р р	Х х	Х х
В в	З з	М м	С с	Ц ц	Ц ц
Г г	И и	Н н	Т т	Ч ч	Ч ч
Д д	Ј ј	Њ њ	Ћ ћ	џ џ	џ џ
Ђ ђ	К к	О о	У у	Ш ш	Ш ш

0123456789

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

*Поводом 20 година од оснивања  
(1997–2017)*

# СПИСИ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА XII–XV

Избор документације и други прилози

Свеске:

XII (2010–2011)

XIII (2012–2013)

XIV (2014–2015)

XV 2016–2017)

Приредио  
Јован Вуксановић

Институт за српски језик САНУ  
НМ Либрис

Београд  
2018

Рецензенти  
Проф. др Срето Танасић  
Проф. др Вељко Брборић

## ЗАХВАЛНИЦА

Објављивање *Списа* Одбора за стандардизацију српског језика омогућено је захваљујући добијеним материјалним средствима од Министарства културе и информисања Републике Србије. Захваљујемо на помоћи и разумевању. Захвални смо такође и на разумевању и стрпљењу чланова Одбора и његових комисија, јер су на појаву *Списа* дуго чекали.

Одбор за стандардизацију српског језика

<b>Од јубилеја до јубилеја – Одбор за стандардизацију српског језика</b> (Јован Вуксановић, секретар) . . . . .	15
<b>УМЕСТО ПРЕДГОВОРА</b> . . . . .	19

## 0. ЗАПИСАНО СЕ ДУЖЕ ПАМТИ

### Документа архива – тако је почело

– Писмо академика Предрага Палвестре и академика Павла Ивића из САНУ упућено на адресе оснивача Одбора за стандардизацију српског језика (24. 2. 1997) . . . . .	23
– Адресар установа које су основале Одбор за стандардизацију српског језика . . . . .	26
– Писмо Министарства просвете и Министарства културе Матици српској у Новом Саду о примени Правописа српскога језика МС (1993) од 1. јануара 1997 (21. октобар 1996) . . . . .	27
– Обавештење министра просвете о примени новог правописа у школама (22. 1. 1997) . . . . .	29
– Допис САНУ представницима влада СР Југославије, Црне Горе и Републике Српске о првој (конституитивној) седници Одбора . . . . .	31
– Прво позивно писмо члановима Одбора за стандардизацију српског језика од 20. новембра 1997. . . . .	32
– Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика (12. 12. 1997) . . . . .	33
– Пословник о раду Одбора (12. 12. 1997) . . . . .	36
– Списак чланова Одбора приликом оснивања (12. 12. 1997). . . . .	37
– Прелиминарни списак комисија Одбора (12. 12. 1997) . . . . .	38
– Програм рада Одбора (25. 12. 1998) . . . . .	39
Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика и представника његових оснивача (12. 12. 1997) . . . . .	41

## I. ХРОНОЛОГИЈА И АРХИВ

– Важнији догађаји и запис из архива – за проверу и дуго сећање . . . . .	45
---	----

## II. КУТАК ЗА ПОДСЕЋАЊЕ

– Записник са састанака Комисије за терминологију и Комисије за информације и документацију Завода за стандардизацију поводом захтева у промени кодова у стандардима ISO DIS-2 i ISO DIS-3 одржаног у Народној библиотеци Србије (4. 3. 2005). . . . .	59
– Допис Председништва Одбора за стандардизацију српског језика Матици српској у Новом Саду ради покретања припреме другог, прерађеног издања једнотомног <i>речника српскога језика</i> . . . . .	63

- Извештај секретара Одбора за стандардизацију српског језика о учешћу на међународном научном симпозијуму о језичкој ситуацији у Црној Гори и раду Одбора . . . . . 64
- Писмо академика Ивана Клајна, председника Одбора за стандардизацију српског језика упућеног Вуковој задужбини 12. 10. 2009. године поводом вести дневног листа „Блиц” (6. 10. 2009) о посети министара (просвете, културе и науке) Вуковој задужбини . . 66

### III. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ 20 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА

#### Прилози за монографију поводом сребреног јубилеја

Др Срето Танасић: <i>Одбор за стандардизацију српског језика – искуства и поуке из двадесетогодишњег рада</i> . . . . .	72
Академик Предраг Пипер: <i>Образложење предлога за избор проф. др Срете Танасића за председника Одбора за стандардизацију српског језика</i> . . . . .	80

### IV. СПИСИ СКУПНИХ ЗБИРКИ (2010–2017)

#### СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА

##### 0. Записници са седница Одбора за стандардизацију српског језика (дванаестог до двадесетог):

– Записник с дванаесте пленарне годишње седнице (27. јун 2008) . . .	85
– Поводом Записника с дванаесте седнице (Ј. Вуксановић) . . . . .	88
– Записник с тринаесте и четрнаесте пленарне седнице (24. фебруар 2011) . . . . .	92
– Записник с петнаесте (свечано-радне) седнице Одбора (12. 12. 2012) . .	97
– Записник са шеснаесте и седамнаесте пленарне седнице Одбора (25. 2. 2015) . . . . .	100
– Предлози и примедбе на Записник са шеснаесте и седамнаесте седнице Одбора (Ј. Вуксановић) . . . . .	104
– Записник са осамнаесте пленарне годишње седнице (6. 12. 2016) .	105
– Записник с деветнаесте пленарне годишње седнице (26. 6. 2017) .	109
– Записник са двадесете (свечано-радне) седнице (12. 12. 2017) . . .	113

<b>Прилози:</b> 1) Белешка с осамнаесте седнице Одбора за стандардизацију српског језика (Ј. Вуксановић) . . . . .	117
--	-----

##### 1. Извештаји о раду Одбора за стандардизацију српског језика (од 27. јуна 2008. до краја 2017. године:

– Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у периоду одржавања последње седнице 27. јуна 2008. године од 24. фебруара 2011. године . . . . .	123
--	-----

<b>Прилог:</b> Предлози за рад у раздобљу које је пред нама . . . . .	131
---	-----

– Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика (1997–2012) поводом петнаест година од оснивања . . . . .	132
– Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика за протекли период (2013. и 2014. годину) . . . . .	142
– Извештај о раду Одбора за стандардизацију у 2015. години . . . . .	148

– Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у 2016. години. ....	154
<b>2. Саопштења за осниваче и јавност после одржаних пленарних годишњих седница Одбора за стандардизацију српског језика:</b>	
– Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика и представника његових оснивача после одржане тринаесте и четрнаесте пленарне годишње седнице од 4. априла 2011. године .	161
– Резултати потврдили оправданост постојања (оглашавање Одбора поводом петнаест година рада) . . . . .	164
– Саопштење са шеснаесте и седамнаесте седница Одбора за стандардизацију српског језика од 6. 3. 2015. године . . . . .	167
– Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика с Осамнаесте седнице од 6. 12. 2016. године . . . . .	170
– Саопштење с деветнаесте седнице од 26. јуна 2017 . . . . .	172
Прилог: <i>Предлог плана рада за 2017. годину и раздобље пред нама.</i> . .	175

## СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ

1. Обавештење преко е-поште прослеђено Јовану Вуксановићу, секретару Одбора за стандардизацију српског језика, од ПР службе Министарства просвете, 22. 2. 2010. ....	180
2. Допис е-поштом Зорана Ђорђевића од 4. 8. 2010 на име Срете Танасића, потпредседника Одбора, и Јована Вуксановића, секретара, с молбом да се у нови пасошима дозволи писање латиничког диграма <b>dj</b> / <b>DJ</b> за ћирилично <b>ђ</b> / <b>Ђ</b> (разлози образложени) . . . . .	181
3. Допис е-поштом Марјане Јакшић којим тражи мишљење у вези с прилагођеним писањем или писањем у изворном облику у латиничком тексту неких енглеских назива (1. 2. 2011) . . . . .	182
4. Допис е-поштом са питањима за разговор Јована Вуксановића, секретара Одбора за стандардизацију српског језика, с Ержицом Пап Рељин, новинарком РТВ из Новог Сада, 23. 7. 2012 . . . . .	183
5. Допис академика Предрага Палавестре, секретара Одељења језика и књижевности САНУ, којим обавештава Одбор о избору академика Предрага Пипера за члана Одбора за стандардизацију српског језика уместо преминуле Милке Ивић, академика (од 30. 11. 2012) . . . . .	184
6. Допис др Срђана Вербића, министра просвете, од 17. 12. 2014, којим обавештава Одбор о потреби да се српско писмо ћирилица стандардизује. . .	185
7. Молба Наташе Ранковић у вези с коришћењем назива <i>Patient Management</i> у српском језику од 15. 1. 2016 . . . . .	186
8. Писмо секретара Одбора академику Ивану Клајну, председнику, од 1. 2. 2016, којим којим предлаже да се ажурирају текуће обавезе . . . . .	187
9. Текст е-поштом Милорада Дешића поводом дописа Министарства спољних послова о називу држава (5. 4. 2016), веза с дописом е-поштом Ком. бр. 7 Мати Пижурици . . . . .	188
10. Текст достављен е-поштом од Мате Пижурице поводом расправе на малом Одбору око имена држава (9. 4. 2016) . . . . .	191

11. Писмо Јована Вуксановића, секретара Ком. бр. 5 и Одбора, Мати Пижурици, председнику Ком. бр. 5, којим се предлаже активирање и ефикасније решавање обавеза. ....	192
12. Допис е-поштом Јелице Стојановић, члана Комисије бр. 5, којим се извињава што неће моћи да присуствује заказаној седници Одбор због ранијње преузетих обавеза (од 6. 12. 2016).....	193
13. Писмо Мате Пижурице од 4. 12. 2016. којим саопштава да због породичних разлога неће присуствовати седници Одбора .....	194
14. Писмо поверенице за заштиту равноправности Бранкице Јанковић у коме тражи мишљење од комисије Одбора поводом негативне конотације у вези са речи <i>хомосексуализам</i> .....	195
14а. Допис проф. др Вељка Брборића проф. др Срети Танасићу у вези избором председника и секретара Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима од 10. 4. 2017 ..	196
15. Писмо е-поштом Нермине Хаџић, професора, којим тражи одговор како правописно наводити имена организација, компанија на енглеском језику и др. језику ( <b>ArcelorMital, Global Ispat Koksna industrija, Bulding Performance Institute Europe [BPIE]; The Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit; European Bank for Reconstruction Development [EBRD]</b> ) од 2. 8. 2017 .....	197
16. Писмо е-поштом Желимира Јанића, апотекара, од 15. 3. 2017, којим тражи стручну помоћ како правописно и језички наводити своју титулу: <b>мр фарм. спец. Желимир Јањић / мр фарм. Ж. Јањић, спец. спец?</b> .....	198
17. Писмо Јована Вуксановића, секретара Одбора, којим поздравља рад округлог стола о правопису (од 9. 10. 2018) .....	199

### ***Захвалница, молба, подршка***

- Захвалница Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања поводом предлога за решење назива скулптуре *Београдски читач / Београдски читалац* – Гордана Влајић, књижевница .....
- Молба за решење проблема у вези с писањем имена *Нађа* у документу на италијанском језику .....
- Допис Удружења *Ћирилица*, Београд за подршком поводом Решења Уставног суда Србија у покренутом поступку за утврђивање неуставности одредаба Закона о „Службеној употреби латиничког писма” (Решење у прилогу) .....

### **СПИСИ ОДБОРА УПУЋЕНИ ДРУГИМ ИНСТИТУЦИЈАМА, ОРГАНИЗАЦИЈАМА, ТЕЛИМА И ДРЖАВНИМ ОРГАНИМА И ПОЈЕДИНЦИМА ИЗ ОДБОРА И ИЗВАН ЊЕГА**

1. Писмо председнику комисије Одбора за стандардизацију српског језика после тринаесте и четрнаесте седнице (7. 4. 2011).....	205
2. Писмо оснивачу Одбора после петнаесте седнице (18. 12. 2012).....	206

3. Одговор Миладину Лукићу око бриге посвећене нашој културној баштини (25. 1. 2013).	207
4. Допис од 14. 1. 2015. академику Слободану Реметићу и проф. др Александру Милановићу да се заложе око избора председника и секретара Комисије бр. 8 чији су чланови.	208
5. Допис председнику комисије Одбора у име Комисије бр. 7 (15. 1. 2015)	209
6. Одговор Одбора за стандардизацију српског језика од 22. 1. 2015. на допис министра просвете у вези с потребом стандардизације ћирилице	211
7. Допис оснивачу Одбора за стандардизацију српског језика од 9. 3. 2015, с молбом да се упозна са саопштењем с шеснаесте и седамнаесте седнице Одбора	212
8. Допис од 9. 3. 2015. министру просвете за сагласност да просветни саветник буде именован у комисију Одбора	213
9. Допис Томиславу Николићу, председнику Републике Србије, од 18. 8. 2015, којим се обавештава о достављању одлуке Одбора за стандардизацију српског језика о статусу босанског или бошњачког језика.	214
10. Допис Александру Вучићу, председнику Владе Републике Србије, од 18. 8. 2015. којим се обавештава о достављању одлуке Одбора о босанском или бошњачком језику	215
11. Допис Николи Селаковићу, министру правде, од 18. 8. 2015, којим се обавештава о достављању одлуке о босанском и бошњачком језику	216
12. Допис председника и секретара Одбора председницима комисија ради подсећања на обавезе (од 14. 10. 2015).	217
13. Допис министру културе и информисања за помоћ Одбору	218
14. Коментари и мишљења поводом назива држава у правопису (11. 4. 2016, Ј. Вуксановић, секретар Комисије бр. 5)	219
15. Председницима комисија Одбора поводом писања извештаја и других обавеза, 24. 12. 2016).	220
16. Писмо проф. др Вељку Брборићу, Филолошки факултет у Београду, којим се обавештава о предлогу да преузме функцију председника Комисије бр. 8 јер је проф. Драгољуб Петровић дао оставку (30. 3. 2016)	221
17. Допис Министарству спољних послова, на име државног секретара Роксанде Нинчић, од 27. 4. 2016, којим се обавештава о препоруци Одбора за стандардизацију српског језика у вези с предметом који му је достављен	222
18. Саопштење за јавност и медије од 4. 7. 2016. с молбом да се убудуће језик бошњачког народа назива у складу с одлукама Одбора за стандардизацију српског језика	223
19. Допис с молбом министру културе и јавног информисања ради финансијске помоћи Одбору за обележавање 20 година од оснивања	224
20. Допис с молбом министру просвете ради помоћи Одбору за обележавање 20 година од постојања	225
21. Допис председнику комисије Одбора после <i>саопштења с Осамнаесте пленарне годишње седнице</i>	226



22. Обраћање с молбом за министра културе и информисања од 6. 7. 2017. ради финансијске помоћи и логистичке подршке Одбору поводом обележавања 20 година од постојања . . . . .	227
23. Допис на име Александра Вучића, председника Републике Србије, од 26. 10. 2017, којим се обавештава о достављању одлуке у вези с питањима језика родне авноправности . . . . .	228
24. Допис на име Владана Вукосављевића, министра културе и информисања, од 26. 10. 2017, којим се обавештава о достављању одлуке у вези с питањима родне равноправности . . . . .	229
25. Допис на име Ане Брнабић, председника Владе Републике Србије, од 28. 10. 2017, којим се обавештава о достављању одлуке у вези с питањима језика родне равноправности . . . . .	230
26. Одговор на питање Јоване Чејовић Каран о преводу руског имена Нађа на италијански језик. . . . .	231

## СПИСИ КОМИСИЈА ОДБОРА (9) – ИЗБОР ГРАЂЕ

1. <i>Комисија за фонологију</i>	
– Годишњи план рада за 2015. годину . . . . .	235
2. <i>Комисија за морфологију и творбу речи</i>	
– Белешка о раду Комисије у академској 2014/2015. години . . . . .	236
3. <i>Комисија за синтаксу</i>	
– План рада Комисије за синтаксу за 2015. годину. . . . .	239
– Записник са седнице Комисије за синтаксу (24. 3. 2017) . . . . .	241
4. <i>Комисија за лексикологију и лексикографију</i>	
– Извештај о раду Комисије за лексикологију и лексикографију . . .	243
5. <i>Комисија за праћење и проучавање правописне проблематике</i>	
– Предлог Плана рада Комисије у 2015. години . . . . .	247
– Обавештење члановима проф. др Мати Пижурици и проф. др Вељку Брборићу о закључку с 19. Седнице Одбора . . . . .	248
– Писмо мр Јована Вуксановића, секретара Одбора, др Мати Пижурици, председнику Комисије . . . . .	249
6. <i>Комисија за историју језичког стандарда</i>	
– Извештај о раду Комисије у 2015. години . . . . .	250
7. <i>Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања</i>	
– План рада Комисије у 2015. години . . . . .	251
– Белешка са састанка Комисије у 2015. години. . . . .	252
8. <i>Комисија за стандардни језик у школству, издаваштву и јавним гласилима</i>	
– Обавештење проф. др Вељка Брборића, Филолошки факултет Београд, о предузетим мерама да се покрене Комисија за даљи рад. . . . .	255
9. <i>Комисија за корпус</i>	
– Записник са седнице Комисије у 2014.години. . . . .	256
– Душко Витас, председник Комисије, о проблему српских ијекавских говора . . . . .	259

Допис секретара Одбора Комисији бр. 7 и Комисији бр. 8 од 24. 6. 2016. године у вези с букварским писмом. ....	261
---	-----

## ♦ V. ТЕМЕ СПИСА – МЕДИЈИ, НОВИНАРИ, СТРУЧЊАЦИ, ЈАВНОСТ О...

### А. РОДНО ОСЕТЉИВ ЈЕЗИК

1. Родно диференцирани језик и граматичка категорија рода у српском језику (одлука бр. 60 Одбора за стандардизацију српског језика) .....	275
2. Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика поводом текстова у средствима јавног информисања (26. 10. 2017) .....	278
3. Женски принцип („Борба”, 7. и 8. 2. 2008) .....	280
4. Може ли српски језик постати родно осетљив језик („Данас”, 11–12. 2. 2012) .....	283
5. Да ли је мушки род полно немаркиран? (Марјана Стевановић, „Данас”, 14. 7. 2013) .....	285
6. „Мацо” и „девојчице” – изрази за омаловажавање посланица (Катарина Ђорђевић, „Политика”, 28. 7. 2013) .....	286
7. Зашто је споран закон о родној равноправности (Слободан Јанковић, „Политика”, 21. 9 2017) .....	287
8. Родно осетљив језик нас је увукао да погрешно кликнемо (Јована Нетковић, 13. октобар 2017) .....	289
9. Зашто САНУ брише жене из језика (Лични став, Марјана Стевановић, „Данас”, 18. 10. 2017) .....	291
10. Родно осетљивом језику није место у закону (Погледи, проф. др Ксенија Марицки Гаћански, „Политика”, 18. 10. 2017) .....	292
11. Недопустиво законским декретом наметати „језички инжењеринг” Политика”, 27. 10. 2017) .....	293

### Б. КАКО УЧИТИ СРПСКИ

1. Порука која нам враћа наду (Рајна Драгичевић, порука својим студентима како да и они уче своје ученике, „Блиц”, 11. 7. 2013) .....	297
2. Српски се најбоље учи кроз брзалице, интервју Моника Белучи, глумица („Политика”, 15. 8. 2013) .....	299
3. Српска деца у Хесену не уче српски („Новости”, 10. 12. 2014) .....	300
4. Српски преко Скајпа (Дигитална планета, „Просветни преглед”, 18–25. 12. 12. 2014) .....	301
5. Како учити српски као нематерњи језик .....	302
6. Језик у малом – Српски данас актуелни развој жаргонске структуре (Поводи, „Просветни преглед”, 18–25. 12. 2014) .....	303
7. Кад систем разочарава оне који уче српски .....	305
8. <i>Касапски ум и правопис српскога језика</i> (кад се Басара петља у језичке ствари, Фамозно, „Данас”, 23–24. 5. 2018) .....	306

## В. ПОЛА ВЕКА ЈЕЗИЧКИХ СУКОБА (1967–2017)

1. ДЕКЛАРАЦИЈА: Положај српског језика и ћирилице, Нужности с Научног скупа „Српски језик и ћирилица – основе српског идентитета”, Подгорица, 17. И 18. октобар 2014 (из књиге <i>Српски језик и ћирилица – основе идентитета</i> , Зборник радова Библиотека Документа, Књижевна задруга српског народног вијећа, с. 255–257) . . . . .	309
2. Ћирилица на европском путу (Драгиша Бојовић поводом јубилеја због потписивања Новосадског договора 1954, Погледи, „Политика”, 9. 12. 2014) . . . . .	311
3. Декларација о заједничком језику (Сарајево, 30. 3. 2017) . . . . .	312
4. Пола века од језичког сукоба у Југославији (Слободан Селинић, историчар, Погледи, „Политика”, 20. 3. 017) . . . . .	314
5. Писмени захтев е-поштом да се чланови Комисије бр. 7 или малог Одбора изјасне око формулације става Одбора поводом Декларације о заједничком језику (потписали потпредседник и секретар, 31. 3, 2017) . . . . .	315
6. Декларације 2017, 1992 (Борка Павићевић, Глава у торби, Колумна, „Данас”, 8–9. 4. 2017) . . . . .	318
7. Декларација као намерно недоречена провокација (академик Предраг Пипер, секретар Одељења језика и књижевности САНУ, Погледи, „Политика”, 11. 4. 2017) . . . . .	319
8. Удар на српски језик и народ (Српска књижевна задруга о недавно усвојеној сарајевској Декларацији) . . . . .	320
9. Декларација само за Србе (Ставови / Полемике / Писма, Јелица Стојановић, Филолошки факултет у Никшићу, „Новости”, 14. 4. 2017) . . . . .	321
10. Мали каталог промашаја (Декларација о заједничком језику Ранко Бугарски, Досије, „Данас”, 6–7. 5. 2017) . . . . .	322
11. Декларација о ћирилици (са скупа у Требињу „Говори српски – пиши ћирилицом”, 4. март, 2017, „Политика”, 6. 3. 2017) . . . . .	324
12. Декларација Србије и Републике Српске о српском народу, језику, писму и опстанку нације (Декларација неће бити уперена ни против кога, Милорад Додик, „Политика”, 13. 8. 2017) . . . . .	325

## Г. ПИСМО И / ИЛИ ПИСМА СРПСКОГА ЈЕЗИКА ЋИРИЛИЦА И ДВОАЗБУЧЈЕ – ПОВОДИ И РЕАГОВАЊА

1. О ћирилици – законодавци (академик Иван Клајн, одговор Удружењу „Ћирилица”, „Новости”, 3. 2. 2010) . . . . .	329
2. Ми имамо нашу ћирилицу (хрватски премијер одговара, „Курир”, 24. 1. 2013) . . . . .	330
3. „Руска” ћирилица да, „српска” не! (Све подсећа на хистерију деведесетих, „Новости”, 27. 10. 2013) . . . . .	331
4. Ћирилица се чува и на интернету (Дигитални свет, „Политика”, 28. 1. 2014) . . . . .	332
5. Нација писма у нестајању (Истраживања Завода за проучавање културног развика о употреби ћирилице) . . . . .	333

6. Службеници неће ћирилицу (Закон слабо брине о српском језику и писму, Друштво, „Политика”, 25. 1. 2015).	334
7. Ко је протерао ћирилицу из Београда (Ставови / Полемике / Писма, „Новости”, 11. 9. 2015)	335
8. Ако изумре ћирилица, ни Срба неће бити (Српском писму прети нестајање, све је мање у употреби, „Српски телеграф”, 27. 9. 2016)	336
9. Погољност за ћирилицу медвеђа услуга фирмама? (Реаговања на предлог београдског менаџмента о попустма за предузећа која се оглашавају на службеном језику, „Данас”, 25. 5. 2017)	337
10. Мањи намет за фирме на ћирилици (Власти Београда припремају конкретне мере, „Новости”, 26. 5. 2017)	338
11. Ћирилица и(ли) латиница (Анкета, Сајамски водич, „Данас”, 25. 10. 2017)	339
12. Читав век прогоне ћирилицу (Округли сто о Првом светском рату и словенском свету, Култура, „Новости”, 23. 8. 2018)	340
13. Одговор једног англисте заштитнику ћирилице (Погледи, „Политика”, 14. 8. 2018)	341
14. Шовинизам и ћирилица (одговор Ранку Бугарском на интервју „И латиница и ћирилица”, Полемика, „Данас”, 17–18, 2018. 2018)	342
15. Ћирилица је један од стубова српског идентитета („Политика”, 6. август 2018)	343
16. Запело око заштите ћирилице, Нацрт закона о службеној употреби језика и писма, Друштво, „Новости”, 22. 11. 2018)	344

## VI. О ПРЕЦИМА И КРИВЦИМА

### *Хроника ♦ Полемика ♦ Критика*

Драгољуб Збиљић (Удружење „Ћирилица”, Нови Сад): <i>Главним кривцима за разбијање српског језика на више језика и прогон ћирилице</i> (30. 1. 2014).	351
Саопштење о реаговању на неоправдане нападе на Одбор за стандардизацију српског језика и истакнуте његове челнике: Коментар нацрта текста Саопштења поводом напада чланова удружења „Ћирилица” (Милорад Дешић, члан Ком. бр 7, е-поштом, 31. 10. 2014).	355
Јован Вуксановић: <i>Шта (ни)је и (не)може Одбор за стандардизацију српског језика</i>	358



ОД ЈУБИЛЕЈА ДО ЈУБИЛЕЈА  
Одбор за стандардизацију српског језика  
(1997–2017)

*Не настаје нешто ни из чега и без разлога. У чину доласка на свет живог и настајања неживог указује се свет новог и непоновљивог, створења и створеног. За једно и друго отварају се уска врата, кроз која се истовремено улази и излази. Све што постаје и постоји има обележје и траг. И наш Одбор за стандардизацију српског језика у томе није изузетак. Пред њим се већ отварају уска врата јер за то постоје разлози.*

*Двадесет година је више од прве зрелости и пунолетства. Две деценије човеку протекну брзо или спорје што је и субјективан доживљај тог процицања и уградње у заједништво. А затим долази припрема и спремности на подухват који ће донети чудо и лепоту што само жртва и напор у стварању имају. Иза тога остаје вечито обележен траг и доказ да смо се кретали и више убрзано него што је то требало или споро корачали, понекад застајкивали, али нисмо престали да корачамо напред или се враћали бришући пређено испред нас. Једном речју, све док корачамо нисмо нестали и постали заувек избрисани. Без прекида смо трајно утабали наш пут и притом све бележили, мучно и с муком склапали мозаике за наше Списе. Све то остаје залога и аманет будућим нараштајима да нас се сете и не забораве где смо то ми стали да би они даље наставили. Записано се једино памти. Списи остају вечно.*

*За нама су остали вредни докази нашег деловања и наше постојаности. Остало је наше задовољство оним што смо дали али и жал што је и због наше слабости пропуштено, па нисмо постигли и више од тога. Остало је и право на незадовољство других који су мислили, и даље ће тако мислити, да је све то могло изгледати другачије, можда боље и трајније. Па и до савршенства дотерано. Нама су ипак дражи завршени него савршени послови. У савршенству је обично замка вишег и изнова савршенијег, а тако и наше жеље и најбоље намере постају разлог за опрез других.*

*Треба журити полако – каже латинска мудрост. Не значи то и да се ствари могу занемаривати и одлуке одлагати. Чак и онда када смо сасвим сами, без минималне подршке и потпоре. С мало рука и маленом снагом, песнички речено, ствари се и покрећу и дела стварају у чуду.*

*Знали смо да је почетак за све нас значио – САКУПИТИ СЕ! Бринули смо се како ћемо и докле ћемо о(н)стати заједно. Јер само тако можемо ићи и даље. Радити заједно значи – НАГРАДА!*

*Сазнавали смо, и не само емотивно доживљавали, то наше о(н)стајање. У томе смо срећни, али истовремено и опрезни. Сумња је била и даље наш Дамоклов мач. Колико ћемо још дуго издржати и као ће колектив опстати. И без административних присила и могућности условљавања било од кога, знали смо да само добра воља о томе одлучује ко ће остати и колико ће нас да одустане. Знали смо да нисмо ни нова институција ни миљеници оних који могу да нам обезбеде барем то минимално да би нас очувало и упутило у даље изазове. А само остати заједно, значи – УСПЕХ.*

*Из године у годину понављали смо да једино истрајати и остати доноси успех и срећу. Али не и прекомерно задовољство. Дивљење је увек на почетку. После долазе искушења. Библијска мудрост потврђује срећне и сурове циклусе цивилизација, култура и епоха истовремено. А ми данас живимо управо у несталном и крајње суровом времену. У њему опстати је више од мудрости а не бити уништен и заборављен, истеран и прогнан, грчевита борба, најчешће неуспешна и с много трагичних последица. Мало шта зависи од нас самих. Па и када смо колективно повезани. Тако постепено нестаје наше памћење, растаче се наш језик и нестаје наше писмо. Без њих не можемо ни стварати и себе кроз трајање (са)чувати. И ми се, све више, утапамо у глобалну слику света, која наводно брише разлике а заговара различитост, и којој не значи ништа хоћемо ли ми сачувати наша битна обележја: језик и веру, обичаје и традицију, писмо и сећање, културу и идентитет. То су нам донеле глобализација и транзиција. Страни изрази и исто тако страно тело у нашим. животима, нашем телу и нашој души. Ипак, остаје нам да се боримо и физички и духовно истрајавамо, па макар то били и мали кораци и скромни учинци!*

*И овај наш нешто већи од претходних јубилеј, обележавамо скромно и, као и досад, радно и свечано. С вером и надом да ће наш Одбор, у тешком времену настао, на радост опстајати по српски народ и његов језик. И не само њих већ и свих других који желе живети цивилизовано и користити плодове ученог и престижног стручног тела, неопходно како појединцу тако и колективу, заједници и народима ма ко они били и како се називали.*

*Одбору за стандардизацију српског језика – нашем сада већ афирмисаном стручном телу, поручујемо да и даље храбро и истрајно корача и да се не обазире на оне који су стално незадовољни, па и груби и непријатељски настројени према њему.*

*Наша народна мудрост каже да само покољења (нам) дела суде, па ће и нама судити они што ће доћи иза нас. Зато ће једино и – о(п)стати само оно што доноси опште а не лично добро.*

*Од јубилеја до јубилеја остаје нам и мало и много тога. Зависиће то и од дужине и брзине наших корака а и наше жеље да корачамо само напред. Без застајкивања и предаје када нам је и најтеже.*

*Свима у Одбору и пријатељима и сарадницима изван Одбора честитамо двадесет година постојања и рада на ползу и радост српског језика када је он, после век и по експериментисања и неплодног заједништва, коначно (п)остао српски! И да одсад сви више чинимо на очувању нашег писма – ћирилице! То од нас очекују и генерације које ће доћи у ближој или даљој будућности.*

*Судбину свог језика и писма не смемо више препустити немару и другима. О њој сада морамо сами да одлучујемо. Само тако ће српски језик и његово матично писмо постати и наша обавеза и наша брига!*

*Чувати себе морамо и кад другима бескрајно верујемо да према нама имају и најбоље намере! Да од разочарања нашег не остају убудуће само оживљци! Чинити грешке у корист своје штете и преносити их покољењима ми више немамо право. Најлакше се и брзо нешто понови ако нам је то избор. Ако нам памћење постане заборав а обавеза неговања културе сећања нестане у вихору наших несрећа и наивности.*

*Теško је наћи искрене и одане пријатеље у овом подељеном свету и транзијским временима, испуњеним сукобима између народа и држава, великих сила и њихових идеологија и интереса. Стога, оглашавамо: Језик да нам убудуће остане само – с р п с к и! Ту смо реч, српски, зарад браће, све више потиснути, а они нас оставили „саме и све самије”. Одвојили су се силом јер им је теško било с нама када им више нисмо били потребни. А ми тако постадохмо кривци, па и агресори на сопствене територије и животе! И без моћи да бринемо о једином свом језику, И поред тога, српски је постао и остао само – с р п с к и!*

*Постојан, поносан и неуништив! Није га сломио ни наш немар, несхватаљива небрига и заборав да га стално учимо. Само учењем се језик најбоље чува и опстаје!*

\*

*Овај скромни преглед, прилагођен тренутку и надолазећем јубилеју и свечарима, гостима и пријатељима, само је повод за озбиљније дело и трајније обележје настанка и рада Одбора. То је једна садржајна и богата монографија, коју Одбор заслужује за свој сребрени јубилеј! Истовремено, то је и прилика да се још једном подсетимо свих наших напора и доприноса и одлука да се и даље окупљамо око Одбора. Монографијом бисмо обележили још значајнији јубилеј – четврт века Одбора за стандардизацију српског језика и оставили у аманет свој рад будућим нараштајима.*

\*

*Уверени смо да ће многи наш први, стварни и сребрени јубилеј дочекати и учинити све да у том свечаном тренутку заједничко славље буде још свечаније и веће. И у друштву пријатеља – свима драже!*

**На Крстовдан, 18. јануара 2017. године**

**Приређивач**





## УМЕСТО ПРЕДГОВОРА

И летимича „екскурзија” кроз време и прилоге за протеклу скоро деценију (2010–2017) на коју се односи грађа ових *Скупних збирки Списа*, као и понеки у времену загубљени документ, говори о разноврсности и разуђености тема и садржаја не само стандардизације и нормирања српског језика, већ и додирних и оквирних језичких области и контаката. Увек се може и више и боље од онога што су наша тренутна уверења о урађеном и постигнутом резултату. А постигнуто је само онолико колико је забележено и тако сачувано од заборавља. Што иза себе не оставља траг, то и не постоји.

И ове укоричене свеске биће свима на услузи и, надамо се, од користи. Да је то извесно, казује и претходних једанаест свезака, које су све више прихваћене и цитиране. Богатство и разноврсност њихове грађе подиже информативност и изворност, па и квалитет за аргументацију јер њихов садржај прошао кроз филтар праксе и доказана је применљивост факата и теоријске фундираности. Због тога је грађа Списа верујемо била корисна истраживањима различитих оријентација (лингвисти, историчари, социолози, антрополози, политиколози...).

Разнородност и разноврсност и ове сакупљене грађе говори о томе да она није ограничена само на уска језичка питања, стандардизацију и нормирање српског језика, већ се тиче и већег броја додирних с језиком области и структурирања интердисциплинарног и мултидисциплинарног карактера – од социолингвистике, психоллингвистике, археологије, палеографије, антропологије па до информатике, политике и различитих културних и цивилизацијских питања овог већ поларизованог глобалног села и неолибералног капитализма и наше трагичне транзиције.

С тугом приређивач ових прилога констатује да је и сада ретко шта (п) остало *српско* и подложно је и даље многим забранама и ограничењима. Српски језик и ћирилица због тога су највише страдали. И у овим Списима можда ћемо пронаћи нешто од истине шта смо/нисмо урадили да то (не) буде тако како јесте. Да коначно знамо, како рече Иво Андрић, „шта саћамо, а шта нам се догађа”!

Надамо се да ће и овај зборник докумената и различитих информативних и стручних прилога, бити помоћ онима што трагају за важним (и неопходно потребним) документом или прилогом, информацијама, подацима и слично. То ће бити изазов и за мање опредељене озбиљном истраживачком раду. Посебно мислимо на ученике, студенте и све друге који желе да знају више о темама које су итекако актуелне и испуњавају информативни и медијски простор наше свакодневнице (језичка политика, језичко планирање, језичка култура, правопис и граматика српског језика, језик и родна [не]равноправност, статус ћирилице, питања елементарне и функционалне писмености, утицај страног језика на српски, учење српског језика, кодификована и спонтана норма у језику, речник и његово име, статус босанског и црногорског језика у српском језику и других регионалних језика и језика националних мањина, очување српског културног идентитета и постизање консензуса око најважнијих питања друштва, државне заједнице и српства – територија, границе, статуса Косова и Метохије, нацио-

налне стратегије културе, очувања језика и писма, решавања политичких и идеолошких питања, карактера и вредновања институција, односа према историји и „новој историји” [садашњости], као и будућности наших нараштаја, питање двоазбучја и статуса и судбине ћирилице као матичног писма српскога језика и слично.

Приређивач ових скупних збирки списа није имао лак задатак с обзиром на релативно већу количну грађе која је сакупљена током скоро једне деценије јер списи нису тада излазили као годишњаци. Иницијативе да се оживи рад комисија Одбора и њихова већа активност, допринеле су порасту броја списа комисија (извештаји, записници, белешке и др. прилози), па је било потребно сачинити избор који је усклађен с укупним бројем страна које је прирађивач имао на располагању. Тешкоће су биле и у томе што су ти прилози били на различитом броју страна (од једне до петнаестак и више). Нарочито се то односило на извештаје комисија током двадесет година постојања, који су урађени на захтев малог Одбора. Ипак, и постојећи избор омогућиће да се и комисије представе јер је без њих тешко говорити о раду Одбора.

Како је у *Захвалници* речено, Одбор је добио одређена материјална средства, вероватно захваљујући и значајном јубилеју – 20 година од оснивања. Без тога не бисмо били у стању да урадимо и оволико колико смо успели да завршимо овом скупном збирком Списа.

Још једном захваљујемо на помоћи Министарству културе и информисања. За будућност остаје нам непрекидна борба – и да *корачамо*, као и досад, *само напред!*

У Београду, 13. 10. 2017, на Миољдан

Приређивач

## **0. ЗАПИСАНО СЕ ДУЖЕ ПАМТИ**

**Документа архива – тако је почело**



-2a-



СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ  
ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ  
Кнез-Михајлова 35 — поштански факс 366  
СЕКРЕТАР

11001 Београд,

24.2. 1997.

252/2

---

У прилогу вам достављамо предлог за формирање Одбора  
за стандардизацију српског језика, који је израђен у Оде-  
љењу језика и књижевности Српске академије наука и умет-  
ности.

Секретар

Одељења језика и књижевности  
академик Предраг Палавестра

*П. Палавестра*

P.S. Достављено свим будућим оснивачима Одбора.

Посао око нормирања српског стандардног језика, нарочито актуелан после раскида српскохрватске језичке заједнице, захтева координиране напоре стручњака и угледних установа на подручју нашег језика. Недавни сукоби око правописа показали су колико је штетна конфузија у погледу надлежности за нормативну делатност. Постало је очигледно да се та делатност мора обављати, под заједничким окриљем најугледнијих научних и културних установа, које би именовале најкомпетентније стручњаке и својим ауторитетом подржале резултате до којих би дошли та стручњаци. Стога се, после обављених консултација са председником ЦАНУ академиком Драгутином Вукотићем, председником АНУРС академиком Петром Мандићем и председником Матице српске академиком Бошком Петровићем, обраћамо тим установама, Институту за српски језик у Београду и одговарајућим факултетима с предлогом да се образује Одбор за стандардизацију српског језика, у који би поменуте установе делегирале компетентна лингвисте, и да се том одбору повере послови око решавања многобројних нерешених нормативних питања из области савременог српског стандардног језика (у та питања спада и консултативна служба у погледу разних стручних терминологија). Посао би се морао обављати студиозно, без журбе и одговорно. Проблеми би се решавали сукцесивно, а за поједина питања могли би се задужити известиоци или посебно формиране комисије, чији би задатак био да свестрано проуче проблем и понуде решења. Разуме се, и то мора бити од самог почетка свима јасно, да питања употребе екавског или ијекавског изговора не могу спадати у делокруг заједничког одбора; то су политичка питања, о којима одлучују надлежни чиниоци на сваком подручју.

Сматрамо да би, имајући у виду кадровске могућности сваке установе и потребу да се број чланова задржи у границама практично целисходног, било реално да у Одбор уђу по два стручњака које би именовали Српска академија наука и уметности, Матица српска, Институт за српски језик у Београду, Филолошки факултет у Београду и Филозофски факултет у Новом Саду, као и по један стручњак делегиран од Црногорске академије наука и уметности, Академије наука и уметности Републике Српске и филозофских факултета у Никшићу, Нишу, Приштини, Српском Сарајеву и Бањалуци, као и Универзитет у Крагујевцу. Уколико би се у будућности основали нови

факултети или институти, Одбор би се могао проширити у складу са насталом ситуацијом. Одбор не би био правно лице; његови трошкови би се сводили на учешће чланова на састанцима, највише двапут годишње, а административни послови би се могли поверити једној установи, напр. Институту за српски језик у Београду. На самом почетку свог рада Одбор би израдио свој Статут, који би био поднет на увид установама оснивачима. Истим установама би Одбор подносио и своје годишње извештаје.

Остварење овде изнесеног предлога омогућило би да се постигну следећи циљеви:

1) да се текућа питања језичке стандардизације решавају на најбољи могући начин, заједничким напором и договором најпозванијих стручњака;

2) да се тако добијена решења спроведу у пракси захваљујући ауторитету одговарајућих установа;

3) да се избегне потреба да се државна управа оптерећује тим питањима, утолико пре што она, како показује писмо Министарства просвете и Министарства културе Републике Србије од 21. октобра 1996, и сама жели да се ослободи таквог терета.

Молимо вас, дакле, да се сагласите са идејом о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика и да именујете своја два делегата у том одбору. Ти делегати не би морали бити домицилом или радним местима непосредно везани за установу која их именује. По пријему ваших, надамо се позитивних одговора САНУ би заказала конститутивни састанак Одбора. Даља делатност била би у надлежности самог Одбора.

Секретар Одељења  
језика и књижевности  
академик Предраг Палавестра

*П. Палавестра*

*Павле Ивић*  
академик Павле Ивић



**АДРЕСАР УСТАНОВА  
КОЈЕ СУ ОСНОВАЛЕ ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

1. Српска академија наука и уметности, 11000 Београд, Кнез-Михаилова 35
2. Црногорска академија наука и умјетности, 81000 Подгорица, Риста Стијовића 5
3. Академија наука и умјетности Републике Српске, 71000 Српско Сарајево (Пале)
4. Матица српска, 21000 Нови Сад, Матице српске 1
5. Институт за српски језик, 11000 Београд, Ђуре Јакшића 9
6. Филолошки факултет у Београду, 11000 Београд, Студентски трг 3
7. Филозофски факултет у Новом Саду, 21000 Нови Сад, Стевана Мусића бб
8. Филолошки факултет у Приштини, 38000 Приштина, Видовданска бб
9. Филозофски факултет у Нишу, 18000 Ниш, Ђирила и Методија 2
10. Филозофски факултет у Никшићу, 83000 Никшић, Данила Бојовића бб
11. Филозофски факултет у Српском Сарајеву, 71000 Српско Сарајево (Пале)
12. Филозофски факултет у Бањој Луци, 78000 Бања Лука, Бана др Т. Лазаревића 1
13. Универзитет у Крагујевцу, 34000 Крагујевац, Јована Цвијића бб
14. Српска књижевна задруга, 11000 Београд, Српских владара 19

РЕПУБЛИКА СРБИЈА  
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

Број: 462-92-9-94-01

21. октобар 1996. год.

Београд

РЕПУБЛИКА СРБИЈА  
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

Број: 6-2451/96-01

21. октобар 1996. год.

Београд

МАТИЦА СРПСКА

21000 НОВИ САД

Улица Матице српске бр. 1

Полазећи од закључака Владе Републике Србије од 16. фебруара 1994. године и у вези с њима прибављених стручних мишљења Института за српски језик САНУ (26. 5. 1994), Филозофског факултета у Новом Саду (2. 6. 1994), Српске академије наука и уметности, односно Комисије Одељења језика и књижевности САНУ (22. 6. 1994) и Филозофског факултета у Нишу (2. 12. 1994), правописне праксе настале у међувремену, као и закључака Владе Републике Србије од 9. 8. 1996. године, Министарство просвете и Министарство културе Републике Србије обавештавају вас да су се стекли услови да Правопис српскога језика Матице српске (1993) замени Правопис српскохрватскога књижевног језика двеју матица (важећи од 1960).

С обзиром на то, два министарства сматрају:

1. да образовно-васпитне установе и културне институције при остваривању својих планова и програма треба да примењују нови правопис – Правопис српскога језика Матице српске почев од 1. јануара 1997. године;

2. да републички органи управе и други државни органи треба одмах да се упознају с новим правописним решењима како би у своме раду, од 1. јануара 1997. године, почели примењивати – Правопис српскога језика Матице српске;

3. да је потребно наставити рад на истраживању и решавању правописне и друге стандардолешке језичке проблематике и остваривати неопходну сарадњу између САНУ, Института за српски језик, Матице српске и катедара (одсека) за језик у Републици, као и одговарајућих институција на целом говорном подручју српског језика, укључујући и евентуалну институционализацију те сарадње, како би се меродавне иновације, односно измене и допуне, у Правопису српскога језика и у језику уопште – могле доносити и објављивати, и без помоћи државних органа, када се покаже да су нужне.

Два министарства такође сматрају да организације које обављају издавачку, новинску, радиодифузну и другу информативну делатност, као и друге организације, установе и појединци треба у своме раду, што је пре могуће, да почну примењивати Правопис српскога језика Матице српске.

Министарство просвете, у сарадњи с надлежним органима на говорном подручју српског језика, размотриће погодност већ постојећих краћих верзија новог правописа за школску употребу или на други начин решавати питање правописног приручника, односно правописних приручника за школске потребе.

С поштовањем,

  
МИНИСТАР ПРОСВЕТЕ  
проф. др. Ђорђе Младеновић

  
МИНИСТАР КУЛТУРЕ  
др. Јасна Поповић-Перишић

ДОСТАВЉЕНО:

- Српској академији наука и уметности;
- Институту за српски језик САНУ;
- Филолошком факултету у Београду;
- Филозофском факултету у Новом Саду;
- Филозофском факултету у Нишу;
- Филолошком факултету у Приштини.

ДОСТАВЉЕНО И:

- Савезном министарству за науку и развој.

Република Србија  
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ  
Број: службено  
22.1.1997. године  
Београд, Немањина 24

Одељењима Министарства просвете Републике Србије

Предмет: Обавештење о примени новог правописа  
у школама у Републици Србији.

Министарство просвете и Министарство културе Републике Србије одлучили су да се од 1. јануара 1997. у школама и институцијама културе у Републици Србији примењује **Правопис српског језика Матице српске**, објављен 1993. године, чији су аутори Митар Пешикан, Јован Јерковић и Мато Пижурица. Тиме је престала важност **Правописа српскохрватског књижевног језика**, који је примењиван од 1960. године.

Текст новог **Правописа** објавили су Матица српска и Завод за уџбенике и наставна средства, у две верзије: интегралној и скраћеној (школско издање).

Министарство просвете Републике Србије је одлучило да примена новог правописа у школама у Србији почне од 1. септембра 1997., односно школске 1997/98. године. Таква одлука условљена је увиђањем да је неопходно време како би се у пуној мери извршиле све неопходне припреме за примену новог правописа, којима ће бити посвећено друго полугодиште текуће школске године.

Одељење за наставни план и програм Министарства просвете Републике Србије сачинило је програм припремања наставника за примену новог правописа у настави, који вам достављамо.

МИНИСТАР  
Проф. др Драгослав Младеновић

Република Србија  
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ  
Број: Службено  
14.11.1997. године  
Београд

ОДЕЉЕЊУ МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ  
- Начелнику -

Предмет: Семинар о новој правописној норми

Дописом Министарства просвете о примени новог правописа од 22.01.1997. године обавештени сте да се од 01. јануара 1997. године у школама и институцијама културе у Републици Србији примењује Правопис српског језика Матице српске објављен 1993. године, чији су аутори Митар Пешикан, Јован Јерковић и Мато Пижурица. Тиме је престала важност Правописа српскохрватског језика, који је примењиван од 1960. године.

Одељења за наставни план и програм Министарства просвете сачинила су програм за припремање наставника за примену новог правописа који је у многим градовима Србије већ одржан.

Ово министарство оградају се од семинара који организују било које институције а чији програм није усаглашен са одлуком Министарства просвете и нема потпис помоћника министра.

ПОМОЋНИК МИНИСТРА  
Љиљана Никодић  
*Љиљана Никодић*  
БЕОГРАД





СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА  
И УМЕТНОСТИ

Бр. 252/11

20. новембар 19 97

11001 БЕОГРАД

Телекс: 72593 САНУ  
Телефакс: 38/11 182825

**ПРЕДСЕДНИЦИМА ВЛАДА САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ  
ЈУГОСЛАВИЈЕ, РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, РЕПУБЛИКЕ  
ЦРНЕ ГОРЕ И РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

Поштовани господине председниче,

Обавештавамо Вас да ће се прва (конститутивна) седница *Одбора за стандардизацију српског језика* одржати у Београду, у згради Српске академије науке и уметности, соба 3 на првом спрату (Кнез-Михаилова 35), *12. децембра 1997. године, с почетком у 10 сати.*

Наведени одбор оснива се у складу са *Споразумом о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика*, који ће потписати представници највиших научно-културних и научно-просветних институција које се баве проучавањем и неговањем српског језика на целокупном његовом говорном простору — у Републици Србији, Републици Црној Гори и Републици Српској.

Циљеви Споразума немају само научно-културне и научно-просветне него и најшире друштвене импликације, јер је *српски језик*, у складу с уставима трију наведених република и Уставом СРЈ, у *службеној употреби* управо у своме стандардном виду, који се мора свестрано изучавати, неговати и примењивати.

Како је реч о јединственом догађају, верујемо да треба да буду присутни и представници надлежних државних органа (за *науку, просвету, културу, информације*), један или више њих, како Ви одлучите.

Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика потписаће представници трију академија наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), Матице српске, Института за српски језик, осам универзитета, односно факултета (Београд, Нови Сад, Ниш, Приштина, Крагујевац, Никшић, Бања Лука и Српско Сарајево), и Српске књижевне задруге.

Очекујући одзив Вашег/Ваших представника, у прилогу Вам достављамо адресар оснивача, списак чланова Одбора с информацијом о томе која их је институција именовала, текст Споразума и текст позивног писма упућеног члановима Одбора, с дневним редом конститутивне седнице.

С поштовањем,

Прилози: 4

- Достављено и председницима  
влада СРЈ, РСБ и РСР

ПРЕДСЕДНИК

Академик Александар Деспић



СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА  
И УМЕТНОСТИ

Бр. 252/9

20. новембар 19 97

11001 БЕОГРАД

Телекс: 72593 САНУ  
Телефакс: 38/11 182825

**ЧЛАНОВИМА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА КОЈЕ СУ ИМЕНОВАЛИ АКАДЕМИЈЕ  
НАУКА И УМЕТНОСТИ, МАТИЦА СРПСКА, ИНСТИТУТ  
ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК, УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ,  
ФИЛОЛОШКИ, ОДНОСНО ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТИ  
И СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА**

Поштовани колега,

Позивамо Вас на прву (конститутивну) седницу Одбора за стандардизацију српског језика, за чијег сте члана именовани одлуком једне од 14 институција које се научно српским језиком, и предлагемо Вам следећи

**ДНЕВНИ РЕД:**

1. Усвајање и потписивање *Споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика;*
2. Усвајање *Пословника Одбора за стандардизацију српског језика;*
3. Конституисање Одбора и избор председника, потпредседника и секретара Одбора;
4. Садржај будућег рада и избор комисија;
5. Текућа питања.

Седница Одбора одржаће се у Београду, у згради Српске академије науке и уметности, соба 3 на првом спрату (Кнез-Михаилова 35), *12. децембра 1997. године, с почетком у 10 сати.* На конститутивној, и уједно радној, седници представници оснивача свечано ће потписати Споразум о оснивању Одбора.

По договору с предлагачима Споразума, представницима трију академија наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), САНУ је сазивач конститутивне седнице, а убудуће седнице ће сазивати органи Одбора за стандардизацију српског језика.

У очекивању Вашег неизоставног учешћа на конститутивној седници, достављамо Вам у прилогу адресар оснивача и списак чланова Одбора с информацијом о институцијама које су их именовале, као и предлог Пословника.

С поштовањем,

Прилози: 3

Достављено:

- свим члановима Одбора
- овлашћеним представницима оснивача
- представницима влада СРЈ, РСБ, РЦГ, РСР

**ПРЕДСЕДНИК**

Академик Александар Деспић

Полазећи од потребе за обједињавањем стручњака за српски језик и институција које се научно баве српским језиком на целокупном његовом говорном простору, као и од потребе за језичким планирањем које би водило адекватној језичкој политици и пракси, нарочито пужној у новим државним приликама и повонастајућим међународним околностима, а на предлог председника трију академија и Матице српске, Српска академија наука и уметности (САНУ), Црногорска академија наука и уметности (ЦАНУ) и Академија наука и уметности Републике Српске (АНУРС), Матица српска, Институт за српски језик у Београду, филолошки факултети у Београду и Приштини и филозофски факултети у Новом Саду, Никшићу, Нишу, Српском Сарајеву и Бањој Луци, као и Универзитет у Крагујевцу и Српска књижевна задруга у Београду — закључили су

## СПОРАЗУМ О ОСНИВАЊУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

### Члан 1.

Циљеви Споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика (у даљем тексту: Одбор) јесу:

- обједињавање људи од науке и струке као и њихових институција на целокупном говорном простору српског језика како би програми истраживања стандарднојезичке и комуникацијске проблематике били што плодотворнији;

- систематско нормирање српског језика, с екавским и ијекавским изговором, свеобухватно и у појединостима, и израда одговарајућих докумената и приручника, као и доношење аката који би обезбеђивали проходност меродавних иновација у нормативистици и језичкој пракси;

- доприношење међународној сарадњи домаћих институција и стручних појединаца са странама и уклапању српског језика и србистике у међународне пројекте и стандарде, термилошке, комуникацијске и информатичке, а, када је неопходно, и оглашавање у међународним форумима, агенцијама и институцијама;

- унапређивање сарадње с државним органима како би србистика, и материјално, и кадровски, и програмски, могла јачати и оспособљавати се за адекватно реаговање на нове изазове, процесе и програме који се, и зависно од технолошких (р)волуција и независно од њих, намећу или се могу наметати на домаћој и међународној сцени.



## Члан 2.

Имајући у виду кадровске могућности и разлоге практичности, оснивачи Одбора именовали су по два члана из САНУ, Матице српске и Института за српски језик у Београду, као и са Филолошког факултета у Београду и Филозофског факултета у Новом Саду, односно по једног члана Одбора из ЦАНУ и АНУРС, као и са Филозофског факултета у Никшићу, Филозофског факултета у Нишу, Филолошког факултета у Приштини, Филозофског факултета у Српском Сарајеву, Филозофског факултета у Бањој Луци, Универзитета у Крагујевцу и Српске књижевне задруге у Београду.

У случају оснивања нових универзитетских центара, односно катедара и института за србистику, на њихов захтев број чланова Одбора може се повећати.

Члана Одбора може разрешити само институција која га је именovala. Члан Одбора може поднети оставку на чланство у Одбору и образложити је усмено или писмено. Одбор може предложити оснивачу да замени свог члана, односно своје чланове Одбора.

## Члан 3.

Одбор је заједничко радно тело оснивача. Одбор нема статус правног лица.

Одбор се састаје по потреби а најмање једном годишње. Одбор ради у пленуму и у комисијама, у чијем саставу могу бити и стручњаци који нису чланови Одбора.

Стручно-административне послове за Одбор обавља Институт за српски језик у Београду.

Одбор се састаје у Београду, а по потреби може се састајати и другде.

Одбор обавештава јавност о своме раду.

Одбор има свој Пословник.

## Члан 4.

О свом раду и његовим резултатима Одбор обавештава надлежне државне органе (министарства СРЈ, Републике Србије, Републике Црне Горе и Републике Српске). Представници тих органа, или једнога од њих који одреди надлежна влада, могу присуствовати седницама Одбора и учествовати у његовом раду, јер језичка стандардизација није само лингвистички него је и најшири друштвени, социокултурни и цивилизацијски процес.

## Члан 5.

Путовање на седнице Одбора и боравак чланова изван пребивалишта финансирају оснивачи, покривајући дневнице и подвозно-боравишне трошкове чланова које су они именovali. Трошкове стручно-административних послова сноси Институт за српски језик.

Члан 6.

Овај споразум ступа на снагу чим га потпишу овлашћени представници САНУ, ЦАНУ и АНУРС, као и половине осталих оснивача.

У Београду, 12. децембар 1997. године

За Српску академију наука и уметности

Д. Јесен

За Црногорску академију наука и уметности

Драгушић Ђ. Ђуковић

За Академију наука и уметности Републике

Српске  
Кемић-Мондић

За Матицу српску

Ђокић Јовановић, Јовановић

За Институт за српски језик у Београду

С. Симић

За Филолошки факултет у Београду

Милош Пучић

За Филозофски факултет у Новом Саду

Милош Белић

За Филозофски факултет у Никшићу

Б. Савић

За Филолошки факултет у Приштини

Милош Милић

За Филозофски факултет у Нишу

Јосифин Ђос

За Филозофски факултет у Српском Сарајеву

Јосифин Ђос

За Филозофски факултет у Бањој Луци

Милош

За Универзитет у Крагујевцу

Сав. Јосифовић

За Српску књижевну задругу у Београду

Новак Јосифовић

Ђорђе Јосифовић

На основу члана 3. Споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика (у даљем тексту: Одбор), Одбор на својој првој, конститутивној седници доноси

## ПОСЛОВНИК

### Члан 1.

Одбор ради у пленумским седницама и у комисијама које образује за поједина подручја нормативне проблематике. На својој првој седници Одбор формира Комисију за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, која могу искрсавати између седница Одбора.

### Члан 2.

Одбор бира председника, који води седнице и усмерава рад Одбора. Седнице заказује председник на предлог једног од оснивача или по сопственој иницијативи. Одбор бира и потпредседника, који помаже председнику у његовом раду и замењује га у случају одсутности. Одбор бира и секретара, који обавља или организује обављање стручно-административних послова. Секретар може, али не мора, бити члан Одбора. Председник, потпредседник и секретар Одбора бирају се на четири године и могу бити поново бирани.

### Члан 3.

Одбор доноси одлуке које се упућују оснивачима и јавности у виду ставова или закључака, односно мишљења или препорука.

Одлуке се доносе споразумевањем чланова Одбора. У изузетним случајевима, ако се укаже прека потреба, чланови Одбора, на предлог председника, могу се изјашњавати и гласањем.

Одлуке се доносе ако седници присуствује најмање половина чланова Одбора.

### Члан 4.

На седници Одбора води се записник, који се доставља члановима Одбора. Кад је реч о питањима од посебног значаја, записник се доставља и оснивачима.

### Члан 5.

Резултате рада Одбора објављује Матица српска или Институт за српски језик у својим гласилима или у засебним публикацијама, а кад је то у интересу језичке стандардизације, Матици се могу, као кооперанти или суорганизатори, односно као суиздавачи, придружити и други оснивачи, односно друга правна лица.

### Члан 6.

За потпору своме раду Одбор ће се обраћати оснивачима, државним и другим органима, као и донаторима и другим добротворима.

У Београду,  
12. децембар 1997. године

ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА  
Павле Ивић



## СПИСАК ЧЛАНОВА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

1. Проф. др Маринко Божовић (Филолошки факултет у Приштини)
2. Мр Бранислав Брборић (Српска књижевна задруга)
3. Проф. др Даринка Гортан-Премк (Филолошки факултет у Београду)
4. Проф. др Милорад Дешић (Филолошки факултет у Београду)
5. Проф. др Милан Драгичевић (Филозофски факултет у Бањој Луци)
6. Академик Павле Ивић (Српска академија наука и уметности, Београд)
7. Проф. др Јован Јерковић (Матица српска, Нови Сад)
8. Проф. др Иван Клајн (Матица српска, Нови Сад) 11080 Земун, Вукова 8
9. Проф. др Милош Ковачевић (Филозофски факултет у Српском Сарајеву)
10. Проф. др Слободан Марјановић (Филозофски факултет у Нишу)
11. Др Мирослав Николић (Институт за српски језик, Београд)
12. Проф. др Бранислав Остојић, дописни члан ЦАНУ (Филозофски факултет у Никшићу)
13. Проф. др Новица Петковић, дописни члан АНУРС (Академија наука и уметности Републике Српске) 11000 Београд, Ф. ф., Студентски трг 3
14. Проф. др Драгољуб Петровић (Филозофски факултет у Новом Саду)
15. Проф. др Мато Пижурица (Филозофски факултет у Новом Саду)
16. Проф. др Слободан Реметић (Српска академија наука и уметности)  
11000 Београд, Буре Јакшића 9
17. Проф. др Живојин Станојчић (Универзитет у Крагујевцу)  
11000 Београд, Ариљска 9, улаз 2
18. Др Драго Ђупић (Црногорска академија наука и уметности)  
11030 Београд, Радничка 5к
19. Др Егон Фекете (Институт за српски језик, Београд)



**ПРЕЛИМИНАРНИ  
САСТАВ ПОЈЕДИНИХ КОМИСИЈА ОДБОРА  
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

1. **Комисија за фонологију:** Павле Ивић, Јелица Јокановић, Бранислав Остојић и Драгољуб Петровић, а у том оквиру за акценатски речник: Милан Драгичевић, Мирослав Николић и Слободан Реметић;
2. **Комисија за морфологију и творбу речи:** Живојин Станојчић, Рајка Биговић-Глушица, Слободан Марјановић, Мирослав Николић, Милица Радовић-Тешић, Радоје Симић, Божо Ђорић и Милан Шипка;
3. **Комисија за синтаксу:** Милка Ивић, Ивана Антонић, Душка Кликовац, Јасна Московљевић, Владислава Петровић, Предраг Пипер, Љубомир Поповић, Милорад Радовановић, Стана Ристић и Срето Танасић;
4. **Комисија за лексикологију и лексикографију:** Иван Клајн, Даринка Гортан-Премк, Драгана Мршевић-Радовић, Ђорђе Оташевић, Мато Пижурица, Милорад Телебак и Егон Фекете;
5. **Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике:** Мато Пижурица, Вељко Брборић, Јово Вуксановић, Милорад Дешић, Јован Јерковић и Божо Ђорић;
6. **Комисија за историју језичког стандарда:** Александар Младеновић, Бранислав Брборић, Славко Вукомановић, Милош Луковић, Милорад Пуповац, Светозар Стијовић, Божо Ђорић и Бранкица Чигоја;
7. **Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања:** Павле Ивић, Бранислав Брборић, Новица Петковић, Слободан Реметић и Драго Ђупић;
8. **Комисија за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима:** Драгољуб Петровић, Недељко Богдановић, Маринко Божовић, Ново Вуковић, Радојко Гачевић, Иван Клајн, Новица Петковић, Милорад Пуповац, Радоје Симић и Светозар Стијовић.  
П. С. Првонаведени сарадници изабрани су за председнике комисија, које могу имати зам. председника и секретара.

## ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

25. децембар 1998. године  
Београд, Буле Јакшића 9  
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590  
Телефакси: 183-175, 182-825

### ПРОГРАМ РАДА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У РАЗДОБЉУ КОЈЕ ЈЕ ПРЕД НАМА

Мада је програм рада Одбора садржан у белешкама са седница појединих његових комисија, овде се доноси извесна рекапитулација, али и други могући и реални програмски задаци Одбора.

1. Одбор ће, преко своје Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања и Института за српски језик у Београду, који обавља стручно-административне послове Одбора, пратити и подстицати рад комисија и успостављање чвршћих програмских и радних веза с оснивачима, јер је огромна већина чланова запослена у оснивачким установама.

2. Одбор ће пратити и подстицати рад на хитном остваривању библиографских пројеката, укључујући и онај свеобухватни (компјутерски) ако се покаже да је он спреман за извођење и да се могу прибавити новчана средства.

3. Одбор ће пратити и подстицати рад на већ прихваћеним капиталним пројектима (две синтаксе, творба речи, фонологија, једнотомни речник, обратни речник, двојезични речници, заокруживање правописног комплекса). Одбор ће настојати да се нађе радно језгро и за непокривене капиталне пројекте (морфологија, акценатски речник и др.).

4. Инсистирајући на самосталности и иницијативности комисија и њихових чланова, Одбор очекује да се сваки члан бар једном годишње огласи у двама часописима који се баве (и) нормативистиком (*Наш језик* и *Језик данас*), што никако не значи да не би требало да се они, и с нормативним прилозима, оглашавају и другде, на домаћим и међународним скуповима, у другим часописима, у настави, у јавним гласилима и другде.

5. Од својих чланова који раде у настави Одбор очекује да мотивишу студенте за проучавање нормативних питања и њихово укључивање у нормативистички рад. Сматрајући својим програмским задатком *молитве* и *молбе*, Одбор *моли* своје чланове и осниваче да држе у глави идеју о подизању стандардолошког и језикословног подмлатка уопште, јер без тога неће моћи ни у догледно време ни у даљој будућности одговарати на стандардолошке изазове. У те изазове спада и продор најмоћнијег светског језика (*lingua franca*), енглеског, у све поре планетарног па и нашег живота на говорном простору српског језика. Тај нас изазов обавезује и на што боље познавање тог језика али и на заштити српског језика. Продор енглеског нарочито погађа термилошки појмовник и упућује нас на активирање творбених моћи српског језика. Оне су биле занемариване због робовања првобитном фолклорном разумевању творбе речи и изградње стандардног језика на народној основи уз искључив ослонац на изворне говоре села уместо на осамостаљени идиом образованих слојева града; и биле су запуштене због одупирања хрватском књишком претеривању с неологизацијом, понекад карикатуралном и нагрдном. Шта год мислили о хрватском и бошњачком стандардном идиому, који су у многим погледу неједнаки ентитети, ми их не можемо оспорити, а још мање "укинути", али можемо пратити њихов развој.

6. Одбор очекује од својих чланова и чланова комисија да допринесу неопходном термиолошком разграничењу (језички стандард / стандардни језик : језик књижевности / књижевни језик : супстандардни језички израз[и] : дијалекти) и оном разумевању стандардолошког посла које је назначено у првој одлуци Одбора (завршно поглавље, одмах после потпоглавља 3.6.), што никако не подразумева "хајку" на било шта, "прогон" или "укидање" било чега, па ни *укидање* традиционалног значења термина *књижевни језик*. Најкраће речено — Одбор се неће бавити никаквим укидањем, већ само сређивањем и уређивањем српскога стандардног језика са оба његова изговора (екавица и ијекавица) и оба његова писма (ћирилица и латиница).

7. Одбор такође очекује од својих чланова и чланова комисија да у својим установама и изван њих допринесе атмосфери сарадње, разумевања, толеранције и саборности, без обзира на атмосферу на друштвеном макронлану и у друштвеним микројединицама. Одбор не може битно утицати на развој друштвених прилика, често обележених острашћеношћу и несаворношћу наших људи, али понешто може и мора утицати, и то у правцу који призива слогу, а не потпирује сукобе. Стварање боље атмосфере само је по себи програмски задатак првог реда.

8. Одбор *умољава* све председнике комисија да прате и подстичу рад на остваривању прихваћених програма и да о томе извештавају Комисију за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, а преко ње, или непосредно, све чланове Одбора и његове осниваче.

9. Одбор *задужује* Комисију за односе с јавношћу да на основу увида у досадашња нормативна решења која се тичу ситница језикословних и властитих процена њихове важности, разуме се у сарадњи с другим комисијама, приступи изради *картотеке актуелних језичких појединости* која би се доставила члановима Одбора и његових комисија како би се подстакло рапчишавање (и даље) нерешених питања. Наиме, одлуке Одбора — односно његови *ставови, мишљења, препоруке, саопштења, разговора и исправке* — могли би више него досадашњи мање обавезни појединачни нормативистички захвати утицати на побољшање јавне речи у свим регистрима и подрегистрима (стиловима и подстиловима) стандардног језика. Споменути упитник не мора бити коначан и свеобухватан, јер се може мењати и дограђивати кад год се уочи потреба за тим.

10. Одбор ће настојати да преко надлежних државних органа у Савезној Републици Југославији (СРЈ), односно у Републици Србији (РСБ) и Републици Црној Гори (РЦГ), као и у Републици Српској (РСн), те преко спонзора, прибавља неопходна новчана средства за рад Одбора и што боље и плодотворније обзнањивање његових резултата. Одбор ће такође настојати да изван његовог видног поља не остану ни језички проблеми делова нашег народа у старој и новој дијаспори.

11. Одбор ће, исто тако, настојати да се сваки верификовани рад који произађе из делатности Одбора, његових комисија и појединаца, на одговарајући начин награди. Одбор ће сарађивати с издавачима капиталних дела на пољу језичке стандардизације (монографских публикација о којима је било речи у тачки 3. овог програма) и језичке културе уопште, како би се, уз прибављање материјалних средстава и одговарајућих мишљења Одбора, испословала што приступачнија цена сваке монографије и њена што боља проходност у јавном животу.

12. Пошто је на неким седницама комисија било примедба на ретко састајање Одбора, настојаће се да, у раздобљу које је пред нама, пленумске седнице буду чешће. Било је и примедба да неке књиге нису стизале до оних којима су биле намењене. Одбор ће усредсредити своју пажњу и на то да књиге обавезно стижу у руке чланства, укључујући и спремност да сви стручњаци везани за рад Одбора уредно примају *Наш језик и Језик данас*.



**С А О П Ш Т Е Њ Е**  
**ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**  
**И ПРЕДСТАВНИКА ЊЕГОВИХ ОСНИВАЧА**

У Београду је, у Српској академији наука и уметности, 12. XII 1997. године, свечано потписан *Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика*. Наведени Одбор сачињавају наши истакнути лингвисти, избраници и представници трију академија наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), осам универзитета (Бања Лука, Београд, Крагујевац, Ниш, Нови Сад, Подгорица, Приштина и Српско Сарајево), Матице српске, Института за српски језик и Српске књижевне задруге. За предс(ј)едника Одбора изабран је академик Павле Ивић.

На предлог свог предс(ј)едника, Одбор се опред(и)елио за то да стандардолошки рад организује у осам комисија — за поједина подручја језичког стандарда (*фонологија, морфологија и творба р[и]јечи, синтакса, лексикологија и лексикографија, праћење и истраживање правописне проблематике и историја језичког стандарда*); затим за *стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима*, те, најзад, за *односе с јавношћу и р(ј)ешавање неодложних питања*. Потоња комисија — састављена од представника трију академија, предс(ј)едника и секретара Одбора — треба да обезб(и)еди текућу сарадњу свих комисија и језичких институција, као и рад Одбора између с(ј)едница.

Циљеви Одбора су вишеструки и дугорочни, и тичу се не само крупних питања језичког стандарда, његове слојевитости и поливалентности, него и ситница језикословних, свега оног што буду наметали или већ одавно намећу језички и друштвени развој, као и комуникацијске потребе људи.



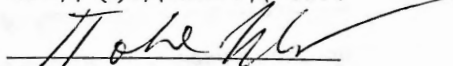
Одбор ће своје одлуке доносити споразум(и)јевањем стручњака заснованим на професионалним — лингвистичким и социалингвистичким — аргументима, а јавности ће их саопштавати у виду образложених стручних ставова и закључака, односно мишљења и препорука, и неће их наметати ауторитетом власти.

Свечаном потписивању Споразума у САНУ и конститутивној с(ј)едници Одбора присуствовали су не само његови чланови (њих 19) него и предс(ј)едници трију академија, челници или представници других оснивача, као и истакнути представници државних органа СРЈ, РСБ, РЦГ и РСп.

Учесници скупа изразили су задовољство чињеницом да се оснивање Одбора за стандардизацију српског језика срећно уклапа у 150. годишњицу вуковске реформе српског књижевног језика.

У Београду, 12. XII 1997. г.

ПРЕДС(Ј)ЕДНИК ОДБОРА



П. С. Пожељно је, ако је могуће, не скраћивати текст саопштења и објавити га без штампарских грешака.

# **I. ХРОНОЛОГИЈА И АРХИВ**



# ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Поводом 20 година од оснивања

## ХРОНОЛОГИЈА

Важнији догађаји – за проверу, потврду и дуго сећање

(1997–2017)

1997.

Одржана оснивачка (конститутивна) седница Одбора за стандардизацију српског језика на којој су донета оснивачка акта (*Споразум о оснивању, Пословник о раду*), прелиминарни списак чланова комисија Одбора и дато Саопштење за јавност (12. 12).

У Великој Плани (12–14. 12) одржано *Саветовање наставника српског језика основних и средњих школа Србије* посвећено новом *Правопису српског језика*. Саветовање су организовали Министарство просвете Републике Србије и Научна књига из Београда. Случај је хтео да се први дан овог саветовања подударно с даном оснивања Одбора за стандардизацију српског језика. Неколико угледних чланова Одбора, с његовим председником академиком Павлом Ивићем на челу, били су међу предавачима.

1988.

Донет *Програм рада Одбора* у раздобљу које је пред нама (25. 12). У другој календарској години рада Одбора акценат је на раду комисија, па се може рећи да су задаци и називи комисија добро погођени.

Организационо и програмски структура Одбора је посматрана као да има три састава: *велики* (све комисије, укупно 48 чланова), *средњи*, матични (има 19 чланова један и два члана 14 оснивача Одбора, а то се може и повећати када се оснује нови универзитет), *мали* (у ствари Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања – бр. 7, састављена од 5 чланова – представника трију академија, заједно са председником и секретаром Одбора. Директор Института за српски језик САНУ, због тога што су Институту поверени стручно-административни послови актом о оснивању (Споразум, члан 3, став 3), има функцију потпредседника Одбора и замењује председника у договору с њим када се процени да је то потребно, односно када је председник одсутан.

Уобичајено је било од почетка да су седницама Комисије бр. 7 привремено присуствовали и секретар и председник Одбора. Од 2006. године то се углавном односило на потпредседника, па секретар Одбора није присуствовао састанцима комисија, иако је било процена да је то, макар било и привремено, функционално.

Научна књига из Београда објавила зборник *К новој писмености* с 19 прилога истакнутих чланова Одбора, његових комисија и српских лингвиста. У зборнику се налазе прилози посвећени *Новом правопису српскога језика* МС, *новој писмености* као и *документа Одбора за стандардизацију српског језика*. Зборник је приредио Радојко Гачевић, секретар Комисије Одбора.

Одбор дао саопштење поводом одбране достојанства српске језичке културе, напада на Одбор и штете по националне интересе нанете појавом *Слова о српском језику*. То је у ствари одлука бр 2.

Посебним закључком (одлуком бр. 6) дате су препоруке за *нову писменост* – шта је неопходно у српском језику када је у питању оперативни систем (Windows) и програм за обраду текста (Word).

Одржана друга пленарна седница Одбора (4. 12).

## 1999.

Урађена *Картотека језичких недоумица* (Одлука бр. 12). Друга година Одбора, за разлику од прве као конститутивне, била је ратна. НАТО трупе су извршиле агресију на Србију и 78 дана непрекидно бомбардовале Србију.

У овој години Одбор је претрпио ненадокнадив губитак смрћу академика Павла Ивића (19. септембра), свога првог председника, најзаслуженијег што Одбор данас постоји.

У јулу је, после пажљиве стилске и техничке редакције (П. Ивић, И. Клајн, С. Реметић, С. Стијовић) урађена *Картотека језичких недоумица* (Брборић–Вуксановић–Гачевић). Налази се, као бр. 12, међу 50 објављених одлука Одбора (2006). Веома је битна, јер је оквир и подстицај, за састављање и доношење одлука тј. *савета, препорука, закључака, исправки, мишљења, саопштења, ставова*.

19. септембра преминуо је академик Павле Ивић, први председник Одбора, најзаслужнији што за то што данас имамо такво престижно научно-стручно тело за стандардизацију и нормирање српског језика. На тој функцији заменила га је академик Милка Ивић, истакнути светски лингвиста, и супруга П. Ивића.

Одржана трећа пленарна седница Одбора (17. 12).

## 2000.

Под окриљем Одбора за стандардизацију српског језика изашао *Обратни речник српскога језика*, изузетно и прво дело такве врсте у српском језику. Најобимније је такав речник у словенским језицима. Аутор Речника је Мирослав Николић, члан Одбора.

Урађене рецензије (И. Клајн, Д. Ћупић, М. Андрић) *треће верзије* Правописа српскога језика Матице српске (Митар Пешикан, Мато Пижурица, Јован Јерковић), Приручник за основне школе и општу употребу (приредили М. Пижурица и Ј. Јерковић), *екавско издање*.

Преминуо др Светозар Стијовић (1939–2000), члан комисије Одбора.

## 2001.

21. 1. На четвртој седници Одбора за стандардизацију српског језика, под кадровска питања (4. тачка дневног реда) академик Милка Ивић је замолила Од-

бор да је разреши функције председника и предложила академика Ивана Клајна за председника. Том приликом је рекла и ово: „Бољи је јунак од мене у нормативистици”, и додала „а и ушао је у Академију”, па према њеном мишљењу нема сметњи да буде председник. И Клајн је прихватио предлог али је указао на тешкоће посебно када је реч о администрацији где он није ни приближно равноправан секретару Одбора и професору Реметићу.

У Списима IV Одбора за стандардизацију српског језика штампан „нулти табак” – *Документи за подсећање* (објављени претходно у Списима I, 1988. г.).

Посебном одлуком (бр. 20) утврђено је да је у Србији и Црној Гори званични (службени) језик српски, а примарно писмо – ћирилица.

Отпочео је нови *правописни програм измењеног и допуњеног издања Правописа српског језика Матице српске у 2004. години* (одлука бр. 23) на основу *Програма и основних упутстава за припрему измењеног и допуњеног издања Правописа српског језика 2004. године*. Тај програм је утврђен на састанку Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике у Новом Саду 8.12. 2001.

## 2002.

Одржана пета пленарна седница Одбора (25. 1).

Урађен *Програм и основна упутства за припрему измењеног и допуњеног издања Правописа српског језика Матице српске 2004. године* – предложена редакциона група у саставу: Мато Пижурца, Милорад Дешић, Бранислав Остојић, Живојин Станојчић.

Као плод пројекта Одбора *Прилози граматички српског језика*, изашла је *Творба речи у српском савременом језику*, Први део: Слагање и префиксација академика Ивана Клајна, актуелног председника Одбора.

## 2003.

Одржана шеста пленарна седница Одбора (24. 1).

Утврђен коначан списак чланова редакторске групе за припрему измењеног и допуњеног издања *Правописа српског језика Матице српске 2004. године* – шта је рашчишћено и оснажено (17. новембар).

Редакторску групу чине: Мато Пижурца (председник), Живојин Станојчић, Милорад Дешић, Бранислав Остојић (приређивачи појединих правописних тема) и Твртко Прћић, Душанка Точанац, Богдан Терзић и Љубиша Рајић (за транскрипцију – енглески, француски, руски, словенски и скандинавски језици).

Објављена *Творба речи у савременом српском језику*, Други део: Суфиксација и конверзија као *Прилози граматички српског језика*. Први пут у науци о језику код Срба смо добили посебне књиге из творбе речи.

Одлуком бр. 41 *Називи слова у ћирици* дат је одговор на претходно постављено питање – имају ли та слова своје називе и треба ли да их имају. Опширно образложен и у диспозитиву одлуке прецизно дат одговор своди се на следеће: имају јер то је цивилизацијско наслеђе и савремени стандард. Међутим, то није нарочито и – нужно.

На шестој седници Одбора за стандардизацију српског језика (24. 1) донета је Одлука бр. 29 *Семинар српске језичке културе* (реализован 2003, први део (1. 10. до 30. 12. 2003), а други део 1. 3. до 30. 5. 2004. године) на Катедри за језик и говор Центра за преводилачку делатност Задужбине Илије М. Коларца. Аутор семинара је Драго Ћупић, члан Одбора.

## 2004.

Одржана седма пленарна седница Одбора (29. 1).

На седмој седници Одбора за стандардизацију српског језика (18. 12) донета Одлука бр. 40: *Недопустиво занемаривање националног језика*.

Одлуком бр. 40 *Недопустиво занемаривање националног језика* дата је препорука за Министарство просвете Републике Србије да преиспита своје одлуке о броју часова у настави српског језика у основној и средњој школи и да утврди онолики број часова који је неопходан да ђаци овладају тајнама књижевног језика, у свим његовим стиливима, што се назива и *српским језичким стандардом*.

## 2005.

Бранислав Брборић, Милка Андрић и Јован Вуксановић 7. 1. урадили мање стилска и граматичка побољшања *бошњачке верзије* Плана и програма наставе *бошњачког језика* с елементима националне културе I–III разред основне школе у коме се тај идиом назива *bosanskim jezikom* (Списи VIII, с. 5–44). Указано је и на погрешан ијекавизам *усмјен*, коме није место у званичном документу, јер ту нема ијекавице (треба: *усмен*).

Одржана осма пленарна седница Одбора (18. 2).

Умро Бранислав Брборић (1940–2005), први секретар Одбора за стандардизацију српског језика, уз академика Павла Ивића најзаслужнији што Одбор данас постоји.

Губитком секретара од оснивања дошло је до застоја и пада у раду Одбора, посебно када је реч о *правописном пројекту*.

## 2006.

У писму академика Милке Ивић председнику Одбора за стандардизацију српског језика академику Ивану Клајну (18. 4) предлаже се да за секретара Одбора, уместо преминулог Бранислава Брборића, њен глас се да мр Јовану Вуксановићу јер због заузетости у Академији не може присуствовати седници. То је образложено тиме „јер је сарађивао са пок. Браиславом Брборићем, те да верује у његове (Ј.В.) личне квалитете и сналажљивост у административним пословима”.

На деветој пленарној седници Одбора за стандардизацију српског језика (18. 4) за секретара уместо преминулог Бранислава Брборића именован је мр Јован Вуксановић.

Београдска књига, реномирани издавач из Београда, у Библиотеци *Пут речи*, као књигу под бројем 11, објавила је зборник 50 одлука и прилога из теорије и праксе нормирања српског језика под насловом *Српски језик у нормативном огледалу*. Ово дело су приредили Бранислав Брборић и његова два најближа сарадника Јован Вуксановић и Радојко Гачевић.

Одбор је одговорио на памфлетски чланак теоретичара и историчара књижевности Петра Милосављевића под насловом *Лојалност Дејтонском споразуму* („Политика”, 11. 11. 2006), у коме се клеветам и омаловажавањима даје искривљена слика о Одбору. Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7) огласила се кратким јављањем под насловом *Залудно, искривљено, популистичко умовање и докоњање* („Политика”, 21. 12. 2006).

У Заводу за унапређивање васпитања и образовања Републике Србије акредитован је *Семинар српске језичке културе*. Полазницима, тј. наставницима српског језика у основним и средњим школама признати су бодови за стручно усавршавање према правилнику Министарства просвете.

## 2007.

Срби су коначно добили једнотомни речник свог језика са 85.000 одредница (лема), на коме су радили стручњаци из Института за српски језик САНУ и с Филолошког факултета у Београду. Речник је редиговао и уредио члан Одбора др Мирослав Николић из Института за српски језик САНУ.

Одржана десета пленарна седница Одбора (18. 4).

У Црној Гори (24–25. маја) одржан Међународни научни скуп *Језичка ситуација у Црној Гори – норма и стандардизација*. Ј. Вуксановић, секретар Одбора, имао саопштење *Актуелна језичка ситуација у Црној Гори и рад Одбора за стандардизацију српског језика*. Поједини чланови Одбора и његових комисија, окупљених око *Слова о српском језику*, прекинули су излагање секретара и ружили Одбор и његов рад („боље да никада није ни постојао”).

На једанаестој свечано-радној седници обележено десет година Одбора за стандардизацију српског језика. Извештај који је сачинио секретар Одбора прочитао је академик Иван Клајн, председник Одбора.

Секретар Одбора (Ј. В.) сачинио *Водич за Одбор* (1997–2007) као саставни део *Извештаја о раду Одбора за стандардизацију српског језика у десетогодишњем трајању*.

## 2008.

На дванаестој пленарној седници Одбора за стандардизацију српског језика (27. 6. 2008) поднет је *Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у 2007. години*, у коме се наводе констатације из *Извештаја о одржавању Трећег семинара српске језичке културе у 2006/2007. години* (аутор семинара је Драго Ћупић, члан Одбора) да је одзив полазника слаб, па су постављена питања има ли смисла семинар и даље организовати. У дискусији су се чула различита мишљења поводом тог проблема.

Поводом Записника с те седнице Одбора секретар Одбора (Ј.В.) имао је већи број писмених предлога и примедба, као прилог Записнику.

Преминуо проф. др Новица Петковић (1941–2008), члан Одбора.

## 2009.

Академик Иван Клајн, председник Одбора, упутио је писмо Вуковој задужбини у Београду (12. 10) поводом састанка три министра (културе, просвете и



науке) и наводних предлога да се оснује *Савет за језик* при Вуковој задужбини која би, у име поменутих министарстава, проводила језичку политику у Републици Србији. Одбор је такво решење одлучно одбио (ниједна институција не може то да ради јер постоји Одбор). Своју делатност у поменутој области, речено је такође, Вукова задужбина и даље може обављати само у сарадњи с Одбором за стандардизацију српског језика – смисао је порука писма Задужбини.

Преминуо др Егон Фекете (1931–2009), члан Одбора.

## 2010.

Објављено је *измењено и допуњено издање Правописа српскога језика* Матице српске, екавско издање, у припреми чланова редакције. Одбор је на својој тринаестој и четрнаестој седници (24. 2. 2011) дао Саопштење за осниваче и јавност, нарочито за школе и факултете, у коме је наглашено да је реч о континуитету (а не новом правопису), те стога он не захтева посебну препоруку нити ново одобравање за употребу и увођење у институције, тј. за званичну службену и јавну употребу. [„Реч је о континуитету који омогућава институцијама да оне јавно и саме стану уз измењено и допуњено издање већ одобреног правописа.”]

Објављена *Фонологија српскога језика* аутора Драгољуба Петровића, члан Одбора, и Снежане Гудурић, члана комисије Одбора, професора Филозофског факултета у Новом Саду. Дело је припремљено као *прилог граматици српскога језика*, пројекат покренут у Одбору за стандардизацију српског језика.

Преминуо др Драго Ћупић (1932–2010), члан Одбора.

Преминуо академик Александар Младеновић (1930–2010), председник комисије Одбора.

## 2011.

На тринаестој и четрнаестој седници Одбора (24. 2) није именован нови секретар, иако је претходно постигнут договор с Милошем Луковићем (који је пре тога на то пристао). М. Луковић је на седници рекао да ће он помоћи да се дође до правог решења у избору новог секретара Одбора, који одговара стручним захтевима и потребама, али и да Одбор не може функционисати без континуираног рада. Ј. Вуксановић је и даље остао секретар.

Уз Извештај усвојени су и предлози плана рада у раздобљу пред нама (у 10 тачака).

Објављено друго издање *измењеног и допуњеног Правописа српскога језика* (2010).

После већег броја дискусија у Одбору и става Научног већа Института за српски језик САНУ поводом написа у штампаним и е-медијима, коментара и различитих мишљења ширег круга стручњака и професија (филолози, социолингвисти, психолози, политичари...) Одбор је закључио да треба донети посебну одлуку (одлука бр. 60) под називом *Родно диференцирани језик и граматичка категорија рода и српском језику*. Став је Одбора да свака стандардизација говора у званичној и јавној употреби мора најпре бити усклађена с постојећом нормом српскога језика. А она се не може прилагођавати и мењати ад хок потребама и захтевима, без обзира на време када је настала.

После тринаесте и четрнаесте седнице Одбора (24. 2) за осниваче и јавност дато је *саопштење* у коме је, између осталог, речено да измењено и допуњено издање *Правописа српског језика* Матице српске (2010) не захтева ново одобрење јер није реч о потпуно новом издању, већ углавном о *ретуширању* и *поправкама* постојећег.

Овој седницом Одбора први пут је присуствовао високи гост у име Министарства просвете. Госпођа Весна Фила, помоћник министра просвете, учествовала је и у дискусији, посебно када се говорило о положају лектората и лектора српског језика и учењу српског језика у оквиру једног, засебног предмета (одвојеног од књижевне уметности), што је засад традиција.

Преминула академик Милка Ивић (1923–2011), један од председника Одбора, познати и признати научник и лингвиста у свету, посебно по књизи *Правици у лингвистици*, која је преведена на многе језике.

Преминуо Милан Шипка (1931–2011), члан комисија Одбора.

## 2012.

Одржана свечано-радна седница поводом петнаест година Одбора за стандардизацију српског језика. Извештај о раду (1997–2012) сачинио секретар Одбора, а прочитао га је академик Иван Клајн, председник, на петнаестој седници Одбора (12. 12).

Секретар Одбора саставио пригодан материјал *Записано се дуже памти* – Шта је претходило оснивању Одбора, допунио *Водич кроз Одбор (1997–2012)* као подсетник за прошлост и скицу за будућност и придодao *In memoriam* (у знак сећања и дужног поштовања преминулим члановима Одбора и његових комисија – укупно 7).

Секретар Одбора (23. 7. 2012) дао одговоре на претходно достављена питања Ержике Рељин Пап, уредника емисије „Документ” ТВ РТВ Нови Сад у вези са слабостима у језичкој култури, одсуству бриге за српски језик, непостојању стратегије језичке политике („док Хрвати језичка питања препознају као [свој] политички интерес”), неадекватном закону о језику, као и утицају Одбора на државу да уважи вољу да се озбиљно разговара о томе колико су српски језик и правопис важни и за државу која жели да буде напредна и њени грађани писменији, посебно када је реч о *функционалној писмености*. На малој матури правопис није био битан јер су се признавале и правописне грешке. А толерисало се и то да се „мешају ћирилица и латиница”. [„Да ли је идеја да се правописне грешке занемаре добронамерна?”, „Институционалним признавањем, грешке постају правило. Шта значи одлука Министарства о познавању српског језика, односно дозвољеном мешању ћирилице и латинице на малој матури? Да ли је о томе размишљано само у контексту статистике?” О томе је било више написа у штампи. Разговор је снимљен за емитовање на ТВ РТВ 2. На крају све је то сведено само на једно питање: „Ако се знање сматра најважнијим развојним ресурсом, може ли држава у којој нису важни језик и правопис да буде напредна?” И после тога: „Зашто се о новом закону (о језику) не говори?”

Преминуо проф. др Јован Јерковић (1929 – 2012), члан Одбора.

## 2013.

У Српској академији наука и уметности (28. октобра) одржан је научни скуп *Српски језик и актуелна питања језичке политике*. У Организационом и Уређивачком одбору скупа били су представници Одбора за стандардизацију српског језика. Зборник радова са скупа објављен је 2014. године

Објављена *Нормативна граматика српског језика*, прво екавско издање, Матица српска. То је пројекат Одељења за књижевност и језик Матице српске конституисан на иницијативу Одбора за стандардизацију српског језика. Та граматика има наглашен нормативни карактер.

## 2014.

Секретар Одбора покренуо иницијативу да се Одбор огласи поводом објављених књига *Фонологија српског језика* (2010) Драгољуба Петровића и Снежане Гудурић и *Нормативне граматике српског језика* академика Ивана Клајна и Предрага Пипера (2013) јер је то до тада била пракса и када су у питању претходне књиге објављене у окриљу Одбора или као прилози граматички српског језика. Одлука је урађена само о Нормативној граматички, као пројекту који је конституисан у Одељењу за књижевност и језик Матице српске а на иницијативу Одбора. Покушаји да се то учини и с Фонологијом, нису дали резултате, те није сачињена одлука.

Томислав Јовановић, министар просвете, обратио се Одбору ради помоћи и коришћењем ауторитета који Одбор има како би помогао у уређењу и консолидацији језичке политике чинећи је саставним делом образовног система Републике Србије. Министар просвете је једино одговорио на писмо које је Одбор упутио и другим државним органима ради што хитнијег доношења Закона о језику.

Објављено друго, екавско измењено и допуњено издање *Нормативне граматике*.

Објављено треће издање *измењеног и допуњеног Правописа српског језика Матице српске* (2014).

Објављено *измијењено и допуњено издање Правописа српског језика* Матице српске које нормативно уређује ијекавски изговор у оквиру заједничке дјелатности и сарадње Матице српске у Црној Гори, Републици Српској и Хрватској.

Удружења „Ћирилица” из Новог Сада и Београда нападним и непримереним памфлетом ружили и вређали чланове Одбора и истакнуте српске лингвисте оптужујући их за „главне актуелне кривце за разбијање српског језика и прогон српске ћирилице”. Комисија за решавање хитних и неодложних питања (мали Одбор) реаговала је на те неосноване оптужбе и увреде појединаца али и главних српских научника и културних институција од којих немамо бољих.

Преминула проф др Бранкица Чигоја (1956–2014), председник комисије Одбора.

## 2015.

На састанку Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7 или „малог Одбора”) одржаног 22. јануара, проширеног с два

члана Комисије за стандардни језик у школству, администрацији и јавним гласилима, дат је одговор Министарству просвете, науке и технолошког развоја поводом захтева министра Срђана Вербића да се Одбор укључи у стандардизацију ћирилице (букварског писма). У одговору је речено да је представник Одбора био учесник тзв. интерресорне радне групе, која је тај посао завршила још 2004. године, али поменуто министарство није урадило свој део посла и верификовало ту стандардизацију да би она, уз такође стандардизовано букварско писмо у важећем Правопису српског језика Матице српске, постало званично за коришћење у настави почетне писмености.

Одржана шеснаеста и седамнаеста седница Одбора (25. 2. 2015)

У Српској академији наука и уметности (25. октобра) одржан научни скуп *Српски језик и актуелна питања језичког планирања*, у чијем Организационом одбору су били и чланови Одбора. Зборник реферата с тог скупа је штампан у посебном зборнику (2016).

Објављено ијекавско издање *Нормативне граматике* у сарадњи с Републиком Српском.

## 2016.

На неколико састанака Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (малог Одбора) покренуто је питање *разарања норме српског књижевног и стандардног језика*. Констатовано је да се таква мишљења, нарочито појединих релативно млађих лингвиста, не могу прихватити и да је неутемљен њихов „удар на постојећу норму српског језика” и негирање *стандардног језика и његове кодификације*. А затим и вођења било ког вида бриге о српском језику, што неки сматрају „митом”, „мајоризацијом већинског језика”, „ударом на дијалекте и укидањем дијалеката и регионалних језика”, „лингвизмизм”, односно посебном престижноћу „исправног”, „чистог” језика којим се ограничавају права оних који трпе репресију идеолошког створеног језика који занемарује „природне процесе”, „спонтани развој”, намеће „псеудојезичка правила” те су стога појединци језичку норму и кодификовану стандардизацију назвали некаквим обликом „нацизма”.

Одбор се огласио кратким саопштењем за јавност, које је достављено штампаним и е-медијима, поводом видео-снимка на коме се цихадиста из БиХ позива на крвопролиће, а већина српских информативних медија навела је да је то наводно учињено на *босанском језику*. Одбор је, од своје прве одлуке па до одлуке из 2015. године, прописао да се језик бошњачког народа у српском језичком стандарду може именовати само као *бошњачки*, па се стога пита на ком су онда језику српски медији пренели дату вест?!

Одржана осамнаеста пленарна седница Одбора (6. 12).

Преминуо проф. др Славко Вукомановић (1934–2016), члан Комисије Одбора.

## 2017.

У *Извештају о раду Одбора за стандардизацију српског језика у 2016. години*, као и у *Саопштењу за осниваче* (са деветнаесте пленарне седнице Одбора

26. 6. 2017), прихваћен је једногласно предлог да се на свечано-радној седници појаве Списи Одбора за стандардизацију српског језика, после скоро деценијског застоја. У складу с дотоком материјалних средстава и могућностима, сугерисано је да то буду својеврсне *скупне збирке* (2010–2017). Избор грађе и методологија састављања Списа пратиће већ уходану праксу, али биће и одступања јер Списи више не излазе као годишњаци.

На деветнаестој пленарној годишњој седници Одбора, у оквиру опредељења да се чува и негује српски језик, подржане су акције које томе теже. То је учињено и због тога што је дата пуна подршка Србима из заграничних земаља, изван ближе матице, да користе право на свој језик и своје писмо (ћирилицу) а да им се у земљама чији су становници гарантују права која Србија обезбеђује својим националним мањинама и етничким групама, у складу с Повељом Уједињених нација и Европском повељом о мањинским и регионалним језицима.

Једногласно је, такође, усвојен предлог из Извештаја да централно место у активности Одбора и раду његових комисија има припрема обележавања 20. годишњице Одбора за стандардизацију српског језика. Председници 9 комисија Одбора добили су задатак да проуче документацију у наведеном периоду (белешке и записнике са састанака, закључке, предузете кораке, тешкоће и критичке осврте на одступања од планираних обавеза, као и доприносе комисија као колективних тела укупним резултатима Одбора, стандардизацији и нормирању у целини; такође очекују се и предлози за рад у периоду пред нама). На основу сажетих извештаја и предлога сачиниће се свечани реферат и прочитати на јубиларној седници 12. 12. 2017. За то је задужен проф. др Срето Танасић, потпредседник Одбора за стандардизацију српског језика.

Током 2017. године пет представника Одбора, као чланови радних група, учествовало је у доношењу *Стратегије културног развоја и положаја српског језика и писма*. Тиме се изашло у сусрет захтевима да приликом доношења закона и стратегија стално буду укључени и чланови Одбора. Сагласно томе, Одбор је имао своје представнике и у радној групи за припрему измена и допуна постојећег закона о језику и писму, а представници Одбора биће укључени и у будући *Савет за језик* при Министарству културе и информисања.

На састанку Комисије за решавање хитних и неодложних питања (20. 10) састављен је текст *саопштења* за јавност због учесталих притисака и напада новинара и медија на Институт за српски језик САНУ, Одбор за стандардизацију српског језика и Српску академију наука и уметности због наведеног ускрађивања јавне подршке језичкој страни политике и тзв. *родној неравноправности* односно родно-осетљивом језику. Одбор се овим саопштењем обратио целокупној стручној јавности, државним органима, научним и стручним институцијама и штампаним и е-гласилима да не дозволе да се у језику интервенише законским путем и уводе драстичне казне за наводо кршење прописаног што је супротно ставу науке и узусима струке. Такво брзо и у великом броју уношење нових речи у језик тешко да се може прихватити, а поготово кад је наметнуто и – усвојити.

На другом састанку Ком. бр. 7 (малог Одбора), одржаног 21. 6. 2017. године, у расправи око *неких актуелних питања*, поједини чланови Комисије пози-

тивно су коментарисли однедавну заинтересованост државних органа и власти за сарадњу с Одбором за стандардизацију српског језика, која је у дужем периоду изостала. Наиме, досад су га уважавали, а одсад више га 'призивају' када су у питању организација научних скупова, употреба писма и језика, доношење закона о језику и прихватање у више наврата предлога Одбора да његови чланови буду укључени у радне групе и расправе око језичке политике и статуса ћирилице. Тако је, током 2017. године, пет чланова Одбора било укључено у одговарајуће радне групе за израду предлога Закона о језику и писму, а представнике ће имати Одбор и у будућем *Савету за језик* при државним органима. Биће, такође, као његови стални чланови при Министарству културе и информисања.

Предата у штампу *Синтакса српског језика 2* (сложена реченица), у редакцији академика Предрага Пипера.

Одржана свечано-радна седница поводом 20 година Одбора за стандардизацију српског језика, на којој је реферат о искуствима, раду и постигнутим резултатима, као и тешкоћама и односу државе према Одбору поднео проф. др Срето Танасић, потпредседник Одбора. На тој седници С. Танасић је изабран за председника, а академик Иван Клајн за почасног председника јер је поднео писемени захтев за разрешење од функције (председник је био од 2001. године).

Ваља поменути и оставити траг у овим забелешкама и то да је за 20 година постојања Одбора за стандардизацију веома одговорну и не лаку дужност записничара вршило шест чланова Одбора, његових комисија или запослених у Институту за српски језик САНУ: Срето Танасић (1), Јован Вуксановић (9), Ђорђе Оташевић (5), Ђорђе Оташевић и Марина Николић (2), Марина Николић (1), Марина Николић и Весна Ђорђевић (1) и на 20. Свечаној седници Марина Спасојевић. (Цифре у заградама упућују на број урађених записника сваког записничара понаособ или када су били у пару као записничари.)

Преминуо Бранко Савић (1935–2017), члан комисије Одбора.

Преминуо Милан Драгичевић (1947–2017), члан Одбора.

(J. B.)

На Митровдан, 8. 11. 2017. г.



## II. КУТАК ЗА ПОДСЕЋАЊЕ





РЕПУБЛИКА СРБИЈА  
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊЕ  
ЕКОНОМСКИ ОДНОСИ  
КАБЛОД ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ

Бр. 513-02-113  
21 MAR 2005

БЕОГРАД

**Predmet:** zapisnik sa sastanka Komisije za terminologiju i Komisije za informacije i dokumentaciju

Poštovani,

U prilogu vam dostavljamo zapisnik sa sastanka Komisije za terminologiju KS A037 i Komisije za informacije i dokumentaciju KS A046, održanog 4. marta 2005. u Narodnoj biblioteci Srbije.



Pomoćnik direktora

van Krstić

**Prilog:** kao u tekstu

**Dostavljeno:** članovima KS A037 i KS A046

Komisija za informacije i dokumentaciju (KS A046) i  
Komisija za terminologiju (KS A037)  
Zavod za standardizaciju SCG

## ZAPISNIK

sa zajedničkog sastanka KS A046 i KS A037

Povodom razmatranja kodova za jezike u međunarodnom standardu ISO 639-2, *Codes for the representation of names of languages – Part 2 – Alpha-3 code*, i u nacrtu standarda ISO DIS 639-3, *Codes for the representation of names of languages – Part 3: Alpha-3 code for comprehensive coverage of languages*, u Narodnoj biblioteci Srbije održan je 4. marta 2005. godine, sa početkom u 11 sati, zajednički sastanak Komisije za informacije i dokumentaciju i Komisije za terminologiju.

Dnevni red je sadržavao tačke:

1. Razmatranje nacрта standarda ISO DIS 639-3;
2. Razmatranje standarda ISO 639-2;
3. Razno.

Sastanku su prisustvovali sledeći članovi:

- Komisije za informacije i dokumentaciju: Milena Matić (iz Univerzitetske biblioteke »Svetozar Marković«), Snežana Mladenović (iz Centra za vojnonaučnu dokumentaciju i informacije), Vesna Injac (iz Narodne biblioteke Srbije), Gordana Stokić (sa Katedre za bibliotekarstvo i informatiku Filološkog fakulteta), Jasmina Ninkov (iz Biblioteke »Milutin Bojić«), Jasna Popović (iz Vojnotehničkog instituta) i Aleksandra Tendjer (iz Zavoda za standardizaciju);
- Komisije za terminologiju: Ljubomir Popović (sa Katedre za srpski jezik Filološkog fakulteta), Ranko Bugarski (sa Katedre za anglistiku Filološkog fakulteta), Jovan Vuksanović iz Ministarstva prosvete, Radmila Falatov (Generala Aračića 19), Violeta Nešković-Popović i Marija Milutinović (iz Zavoda za standardizaciju).

Sastanak je otvorila Vesna Injac, zamenik upravnika Narodne biblioteke, pozdravivši sve prisutne i zaželevši im dobrodošlicu u Narodnu biblioteku.

Ona je objasnila da je inicijativu za promenu kodova u standardima ISO 639-2 i ISO 639-3 podržala široka bibliotečka zajednica sa područja čitave bivše Jugoslavije na stručnom skupu održanom povodom formiranja zajedničke baze bibliografskih podataka za Sloveniju, Bosnu i Hercegovinu, Republiku Srpsku, Crnu Goru, Makedoniju i Srbiju. Hrvatska ima svoju posebnu bazu i nije uključena u ovaj projekat zajedničke baze, ali je takođe podržala stav donet povodom kodova i pridružila se inicijativi Srbije. Na tom skupu je zaključeno da unošenje koda za jezik nekog, npr. književnog dela na osnovu mesta (države) u kojoj je štampano, ili na osnovu pisma (ćiriličnog ili latiničnog) kojim je pisano ne daje pravu sliku o poreklu tog dela. Dala je primer po kome bi dela Miroslava Krleža, štampana u Srbiji, tako pripadala korpusu srpske književnosti, jer bi dobila kod za srpski jezik. Tako bi i dela Danila Kiša štampana u Hrvatskoj dobila kod za hrvatski jezik i bila pripojena korpusu hrvatske književnosti.

Vesna Injac je obavestila prisutne da je Narodna biblioteka Srbije ostvarila kontakte sa Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu i postigla preliminarne dogovore o zajedničkoj inicijativi za promenu kodova u Međunarodnoj organizaciji za standardizaciju i nadležnom komitetu, kao i Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu.

Ona je detaljno predstavila postojeći problem objasnivši da su u standardu ISO 639-2 dati različiti bibliografski i terminološki kodovi za srpski i hrvatski jezik. Tako je bibliografski kod za srpski jezik »scc«, a terminološki »srp«, a bibliografski kod za hrvatski jezik jeste »scr«, a terminološki »hrv«. Zajednička inicijativa Srbije i Hrvatske odnosila bi se na izjednačavanje bibliografskih i terminoloških kodova, tako da i bibliografski i terminološki kod za srpski jezik budu »srp«, a za hrvatski »hrv«.

Takođe je naglasila i da je postignut zajednički dogovor u vezi sa predlogom za promenu koda za makrojezik, srpskohrvatski, tako da se kod »hbs«, kako stoji u standardu ISO 639-3, izmeni u »bhs«, u skladu sa alfabetskim redosledom.

Narodna biblioteka Srbije je Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu poslala i zvaničan predlog koji je sadržavao ove izmene. U odgovoru je Naučna i sveučilišna knjižnica podržala predlog. Oni su objasnili da su sličnu inicijativu, zajedno sa Državnim zavodom za normizaciju i mjeriteljstvo, pokrenuli 1998. godine, ali da su tada bili odbijeni.

Vesna Injac je dodala da je na kraju dogovoreno da nadležnom međunarodnom komitetu, kao i i Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu ovlašćenoj za održavanje kodova u ISO 639-2, bude upućena zajednička inicijativa dve nacionalne biblioteke i dva zavoda, hrvatskog i srpskog. Tako bi naši zajednički zahtevi imali veću težinu.

Profesor Ljubomir Popović je objasnio da je slična inicijativa postojala kada je i sam učestvovao 1998. na zasedanju TC 37 u Stokholmu (bio je zamoljen da da stručno mišljenje u vezi sa kodovima u ISO 639-2), a na poziv tadašnjeg Saveznog zavoda za standardizaciju. Tom prilikom on je takođe predložio da bibliografski i terminološki kod budu identični, dakle »srp«, da se uvede troslovni kod za srpskohrvatski jezik »shr« (postojao je već dvoslovni »sh«); da se insistira na napomeni da srpski i srpskohrvatski koriste oba pisma, ćirilčno i latinično. Tada su ti predlozi bili bez reči prihvaćeni, ali su kasnije odbačeni kao neproceduralno doneti. Takođe, i tada je hrvatski predlog bio paralelan našem.

Lj. Popović je zaključio da bi ostao i dalje pri predlogu da kod za makrojezik bude »shr«, jer on odgovara dvoslovnom kodu »sh«. Ako ne bude mogao da bude prihvaćen taj kod, onda bi bilo dobro da ostane već predloženi, tj. u standardu postojeći troslovni kod za makrojezik, »hbs«. »Ovde se ipak radi o šiframa, a ne imenima jezika, pa nije nužno da kodovi imitiraju ta imena«, zaključio je prof. Popović.

Vesna Injac je ponovo istakla važnost makrojezika, jer njime može da se reši problem određivanja pripadnosti dela jednom jezičkom ili nacionalnom korpusu, tj. rešavanju pitanja »čiji je koji autor«. Svrstavanjem nekih dela u grupu makrojezika bile bi izbegnute rasprave o tome kom jezičkom korpusu to delo (i njegov pisac) pripadaju. Ona je navela kao primer da su problemi nastali već na prvom koraku kada je Narodna biblioteka Srbije tražila od izdavačke kuće »Prosveta« u Zagrebu da izdvoji spisak pisaca koji stvaraju na srpskom jeziku. Taj zahtev je, već na samom početku, morao biti sužen na samo one pisce koji su apsolutno nesporni.

Pored toga, naglasila je Vesna Injac, standardi ne poznaju istoriju, pa se donošenjem novih potpuno menjaju stari. Tako ni novi standard o kodovima neće uvažiti

istoriju našeg jezika osim ako to ne bude, kao u slučaju sada nepostojećeg srpskohrvatskog jezika, određeno samim standardom.

Profesor Ranko Bugarski takođe je naglasio potrebu da, pored kodova za jezike treba voditi računa o tome da budu definisana i naša pisma. On je rekao da se u svetu pojednostavljeno shvata da sve napisano na ćirilici pripada srpskom jeziku, a sve napisano na latinici hrvatskom. Treba insistirati na tome da je i latinica srpska.

Vesna Injac je objasnila da se prilikom bibliografskog beleženja dela obavezno daje i odrednica o tome kojim je pismom napisano, tako da o tome nema dileme. Kao odgovor na pitanja i primere (prof. G. Stokić i S. Mladenović) u vezi sa svrstavanjem građe prema autoru (jeziku) ili izdavaču, V. Injac je napomenula da je pokrenuta i inicijativa, još uvek u povoju, prema kojoj bi se sami pisci izjašnjavali o tome kojim je pismom napisano njihovo delo prilikom njegovog štampanja, tako da izdavač već prilikom CIP katalogizacije unese taj podatak.

Vesna Injac je naglasila da postoje veliki otpori prema ovim promenama jer bi one zahtevale velika materijalna sredstva i vrlo komplikovane zadatke. Ove promene morale bi biti unete i u već primenjene, katalogizirane odrednice. Bio bi to i veliki i skup posao.

Milena Matić navela je primer Udruženja bibliotekara slavističkih centara koji su zajedničkom akcijom uspeali da nametnu potrebu za promenom nekih njima potrebnih kodova.

Prisutni članovi dveju komisija potom su glasali i jednoglasno se složili da naši predlozi budu: identični bibliografski i terminološki kod za srpski jezik »srp«, a kod za srpskohrvatski kao makrojezik »shr«, a ako je taj kod već zauzet, onda da ostane postojeći »hbs«.

Vesna Injac je zaključila sastanak dogovorom da za početak Zavod za standardizaciju uspostavi kontakt ovim povodom sa Državnim zavodom za normizaciju i mjeriteljstvo. Potom bi bio sastavljen zajednički tekst dopisa Narodne biblioteke Srbije, Zavoda za standardizaciju SCG, Naučne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo, koji bi sve strane potpisale i poslale Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu.

Ljubomir Popović na kraju je predložio da Narodna biblioteka Srbije, ukoliko bude u mogućnosti, organizuje stručni skup na kome bi se detaljnije razmatrali problemi korpusa koji su na ovom sastanku pomenuti.

**NAPOMENA:** Naknadnom proverom svih kodova u nacrtu ISO DIS 639-3 utvrđeno je da je kod *shr* već zauzet, tako da prema glasanju i zaključcima sa ovog sastanka ostaje kod *hbs*.

Izveštaj sastavila

  
Aleksandra Fendjer,  
sekretar KS 046



**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Председништво Одбора за стандардизацију српског језика**

Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија

e-mail: [odborossj@isj.sanu.ac.yu](mailto:odborossj@isj.sanu.ac.yu)

Телефон: +381 11 2180-248 \* Тел/факс: +381 11 2183-175

Поштована господо,

На седници Одбора за стандардизацију српског језика одржаној 27. јуна 2008. године донета је одлука да се у духу даље успешне сарадње Одбора са Матицом српском препоручи Одељењу књижевности и језика Матице српске да се на седници Одељења заказаној за 30. јуни 2008. године, односно у најскорије време, донесе одлука о покретању рада на припреми другог, прерађеног издања једнотомног *Речника српског језика*, као и електронског издања истог речника.

Чланови Одбора изнели су у дискусији више корисних сугестија које би допринеле побољшању и садржаја речника и његових техничких одлика, што Одбор може доставити уредништву другог издања речника чим се то уредништво оформи.

Одбор сматра да би у другом издању *Речника српског језика* требало на нултом табаку, односно импресуму јасно истаћи да је речник настао као резултат сарадње Одбора за стандардизацију српског језика, Института за српски језик САНУ и Београдске књиге, што је био један од закључака састанка одржаног 2007. године поводом израде Речника у Матици српској на иницијативу потпредседника на дужности председника Матице српске.

Предлажемо да се у најскорије време одржи састанак представника Одбора, Института за српски језик САНУ и Матице српске у вези са овим питањима.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК

академик Иван Клајн



Република Србија  
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ  
И СПОРТА

Школска управа Београд

Број: Службено

Датум: 28. 5. 2007. године

Београд

ЈВ/СБ

ИЗВЕШТАЈ

о учешћу на Међународном научном симпозијуму  
*Језичка ситуација у Црној Гори – норма и стандардизација*  
одржаног 24. и 25. маја 2007. године у Подгорици,  
Република Црна Гора

Решењем министра просвете и спорта др Слободана Вуксановића број 114-02-1/179/2007-02 од 14. 5. 2007. године одобрено ми је службено путовање ради учешћа на Међународном научном симпозијуму и подношења реферата *Актуелна језичка ситуација у Црној Гори и рад Одбора за стандардизацију српског језика*.

У Подгорицу сам допутовао авионом 23. маја 2007. године у 18 сати, а радне седнице одвијале су се на четири преподневне и послеподневне седнице 24. и 25 маја 2007. године.

Полазећи од научних критеријума сви учесници, осим једног професора с Катедре за српски језик у Никшићу, међу којима су били домаћи србисти и представници србистике из иностранства (из Данске, Норвешке, Русије, Немачке, Аустрије) сматрају да *не постоје лингвистички разлози за именовање још једног језика од некадашњег српскохрватског језика, јер је свест о једном (засебном) језику заснована на његовој престижности*. Појава новог, *црногорског језика*, не може дакле бити оправдана са становишта језичке науке нити су лингвисти у могућности да спрече оно што хоће држава и политика. Труд да се сачува језичка наука и настојање да се објективно (не емотивно) тумачи стварност, треба схватити као задатак лингвиста да упозоре политичаре и оне који доносе важне одлуке о именовању и преименовању службеног језика. Лингвисти су одговорни ако не упозоре на могуће манипулације језиком.

Међу језичким стручњацима расправљало се о два за сада непомирљива става: један је да, од деведесетих година прошлог века, постоје национални језици (у Хрватској и Србији) и други да је реалност *полицентрични српскохрватски језик* (постоји 150 година) којим говоре различите нације у различитим државама и који се различито назива: *бошњачки/босански*, а можда ће бити и – *црногорски*. То су „етнички идиоми“ – и сви су *штокавски*. Критеријуми за постојање *полицентричног језика* јесу „међусобна разумљивост“ и „непревођење“ већ само „адаптација“ текста.

Разбијање *полицентричног језика* настаје због национализама новостворених нација и држава, њихове сецесије и политичких подела једног те истог језика када су нове државе сматрале да имају право на „свој” језик и да га преименују и назову како они хоће. Против таквог става посебно се zaloжила др Сњежана Кордић из Хрватске, која заговара *српскохрватски* као *полицентрични* и *заједнички* језик народа и држава створених од некадашње СФРЈ. За *српскохрватски* она сматра постоје дубоки историјски и културни разлози јер је Србија била пијемонт око које су се поменути народи окупили, а српски језик после реформе Вука Стефановића Караџића постао је њихов први књижевни и стандардни језик на полицентричној основи, који је то био 150 година.

У свом реферату указао сам на битне карактеристике Одбора за стандардизацију српског језика као стандардолошког тела трију академија наука и уметности (српске, црногорске и Републике српске), те осам универзитета с катедрама за српски језик и три упоришта српског језика – Матице српске, Института за српски језик САНУ и Српске књижевне задруге. Прочитано је и саопштење од 19. јануара 2007. године о ставу Одбора о потреби да српски језик (ијекавског изговора) остане у уставу Црне Горе службени језик, а ћирилица службено писмо, како што је то и у Србији.

Професори око тзв. *Слова о српском језику* поновили су раније нападе на Одбор, истичући „да је било памети не би ни постојао“, да је „било погрешно све што је урадио“ и да је то „одбор за сатанизацију српског језика“ и сл. Све то је било веома ружно, у чему су многи препознали нетолерантност и неспремност да се прихвате разлике, посебно чињенице да су поједини професори којима није србистика изворна дисциплина (романисти, англисти, русисти) више урадили на стандардизацији и кодификацији српског језика од поменутих критичара.

Општа је оцена Свена Менесланда, председника Организационог одбора, и академика Бранислава Остојића, члана, да је међу учесницима било и оних који нису били толерантни и спремни на компромис „јер нису желели чути оно што није у складу са сопственим схватањем“ и „прихвати разлике без увреда”.

У Београд сам допутовао у 20.30 сати 26. маја 2007. године.

Мр Јован Вуксановић,  
*Јован Вуксановић*  
самостални просветни саветник  
и секретар Одбора





ИНСТИТУТ ЗА  
СРПСКИ ЈЕЗИК



СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ  
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Ђуре Јакшића 9,  
11000 Београд, Србија

Директор: +381 11 2180-248

Централа: +381 11 2181-383

Тел/факс: +381 11 2183-175

Библиотека: +381 11 2635-590

e-mail: isj@isj.sanu.ac.rs

Одбор за стандардизацију српског језика

Број: Сл.

Датум: 12. 10. 2009.

**Вукова задужбина  
Српских владара 2**

Поштована господо,

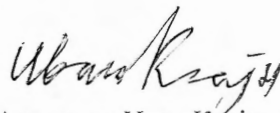
У дневној штампи (Блиц, 6. 10. 2009) прочитали смо вест о посети министара за културу, просвету и науку г. Небојше Брадића, Жарка Обрадовића и Божидара Ђелића Вуковој задужбини, чиме су показали да ова министарства придају значај нашим важним културним институцијама. Међутим, Блиц је пренео изјаву г. Слађане Млађан, управника Задужбине, да се спрема потписивање протокола између ових министарстава и Вукове задужбине, „која би у име три министарства спроводила језичку политику“.

Уколико је Блиц тачно пренео изјаву, поставља се питање на шта се мисли под цитираним делом те изјаве. Наиме, вама је свакако познато да имамо Одбор за стандардизацију српског језика са седиштем у Институту за српски језик САНУ, у чијем саставу су представници свих филолошких/филозофских факултета са српског језичког простора на којим се изучава српски језик, трију академија – САНУ, ЦАНУ и АНУРС, Института за српски језик САНУ, Матице српске и Српске књижевне задруге. Одбор је основан с циљем да обједињује све људе из струке и њихове институције на целокупном српском језичком простору ради вођења језичке политике која би водила адекватном језичком планирању, истраживању стандарднојезичке проблематике, систематском нормирању српског језика и да подстиче израду савремених инструмената српског стандардног језика. О оснивању и раду Одбора упозната је Влада Републике Србије као и одговарајућа ресорна министарства. Одбор је у више наврата на своју иницијативу или на иницијативу неког министарства или друге државне институције давао своје мишљење о различитим питањима функционисања српског стандардног језика. Ти документи су у највећем броју случајева и објављени у публикацијама Одбора и Института за српски језик САНУ. Такође, под окриљем Одбора изашао је већ један број значајних дела која представљају инструменте српског стандардног језика.

Приликом формирања Савста за језик при Вуковој задужбини речено је да би се он примарно бавио бригом о подизању нивоа језичке културе у издавачким кућама и средствима јавног информисања. И тада смо поменули Одбор за стандардизацију српског језика и истакли очекивање да ће будући Савет тесно сарађивати с њиме, што нико није ни доводио у питање.

Сматрамо да намера Вукове задужбине, ако је стварна, да преузме бригу о језичкој политици, кад већ постоји Одбор за стандардизацију српског језика, није реална и да нема оправдање и да би то само штетило нашим заједничким напорима и обавезама око српског стандардног језика. Бригу о језичкој политици на себе није преузела ни једна појединачна институција, а чак ни бригу о неговању језичке културе у Србији не може преузети на себе само једна институција. Зато смо склони да верујемо да је наведена изјава пре неспретно срочена у листу и да ће Вукова задужбина и даље своју делатност у овој области обављати у сарадњи с Одбором и његовим одговарајућим комисијама.

С поштовањем,

  
Академик Иван Киајн,  
председник Одбора за  
стандардизацију српског језика



### **III. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ 20 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА**



ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА  
(1997–2017)

## **ВОДИЧ** **крз стандардизацију** **1997–2017**

**КА НЕБЕСКОМ СВОДУ**  
Посматрати и видети пут до знања

Постао сам астроном, упирао поглед ка небеском своду  
и размишљао о његовим звездама. Нисам се бринуо о томе  
како се стичу паре, већ како се стичу знања.  
Својим мислима могао сам дати слободни лет...  
(Милутин Миланковић: *Путник кроз векове и васиону*, Београд, 2009, с. 48)

Љубезни српски народе, немој ти мени за зло примити што ја  
нека наша злоупотребљенија обличавам; време је већ,  
за живог бога, време је да почнемо слободније и разумније мислити!  
(Доситеј Обрадовић: *Живот и прикљученија*, Лио♦ Легенда, 2003, с. 69)

Ипак, чланови Одбора су уверени да је било важно искористити  
тренутак када је сазрела свест о потреби колективног рада  
на овом пољу. Крупна спектакуларна остварења  
не могу се очекивати одмах. Засада је важно  
радити колико је (то) могуће, изаћи у јавност  
са делимичним резултатима и сачувати  
за боља времена континуитет рада.  
Павле Ивић: *Језичко планирање у Србији данас*,  
СРПСКИ ЈЕЗИК У НОРМАТИВНОМ ОГЛЕДАЛУ, Београдска књига,  
2006, с. 280.

Саставио: Мр Јован Вуксановић, секретар Одбора



**БЕОГРАД**  
**2017**

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА – ИСКУСТВА  
И ПОУКЕ ИЗ ДВАДЕСЕТОГОДИШЊЕГ РАДА\*

Још се није назирао крај поигравања тла широм простора бивше државе СФРЈ, које је водило и распаду српскохрватског језичког заједништва, када се родила и остварила замисао да се оснује Одбор за стандардизацију српског језика. Основан је пре двадесет година, 12. децембра 1997. године. Оснивачи Одбора су три академије наука и уметности: САНУ, ЦАНУ и АНУРС, Институт за српски језик САНУ и Матица српска, факултети из Србије, Републике Српске и Црне Горе на којим се студира српски језик, те Српска књижевна задруга. Одбор је снован „полазећи од потребе за обједињавањем стручњака за српски језик и институција које се научно баве српским језиком на целокупном његовом говорном простору, као и од потребе за језичким планирањем које би водило адекватној језичкој политици и пракси, нарочито нужној у новим државним приликама и новонастајућим међународним околностима“. Ово је написано и оснивачком акту у децембру 1997, када још ништа није било завршено на просторима бивше СФРЈ и српском говорном и националном простору.

Оснивачи су закључили *Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика* чији циљеви су наведени у првом члану:

–обједињавање људи од науке и струке као и њихових институција на целокупном говорном простору српског језика како би програми истраживања стандарднојезичке и комуникацијске проблематике били што плодотворнији;

–систематско нормирање српског језика, с екавским и ијекавским изговором, свобухватно и у појединостима, и израда одговарајућих докумената и приручника, као и доношење аката који би обезбеђивали проходност меродавних иновација у нормативистици и језичкој пракси;

–доприношење међународној сарадњи домаћих институција и стручних појединаца са странама и уклапању српског језика и србистике у међународне пројекте и стандарде, термилошке, термилошке, комуникацијске и информатичке, а, када је неопходно, и оглашавање у међународним форумима, агенцијама и институцијама;

–унапређивање сарадње с државним органима како би србистика, и

---

\*Прочитано на двадесетој, јубиларној седници Одбора 12. 12. 2017.



материјално, и кадровски, и програмски, могла јачати и оспособљавати се за адекватно реаговање на нове изазове, процесе и програме, који се, и зависно од технолошких (р)еволуција и независно од њих, намећу или се могу наметати на домаћој и међународној сцени.

Како се у почетку истиче Одбор је образован на предлог трију академија наука и уметности и Матице српске – полазећи од потребе за обједињавањем стручњака за српски језик и институција које се научно баве српским језиком на целокупном његовом говорном простору, као и од потребе за језичким планирањем које би водило адекватној језичкој политици и пракси, нарочито нужној у новим државним приликама и новонастајућим међународним околностима.

Први председник Одбора био је академик Павле Ивић – од оснивања 1997. до своје смрти 1999, затим академик Милка Ивић од новембра 1999. до јануара 2001, отада је на његовом челу академик Иван Клајн [до 12. 12. 2017].

Одбор, с обзиром на околности у којим је почео да ради, није имао времена за дуже припреме и прављења планова рада. Одмах је ушао у послове, с вером да је нужно да делује, ухвати корак с бурним временом. О томе сведоче подаци сачувани у Списима Одбора који су првих петнаестак година редовно излазили као годишња публикација. Читајући данас прве свеске Списа, уочавамо да је постојала готово идила између државе и Одбора: о томе сведочи много дописа органима тадашње савезне државе (СРЈ), и њених република Црне Горе и Србије, и Републике Српске, као и дописа највиших државних органа упућених Одбору. У тим дописима највиши представници државе показују спремност за сарадњу с Одбором у регулисању свих питања у вези са статусом и функционисањем српског језика. Међутим, од тога је мало шта остало као резултат важан за статус српског језика, сем финансијске помоћи за објављивање неких публикација штампаних у то време. У једној години била је значајнија финансијска подршка раду Одбора из три министарства у Влади Републике Србије. Како знамо, дошло је до разградње СРЈ, политичке прилике у Црној Гори су се измениле, статус српског језика значајно погоршао, а ни нове власти у Републици Србији нису показивале интерес за решавање питања српског језика, много агилније су се (утисак је био: и радије) бавиле питањима језика националних мањина. Отада је дуги низ дописивање са органима Републике Србије имало један смер, у ретким приликама смо добијали било какве одговоре на наше дописе у вези са ситнијим и крупнијим питањима везаним за статус српског језика. Такав случај био је 2014. године кад је поводом дописа Одбора органима Србије ради хитног доношења закона о језику министар просвете Томислав Јовановић одговорио и изразио спремност за сарадњу у свим питањима која се тичу српског језика. А 2015. године



обратио му се министар просвете Срђан Вербић са захтевом да се Одбор укључи у стандардизацију букварске ћирилице. Ако су забелешке тачне, имали смо прилику да у раду годишње седнице одбора учествује и помоћник министра просвете Весна Фила, којој је упућено подоста критике и питања на рачун бриге о српском језику, на пример због катастрофалног стања српских лектората у свету. Наравно, ништа није учињено да се такво стање поправи – данас готово да нема ни катастрофалног стања: број наших лектората, и лектора које у славистичке центре упућује Србија занемарљиво је мали.

Готово да нема значајнијег питања у вези са функционисањем српског језика, а да се Одбор није оглашавао, писао, предлагао, нудио стручну помоћ. Будући да се о томе Одбор у значајној мери и препознаје у нашој културној јавности, ја то овом приликом нећу/јер не могу/ набрајати. Хтео бих да се нешто детаљније осврнем на друга питања којим се Одбор бавио, а који су пред њега стављени у Програму рада који је усвојен у јесен 1998. године.

Одбор је у Програму рада истакао да ће пратити и подстицати рад на капиталним пројектима. На подстицај Одбора за ово време урађен је низ капиталних дела нужних за осавремењавање стандарднојезичке норме: *Обратни речник српског језика* Мирослава Николића (2000), *Речник српског језика* у редакцији Мирослава Николића (2007, <sup>2</sup>2011). У едицији „Прилози граматике српског језика“ објављена је *Творба речи у савременом српском језику* у две књиге академика Ивана Клајна (2002 и 2003), *Синтакса савременог српског језика: проста реченица* групе аутора, у редакцији академика Милке Ивић (2005), *Лексикологија српског језика* Рајне Драгићевић (2007), *Фонологија српског језика* Снежане Гудурић и Драгољуба Петровића (2010), Такође, на подстицај Одбора приређена је измењена и допуњена верзија *Правописа српског језика* у издању Матице српске (2010) и његова ијекавска верзија (2014). На крају, објављена је *Нормативна граматика српског језика* у екавској (2013 и 2014) и ијекавској верзији (2015) академика Предрага Пипера и Ивана Клајна. У штампи је *Синтакса сложене реченице у савременом српском језику* групе аутора, у редакцији Предрага Пипера [у међувремену изашла из штампе]. Поред ових дела, која су настала на подстицај и уз подршку Одбора, чланови Одбора су у овоме периоду објављивали и друге књиге сличног карактера – граматике, језички саветници, правописни приручници.

Објављен је и велики број монографија и студија о различитим питањима савременог српског језика, које представљају научну подлогу за осавремењавање и допуњу језичке норме. Нпр., чланови Комисије за синтаксу, према извештају ове комисије објавили су преко четрдесет књига које су настале на подстицај и уз подршку Одбора за стандардизацију српског језика. Слично би се могло утврдити и за друге Комисије.

Програми се у овом смислу остварују и учешћем чланова Одбора – и његових комисија – на многим научним скуповима, често и уз учешће Одбора у организацији таквих скупова, о чему сведоче зборници с таквих скупова – да поменемо зборнике са два скупа о синтакси у организацији Комисије за синтаксу и један о творби у организацији Комисије за творбу при МКС, те последњи управо објављен зборник о терминологијама са скупа који је одржан у организацији Комисије за терминологије при МКС, а у организацији САНУ и Института за српски језик САНУ. Да поменемо посебно и честа учешћа чланова Одбора на језичкој трибини у Коларчевој задужбини, и да издвојим посебније да су сарадници на изради Речника САНУ у септембру 2014. у оквиру *Дана европске баштине* одржали серију предавања под називом *Речник Српске академије наука и уметности – од речи до писмености*. Био би велики списак свих сличних активности чланова Одбора. Не умањујући значај многих скупова и зборника с њих који нису поменути, да овде само поменемо редовне годишње скупове слависта у Вукове дане на Филолошком факултету у Београду и зборнике радова с њих, од којих су многи у најдиректнијој вези с програмом Одбора.

Интензивнији и видљивији рад на промовисању српског језика, његовог статуса у друштву – од школства до универзитета, у јавном животу, у дијаспори и славистичким центрима света, статуса ћирилице, заузимање за заштиту српске писане баштине на предавањима, трибинама, у емисијама, у штампани – резултат је и честих расправа на Одбору и његовим комисијама, посебно комисији бр. 7 – за односе с јавношћу и решавање неодложних питања. Чланови Одбора су свесрдно и активно подржали и две сродне акције за чување и неговање српског језика, које су покренули Министарство културе и информисања и лист Политика, на последњој годишњој седници то је био и један од закључака Одбора.

У тачки 2 Програма рада Одбора истакнуто је да ће он „подстицати рад на хитном остваривању библиографских пројеката“. Иако се могло учинити више, и овде има резултата. Тако су на подстицај Одбора настале Библиографија радова из морфологије и творбе речи (1950–2000) Милице Радовић Тешић и Весне Ломпар, у оквиру програма Комисије за морфологију и творбу речи, и Грађа за библиографију српске синтаксе (2000. и 2004) у оквиру Комисије за синтаксу. Ова библиографија је допуњена јединицама из последњих десет година и ускоро ће бити на сајту ради увида и допуна, надамо се идуће године и објављена. Надамо се да ће и библиографија из морфологије и творбе бити допуњена. Вреди овде поменути и целокупну библиографију часописа Наш језик (2012), као и часописа Јужнословенски филолог (2013). Иако није рађена у сарадњи с Одбором, значајна је и библиографија радова из творбе речи коју је урадио проф. Божо Ћорић, а



пред нама је и недавно изашла једна специјална – Библиографија Института за српски језик САНУ 2007–2017. И неке друге комисије Одбора за стандардизацију српског језика су наговестиле скору израду библиографија.

Одбор је ставио у своје задатке и бригу о изграђивању научног подмлатка. За двадесет протеклих година увећао се број високообразованих језичких стручњака, неке институције су значајно порасле. Међутим, не треба заборавити да се у међувремену догодила Болоња, па ћемо резултате тек моћи да процењујемо. О овоме је било говора и на Одбору; на једном од последњих је и закључено да је потребно замолити професоре на факултетима да појединим способним студентима на докторским студијама дају теме за докторску дисертацију у складу са потребама попуњавању белина. Ову идеју требало би дефинисати, можда и са списком неких важних неистражених тема, и доставити факултетима.

Напоређо с овим пословима, Одбор се стално бавио и појединачним питањима српског језика која намеће свакидашњица. То су питања која се тичу статуса неке језичке појаве у стандардном језику, или статуса српског језика и писма на српском језичком простору или у свету, посебно у славистичким центрима. Одбор своја саветодавна мишљења и препоруке о тим питањима најчешће износи у виду тзв. одлука; досад их је објавио шездесет шест – у средствима информисања, а најважније од њих доставља и одговарајућим министарствима. Од данас те одлуке имамо у једној књизи, а биће и на сајту Института за српски језик, ускоро, надамо се, и на посебном сајту Одбора. Одбор своје ставове износи и у другим видовима – у препорукама, мишљењима и сл. о појединим питањима, затим у виду одговора на питања појединаца, институција и државних органа.

Поред набрајања резултата рада Одбора, а нису могли ни сви крупнији бити побројани, треба истаћи да је Одбор на својим годишњим заседањима, и посебно на састанцима Комисије бр. 7, анализирајући рад и резултате истицао и одређене слабости. Његове комисије, или већи број њих, нису се често састајале, нису се довољно ангажовале; рад се сводио на индивидуални научни рад, што је свакако вредно – и што представља научну подлогу стандардизацији српског језика и сл. Али изостајале су активности важне за деловање Одбора, понекад су ипак пролазили проблем а да се Одбор није огласио. Више пута смо истицали да рад и учинци Одбора умногоме зависе од рада његових комисија. Уочљив је био пад елана у раду извесног броја чланова комисија, и њихових председника, па и неких чланова Одбора. На то је могло утицати извесно разочарање односом државе према српском језику, игнорисање Одбора кад јој се обраћао и указивао на проблеме у вези са статусом српског језика и ћирилице. Такође, за двадесет година доста чланова Одбора и комисија је умрло, неке су стигле године, неки су се

удаљили од комисија, а то није праћено попуњавањем и подмлађивањем комисија. На то је указivano и на годишњим заседањима Одбора, а и у другим приликама. Председницима комисија упућиван је апел да их подмлађују. У том смислу Комисија бр. 7, мали Одбор, ове године је донела закључак и доставила га свим председницима комисија у коме се тражи да обавезно бирају нове чланове и своје потпредседнике. Не мисли се на обавезно масовно укључивање нових чланова, али се тражи стално подмлађивање, узимајући у обзир расположиве кадрове у научно-наставним центрима на целокупном језичком простору.

Овде се на раду комисија не бих детаљније задржавао, о томе ће нешто рећи председници или други представници тих Комисија, рекао бих само да се све нису састајале сваке године бар једанпут.

Одбор полази од неспорне чињенице да језичку политику воде заједно држава и струка: језичко планирање врши струка у тесној сарадњи с државом, а језичку политику утврђује и проводи држава у тесној сарадњи са струком. Одбор у своме раду полази од становишта да је струка дужна да држави стоји на располагању код утврђивања и спровођења језичке политике. Зато је у протеклим годинама разматрао многа питања која се тичу статуса српског језика и писма у Србији и на другим деловима српског језичког простора, као и положаја српског језика у славистичким центрима у свету. И давао је своја мишљења и предлоге у вези с тим – и када држава није имала довољно слуха за мишљење струке. Сведоци смо да су неке државне одлуке из домена језичке политике усвојене без консултовања струке донеле тешке и тешко поправљиве последице; на другој страни – трпимо последице што држава није у одређеним приликама деловала, и кад је Одбор то предлагао. То је зато што у Србији после распада државе Југославије није било утврђене језичке политике.

Без обзира на ову чињеницу, Одбор није одустајао од ангажовања око ових питања – везаних за статус српског језика у најширем значењу те речи; радио је на испуњавању обавеза које су пред њега постављене приликом оснивања. Напоре са праћењем језичке проблематике и давањем мишљења кад је сматрао да је то потребно или кад му се неко обраћао за савете, Одбор је покушавао и да сагледа проблеме с којим се суочавамо кад је посреди национални језик и да понуди одговоре који би помогли у осмишљавању српске језичке политике. У последње време Одбор је био суорганизатор научних скупова о најактуелнијим питањима језичке политике: тако је 2013. у САНУ, са још неколико институција оснивача и Одбором „Ђорђе Зечевић“ за неговање и унапређење ћирилице, одржан научни скуп под називом „Српски језик и актуелна питања језичке политике“, 2015. скуп под називом „Српски језик и актуелна питања језичког планирања“, – опет у САНУ. На



ова два скупа разматрана су готово сва питања која би била значајна при утврђивању националне језичке политике. А у закључцима с овог другог скупа стоји и тај да је нужно с државним органима утврдити приоритете језичке политике. Године 2017. одржан је округли сто „Српски језик и српско писмо данас“ у АНУРС у Бањој Луци у организацији две Академије АНУРС и САНУ и Одбора за стандардизацију српског језика. Између осталог у закључцима је истакнута потреба да се без одлагања приступи научној обради и публиковању српских средњовековних рукописа из БиХ, чиме би се стало на пут њиховом присвајању.

Сматрамо да је крајње време да држава преузме свој део одговорности за статус српског језика, за утврђивање и провођење језичке политике, да се истакне политичка воља унутар српске друштвене и политичке заједнице и доведе у хармонију са струком како би се трајно водила брига о статусу српског језика и писма. Данас, двадесет година од оснивања Одбора, има назнака да је у нашој држави, и у Републици Српској, сазрела свест о значају српског језика као националног језика за очување националног идентитета па и суверенитета и назире се опредељеност највиших државних органа за приступ изради националне језичке политике, у чему се види и Одбор за стандардизацију српског језика. Захваљујући томе, неке ствари значајне за статус српског језика су помакнуте: у овој години Министарство културе и информисања је покренуло рад на изменама закона о језику и писму, у који је укључило и рад представника Одбора за стандардизацију српског језика. Не знамо још какве ће измене донети закон, али је сигурно да ће се кренути ка поправљању статуса српског језика и ћирилице, да ће се од стања запуштености кренути ка стању уређености. Приликом израде стратегије културе ово министарство је такође на одговарајући начин ангажовало и стручњаке за српски језик, а од тога је важнија чињеница да је оно препознало значај српског језика као једног од централних чинилаца српског националног и културног идентитета. Можемо очекивати и од Министарства науке и просвете значајно бољи однос према националном језику.

Одбор данас окупља велики број српских језичких стручњака и све релевантне институције и већ после првих година деловања постао је ауторитативно тело, које се не цени само на просторима српског језика, већ је изазивао је суревњивост, и поштовање, код стручњака у окружењу, посебно из земаља које баштине исти некад заједнички нам језик. Са задовољством се може констатовати да је данас сагласност српских лингвиста о значају Одбора и потреби његовог деловања на остваривању задатака који су утврђени пре двадесет година и већа него у време његовог оснивања.

Прилика је ово и да констатујемо да данас са нама није више чланова Одбора из првог његовог састава: академик Павле Ивић, академик Милка

Ивић, академик Новица Петковић, научни саветник др Драго Ћупић, научни саветник др Егон Фекете, проф. др Јован Јерковић, проф. др Милан Драгичевић, те мр Бранислав Брборић, члан Одбора и његов први секретар. Нису међу нама ни сви тадашњи челници установа које су оснивачи Одбора, као и већи број чланова појединих комисија у оквиру Одбора. Данас, кад се присећамо оснивања Одбора и осврћемо на пређени пут и постигнуте резултате, осећамо потребу да се захвалимо свима оним који нису са нама, да искажемо своје велико поштовање према њиховом делу.

После двадесет година рада Одбора за стандардизацију српског језика са задовољством можемо констатовати да је он учинио много; многа питања у вези са статусом и(ли) функционисањем српског језика не би била покренута ни решена без њега, Одбор је препознат у научним и културним круговима на српском језичком простору; заслуга је и његова што су поједини одговорни представници државе у Србији и Републици Српској схватили (или почели схватати) значај српског језика и потребу за осмишљавањем српске језичке политике за целокупан српски језички простор. То нам даје снагу, а то нам је и обавеза, да у наредним годинама и деценијама радимо и снажније и организованије, саборно, на остваривању задатака који стоје пред Одбором, а његов значај и улога данас нису мањи, већ – напротив – већи, исто тако и изазови.

**ПРЕДЛОГ ЗА ИЗБОР ПРОФ. ДР СРЕТЕ ТАНАСИЋА  
ЗА ПРЕДСЕДНИКА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Поштовани чланови Одбора за стандардизацију српског језика,

Пошто сам пре одржавања 20. седнице Одбора за стандардизацију српског језика сазнао од председника и потпредседника Одбора да председник Одбора академик Иван Клајн, који је годинама веома успешно водио Одбор, жели из здравствених разлога да се повуче са те дужности, одлучио сам да се писмено обратим Одбору с предлогом да академику Ивану Клајну Одбор изрази посебну захвалност за вишегодишње руковођење Одбором, и с предлогом да за председника Одбора у следећем мандату буде изабран проф. др Срето Танасић, досадашњи потпредседник Одбора за стандардизацију српског језика.

Академик Иван Клајн је и својим високим научним угледом и многобројним радовима из области српске лингвистичке нормативистике као и мудрим руковођењем Одбором заслужио да му Одбор искаже своју посебну захвалност, што ће, верујем, једнодушно и учинити.

Чланови Одбора одлично знају проф. др Срету Танасића и његов организациони и научни рад, како у Одбору, чији је он дугогодишњи члан, тако и изван Одбора - док је био директор Института за српски језик САНУ и универзитетски професор.

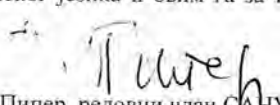
Као потпредседник Одбора за стандардизацију српског језика, члан Комисије за хитна питања и Синтаксичке комисије проф. др Срето Танасић је предано и успешно обављао своје дужности у условима који за Одбор нису били лаки, при чему је све време одлично сарађивао са академиком Иваном Клајном као председником Одбора као и члановима Одбора и његових комисија, представницима надлежних министарстава и медија.

За дужност председника Одбора за стандардизацију српског језика проф. Танасића препоручује и чињеница да је он руководиолац научног пројекта Института за српски језик САНУ *Опис и стандардизација српског језика*, у оквиру којег је реализовано неколико монографија започетих на иницијативу Одбора.

Проф. Танасић је уз то главни уредник часописа *Наш језик*, који је у великој мери посвећен питањима српске књижевнојезичке норме.

Проф. Танасић је учесник многих научних скупова који су имали за предмет опис и стандардизацију српског језика.

Из свих тих овде сажето наведених разлога верујем да је проф. др Срето Танасић најквалификованији лингвиста који би после академика Ивана Клајна могао да успешно преузме дужност председника Одбора за стандардизацију српског језика и овим га за то топло препоручујем.

  
Предраг Пипер, редовни члан САНУ,  
секретар Одељења језика и књижевности САНУ

Прилог: биографија и извод из библиографије проф. др Сrete Танасића.

Београд, 10. 12. 2017.



# Танасић на челу Одбора за стандардизацију

Досадашњи председник  
Иван Клајн разрешен  
дужности  
на сопствену молбу

Нови председник Одбора за стандардизацију српског језика је проф. др Сreto Танасић, његов досадашњи потпредседник, који је заменио академика Ивана Клајна. Академик Предраг Пипер оценио је да проф. др Танасић, поред његове универзитетске каријере, уређивања часописа „Наш језик“, учешћа у бројним научним скуповима, препоруку и чивенице да је одлично сарађивао са академиком Клајном и да је један од најквалификованијих лингвиста. Ова одлука донета је јуче једногласно, током двадесет седнице Одбора, када је и објављено да је академик Иван Клајн разрешен дужности на основу сопствене молбе. Такође, на овом заседању Одбора једногласно је одлучено да академик Клајн остане његов члан и почасти председник због својих заслуга и улога који је обезбедио Одбору. Одлука о новом потпредседнику и секретару Одбора биће наредно донета.

Поводом двадесет година рада Одбора за стандардизацију српског језика, проф. др Сreto Танасић поистетио је на његово оснивање 12. децембра 1997. године. Оснивачи Одбора били су три академике наука САНУ, ЦАНУ и АНУРС, Институт за српски језик САНУ и Матица српска, факултети из Србије, Републике Српске и Црне Горе на којима се студира српски језик,



Сreto Танасић и Иван Клајн

Фото Г. Анчић

те Српска књижевна заједница. Циљ оснивања била је потреба за оккупацијом стручњака за српски језик и институција које се научно баве српским језиком на целокупном његовом говорном подручју, као и потребе за језичким планирањем.

– Готово да нема значајнијег питања у вези са функционисањем српског језика, а да се Одбор није отпљавио, писмо, председало, нулно стручну повољ, а на постојању Одбора ујавен је низ капиталичних дела нужних за осавремењивање

језичке норме. Међу њима су „Обратни речник српског језика“ Мирослава Николића, „Речник српског језика“ у редакцији Мирослава Николића, у енциклопедији „Прилози прагматике српског језика“ објављена је „Творба речника у савременом српском језику“, у две књиге, академика Ивана Клајна, заједно са Синтактиком савременог српског језика: проста реченица“ групе аутора, у редакцији академика Мирослава Пипера – наглашено је Танасић.

Одбор се постојано бавио и статусом неке језичке појаве у стандардном језику, а до сада је укупно 66 савремених мишљења објављених у медијима објављено у књизи „Одлуке одбора за стандардизацију српског језика“ (НМ, Либорис).

Својим присуством овој седници министар Влатко Вукосављевић поново је пружио подршку лингвистичкој струци, долази на сајет Српске развоја културе посебну пажњу

повећује српском језику и писму. Академик Слободан Реметић поистетио је на то да српски језик и култура у БиХ утрженији него никада. Милорад Путовац оценио је да у условима измењеног језичког контекста прева провајати нови модел стандардизације, а професор Милош Ковачевић и Вељко Врбовац сугерисали су подмлађивање кадра Одбора и учешће у његовом раду чланова из свих институција које су његови оснивачи.

М. Вукићевић





## **IV. СПИСИ СКУПНИХ ЗБИРКИ (XII–XV)**

**Списи Матичног Одбора**

**Списи упућени Одбору**

**Списи Одбора упућени другима**

**Списи комисија Одбора**



## ЗАПИСНИК

са дванаесте седнице Одбора за стандардизацију српског језика,  
одржане 27. јуна 2008. године у просторијама Српске академије наука и уметности,  
Кнез Михаилова 35, Београд

Седницу је заказао академик Иван Клајн, председник Одбора, и предложио следећи претходно договорен и утврђен и свим члановима Одбора достављен

### Дневни ред:

1. *Поздравнa реч и уводне напомене академика Иван Клајна, председника Одбора;*
2. *Извештај о раду Одбора у 2007. години;*
3. *Именовање нових чланова Одбора;*
4. *Разматрање нацрта текста и доношење нових одлука;*
5. *Предлози за ефикасније деловање Одбора у наредном периоду;*
6. *Разно.*

Седници су присуствовали следећи чланови Одбора и његових комисија: академик Иван Клајн, др Маринко Божовић, др Вељко Брборић, др Милорад Дешић, др Даринка Гортан-Премк, др Јелица Јокановић-Михајлов, др Душка Кликовац, мр Александар Милановић, др Ђорђе Оташевић, др Драгољуб Петровић, др Предраг Пипер, др Милица Радовић-Тешић, др Слободан Реметић, др Живојин Станојчић, др Рада Стијовић, др Срето Танасић, др Егон Фекете, др Драго Ћупић, Милан Тасић, Богдан Терзић и мр Јован Вуксановић.

Пре преласка на дневни ред и радног дела седнице, академик Клајн је прочитао извињења следећих чланова Одбора што нису у могућности да присуствују седници: академик Милка Ивић поздравља све присутне и жели срећан рад члановима Одбора, али се извињава што, због велике врућине, не може присуствовати седници Одбора; проф. др Драго Бранковић, декан Филозофског факултета у Бања Луци, те проф. др Милан Драгичевић, члан Одбора, због раније закасаних обавеза у раду матичног факултета, спречени су да присуствују седници, а свима желе успех у раду и надаље ће подржавати рад Одбора; проф. др Мато Пижурица, члан Одбора, због закасаног важног састанка на Филозофском факултету у Новом Саду и испита, не може присуствовати седници, али жели јој успешан рад; проф. др Бранко Савић из Бијељине, члан комисије Одбора, због врућина, није у стању да путује, али поздравља све чланове и друге госте и верује да ће, као и увек, седница Одбора бити успешна.

У име јавних гласила присистни су били новинари Танјуга, „Политике“ и „Вечерњих новости“.

### 1. *Отварање седнице и поздравне речи*

Седници Одбора је присуствовао, у име Председништва САНУ, академик Никола Тасић, који се обратио присутнима и пренео поздраве академика Николе Хајдина, председника САНУ. Он је рекао да Извршни одбор (Председништво?) САНУ помно прати рад Одбора. Нагласио је да импонује енергија, упорност и страјност чланова Одбора за наш језик и активности на објављивању књига, организацији стручних и научних скупова на универзитету. То је на ползу српског народа и за дужно је поштовање. САНУ ће увек подржавати и помагати рад Одбора.

Академик Иван Клајн је такође поздравио присутне и прочитао предложени дневни ред, на који није било примедба и предлога за допуне, па је рад седнице текао по плану.

## 2. Извештај о раду Одбора у 2007. години

Академик Иван Клајн подсетио је присутне на књигу „Српски језик у нормативном огледалу“, где је резимиран рад Одбора у првих десет година. Истакао је да се Јовану Вуксановићу, секретару Одбора, не признаје рад у Одбору и комисијама јер се он, наводно, не може уклопити у циљеве његовог радног места у Министарству просвете. Такође, Р. Гачевићу није дозвољено да дође на седницу због пречих послова на радном месту важно је видети, рекао је И. Клајн, да ли је ово наш хоби или рад на националном језику. Министар Лончар није примио делегацију Одбора у Министарству просвете. Он се бавио само Косовом, а у свој посао се није мешао. Комисије се нису састајале. И. Клајн је затим констатовао да се рад на изради новог правописа одуговлачи. У Извештају о одржавању Трећег семинара српске језичке културе 2006/2007. године речено је да је имао само седамнаест, односно једанаест полазника у пролећном и јесењем семестру, па се поставља питање, како је рекао академик Клајн, да ли има смисла ово даље организовати. У Извештају о раду Одбора у 2007. години (стр. 6, пасус 5) није требало помињати његову књигу *Антологија штампарских грешака*, па стога предлаже да то треба из Извештаја изоставити.

## 3. Именовање нових чланова Одбора

Уместо др Даринке Гортан-Премк, члана Одбора у име Филолошког факултета у Београду, који је један од његових оснивача и на више пута поновљени захтев свог члана, разрешио те дужности проф. др Даринку Гортан-Премк и именовао новог члана **проф. др Душку Кликовац, ванредног професора.**

Члан Одбора у име АНУРС јесте академик Слободан Реметић.

Уместо др Љубомира Поповића, нови председник Комисије за корпус јесте др Душко Витас. О тој одлуци Комисија је писмено известила Одбор.

Уместо Даринке Гортан-Премк, нови председник Комисије за лексикологију и лексикографију јесте др Стана Ристић, научни саветник Института за српски језик САНУ, а о тој одлуци Комисије писмено треба известити Одбор.

## 4. Доношење одлука Одбора

На нарт текста одлуке *Место енклитике у реченици*, који је припремио Ј. Вуксановић, осврнули су се: Ж. Станојчић, Д. Гортан-Премк, М. Ковачевић, М. Радовић-Тешић и С. Танасић. Они сматрају да текст треба скратити, растеретити га понављања, колоквијалног стила и делимично ревидирати, јер је то „престручно“ за одлуку, а потом верификовати на „малом Одбору“, што је усвојено као препорука и заједнички договор.

Поводом нарта текста одлуке *Испуњена национална обавеза од првенственог значаја* – о једнотомном *Речнику српскога језика Матице српске* говорили су И. Клајн, С. Реметић, С. Танасић, Е. Фекете, Д. Ћупић, Д. Гортан-Премк, Д. Петровић, Р. Стијовић. Најчешћа замерка овом речнику била је његова тежина (масивност) и његове димензије (величина). То није практично и отежава коришћење приликом употребе. Потребно га је одштампати на тањем и лакшем папиру. Истакнуто је да се Матица српска огрешила о ауторе јер је Речник замишљен као ауторско дело, без уредника, а да је Матица српска, без сагласности аутора, одредила др Мирослава Николића за главног уредника Речника, који је имао право да мења текст без консултације с ауторима одређених секција. Такође је некоректно изостављање Института за српски језик САНУ из импресума. Речник треба допунити новим речима, али пре штампања другог издања, како је нагласио Д. Петровић, један од рецензента Речника, главни редактор би морао темељно да пречисти текст јер у Речнику има много озбиљних техничких и стручних недоследности, пре свега у уједначавању одредница. **Договорено је да се одмах Матици српској упутити писмо с више конкретних предлога за припрему другог побољшаног издања Речника. То је, после завршетка седнице, урађено.**

#### 5. Предлози за ефикасније деловање Одбора

**И. Клајић** је прочитао списак предлога за ефикаснији рад Одбора и његових комисија.

**М. Дешић** је рекао да се правописна комисија годинама не састаје и да нема увид у коначан текст ревидираног Правописа српског језика, па не жели узалудно да пише свој део ако се не сложимо око свих питања, а услов за то је да се има увид у цео текст. Због тога је потребна ужа, унутрашња расправа, да не стојимо у благу, а вероватно је потребна и помоћ још једног редактора.

**Ж. Станојчић** је рекао да су чланови редакторске групе добили писмено одобрење да прераде Правопис, да га сведемо на практични приручник и правила с примерима *тише се – не тише се, може се писати, изузеци*, а да то не буде само књига дискусија о правописним проблемима. Ж. Станојчић истиче да је свој део урадио.

**С. Танасић** предлаже да се Управи Матице српске упутити захтев и тражи од ње да се изјасни зашто посао око Правописа српског језика није до сада урађен и да ли је потребна помоћ (суиздаваштво, проширење редакторске групе).

**С. Реметић** сматра да то треба урадити прво у својој кући, да треба сазвати Комисију и да председник Комисије то реши, јер је Комисија при Одбору, па тек онда се можемо обратити Матици, и о томе поднети извештај.

После бурне и неочекивано критички интониране дебате, **договорено је да се, без обзира на изречене судове, текст нацрта одлуке *Испуњена национална обавеза од првенственог значаја* усвоји на 12. Седници Одбора одржаној 27. 6. 2008. године као одлука 58.**

#### 6. Разно

**М. Божовић** је поставио питање зашто његово име није на списку чланова Одбора. Ј. Вуксановић му је одговорио да се оно налази на поменутом списку, али да радни списак за слање писама и позиве не садржи његово име јер није дата адреса и телефон, иако је то, у више наврата, од сви чланова Одбора тражено.

**М. Ковачевић** је предложио да се сачини одлука о односу *књижевног језика и дијалекта*, поводом расправе у „Књижевном листу“. Предлог је прихваћен и договорено да **нацрт текста одлуке сачини М. Ковачевић**.

**Д. Ћупић**, представник Црногорске академије и умјетности у Одбору, поставио је питање свог статуса у Одбору с обзиром на познато одређење Црне Горе да службени језик буде *црногорски*. Договорено је да се за сада ту ништа не мења.

Седница је завршена у 12 сати.

ЗАПИСНИК САЧИНИО

Др Ђорђе Оташевић



**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

*Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања*

**Б Е О Г Р А Д**  
Буле Јакшића 9

Поводом Записника са дванаесте седнице Одбора одржане 27. јуна 2008. године  
имам следеће примедбе и предлоге:

- допунити списак присутних седници гостима – представници средстава јавног информисања и других институција (на основу евиденције присутних);
- пре преласка на дневни ред, који је претходно достављен члановима Одбора, председницима и секретарима комисија Одбора, академик Клаји је прочитао извињења следећих чланова Одбора и комисија Одбора што нису у могућности да присуствују седници: академик Милка Ивић поздравља све присутне и жели срећан рад члановима Одбора; извињава се што, због велике врућине, не може присуствовати седници; проф. др Драго Бранковић, декан Филозофског факултета у Бања Луци, и проф. др Милан Драгичевић, члан Одбора, због раније заказаних обавеза у раду Филозофског факултета, спречени су да присуствују седници, свима желе успех у раду и надаље ће подржавати рад Одбора; проф. др Мато Пижурица, члан Одбора, због раније заказаног важног састанка на Филозофском факултету у Новом Саду и испита, не може присуствовати седници али жели јој успешан рад; проф. др Бранко Савић из Бијељине, члан комисије Одбора, због врућина, није у стању да путује, али поздравља све чланове Одбора и комисија Одбора и друге госте и верује да ће, као и увек, седница Одбора бити успешна;
- у 8. реду одозго додати (истакнуто болдом): Састанку је присуствовао и академик **Никола Тасић** у име **Председништва САНУ**;
- у другом реду тачке 1 други и трећи ред текста изменити и допунити: Рекао је да Извршни одбор (**Председништва? Председништво?**) САНУ помно прати рад Одбора. Нагласио је да импонују енергија, упорност и истрајност чланова Одбора за наш језик и активности на објављивању књига и стручних и организовање научних скупова на универзитету. То је на ползу српског народа и за дужно је поштовања;
- у тачки 2 у другом, трећем и четвртном реду прецизирати (истакнуто болдом): Истакнуто је да секретару Одбора **Ј. Вуксановићу** у Министарству просвете не признају рад у Одбору и комисијама Одбора, јер се, наводно, то не може уклопити и циљеве његовог радног места. То може створити забуну, јер о мом ангажовању одлучује Министарство просвете, а о функцији секретара – Одбор. У седмом и осмом реду дати прецизнији текст:



У извештају о одржавању Трећег семинара српске језичке културе 2006/2007. години речено је да је имао само седамнаест, односно једанаест полазника у пролећном односно јесењем семестру, па се поставља питање, како је рекао академик Клајн, да ли има смисла ово даље организовати; у тексту Извештаја о раду Одбора у 2007. години (стр. 6, пасус 5) није требало помињати његову књигу *Антологија смешних штампарских грешака* и то треба из Извештаја изоставити;

- у тачки 3, под „именовање нових чланова Одбора“, прецизирати реченицу: „Уместо др Даринке Гортан-Премк, члана Одбора у име Филолошког факултета у Београду, коју је оснивач разрешио члана Одбора на њен више пута поновљени писмени захтев, нови члан Одбора с Филолошког факултета у Београду је др Душка Кликовац, **ванредни професор**;
- прецизирати претпоследњи и последњи пасус тачке 3: „Уместо др Даринке Гортан-Премк, нови председник Комисије за лексикологију и лексикографију је др Стана Ристић, **научни саветник Института за српски језик САНУ, а о одлуци Комисије писмено треба известити Одбор**;
- у вези с текстом *предлога нацрта одлуке* „Место енклитике у реченици“ Ј. Вуксановића осврнули су се Ж. Станојчић, Д. Гортан-Премк, М. Ковачевић, М. Радовић-Тешћ и С. Танасић; они сматрају да текст треба скратити, неспорне ствари само дати, растеретити га понављања, колоквијалног стила („енклитика може *разбити* именско-презименску синтагму; ...и после *дотеривања текста* одлука је усвојена) и без добре ревизије не верификовати на „малом Одбору“; обавезно треба консултовати новију литературу о том питању (Љиљана Суботић, Јелица Јокановић-Михајлов); проф. Станојчић предлаже да се избаци други пасус прве стране јер се то понавља у петом пасусу исте стране; уводни део, нарочито од дела „стилистичко значење веће је него семантичко...“ такође треба скратити, јер је то „престручно“ за одлуку (Станојчић); у последњем пасусу прве стране недостаје и констатација: „енклитике не могу стајати ни иза епентетичких (умегнутих) делова реченице и после запете“ (Ковачевић); други пасус на другој страни и пример *Које се квалификације у сертификату стичу?* – треба ревидирати јер се тврдња не заснива на провери у корпусу употребљених примера и извршеним истраживањима учесталости употребе наведених облика (Ковачевић); у трећем пасусу друге стране у примеру *Је ли отац тата?* – то *ли* није речца, већ је то енклитика јер нема независни лексички садржај, па је неопходно разграничити граматичке планове (Ковачевић); неопходно је интонационо и граматичко рашчлањавање ради прецизне терминологије – у примеру Петар Петровић је добар стручњак, то ЈЕ није енклитика, већ копулативни глагол, о томе је писала Јелица Јокановић (Д. Гортан-Премк); у текст одлуке треба унети промене о којима је било речи, изгледа да смо посустали, па је мало квалитетних одлука (С. Танасић); у примеру првог пасуса стр. 3: Ударио га је штапом / Ударио га штапом у алтернативној реченици (Ударио га

штапом) дат је облик с крњим перфектом, па се ту не може говорити о енклитизи *је* (Ж. Станојчић);

- поводом тачке 4, дискусије о једнотомном *Речнику српског језика*, у
- извештајном делу записника, као и оценама и предлозима, има непрецизности, па на основу наших бележака предложено следеће корекције делова текста записника: одреднице *Речника* су стручне, пребогате и непримерене просечном грађанину; потребно је у другом издању озбиљно освежити лексички потенцијал; редукција шестотомног *Речника* урађена је, али тај речник је застарео и у једнотомник нису ушле нове одреднице (Реметић); поред имена сарадника из Института за српски језик САНУ треба навести и имена професора с Филолошког факултета у Београду, који су такође били међу приређивачима *Речника*; лексикографски и светски стандарди израде оваквих речника су да они имају 100 000 речи, али да се у њима налази нови корпус опште нове терминологије различитих струка, да су заступљене мање-више само фреквентне речи, а речи којих нема више у употреби треба изоставити, и тако скратити обим речника (Д. Гортан-Премк, Е. Фекете, Д. Ћупић); Матица српска ни са првим издањем није испунила обавезе према Институту за српски језик САНУ, а иницијатива Одбора и одржани састанак у Матици српској показали су да у Матици не постоји размишљање о преузећој обавези (М. Тасић); у Матици српској 30. јуна одржаће се састанак Одељења за књижевност и језик, па треба то искористити да се сагледају могућности да се у другом издању изврше исправке у нултом табак (П. Пипер); *Речник* има озбиљне техничке и стручне недоследности у одређивању одредница, па га треба темељно прочистити пре него што се приступи новом издању, а редактору прикључити 1–2 лексикографа да му у том послу помогне; ову верзију *Речника* не слати на интернет; поставља се питање да ли задржати 6 значења а довољна су три; постављају се и питања шта је то речник стандардног језика и која је то мера термилошке лексике (Д. Петровић); *Речник* је замишљен као ауторски да га аутори прегледају размењујући текст међу собом, а Матица је дала Мирославу који је све држао 8 година; треба окупити стари колектив, а Матица мора да се „уљуди“ у односу на колектив који је радио на речнику и оглушење о ауторе и због тога треба званично контактирати са Матицом (Д. Гортан-Премк); нулти табак и импресум дати су по новом Закону о ауторским и сродним правима, а *Речник* је колективно дело више аутора, без главног уредника (Д. Ћупић); уједначавање је требало урадити (Р. Стијовић и М. Вујанић) тако да се ништа не мења без консултација с ауторима и завршити посао за годину дана а посао је завршен недоследно томе (Р. Стијовић);
- у вези с петом тачком дневног реда кориговати део текста: М. Дешић је рекао да је незгодно то што се Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике (Ком. бр. 5) не састаје; истакао је да нема увид у коначан текст па не жели цабе да пише свој део ако се не сложимо око свих питања и док не види читав текст; сматра да је потребна ужа

- унутрашња расправа, да не стојим у блату, и да ли је потребна помоћ још једног редактора; професор Станојчић је рекао да су они (чланови редакторске групе) добили писмено одобрење да се преради Правопис, да га сведемо на практични приручник и правила с примерима *пише се, не пише се, може се писати, изузеци*, а да то не буде само књига дискусија о правописним проблемима; С. Танасић предлаже да се Управи Матице српске упути захтев и тражи од ње да се изјасне зашто посао око Правописа није до сада урађен и да ли је потребна помоћ (суиздаваштво, проширење редакторске групе); С. Реметић сматра да треба то урадити прво у својој кући, да треба сазвати Комисију и да председник Комисије то разреши, јер је Комисија при Одбору, па онда се обратити Матици и о томе треба поднети извештај;
- тачку Разно допунити: Драго Ћупић, представник Црногорске академије наука и умјетности Ц. Горе, поставио је питање свог статуса у Одбору с обзиром на познато одређење Црне Горе да службени језик буде *црногорски*; договорено је да се за сада ту ништа не мења.

Састанак је завршен у 12 сати.

(J.B.)

16. 7. 2008. г.

*М. Вуксановић*

## ЗАПИСНИК

с тринаесте и четрнаесте седнице Одбора за стандардизацију српског језика одржане  
24. фебруара 2011. године с почетком у 11 сати у просторијама Института за српски  
језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Седницу је заказао академик Иван Клајн, председник Одбора, и предложио следећи претходно утврђен и свим члановима Одбора достављен

### Дневни ред:

1. Поздравна реч и уводне напомене Ивана Клајна, председника Одбора;
2. Усвајање записника с претходно одржане седнице;
3. Именовање члана Одбора и бирање секретара и записничара Одбора;
4. Разматрање извештаја о раду Одбора и Предлога рада за наредни период;
5. Усвајање нових одлука;
6. Текућа питања;
7. Усвајање саопштења и затварање седнице.

1. Седници су присуствовали: академик Иван Клајн, др Софија Милорадовић, др Вељко Брборић, др Стана Ристић, др Милорад Дешић, др Јелица Јокановић, др Душка Кликовац, др Милош Ковачевић, др Мато Пижурица, др Марина Николић, др Олга Сабо, др Предраг Пипер, др Слободан Реметић, др Живојин Станојчић, др Срето Танасић, др Милош Луковић, др Јован Вуксановић, др Наташа Вуловић.

Због болести или спречености претходно прихваћеним обавезама, седници нису присуствовали следећи чланови Одбора: др Јован Јерковић, др Мирослав Николић, др Драгољуб Петровић, академик Бранислав Остојић, др Слободан Марјановић и др Милан Драгичевић.

Састанку је присуствовали као позвани гости: др Тибор Сабо, у име Министарства науке и технолошког развоја, Весна Фила, помоћник министра просвете, и др Љиљана Бајић, продекан Филолошког факултета у Београду. Пре преласка на дневни ред и радног дела седнице, И. Клајн је замолио присутне да минутом ћутње присутни одају пошту преминулим члановима Одбора између две седнице: проф. др Новици Петковићу (преминуо 2008.г.), др Егону Фекетеу (преминуо 2009. године) и др Драгу Ћупићу (преминуо 2010. г.).

После поздравне речи, академик Клајн је прочитао приспела писма и поздравне мејлове: академик Н. Хајдин, председник САНУ, захвалио се на позиву да присуствује седници Одбора, али није у могућности да присуствује седници јер је у исто време и Председништво Академије, којој он председава. Господин Милорад Додик, предс(ј)едник Републике Српске, такође није у могућности да присуствује седници, а на позиву се захвалио Драшко Милиновић, шеф кабинета, пожелео успешан рад и истакао значај Института за српски језик САНУ и Одбора за стандардизацију посебно због тога што се култура и језик убрајају међу најважнија и најпрепознатљивија обележја сваког народа. У име господина Небојше Брадића, министра културе, на позиву се захвалила Сандра Лазовић, саветник, и рекла да због раније заказане посете министра културе Републике Турске г. Брадић је спречен да присуствује седници. У име АНУРС захвалио се на позиву академик Рајко Кузмановић и саопштава да због раније преузетих обавеза није у могућности да присуствује седници. У име Академије Републике Српске седници ће присуствовати академик Слободан Реметић, члан Одбора.

Пошто је утврђено да постоји коворум, што значи да Одбор може да доноси одлуке сагласно Пословнику о раду, академик Иван Клајн је дао уводне напомене, коментаре и осврте на Извештај и Предлог плана рада, за које је рекао да их треба разматрати истовремено. За академика Клајн рад Одбора је доведен у питање. Томе се не треба чудити,



сматра он даље, јер је цела култура у застоју. Медији немају културно-образовног програма. Одбор се успавао. Успех о коме се говори у извештају заслуга је оних који су то урадили, а не Одбора. Одбор не може овако да настави. Неопходно је да има једног секретара који би водио све послове. После тих речи, осврнуо се на једномномни речник који је превелик за речник такве врсте. Огроман је и тежак и није за практичну употребу. У књизи Милана Шипке која је у припреми наводи се да су у речнику остали чисто хрватски изрази. У извештају се наводи, а у предлогу програма рада у периоду који је пред нама такође помиње, израда нормативне граматике српског језика, коју припремамо колега Пипер и ја – рекао је И. Клајн. За то је неопходно утврдити оријентационе рокове. После тога, академик Клајн је прешао на коментаре других питања из извештаја о раду, који је претходно достављен члановима Одбора, па није постојао разлог да се извештај чита на седници. У његовој расправи посебно је истакнуто питање – **предлог о раздвајању наставе српског језика и књижевности у гимназијама**. И Клајн је стао иза тог предлога и указао на то да је присутни М. Ковачевић, члан Одбора, укључен у рад комисије за израду новог програма српског језика за гимназије и средње школе. Одбор је имао и друге активности, рекао је И. Клајн, нарочито у Комисији бр. 7 (названа мали Одбор), која је једино радила. Дато је мишљење око *бошњачког језика* као централног дела одговора упућеног Заводу за уџбенике у Београду, а односило се на тражени одговор да ли поменути језик припада словенској групи језика уз српски и хрватски. Одговорено је и нашим земљацима у дијаспори (Ђорђевићи) и подржан њихов предлог да у јавној исправи (пасошу Републике Србије) уместо исправног латиничког слова **d** (**D**) у машински читљивом слогу стоји **dj** (**DJ**) како би се избегле могуће забуне о којима се говори у извештају. После уводних речи и коментара И. Клајна, прешло се на расправу. У вези с писмом Вуковој задужбини кратко је коментарисао стање језичке политике, указавши на то да намера није реална и да се не можемо похвалити да смо много урадили. У предлогу плана постоји обавеза да се свака комисија огласи једном годишње одлуком. До сада до иде веома лоше – урађено је до сада 59 одлука, а 2006. објављена је књига с 50 одлука!

2. Записник с претходне седнице је усвојен и о њему се није расправљало. **М. Ковачевић** је имао примедбу – коментар да је записник требало доставити члановима Одбора јер је тек сада видео да се његово име помиње у вези с неизвршеном а прихваћеном обавезом – израда текста нацрта одлуке о *односу дијалеката и књижевног језика*.

3. На Одбору је дата информација да је представник Одбора у име Филозофског факултета у Косовској Митровици проф. др Софија Милорадовић уместо проф. др Маринка Божовића, који је отишао у пензију. С. Милорадовић има право да гласа на седници

4. Поводом Извештаја о раду **Предраг Пипер** је имао допуну да је Комисија за синтаксу припремила приручник који је у штампи. **Милорад Дешић** је дао примедбу на то што извештај није имао пагинацију. Позвао се на део текста првог пасуса последње стране где је, у његовом мишљењу, требало *реаговање* на положај Срба и организације Срба у Црној Гори везати за Републику Србију, и њене институције, а не Црну Гору. **Примедба је уважена јер је смислена и одговара оригиналу**. **С. Реметић** тражи одговор на питање докле се стигло с доношењем закона о језику и предлаже да би Одбор требало да реагује и захтева барем оријентационе рокове за предлоге рада. Такође, мисли да је једномномни речник „зорли кабаст“ (позивајући се на речи П. Кочића), у који се може завирити, а тешко с њиме служити. Истиче да је потребно више разумевања институција за бригу о нама (Одбору) у свом домену па перспектива није лоша – завршио је своје излагање **С. Реметић**. **М. Ковачевић** је рекао да су сви факултети с одсецима за српски језик дали позитивне одговоре на питање раздвајања наставе српског језика и књижевности у гимназији, осим катедре Филолошког факултета у Београду. Он упозорава и на то да се часови српског језика само уписују у дневник рада – званичну евиденцију, па је боље радити барем с једним часом, а да то буде настава српског језика. Указао је и на дугу процедуру за промену наставног плана и програма, на коју се чекало 15 година. **М. Дешић** каже да је раздвајање наставе српског језика и књижевности деценијски проблем, да се не поштује наставни план и програм и да

због тога страдавају ученици који се уписују на филолошки факултет. Поздравља предлог и сматра да се то мора добро припремити и да се док остаје нерешено мора сагледати шире. **В. Брборић** подсећа на то да су раније урађени закони о српском језику и писму и да је то било припремљено за процедуру док је председник Скупштине Републике Србије био Предраг Марковић. Сада нико не показује слуха да се то активира, иако су закони били у Скупштини Србије. Истиче, такође, да поседује електронску ветзiju закона. Проблем једнотомника, сматра даље, неће се решити смањивањем броја речи. Указује на чињеницу да су слични речници у свету између 60 и 70 хиљада речи, а једнотомник има 85 000 речи. Ту се ради само о техничкој ствари. Упозорава и на то да је Катедра за српски језик сарађивала са Одбором и да на факултету постоји студијска група за стандардизацију српског језика. Не мисли да ће се раздвајањем изучавања језика и књижевности много добити јер тачно је да постоји незадовољство статусом предмета, али „језик се не предаје, а књижевност не чита“. Такође, сматра да се школа држи боље од осталих области, иако је у току рационализација која угрожава и статус предмета. Нови статус предмете донеће више штете него користи, па би стога требало искористи изборне предмете за побољшање стања – завршио је излагање **В. Брборић**. **Мато Пижурица** се јавио за реч постављањем питања: Да ли смо за то да Одбор одржимо и подржимо? Ко подржава, подстиче и верификује његов рад? Да ли се може рачунати на део састава Одбора и колико су потребна прецизна правила реизбора чланства у Одбору. Даље констатује и то колико се мења статус члана Одбора одласком у пензију и да ли он може у име факултета заступати струку а да се при томе запоставља научни и истраживачки рад, који се једино признаје и бодује. Због тога, сматра даље, неопходна је професионализација Одбора и барем симболична надокнада за тај рад. О нацрту закона о језику и писму каже да је компромитујући за струку, јер он штити језик линијом државе. **Предлаже да се дефинише домен службене употребе језика и писма. Српски језик не може имати мањински статус на територији српске државе. Тешко је очекивати да неко може то да пропише а да при томе ми будемо задовољни.** Око једнотомника дао је информације да је предвиђен тираж од 5000 примерака, а штампано је 3000. До предвиђеног тиража доштампаће се број књига на одговарајућем (лакшем) папиру, слогу и размаку да би речник био практичнији. Упозорио је и на то да ми сматрамо да је српска књижевност најбоља у Европи, а лингвистика у катастрофалном стању. Прихвата примедбе на једнотомник, нарочито због непрактичности и масивности, и указује на стручне тешкоће у изради (равноправан статус ијекавице и екавице, акценти речи, упућивачке одреднице и сл.) и сматра да су решења боља него у шестотомнику. Проблема је, према његовом мишљењу и у томе, што ми нерадо пристајемо да учимо норму нити је намећемо другом. Свако жели да уређује стандард, да пресече и да буде по његовом. Речник треба да прате и друге публикације и нормативни приручници. Тако, на пример, инсистирало се на акцентима у Правописном речнику, па би он морао бити обимнији, а питање је колико би било функционално навести све акценатске облике у промени с обзиром на стање у пракси и ниво одрживости акценатске норме. **Љиљана Бајић** је у свом јављању за реч дала коментар поводом статуса српског језика у предстојећој реформи и рекла да није проблем у односу између предметних наука – језика и књижевности – већ је проблем *методички* (како се ради на побољшању наставе). Позива се даље на наставнике који сматрају да однос између наставних дисциплина језика и књижевности треба да остане какав и јесте. **С. Танасић** се не слаже са председником (И. Клајном) када је у питању резултат рада Одбора, па и када је реч о успеху због појаве неких капиталних дела проистеклих из окриља Одбора (једнотомник, фонологија, правопис). При Институту за српски језик постоји и Одсек за савремени српски језик. Институт је храбрио уреднике и носиоце пројеката. Сматра такође да је ситуација у Црној Гори када је реч о српском народу и језику тешка. Научно веће је о томе заузело став. Поставља питање – да ли је то довољно и како да се подудари мишљење струке и државе. О професионализацији Одбора разговарало се с министром науке и технолошког развоја да млади кадрови укључени у пројекте Института буду примљени за асистенте. Проблем је у томе то они, када докторирају, напусте Институт. **М. Пижурица** је рекао да му је драго да



наше власти знају да постоји стручно тело као сервис, али да је питање положаја лектората у свету национално питање. Такође, када је реч о томе шта је званични правопис, наш свет се навикао да има папир о томе. У вези с последњим **Ј. Вуксановић** је подсетио да у тексту припремљеног саопштења за јавност о одржаној седници постоје делови у којима стоји да није потребно писати неку нову препоруку јер се очекује да ће они који су претходно прихватили одлуке министарства просвете и културе (1997) о увођењу Правописа Матице српске у школе стати и иза измењеног и допуњеног издања. Такође, указано је на предлог да се до почетка наредне школске године (1. септембра) у школама и на факултетима не примењује измењено и допуњено издање правописа и поштује прелазни период. То су подржали М. Дешић и М. Пижурица. Г. **Весна Фила**, јављајући се за реч, рекла је да се питања о којима је било речи дотичу њеног рада у Министарству просвете. Питање лектората везано је директно за Сектор за међународну сарадњу Министарства просвете. Сви декани су били на договору да се формира комисија (ниво струке) и усвоје предлози за добијање лиценци лектора и размени на бази реципроцитета са страним земљама. Ово последње није увек изводљиво. Г. Фила је истакла да држава издваја огромну суму новца за лекторате. Лекторати су се гасили када је држава (СФРЈ) почела да се распада, па ми покушавамо колико год можемо да то премостимо. О предлозима за раздвајање наставе језика и књижевности рекла је да при томе треба припремити добро предлог и испоштовати процедуре да би се то на Сектору и у Националном просветном савету (гласа 42 члана) прихватило. Веома је тешко донети одлуку када има наставнике који „беже“ од свих садржаја осим књижевности. Питања студијских програма и културе говора проблеми су и реформе у Француској јер то познаје као професор француског језика – завршила је излагање г. Фила. **Милош Луковић** залаже се да Одбор као научно-стручно тело и даље постоји и унапређује свој рад. Слаже се с тим да није испунио своје задатке. Организационе и административне послове за Одбор обавља Институт за српски језик САНУ. Професионализација рада Одбора једино одговара стручним захтевима и потребама. Шта даље треба чинити је јасно: без континуираног рада не може Одбор функционисати, **па стога он не може да се прихвати обавезе да буде нови секретар, већ може само помоћи да се иде на право решење.** На ово последње реаговао је **С. Танасић** рекавши да је претходно постигнут упарво супротан договор и да он мисли да је М. Луковић присато да буде секретар Одбора. **Т. Сабо** је поздравил рад Одбора у име свог министра и рекао да ће оно помоћи рад Одбора у складу с могућностима. **И. Клајн** се слаже с оним што је рекао колега М. Луковић и сматра да за функционисање сајта Одбора треба компетентна личност. **П. Пипер** предлаже да се овоме дода и подстицање доношења закона о језику и писму.

5. У вези с усвајањем нових одлука краће информације је дао **И. Клајн**. Расправљало се кратко само о одлуци *Родно диференциран језик и граматичка категорија рода у српском језику*. **С. Танасић** је рекао да ја Научно веће Института за српски језик САНУ разматрало поменућу тему и о томе има шири материјал. **Закључено је одлука може бити корисна јер исказане препоруке и ставови могу бити корисни како би се избегла банализација језичке теорије и погрешно закључило да од тога зависи присуство или одсуство неке равноправности или дискриминације у језику.** У осврту на пример из текста одлуке *Прва жена космонаут Валантина Терешкова стигла је на месец* речено је да истакнуту реч треба заменити неком адекватнијом и тачнијом речи: *хтела је, упутила се, кренула је...* Осим те примедбе и предлога корекције реченице **М. Дешић** наводи и пример из праксе рецензије и писања уџбеника и инсистирања неких лектора на тзв. *Родној равноправности* у језику, која може добити карикатуралне облике: Наставник се **обратио-ла ученику-ци...** О другом нацрту текста одлуке у вези с питањем превода енглеских израза *safety, security* и *safety managment (system)* на српски није расправљано. **И. Клајн** је у вези с тим дао кратку информацију о томе да је (1988) године саставио писмени одговор г. Милану Лежајићу, директору Сектора за ваздушну пловидбу Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије. На седници Ком. бр. 7, током 2009. године, предложено је да се тај текст разматра као предлог одлуке на првој наредној седници Одбора. **С. Танасић** сматра да је одлука о о

родно диференцираном језику корисна за ширу културну јавност, а не само Завод за издавање уџбеника и друге издавачке куће како се не би прешло у банализацију језика.

6. Под овом тачком није било посебних захтева за допуну тачака дневног реда. **О. Сабо** је имала допуну поводом питања како гласи тачан одговор – наведи *јужнословенске језика*. Према њеним информацијама Уједињене нације признају само **један језик** – *српскохрватски језик*. У крајој расправи се чуло да у Хашком трибуналу функционише тзв. **бхс** језик (босански, српски, хрватски – абecedним редоследом назива језика). О томе је говорила и г. **Весна Фила** рекавши да је то питање важно и за државну управу и да од 1993, односно првог суђења 1995. у Хашком трибуналу функционише **бхс** језик. Она је допунила све ово и информацијом да се у уједињеним нацијама припрема „увођење“ некаквог **балканског језика**. На то су исказане негативне реакције и речено је да постоји потреба да се хитно реагује јер нас у противном убрзо могу изненадити непријатном одлуком.

7. Седница је затворена у 13.30 сати без изјашњавања о усвајању *Саопштења Одбора за стандардизацију српског језика и представника његових оснивача*. О томе се заправо није ни расправљало, тако да је остало отворено питање *ко, како, када и на који начин* то треба урадити, или уопште у овом тренутку у вези с тим ништа не треба чинити.

ЗАПИСНИК САЧИНИЛИ

Мр Јован Вуксановић

У Београду, 2. 3. 2011. г.

П.С. Присутнима је подељен примерак *Списа*, свеска XI, коју су припремили Јован Вуксановић, Радојко Гачевић.

## ЗАПИСНИК СА СЕДНИЦЕ ОДБОРА ОДРЖАНЕ 12. ДЕЦЕМБРА 2012.

ПРИСУТНИ: Академик Иван Клајн, др Злата Бојовић, др Душко Витас, мр Јован Вуксановић, др Милорад Дешић, др Миодраг Јовановић, др Јелица Јокановић, др Душка Кликовац, др Софија Милорадовић, др Милош Ковачевић, др Марина Николић, др Ђорђе Оташевић, др Драгољуб Петровић, др Мато Пижурица, др Предраг Пипер, др Слободан Реметић, мр Олга Сабо, др Драган Станић, др Живојин Станојчић, др Срето Танасић, др Урош Шуваковић.

Састанку је присуствовао и Душко Паунковић, председник Националног савета за културу и др Милорад Пуповац, председник Српског националног вијећа, као и новинари листа Данас, Радио-телевизије Србије, Радио Београда 2, Танјуга, Радио-телевизије Републике Српске. Телефоном и мејлом су јавили да неће моћи да присуствују састанку др Горан Максимовић, др Јелица Стојановић, др Ивана Живанчевић Секеруш, др Слободан Марјановић, академик Момир Ђуровић, академик Бранислав Остојић, академик Рајко Кузмановић (јавио се и рекао да АНУРС заступа академик Слободан Реметић), др Миланка Бабић.

1.

Јован Вуксановић, секретар Одбора, отворио је седницу.

Слободан Реметић је у име АНУРС поздравио скуп.

Драган Станић је рекао да је Матица српска суштински заинтересована за функционисање Одбора. Пре петнаест година смо полагали велике наде у Одбор и много тога је остварено. Сматра да Одбор треба да се одлучније суочи с многим питањима. Питање шта улази у корпус српског језика једно је од њих.

Срето Танасић је у име Института за српски језик поздравио све присутне. Подсетио је да је Институт седиште Одбора.

Милорад Пуповац, председник Српског националног вијећа, изразио је задовољство што је присутан на седници и што може поново да сретне људе које није сретао преко две деценије. Ситуација Срба у Хрватској, како је рекао, најкомплекснија је. Језичку ситуацију у Хрватској нису могли држати на оку као нека друга права – као што је, пре свега, право на опстанак, на повратак. Верује да ће „Просвјета“ допринети да ситуација почне да се мења. У стању су да осигурају да једном годишње имају озбиљне семинаре о српском језику у Хрватској. М. Пуповац је затражио подршку Одбора у виду научних капацитета и охрабрења. У Хрватској, како је рекао, постоје институционални потенцијали, али је кадровска ситуација лоша.

Присутне је поздравио Душко Паунковић, председник Националног савета за културу. Рекао је да израда стратегије развоја културе у Србији треба да обухвати период од десет година. Међу приоритетима је и брига о српском језику и српској језичкој култури. Сматра да место језика у нашој култури треба да се побољша.

Академик Димитрије Стефановић је, у име председника САНУ, пренео његове најлепше жеље и честитке. Истакао је да свако од нас има одговорност према установи из које долази.

2.

Извештај о раду

Иван Клајн, председник Одбора прочитао је Извештај, након чега је уследила пауза од петнаестак минута.

3.

Именовање нових чланова Одбора

Уместо академика Милке Ивић за члана Одбора из САНУ именован је Предраг Пипер. У име Српске књижевне задруге именован је Вељко Брборић. Матица српска је за свога члана именovala Милорада Радовановића.



Слободан Реметић је питао да ли председнике комисија именује Одбор. Срето Танасић је одговорио да председника бирају између себе чланови комисија и о томе извештавају Одбор. Драгољуб Петровић је замолио Одбор да га ослободи даљих обавеза на овим пословима. Петнаест година, како је рекао, било му је доста и жели да своје место ослободи за некога млађег са Филозофског факултета у Новом Саду. С. Танасић је рекао да о томе одлучује оснивач и он именује новог члана.

4.

#### Дискусија о Извештају

Живојин Станојчић, у вези са задацима Одбора наведеним у Извештају, сматра да смо отишли предалеко, барем на речима. Лекторати, на пример, велики су посао за које Одбор нема могућности. Сматра да Одбор треба да буде више саветодавно тело.

Срето Танасић је појаснио да Одбор не мисли да преузме на себе посао око лектората. Одбор води бригу о положају српског језика, па и у иностранству. Он жели да створи атмосферу у којој би се повела брига о овим важним питањима.

Милорад Дешић је изразио наду да ће сарадња са Србима у Хрватској бити већа. Урађено је доста, а могло је и више. Сматра да је штета што се нико није прихватио израде акценатског речника. Рекао је да треба поменути и Речник САНУ јер се у том речнику бавимо и нормом. Истакао је да би досадашњу праксу у школама да се два писмена задатка пишу ћирилицом, а два латиницом, требало променити у корист ћирилице (3 + 1), чиме би се ублажио пад употребе ћирилице.

Милош Ковачевић је рекао да је Одбор урадио много самим тим што су урађена и објављена дела поменута у Извештају. Штета је што није урађена и морфологија. Правопис, по његовом мишљењу, треба преоценити. Када се објави правопис, штампарске грешке постају норма, а у нашем правопису има и ствари које нису штампарске грешке. Истакао је да је рад Одбора био бољи док је секретар био Бранко Брборић. Истакао је да је невероватно да Одбор није реаговао на преписку између М. Вуксановића и Хрватске, као и на директно својатање Мирослављевог јеванђеља од стране Хрватске у књизи „Петсто година хрватске ћирилице“. Сматра да је важно упућивати министарства о положају наших лектората у свету. Ковачевић је нагласио да ако у Србији остане на снази нови закон о акредитацијама, код нас неће бити докторских студија. СЦИ листа, која је главно мерило у новом закону, није примерена србистици и славистици. Матични одбор прелаже Одбору за стандардизацију да заједно с њим и министарствима ради на изради листе славистичких часописа. Следеће године, подсетио је М. Ковачевић, одржаће се Светски конгрес слависта па не би био проблем да се направи и ажурира листа часописа. Сматра да је важно покренути питање манипулација везаних за србистику и да те активности, које су генерално битне, мора Одбор иницирати. Напоменуо је да је важно више активирати Мали Одбор, који мора бити тако састављен да може одговорити на свакодневне изазове.

Слободан Реметић сматра да је Милош Ковачевић рекао суштину. Малом Одбору, по Реметићевим речима, треба дати веће ингеренције јер ми ни на шта не реагујемо, а фалсификати се умножавају, ничу нови језици. Подсетио је да у Уставу Републике Српске не постоји српски језик већ језик српског народа. С. Реметић је рекао да треба одржати седнице комисија, да видимо које су нам обавезе. Треба се договорити око акценатског речника. Новинари нису обавештени о раду и активностима Одбора. Истакао је да морамо бити присутни, реаговати.

Душко Паунковић, председник Националног савета за културу, рекао је да је Извештај импозантан. Требало би, како је казао, учинити нешто на изради акценатског речника. Сматра да у Извештају није поклоњено довољно пажње речнику српског језика на Интернету. То је, по његовим речима, отежавајућа околност и за оне који српски језик уче у иностранству па би зато барем један речник и правопис требало ставити на Интернет. Сматра да је најбоље да то буду Речник САНУ и нови једнотомник Матице српске, с квалитетним претраживачем. За општу језичку културу било би добро када би корисници могли да користе речнике и правопис, да добију информацију о изговору и значењу неке речи не

устајући од компјутера. Истакао је да медији лоше утичу на акценат, као и да се смањује лексички фонд.

Извештај о раду је прихваћен. Сугестије ће бити унесене.

5.

Одлуке Одбора

Милош Ковачевић сматра да је образложење одлуке Одбора везано за конструкцију „за понети“ одлично написано иако, по његовим речима, нећемо моћи да утичемо много.

Милорад Дешић је рекао да би био обазривији са предложеном алтернативом, конструкцијом *за уступ*. Мала кућна апотека, по његовом мишљењу, могла би бити *приручна апотека*, док је књига *за понети* далеко од *целне књиге*. Неке од одлука и извештаја, по речима М. Дешића, треба писати и на ијекавском да бисмо поштовали целину српског језичког простора.

Срето Танасић је додао да они који су ијекавци своје одлуке пишу ијекавски.

Душка Кликовац се слаже да конструкција *кафа за уступ* није одлично решење, али уколико ми не можемо да понудимо алтернативу конструкцији *за понети*, одлука нема сврху. Ми морамо да понудимо алтернативу.

Срето Танасић је резимирао дискусију речима да смо одлуку усвојили, а о детаљима ће се још разговарати, како би се све ускладило. Допуну одлуке треба завршити до следеће седнице Одбора (у фебруару или марту). Саопштење о одлуци треба послати свим комисијама.

Милош Ковачевић сматра да треба склопити споразум с „Политиком“ и „Вечерњим новостима“ о објављивању одлука Малог одбора. „Велики“ одбор би одлуке само верификовао.

Слободан Реметић је рекао да су ресорне комисије компетентне да доносе одлуке. Сматра да Малом одбору треба дати веће ингеренције.

Срето Танасић је подсетио да ће све одлуке Одбора бити и на интернету. Важно је и да буду одштампане.

6.

Разно

Драган Станић (МС) је обавестио присутне да Матица српска планира да обнови часопис „Језик данас“. У име равноправности екавице и ијекавице треба, како је рекао, издати Једнотомник и правопис и на ијекавском. Важно је и да се уради електронско издање једнотомника.

Олга Сабо је указала на лош положај српског језика у средњим школама где часови граматике и правописа не постоје. Наши су ученици, по њеним речима, неписмени, не познају ни језик ни правопис. Треба покренути једносеместралне и двосеместралне курсеве српског језика на природним и техничким факултетима. Истакла је да је Хрватска препознала значај хрватског језика у иностранству и у складу тиме се ангажовала на отварању лектората.

Милош Ковачевић је рекао да су неки факултети покренули иницијативу за подизање функционалне писмености студената, а она ће се одређивати према типу факултета.

Велько Брборић мисли да смо сувише песимистични када се ради о српским школама. Оне су, по његовом мишљењу, међу најуспешнијим областима друштва. Слаже се да је положај језика у средњим школама лош, али је положај књижевности још гори. У школама, како је рекао, језик се не ради, а књижевност се не чита. В. Брборић сматра да је важно ојачати лекторате у репрезентативним градовима. Истакао је значај семинара кроз које годишње прође најмање две хиљаде професора.

Записник водио  
Ђ. Оташевић

Председник Одбора  
Академик Иван Клајн

Одбор за стандардизацију српског језика  
25. 2. 2015. године

## ЗАПИСНИК

са седнице Одбора за стандардизацију српског језика  
одржане 25. фебруара 2015. године у Српској академији наука и уметности

Присутни чланови Одбора:  
Одсутни чланови Одбора:

### Дневни ред:

1. Отварање скупа, поздравна реч гостију;
2. Усвајање Дневног реда и Записника са петнаесте (свечано-радне) пленарне седнице Одбора (12. 12. 2012);
3. Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у протекле две године и предлог рада у наредном периоду;
4. Информација о новим одлукама, извештава мр Јован Вуксановић, секретар;
5. Усвајање закључног саопштења;
6. Разно.

### 1. ОТВАРАЊЕ СКУПА, ПОЗДРАВНА РЕЧ ГОСТИЈУ;

Седници је присуствовала већина чланова Одбора, уз извињења појединаца који због обавеза нису могли да присуствују, чиме је њихово одсуство оправдано. Писма су послали председник САНУ академик Никола Хајдин, затим декан Филозофског факултета у Новом Саду проф. др Ивана Живанчевић Секеруш, председник одељења САНУ у Црној Гори академик Бранислав Остојић, председник АНУРС академик Рајко Кузмановић, декан Филозофског факултета у Нишу проф. др Горан Максимовић. Међу присутнима био је проф. др Драган Станић, председник Матице српске, једног од оснивача Одбора.

Председник Одбора за стандардизацију српског језика, академик Иван Клајн отворио је седницу. Присутни су дали почаст недавно преминулој колегиници, проф. др Бранкици Чиготи, председници Комисије за историју језичког стандарда.

У име Матице српске Одбору се обратио њен председник Драган Станић. У свом обраћању истакао је да Матица српска има обавезу и жељу да удруженим снагама делује по свим важним питањима српског језика, а посебно тамо где је реч о политичким одлукама које су у вези са струком, и где би глас струке морао да се чује. Изразио је задовољство што, за разлику од претходног пута, Матица на



седницу није дошла празних руку – у претходном периоду изашло је ијекавско издање Правописа српског језика, затим Нормативна граматика у два издања, а часопис *Језик данас* је после више година обновљен и очекује се појављивање првог двоброја.

Да воде записник одређени су др Ђорђе Оташевић и др Марина Николић и предложено је да у наредне две године записник на седницама Одбора води др Марина Николић, што је прихваћено.

## 2. УСВАЈАЊЕ ДНЕВНОГ РЕДА И ЗАПИСНИКА СА ПЕТНАЕСТЕ (СВЕЧАНО-РАДНЕ) ПЛЕНАРНЕ СЕДНИЦЕ ОДБОРА (12. 12. 2012);

На записник није било примедба нити предлога за измене и допуне, те је он једногласно усвојен.

## 3. ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ПРОТЕКЛЕ ДВЕ ГОДИНЕ И ПРЕДЛОГ РАДА У НАРЕДНОМ ПЕРИОДУ;

Председник Клајн прочитао је Извештај који је раније био прослеђен члановима Одбора. Отворена је дискусија поводом Извештаја у којој су учествовали академик П. Пипер, проф. др С. Танасић, проф. др М. Ковачевић. Предраг Пипер је истакао да су престроге оцене да се није много радило. Ипак постоје извесни резултати који су предочени у извештајима комисија, и утисак је да се у Одбору и на комисијама све више ради. Изаšlo је неколико књига, одржан је научни скуп о језичкој политици, а у плану за 2015. годину је и одржавање скупа о језичком планирању. Да би се ефикасније радило, академик Пипер је предложио да се председници комисија поведу примером Комисије за синтаксу, да подмладе чланство и евентуално промене руководство. Комисија за синтаксу је у последње време усвојила две одлуке – Одлуку о нормативној граматици и Одлуку о конструкцији за + инфинитив.

Милош Ковачевић се у дискусији сложио с оценом да одбор свеукупно недовољно ради и да је Извештај реалан. Статус Одбора је управо онакав како је Одбор виђен у јавности – никакав. На многе проблеме Одбор није реаговао, рецимо по питању мањинског језика, тзв. босанског језика. Нике било адекватне реакције, што је довело до великих последица. Око проблема учења мањинских језика нема повезаности Одбора са Националним просветним саветом. Такође, није било реакције Одбора на проблеме у вези са ћирилицом у Хрватској, као ни поводом напада на књигу *Историја дубровачке књижевности* проф. др Злате Бојовић, што су све веома важна питања за српски језик. М. Ковачевић изнео је и запажање да у Влади Србије не постоји тело које се бави проблемима језика у приступању Србије Европској унији.

Око планова за наредни период дискутовали су проф. др Мато Пижурица, академик Слободан Реметић, проф. др Јелица Јокановић Михајлов, проф. др Срето

Танасић, проф. др Милош Ковачевић, проф. др Душко Витас, академик Предраг Пипер и др.

Мато Пижурица говорио је о неопходности доношења закона о језику.

Слободан Реметић похвалио је обнављање часописа Језик данас и позвао Одбор да реагује на напад на књигу *Историја дубровачке књижевности*.

Јелица Јокановић Михајлов замолила је Одбор да помогне финансијски чалновима који долазе издалека и којима је неопходно с времена на време обезбедити смештај у Београду. С. Танасић је рекао да ће се Одбор обратити Влади с таквом молбом, али и оснивачима који би за те сврхе могли помоћи.

Милош Ковачевић је предложио да један од оснивача, уместо Филозофског факултета у Никшићу, постане Српско национално вијеће Црне Горе, на челу с академиком Миром Вуксановићем. Додао је да ће ускоро изаћи први предлог листе словенских часописа, тзв. словенска SCI листа, и то највише захваљујући проф. др Вељку Брборићу и проф. др Бошку Сувајцићу.

Душко Витас приметио је да је Одбор невидљив на вебу и да треба размислити о информационо-комуникационим структурама Одбора, као што су сајт, али и друге могућности веб технологија. Срето Танасић је најавио редизајнирани сајт Института за српски језик САНУ, где ће се Одбор оглашавати.

Предложено је да се питања, рецимо, новинара прослеђују комисијама на разматрање, те да комисије буду дужне да у разумном року (20–30 дана) на та питања одговоре.

#### 4. ИНФОРМАЦИЈА О НОВИМ ОДЛУКАМА, ИЗВЕШТАВА МР ЈОВАН ВУКСАНОВИЋ, СЕКРЕТАР;

Наведено је да су усвојене две одлуке: Одлука о нормативној граматички и Одлука о конструкцији за + инфинитив. Предложено је да се поново све донете одлуке поставе на сајт Института за српски језик САНУ

#### 5. УСВАЈАЊЕ ЗАКЉУЧНОГ САОПШТЕЊА;

#### 6. РАЗНО.

Чланови Одбора обавештени су о току организације скупа о језичком планирању.

Мато Пижурица обавестио је о раду на стандардизацији букварског писма, на чему је Одбор радио и пре више година, али је и сад одговорио на иницијативу Удружења војвођанских учитеља.

Комисија за синтаксу променила је своје руководство; уместо Предрага Пипера, за председника је изабран Миливој Алановић, за заменика председника и секретара Марина Николић.

Комисија за историју језичког стандарда променила је своје руководство; за председника је, уместо пок. Бранкице Чигоје, изабран Слободан Реметић, за заменика председника Александар Милановић, а за секретара Ана Ранђеловић  
Седница је завршена у 14 часова.

Записник сачинили:

др Ђорђе Оташевић и др Марина Николић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу  
и решавање неодложних питања

(Ком. бр. 7)

28. 4. 2015. године

Поводом папирне верзије текста *Записника са седнице Одбора за стандардизацију српског језика* одржане 25. фебруара 2015. године у Српској академији наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд, коју сам добио 22. 4. 2015. године, у Институту за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, имам следеће

ПРЕДЛОГЕ И ПРИМЕДБЕ

- У наслову после „у Српској академији наука и уметности“ додати **Кнез Михаилова 35, Београд**.
- Списку присутних чланова прикључити и **мр Јована Вуксановића**, секретара; такође навести и имена председника и секретара Одбора који су пристовали пленарној седници: **др Јелица Јокановић Михајлов**, председник Комисије за фонологију (учествовала у дискусији); **др Душка Витаса**, председника Комисије за корпус, **др Стане Ристић**, председника Комисије за лексикологију и лексикографију, **мр Олге Сабо**, секретара Комисије за корпус. (Увидом у Евиденцију о присутнима, проверити да ли је то коначан списак.)
- Мислим да је **проф. др Милан Драгићевић** (а не Драгићевић?!).
- У тачки 3 ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ПРОТЕКЛЕ ДВЕ ГОДИНЕ И ПРЕДЛОГ РАДА У НАРЕДНОМ ПЕРИОДУ, у последњем пасусу после дела текста „с оценом да одбор ради...“, треба да стоји великим почетним словом **Одбор**. Такође, констатација из тог пасуса, позивање на речи Милоша Ковачевића, „да Одбор није реаговао поводом мањинских језика, тзв. **босанског језика**“ није тачна и не одговара чињеницама и констатацијама изреченим у саопштењима за осниваче и јаваност само у последњих неколико година (2011, 2012, посебно 2014. године, када је секретар Одбора саставио прилог уз *Саопштење* од 12. 2. 2014 *Тематски регистар објављених одлука Одбора за стандардизацију српског језика у вези с називима босански /бошњачки језик, српски језик, хрватски језик, црногорски језик, латиница, ћирилица, ијекавски и екавски изговор. У Извештају* на пленарној седници прочитано је и ово: „Министарству просвете и Влади Републике Србије 12. фебруара 2014. године из Одбора су упућена писма поводом **босанског језика** и вођења језичке политике у Рашкој области. Од министра просвете проф. др Томислава Јовановића председник Одбора академик Иван Клајн затражио је да му достави фотокопију *Европске повеље о регионалним и мањинским језицима*. Министар просвете је доставио одговор Одбору 27. 2. 2014. године. У њему наглашава да цени улогу и рад Одбора за стандардизацију српског језика, али моли Одбор да му својим ауторитетом помогне у уређењу и консолидацији језичке политике, чинећи је саставним делом образовног система Републике Србије. На допис Одбора нису одговорили ни Влада Републике Србије, ни друга министарства [...]“
- Реченица: „**Нике** (Није?) било адекватних реакција, што је довело до великих (?) последица“ не може да стоји у уз наведене контексте.
- У шестом пасусу исте тачке стоји: „Милош Ковачевић је предложио да један од оснивача (додати: **Одбора за стандардизацију српског језика**), уместо Филозофског факултета у Никшићу, постане Српско национално вијеће Црне Горе, на челу с академиком Миром Вуксановићем.“ Предлажем стилизацију и промену дела текста те реченице и пропратни коментар: **на челу с др Момчилом Вуксановићем**, предс(ј)едником Вијећа. Предлог није прихваћен јер су оснивачи утврђени *Споразумом о оснивању* Одбора за стандардизацију српског језика (12. 12. 1997).

СЕКРЕТАР

Мр Јован Вуксановић

*Мр Јован Вуксановић*

Одбор за стандардизацију српског језика  
6. 12. 2016. године

## ЗАПИСНИК

**са осамнаесте седнице Одбора за стандардизацију српског језика  
одржане 6. децембра 2016. године у Српској академији наука и уметности**

Присутни чланови Одбора: академик Иван Клајн, академик Предраг Пипер, академик Слободан Реметић, академик Милорад Радовановић, проф. др Софија Милорадовић, проф. др Милорад Дешић, проф. др Живојин Станојчић, проф. др Срето Танасић, проф. др Милош Ковачевић, проф. др Вељко Брборић.

Одсутни чланови Одбора: академик Бранислав Остојић, проф. др Душка Кликовац, проф. др Мирослав Николић, проф. др Драгољуб Петровић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Милан Драгичевић, проф. др Слободан Марјановић.

Председници комисија, а нису чланови Одбора (присутни): проф. др Јелица Јокановић Михајлов, проф. др Рада Стијовић, проф. др Миљивој Алановић.

Председници комисија, а нису чланови Одбора (одсутни): проф. др Душко Витас.

Остали гости: Драган Хамовић (Министарство културе Републике Србије), др Миодраг Матицки (Вукова задужбина), проф. др Драган Станић (Матица српска), мр Јован Вуксановић (секретар Одбора), мр Олга Сабо (Комисија за корпус), др Марина Николић (Комисија за синтаксу), Марија Јаковљевић Ђорђевић (Танјуг), проф. др Маринко Божовић (некадашњи члан Одбора).

### Дневни ред:

1. Отварање скупа, поздравна реч гостију;
2. Усвајање Дневног реда и Записника са претходне пленарне седнице Одбора (од 25. фебруара 2015);
3. Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у 2015. години;
4. План рада у наредном периоду с посебним освртом на обележавање двадесет година од оснивања Одбора;
5. Информација о новим одлукама;
6. Усвајање закључног саопштења;
7. Разно.



## 1. ОТВАРАЊЕ СКУПА, ПОЗДРАВНА РЕЧ ГОСТИЈУ;

Седници је присуствовала већина чланова Одбора. Писмо је послао проф. др Мато Пижурица.

Секретар Одбора за стандардизацију српског језика мр Јован Вуксановић отворио је седницу. Скуп је поздравио и потпредседник Одбора проф. др Срето Танасић.

Поздравну реч изrekli су председник САНУ проф. др Владимир Костић и саветник министра културе Републике Србије Владана Вукосављевића Драган Хамовић, који је изнео три предлога:

- 1) да се Одбор обрати писаним путем Министарству културе са својим идејама и предлозима;
- 2) да је због израде будуће стратегије културе у РС, потребан ужи контакт с Одбором, који би могао вршити улогу саветодавног тела у формирању стратегије, али и у изради нацрта закона о службеној употреби језика и писма;
- 3) да постоји као идеја формирање Савета за језик и писмо при Националном савету за културу.

Милош Ковачевић је нагласио да нема хармонизације у поступцима између научних институција и Владе Републике Србије. Не зна се шта улази у језичку политику и ко треба да сарађује са ким и ко не сме бити са ким у колизији.

У име Матице српске Одбору се обратио њен председник Драган Станић. У свом обраћању истакао је да је било дисхармоније у прошлости, нпр. проглашавање босанског језика, али да је данас ситуација потпуно другачија.

Миодраг Матицки истакао је светле примере у бризи за српски језик (заједница Срба у Румунији, или Крајишници у Србији).

Живојин Станојчић је предложио да свака комисија Одбора делегира свог члана у будућем Савету за језик и писмо при Националном савету за културу.

## 2. УСВАЈАЊЕ ДНЕВНОГ РЕДА И ЗАПИСНИКА СА ПРЕТХОДНЕ ПЛЕНАРНЕ СЕДНИЦЕ ОДБОРА;

На записник није било примедба нити предлога за измене и допуне, те је он једногласно усвојен.

## 3. ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ПРОТЕКЛЕ ДВЕ ГОДИНЕ И ПРЕДЛОГ РАДА У НАРЕДНОМ ПЕРИОДУ;

Потпредседник Одбора Срето Танасић прочитао је Извештај о раду у 2015. години.

Председник Комисије за морфологију и творбу речи др Живојин Станојчић дао је предлог за проширење те комисије: др Марина Спасојевић предложена је за секретара, а др Сања Ђуровић за члана.



Председник Комисије за лексикологију и лексикографију Рада Стијовић истакао је да се Комисија, али и Одбор морају изборити за идентификовање српског језика и писма у међународном стандарду, у коме језик постоји само као српскохрватски (хрватски је посебно идентификован), а српско писмо је само ћирилица, док се све што је написано латиницом води као хрватско. То је тежак национални и културни ударац, па је стога, сагласно констатацијама из прошлогодишњег извештаја, потребно хитно заказати састанке с управницима Народне библиотеке Републике Србије и Матице српске и покренути питање корекције и ревизије међународних стандарда.

Милорад Дешић је предложио да се база Комисије за лексикологију и лексикографију прошири и уџбеницима приватних издавача.

Предраг Пипер предложио је да се Комисија бр. 7 (тзв. Мали одбор) прошири и члановима из Црне Горе и са Косова и Метохије, и за чланове предложио проф. др Јелицу Стојановић и проф. др Митру Рељић.

Вељко Брборић је потенцирао на томе да се неке комисије нису састајале по десет година, што је недопустиво. У Институту за српски језик САНУ потребно је пронаћи особу која би активно помагала секретару Одбора Ј. Вуксановићу. Брборић је саветовао руководству Одбора да се Министарству културе и информисања обрати за минимална финансијска средства, која ће омогућити Одбору да настави свој рад.

Вељко Брборић предложен је за председника *Комисије бр. 8* (за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима) пошто је досадашњи председник Драгољуб Петровић поднео оставку.

Срето Танасић је предложио да се у рад Одбора прикључе и представници Државног универзитета у Новом Пазару.

План рада

Предраг Пипер изнео је иницијативу АНУРС да се у 2017. години одржи једнодневни симпозијум о лекторатима српског језика, што је Комисија бр. 7 подржала. Живојин Станојчић је, као председник Савета МСЦ-а, предложио да се симпозијум организује у сарадњи са МСЦ-ом.

Извештај је усвојен са свим допунама и додатним предлозима.

#### 4. ИНФОРМАЦИЈА О НОВИМ ОДЛУКАМА, ИЗВЕШТАВА МР ЈОВАН ВУКСАНОВИЋ, СЕКРЕТАР;

У припреми је било шест одлука. Две су усвојене по хитном поступку:

- 1) Одлука бр. 64 под називом *Предност треба дати називу Споменик београдском читаоцу, а не Споменик београдском читачу* од 30. 6. 2015. године, израдила независни стручњак Рајна Драгићевић.
- 2) Комисија бр. 7 донела је 29. 7. 2015. године и одлуку бр 65 под називом *О статусу босанског или бошњачког језика*.

У 2016. години допуњена је одлука *Зависна реченица с везником без да*, коју је израдио Миливој Алановић. Одлуке о односу књижевног језика и дијалеката и

смислу и потреби стандардног језика нису урађене. О томе је било речи у прилогу *Сачувајмо српски језик* дневног листа *Политика*.

Нацрт „Одлуке о употреби заменице *свој* и *ваш* у бусплус читачима Градског саобраћајног предузећа у Београду“ није добила позитивно мишљење.

Закључено је да се предлози за план рада комисија допуне на основу дискусија и доставе члановима Комисије бр. 7.

#### 5. УСВАЈАЊЕ ЗАКЉУЧНОГ САОПШТЕЊА;

Извештаје о раду комисија у 2016. години доставити до 15. јануара 2017.

#### 6. РАЗНО.

Седница је завршена у 14 часова.

Записник сачинила:

Марина Николић

## ЗАПИСНИК

са деветнаесте седнице Одбора за стандардизацију српског језика,  
одржане 26. јуна 2017. године у Српској академији наука и уметности

Присутни чланови Одбора: академик Иван Клајн, академик Предраг Пипер, академик Слободан Реметић, академик Милорад Радовановић, проф. др Срето Танасић, проф. др Софија Милорадовић, проф. др Милорад Дешић, проф. др Милош Ковачевић, проф. др Вељко Брборић, проф. др Душка Кликовац, проф. др Слободан Марјановић, чланови, и мр Јован Вуксановић, секретар Одбора.

Одсутни чланови Одбора: академик Бранислав Остојић, проф. др Живојин Станојчић, проф. др Мирослав Николић, проф. др Драгољуб Петровић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Милан Драгичевић.

Председници комисија, а нису чланови Одбора (присутни): проф. др Јелица Јокановић Михајлов, проф. др Рада Стијовић, проф. др Душко Витас.

Председници комисија, а нису чланови Одбора (одсутни): проф. др Миливој Алановић.

Остали: др Марина Николић (Комисија за синтаксу), мср Весна Ђорђевић (записничар), Градимир Аничић (Политика) и Марија Јаковљевић Ђорђевић (Танјуг).

### 1. ОТВАРАЊЕ СКУПА, ПОЗДРАВНА РЕЧ ГОСТИЈУ

Седници је присуствовала већина чланова Одбора за стандардизацију српског језика. Потпредседник Одбора проф. др Срето Танасић отворио је седницу. Након тога одата је почаст недавно преминулом члану Комисије бр. 6 Одбора Славку Вукомановићу.

Прочитана су писма одсутних: академика Рајка Кузмановића, председника АНУРС, те члана Одбора: академика Бранислава Остојића, који су поздравили рад Одбора и пожелели успех овом скупу. Своје изостајање са седнице оправдали су и проф. др Живојин Станојчић, проф. др Миливој Алановић, проф. др Јелица Стојановић, проф. др Миодраг Јовановић и проф. др Драган Станић, председник Матице српске.

Чланове Одбора у име Филолошког факултета Универзитета у Београду поздрала је и проф. др Љиљана Бајић, продекан за наставу.

Потпредседник Одбора за стандардизацију српског језика проф. др Срето Танасић предложио је следећи

Дневни ред:

1. Отварање скупа, поздравна реч гостију;
2. Усвајање Дневног реда и Записника са осамнаесте седнице Одбора (6. 12. 2016);

3. Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у 2016. години;
4. Договор око обележавања двадесете годишњице Одбора за стандардизацију српског језика;
5. Актуелна питања;
6. Разно.

Дневни ред усвојен је без примедби и допуна.

## 2. УСВАЈАЊЕ ЗАПИСНИКА СА ОСАМНАЕСТЕ СЕДНИЦЕ ОДБОРА

На записник није било примедби нити предлога за измене и допуне, те је он једногласно усвојен.

## 3. ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У 2016. ГОДИНИ;

Потпредседник Одбора Срето Танасић прочитао је Извештај о раду у 2016. години.

Председник Комисије за корпус проф. др Душко Витас изнео је проблеме који се тичу класификације језичког материјала због недостатка електронског корпуса српских ијекавских говора. Предложио је да се формира тим стручњака који би се бавио формирањем таквог корпуса, што је Одбор подржао.

Председник Комисије за лексикологију и лексикографију проф. др Рада Стијовић истакла је да су активности њене комисије веома велике, те да посао који се тренутно одвија на дигитализацији Речника САНУ може бити важна основа за формирање корпуса српских ијекавских говора, али је потребно одобрење САНУ, да би се материјал објавио и учинио јавно доступним.

Проф. др Милош Ковачевић истакао је да се у Извештају не наводе врло важне активности Одбора, попут ангажовања његових чланова на пословима у радној групи за израду закона о језику и писму, чији је нацрт урадило Министарство културе и информисања. Ове активности Министарства подстакле су идентичан процес у Републици Српској, чији ће резултат бити закон који ће бити идентичан ономе у Србији, у оној мери у којој им то дозвољавају уставни република. Такође, рекао је да ће у будућем Савету за језик при Министарству културе и информисања бити пет чланова Одбора, што је значајан помак у односу на претходно стање, где није било интересовања власти за питања језика и укључивање стручњака у њихова решавања. Одбор за стандардизацију српског језика, односно његови чланови, активно су подржавали две језичке кампање *Сачувајмо српски језик* и *Негујмо српски језик*.

Проф. др Срето Танасић, потпредседник Одбора, у вези с овом напоменом рекао је да је ово извештај за 2016. годину и да је само крајем те године Министарство културе и информисања најавило сарадњу с Одбором у провођењу ових послова, а да је све што се помиње било у 2017. години па није ни могло ући у овај Извештај.



#### 4. ДОГОВОР ОКО ОРГАНИЗОВАЊА ДВАДЕСЕТЕ ГОДИШЊИЦЕ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Организација обележавања двадесете годишњице Одбора за стандардизацију српског језика додељена је Комисији бр. 7. На седници је предложено да се организује мањи скуп о значају Одбора у процесима стандардизације и кодификације српског језика, као и да се штампају две књиге – *Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика* и *Списи Одбора за стандардизацију српског језика*.

#### 5. АКТУЕЛНА ПИТАЊА

Потреба Одбора је да се што пре уради пресек стања чланства у комисијама, а треба што пре укључити у Одбор и представника Државног универзитета у Новом Пазару.

Срето Танасић је обавестио присутне да су Комисији бр. 7 придружени чланови из Црне Горе и са Косова и Метохије, а то су проф. др Јелица Стојановић и проф. др Митра Рељић.

Академик Слободан Реметић похвалио је све веће учешће Одбора у српској језичкој политици, у доношењу закона о језику, питањима која се тичу језика и писама, а исто је похвалио и проф. др Вељко Брборић, који је подсетио присутне на одржавање Међународног конгреса слависта у Београду 2018. године, што ће бити добра прилика за промоцију рада Одбора за стандардизацију.

Изнет је предлог да се ради повећања ефикасности рада, у комисијама изаберу потпредседници, што је, након краће дискусије и образлагања, и прихваћено – да се до средине септембра изаберу потпредседници комисија. Такође, закључено је да све комисије раде на своме кадровском јачању примањем млађих сарадника са факултета на целокупном српском говорном подручју и из Института за српски језик САНУ.

#### 6. РАЗНО.

Председник академик Иван Клајн је поставио питање своје оставке, у духу подмлађивања Одбора, али и из разлога што му лоше здравствено стање омогућава само обављање церемонијалне функције. У дискусији су учествовали проф. Срето Танасић, академик Предраг Пипер, проф. др Милош Ковачевић и др. Сви су били сагласни око тога да је академик Клајн веома заслужан за рад Одбора и да је веома значајно, посебно у овој јубиларној години, да он остане на челу Одбора. Одлучено је једногласно да академик Клајн и даље буде председник Одбора, а да радом Одбора руководи проф. др Срето Танасић, потпредседник Одбора.

Чланови Одбора сагласили су се са формирањем краћег саопштења са седнице, које ће сачинити Комисија бр. 7, а које би обухватило следеће тачке:

а) Усвајање предлога проф. др Душка Витаса о формирању српског ијекавског корпуса;

б) Пуна сарадња с надлежним министарствима у осмишљавању и провођењу језичке политике и залагање да се обезбеди стална финансијска подршка државе Одбору за стандардизацију српског језика;

в) Организација обележавања двадесетогодишњице (научни скуп, Одлуке Одбора, Списи Одбора, учешће на МКС 2018. године); да све комисије изаберу потпредседнике и до краја септембра припреме извештаје о раду у протеклих *двадесет* година како би се могао сачинити извештај о раду Одбора у томе периоду;

г) Једногласно је закључено да председник Одбора и даље буде академик Иван Клајн;

д) Нужност прављења пресека међу чланством у комисијама и њиховог кадровског јачања.

Седница је завршена у 12,10 часова.

Записник сачиниле:

др Марина Николић и мср Весна Ђорђевић



Одбор за стандардизацију српског језика  
12. децембар 2017. године

## ЗАПИСНИК

са двадесете седнице Одбора за стандардизацију српског језика,  
одржане 12. децембра 2017. године у Српској академији наука и уметности

### Дневни ред:

1. Отварање скупа, поздравна реч гостију;
2. Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у протеклих двадесет година;
3. Избор председника Одбора;
4. Разно.

9.30 Свечана сала

Председавају проф. др Срето Танасић, академик Предраг Пипер, академик Слободан Реметић

*Присутни чланови* Одбора: академик Предраг Пипер, академик Слободан Реметић, академик Милорад Радовановић, проф. др Софија Милорадовић, проф. др Милорад Дешић, проф. др Срето Танасић, проф. др Милош Ковачевић, проф. др Вељко Брборић.

*Одсутни чланови Одбора:* академик Иван Клајн, академик Бранислав Остојић, проф. др Душка Кликовац, проф. др Мирослав Николић, проф. др Драгољуб Петровић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Живојин Станојчић, проф. др Слободан Марјановић, мр Јован Вуксановић, секретар Одбора.

*Присутни председници комисија* који нису чланови Одбора: проф. др Јелица Јокановић Михајлов, проф. др Миљивој Алановић, проф. др Душко Витас.

Остали гости: Владан Вукосављевић, министар културе и информисања, Драган Хамовић (Министарство културе Републике Србије), проф. др Милорад Пуповац (Хрватска), проф. др Зорица Никитовић (Република Српска), проф. др Јелица Стојановић (Црна Гора), проф. др Владимир Поломац (ФИЛУМ) и бројни сарадници Института за српски језик.

### 1. ОТВАРАЊЕ СКУПА, ПОЗДРАВНА РЕЧ ГОСТИЈУ

Седници је присуствовала већина чланова Одбора.

Потпредседник Одбора проф. др Срето Танасић отворио је седницу и поздравио госте и чланове Одбора. Поздравну реч изrekli су, такође, председник САНУ академик Владимир Костић, министар културе и информисања Владан Вукосављевић, у име Академије наука и уметности Републике Српске академик Слободан Реметић, у име Института за српски језик САНУ, као једног од оснивача

Одбора, његов директор др Јасна Влајић-Поповић. Сви су честитали јубилеј Одбору и истакли неопходност и значај рада једног оваквог тела у условима у којима влада општа небрига о српском језику и од њега нераздвојивом писму – ћирилици. У свом обраћању министар културе је обећао подршку Одбору у свим његовим подухватима. Одбору се затим обратио проф. др Милорад Пуповац из Загреба (члан две Одборове комисије). Овом приликом проф. Танасић је пренео извињења и честитке чланова Одбора који су били спречени да присуствују састанку, као и честитке председника ЦАНУ академика Драгана Вукчевића, затим проф. др Иване Живанчевић Секеруш, декана Филозофског факултета из Новог Сада, и др. Такође, одата је пошта недавно преминулим члановима проф. др Милану Драгичевићу и проф. др Бранку Савићу.

## 2. ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ПРОТЕКЛИХ ДВАДЕСЕТ ГОДИНА

У наставку свечаног заседања проф. др Срето Танасић дао је кратак осврт на дводеценијски рад Одбора, обавестио присутне да је Одбор заједно с издавачком кућом НМ Либрис објавио књигу *Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика*, захваљујући финансијској помоћи Министарства за културу и информисање и најавио да ће се у 2018. години објавити нова књига *Списи Одбора за стандардизацију српског језика*. Потом су присутни председници комисија или њихови секретари поднели извештаје о раду својих комисија: академик Слободан Реметић – Комисија за историју српског језика; проф. др Вељко Брборић – Комисија за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима и Комисија за правопис; доц. др Миљивој Алановић – Комисија за синтаксу; др Марина Спасојевић (секретар) – Комисија за морфологију и творбу речи; проф. др Душко Витас – Комисија за корпус српског језика. Проф. др Вељко Брборић обавестио и да је у Комисију за правопис укључен др Слободан Новокмет, научни сарадник Института.

У дискусији је проф. др Милош Ковачевић истакао да се мора преиспитати статус самог Одбора, јер се, с једне стране, чланство осуло због природног одласка бројних чланова, и пасивизовало, а, са друге, деловање Одбора се своди на рад Комисије бр. 7 (Малог одбора). Мишљења је, дакле, да се морају активирати и остале комисије и да се морају укључити у рад сви оснивачи делегирањем нових чланова где недостају. Нагласио је, такође, да треба преиспитати статус свих катедри како би се укључиле у рад Одбора бар са по једним чланом у комисије. Сматра да оснивачи морају имати свога удела не само преко чланова него и организационо – не да сав терет падне на Институт. С тим у вези др Виктор Савић је предложио да у свакој комисији треба да буде и представника Института.

Потпредседник Одбора проф. др Срето Танасић сложио се с тим да у раду Одбора морају учествовати представници свих његових оснивача, а да је природно, како је досада и било, да седиште и центар рада Одбора буде Институт за српски језик САНУ, али да је учешће осталих оснивача у раду добродошло и неопходно.

Извештај је прихваћен.

Уследила је краћа пауза за кафу.

12, 00, Сала 2 Наставак рада  
Председавају проф. др Срето Танасић, академик Предраг Пипер, академик  
Слободан Реметић

### 3. ИЗБОР ПРЕДСЕДНИКА ОДБОРА

У наставку је уследио радни део, на коме је прво прочитано писмо академика Ивана Клајна, у коме је, захваливши на указаном поверењу, затражио да се, из разлога здравствене природе, повуче са места председника Одбора за стандардизацију српског језика.

Уважавајући и поштујући молбу и одлуку академика И. Клајна, академик Предраг Пипер је изнео предлог за новог председника Одбора и образложио да по својој стручности, залагању и посвећености у раду Одбора то може бити проф. др Срето Танасић, досадашњи потпредседник Одбора, а да се академик Иван Клајн на основу досадашњих заслуга у раду Одбора и доприноса стандардизацији српског језика и изградњи језичке културе изабере за почасног председника. Проф. др Милош Ковачевић је подржао предлог, нагласивши да је С. Танасић фактички већ обављао те послове и да је најупознатији са радом Одбора и његових чланова појединачно. Такође, и академик С. Реметић је истакао да је проф. С. Танасић најпозванији за ову дужност.

Према Пословнику, избор се може вршити усаглашавањем и гласањем, а у овој прилици избор је вршен усаглашавањем, те је за председника Одбора за стандардизацију српског језика изабран проф. др Срето Танасић након дискусије.

Проф. др М. Ковачевић је подсетио да се треба изабрати и потпредседник и секретар.

Проф. др С. Танасић је захвалио на указаном поверењу и истакао да се мора радити више, јер су се појавиле две државе које хоће да буду у сагласју са Одбором. Рекао је да ће предложити потпредседника Одбора, а и секретара и његовог заменика.

С овом тачком у вези је и извршена допуна члана 2 Пословника: Одбор може изабрати свог члана за почасног председника због великих заслуга у раду Одбора и допринса изграђивању стандарднојезичке норме и језичке културе. Ту допуну је Одбор једногласно и усвојио.

На предлог проф. др Милорада Дешића образложење академика П. Пипера треба приложити документацији Одбора.

### 5. РАЗНО

Проф. др Вељко Брборић је нагласио да би било добро да се да подстицај раду комисија, нарочито сада када министар културе хоће да угради рад Одбора у своје пројекте. Сматра да Мали одбор треба да се заложу да се пошаљу извештаји свих комисија и чланова, при чему не треба никог одстранити, већ додати нове представнике оснивача. Вељко Брборић је, такође, предложио да се на кабинет

академика П. Пипера и проф. др С. Танасића дода плочица са натписом о седишту Одбора за стандардизацију српског језика, да се зна његова адреса јер је и форма важна.

Академик С. Реметић је скренуо пажњу на то да у рад Одбора треба укључити људе који желе да раде и истиче да је улога секретара Одбора веома битна.

У дискусији је Олга Сабо изнела процену да је јако повољан тренутак да се покуша са тим да одлуке не буду само саветодавне него обавезујуће, бар за штампу, телевизију и сл. медије. С. Танасић се сложио и сматра да се може подићи ауторитет и обавезност одлука Одбора и предочио је да се до половине 2018. године одрже састанци свих комисија, пред састанак МКС-а. Такође, најавио је да ће се обратити свим оснивачима који су остали без представника да именују нове, те да ће у 2018. години урадити сајт Одбора. Још једном је позвао све чланове Одбора и председнике Одборових комисија да допринесу већем и виднијем раду Одбора за стандардизацију у наредном периоду, јер обавеза пред њиме има, рекло би се, и више него у годинама за нама.

Седница је завршена у 13.30 часова.

*М. Спасојевић*  
Записник сачинила  
Марина Спасојевић



## БЕЛЕШКА

с осамнаесте пленарне седнице Одбора за стандардизацију српског језика одржане 6. 12. 2016. г. у САНУ, Кнез Михаилова 36, први спрат сала 2 од 10.00 до 12.30 сати

Седница је имала нешто промењен дневни ред у односу на претходно достављен члановима Одбора и председницима његових комисија. На основу *Сценарија-подсетника* (сачинио га секретар Одбора мр Јован Вуксановић). То је захтевало да се после отварања седнице и поздравне речи води расправа о потреби материјалне и сваке друге подршке да би Одбор могао да ради и да би се одржао његов статус и постојање, што није спорно с обзиром на резултате постигнуте током осамнаестогодишњег постојања (1997–2015). О томе је у кратком саопштењу, које је прочитао проф. др Срето Танасић, потпредседник Одбора, било речи с намером да се на тај начин подстакне дискусија, за коју је одређен један сат. После тога се, након паузе од петнаестак минута, прешло на радни део седнице, претходно утврђен у достављеном дневном реду.

Седницу је најавио мр Јован Вуксановић, секретар, и дао реч др Срети Танасићу, који је поздравио присутне госте: Владимира Костића, председника САНУ, Драгана Хамовића, саветника министра културе и информисања, др Драга Станића, председника Матице српске. Седници нису присуствовали министри просвете и културе због обавеза око доношења буџета у Скупштини Републике Србије, а у име министра просвете није присуствовао његов помоћник који је био најављен као гост.

Седници је присуствовало десет чланова Одбора (за кворум је било потребно 9, што је више од најмање половине присутних чланова, како захтева Пословник). Преко е-поште јавила је др Јелица Стојановић из Црне Горе да неће доћи на седницу због раније заказаних обавеза. Академик Бранислав Остојић, члан Одбора из Ц. Горе, спречен је да дође због болести. Из породичних разлога је спречен да дође др Мато Пижурица, члан Одбора из Новог Сада. Чланови Одбора су усмено оправдали изостанак. Академик Рајко Кузмановић, председник АНУРС, усмено се захвалио на позиву и изразио жаљење што неће присуствовати седници јер има унапред заказане обавезе.

Излагање др Срете Танасића је саставни део записника са седнице. Академик Владимир Костић је у свом обраћању рекао да је брига о српском језику приоритетни задатак САНУ и то у време када се „готово силује наука о језику”. Он оправдава најављени изостанак министара Владана Вукосављевића и Младена Шарчевића ако ће они допринети усвајању буџета. Поменути министри су сагласни да се коначно сачини српска језичка политика и да се формира „аудивизуелни актив”. Драган Хамовић пренео је поздравне речи у име министра културе и навео познате разлоге његовог изостанка са седнице, који су саопштени због обавеза у Скупштини пред саму седницу. Д. Хамовић је подсетио на то да да су имене и допуне Закона о језику и матичном писму започете у министарству културе и да ће уследити позив представнику Одбора за стандардизацију српског језика да предложи свог члана у радну групу. Све што је речено у излагању С. Танасића – истиче Д. Хамовић – звучи „као да је договорено шта ко треба рећи”, јер постоји „сагласност око смерова деловања”. Он даље каже да постоји атак на стандард српског језика и системска запуштеност језичке културе због тога. **Све захтеве у вези с тим треба формално упутити министарству културе и просвете и науке.** Стратегија развоја културе језичке политике, када је у питању стручна разрада, захтеваће сарадњу с Одбором за стандардизацију српског језика. **Због тога треба уприличити састанак у министарству културе у вези с наредним корацима** – сматра Д. Хамовић. После тога за реч се јавио др



Милош Ковачевић, који је у вези с извештајем, рекао да ће „Србија с крњим језиком ући у Европску унију”. Он даље подсећа на то да су Хрвати пре уласка у ЕУ имали три језичке комисије пре него што је хрватску постао њен 24. језик. **На нивоу српског језика нема усаглашене језичке политике – констатује М. Ковачевић.** Не зна се шта то припада језичкој политици, ко треба да сарађује с ким и ко треба да сарађује мимо кога. М. Ковачевић истиче и то да први пут у последњих 10–15 година постоји пуна сагласност између министарства културе и просвете, **па би стога требало започети расправу око тих питања на Одбору за културу и у министарству просвете – закључио је М. Ковачевић.** Др Драган Станић сматра да смо свесни тога шта треба урадити и шта мора свако урадити. Затим додаје и то да се мора заједнички деловати и да нема извињења за оно што није урађено. Подстицају морају долазити из науке да би се створила једна врста сагласја. Он у вези с тим истиче да су политичари сами одлучили да признају *босански језик*, што је довело до великог политичког проблема који се тиче назива БиХ, који није стабилизован, а нема ни подршку Републике Српске, па онда нико нема право да **распростире тај термин у Србији** – изричит је био Д. Станић. Др Миодраг Матицки из Вукове задужбине, подржава оно што је рекао М. Ковачевић, па у вези с тим додаје да је 21. новембра Савет Срба обележио празник Српског језика, што је конкретизована и културна политика. Такође, Културна заједница Крајине имала је успешну трибину у Вуковој задужбини под називом „Крајишка култура данас, поглед у сутра”. Др Живојин Станојичић упозорава на то да он теоријски став увек настоји да уклопи у организационе формулације, па стога поставља питање како урадити да се оно што ради Одбор примени у раду Савета за језик о којем је било речи. Његов је предлог да се у те савете делегирају председници комисија Одбора као чланови тих тела, а не чланови Председништва Одбора. Академик Слободан Реметић сматра такође да нисмо искористили све могућности, али га интеерсује сазнање да су постигнути споразуми о специјалним везама између САНУ и АНУРС, САНУ и ЦАНУ. Лењост и бахатост су и даље присутни јер то нико није спречио – упозорава С. Реметић.

После паузе прешло се на радни део седнице утврђен у дневном реду. Секретар Одбора је констатовао да постоји довољан број чланова Одбора за доношење одлука и регуларност рада седнице. За вођење записника задужена је др Марина Николић, а присутнима је дата на потпис евиденција о присуству седници. Усвајање записника с преходне седнице, Извештај о раду у 2015. години и предлози плана рада у 2017. и раздобљу пред нама размотрени су као својеврсни пакет и о њима се изјашњавало на крају, тако да су усвојени, са предлозима да се поједини делови дискусија издвоје као закључно саопштење. **Због тога није на седници донет текст саопштења, па је договорено да се то учини за неколико дана, при чему треба уклонити и предлоге дате на седници. То ће се усвојити на малом Одбору.**

Пошто је др Срето Танасић, због здравствених проблема академика И. Клајна, прочитао извештај о раду у 2015. години, прешло се на дискусију. За реч се јавило више присутних чланова Одбора.

Др Живојин Станојичић је обавестио чланове Одбора о томе да Комисија бр. 2 (за морфологију) има два нова члана: Др Марину Спасојевић, која је сада секретар Комисије, и др Сању Ђуровић из Крагујевца. О томе је приложен и извештај из 2016. године.

Др Милош Ковачевић је рекао да је у договору Сретена Угричића односно Народне библиотеке Србије и Свеучилишне библиотеке из Загреба одлучено да латиница буде само хрватско писмо. Он сматра да је то лична одлука Сретена Угричића, што има за последицу да је све забележено на латиници аутоматски и – хрватско, а на ћирилици – српско!

**Предлаже да се то исправи променом стандарда и добијањем кода за српски језик. У то треба укључити Народну библиотеку и Библиотеку Матице српске.**

Др Милорад Дешић упозорава на то да се правописна комисија не састаје јер председник не заказује састанке, а секретар или неко други нема право да их сазива. За израду школског речника ексцерпирану базу не би требало тражити само од Завода за уџбенике, јер има више приватних издавача, који штампају више уџбеника од Завода, те их стога такође треба узети у обзир. То треба да буде став и Одбора.

Јелица Јокановић Михајлов има примедбу због тога што председници комисија нису добили текст извештаја. Поставља питање да ли се тиме штеди, а неко мора онда члановима комисије да препричава шта је на седници чуо. С. Танасић јој је дао примерак материјала. Сматра, такође, да је на седници место и секретарима комисија Одбора.

Др Рада Стијовић упозорава на то да постоје кодови у стандарду за српскохрватски и хрватски када је реч о библиотечком запису, али не и за српски језик. **Предлаже да се тај недостатак исправи.**

Академик Предраг Пипер предлаже да се сви предлози размотре и унесу у план за наредну годину и раздобље пред нама. Такође, сматра да треба подржати предлоге да се усвоји језичка политика како би се дефинисао и однос државе према Одбору. О томе треба разговарати на малом Одбору. **Предлаже да члан комисије 7 (малог Одбора) буде неко ко је с Косова и Метохије (Митра Релјић), а да из Црне Горе буде Јелица Стојановић.** Академик Пипер сматра да постоје нормативистичка питања (мишљења) која нису ушла у одлуке. Нико нема монопол на мишљење о језику – рецимо о правиности писања **српски / србски**.

Др Вељко Брборић сматра да је за доношење плана рада комисије одговоран председник комисије. Он предлаже да поједине комисије које нису радиле у дужем периоду приме нове чланове и да се чланови коју у дужем периоду не долазе на састанке и нису активни, после упозорења, не сматрају више члановима комисије. **Предлаже, такође, да Институт за српски језик САНУ пронађе могућност да се обезбеди нека просторија за рад секретара, коме треба да помаже и неко од млађих кадрова Института. Онима који долазе са стране у Београд на седнице или састанке требало би обезбедити новац, који се може пребацити на рачун Института.**

Др Срето Танасић предлаже да се стаус српског језика регулише у оквиру језичке политике, затим да се верификују нови председници комисија и настави издавање списка Одбора. Др Милош Ковачевић има сличан предлог: **језичка политика и стаус српског језика треба да добију сагласност Одбора за стандардизацију српског језика и те предлоге треба упутити министарству културе и министарству просвете и науке.**

Чуло се и то да се јавио академик Бранислав Остојић и рекао да је потписан протокол о сарадњи између ЦАНУ и САНУ у области дијалектологије. С именовањем члана из ЦАНУ у Одбору не треба журити, јер нас на то упућује „стара дијалектологија”.

Без обзира на то што се приближава 20 година од оснивања Одбора за стандардизацију српског језика, могу се јавити нови оснивачи (рецимо Универзитет из Новог Пазара и учитељски факултети који школују наставни кадар), рекао с. Танасић.

Др Софија Милорадовић прихвата да представник с КиМ у Ком. бр. 7 буде М. Релјић јер боље познаје стање на терену и на факултету у К. Митровици ради оно што је она до пре годину дана радила.

Академик П. Пипер обавештава присутне о научном скупу о лекторатима у 2017. години (а не 2018, када су странци присутни на Конгресу слависта у Београду). После тога организоваће се научни скуп о српском језику у иностранству.

Др Срето Танасић предлаже да **комисије доставе извештаје о раду у 2016. години и план рада за 2017. годину, у коме ће бити обухваћен и јубилеј, до 15. јануара 2017. године.**

Др Јелица Јокановић Михајлов указала је Ј. Вуксановићу, секретару Одбора, на грешку и извештају: нови члан Ком. бр. 1 је Љубица **Весић** (а не Васић), асистент Учитељског факултета.

У вези с доношењем нових одлука мр Јован Вуксановић, секретар Одбора, рекао је да је током 2015. г. планирано шест нових одлука. Две су донете на основу хитног и неодложног деловања Ком. бр. 7 (малог Одбора) између двеју седница. Једна је пренета у 2016. годину (о зависном везнику *без да* као стилском и синтаксичком еквиваленту *с а да*) и после договорених интервенција, уз позитивно мишљење матичне комисије (за синтаксу) **2. 12. 2016. г. постала одлука бр. 66.** Једна одлука у нацрту текста није имала позитивно мишљење комисије и није узета у обзир за даље разматрање. Две одлуке (о односу дијалеката и књижевног језика и симислу и потреби норме у језику), према договору на Ком. бр 7 (Белешка бр 3 од 28. 9. 2016) стручно су уклопљене у прилоге у акцији Политике „Сачувајмо српски језик“, која је настављена 3. октобра о. г. То, међутим, не значи да не би требало искористити и прилику да имамо и одлуке о томе, како је првобитно планирано, а с чим су сагласни и раније одређени приређивачи текста нацрта одлуке. Такво уверење је засновано и на поновном јављању Басаре у редовној рубрици *Фамозно* под насловом *Чувари бесловесности* („Данас“, 9. 12. 2016) и *Чувари бесловесности 2* („Данас“, 10. 12. 2016) где се академски непримерено говори о карактерима и личностима, а не идејама и стварима у склопу акција „Сачувајмо српски језик“, која се од 3. 10. 2016. г. поново наставља објављивањем прилога у „Политици“.

Мр Јован Вуксановић прочитао је кратко писмо Мате Пижурице, упућеног на име Одбора за стандардизацију српског језика јер из породичних разлога није могао да присуствује седници. Наиме, коментаришући Предлог извештаја, М. Пижурица сматра да има шта рећи око констатација да се правописна комисија дуже време не састаје. Он жели да исправи такву констатацију јер „ствари не стоје баш тако безнадежно, а с моје стране ни тако неодговорно“. То се даље објашњава с неколико констатација и напомена. На крају, у напомени, додато је и ово: „Одбор овако конципиран боље је решење него именовање било какве државне комисије, чији би састав одређивали без сумње мање позвани од оних који су нас делегирали“.

Седница је завршена у 12.30 сати.

12. 2016. г.

J: B.

*Ј. Вуксановић*

## ИЗВЕШТАЈИ ОДБОРА





## ИЗВЕШТАЈ

о раду Одбора за стандардизацију српског језика у периоду од одржавања последње седнице 27. јуна 2008. године

Одбор за стандардизацију српског језика, основан пре тринаест година, одржава своју тринаесту и четрнаесту седницу по реду, после двогодишње паузе. За нама је остао период који смо подробно сагледали обележавајући радно јубилеј поводом десетогодишњице од оснивања Одбора. И тада је речено да смо имали периоде када је рад чланова Одбора, председника, секретара и чланова комисија Одбора био плодотворан а резултати у складу с очекивањима. При томе било је и падова, па су резултати били слабији него што смо очекивали. За нама је период, посебно у последње две године, када је дошло до делимичног застоја у раду. Вероватно је то разлог што су се понеки и мирили с тим да је рад Одбора доведен у питање. Губило се стрпљење због тога што се одуговлачио рок за завршетак капиталних пројеката, а окупљање бивало све ређе. У жижи је дуже био Правопис српскога језика. Реакције у јавности, нарочито штампаним гласилима, биле су бурне и због тога што су вођене полемике међу стручњацима и лаицима око појаве Правописног речника српскога језика, чији је аутор члан комисија Одбора. У јавности су настављене полемике и у вези с црногорским језиком, уставним решењима статуса службеног језика, и посебно писма – ћирилице. Било је још питања која су се тичала процеса стандардизације српског језика. То су, пре свега, *однос књижевног језика и дијалеката*, оснивање *Савета за језик* при Вуковој задужбини, који би се бавио језичком културом у јавним гласилима – штампаним и електронским, преиспитивање реформе писма и стварног допринос Вука Стефановића Караџића и др. Овај извештај нема улогу да било шта од тога негира или исправља. У *Списима* о томе има доста грађе. Реаговања Одбора била су у складу са досадашњом праксом. Коначне оцене о томе треба дати на **овој** седници. А било је разлога да се поправи лоша слика због застоја у раду Одбора. Свима пријају сазнања да су завршени капитални пројекти и урађени приручници: **Правописа српскога језика и Фонологије српскога језика**. У току је рад на другој књизи **Синтаксе, Нормативне граматике, затим Морфологије српскога језика**. Тиме би био комплетиран списак прилога граматички српскога језика, уз напомену да не превиђамо да има низ других објављених дела насталих под окриљем Одбора (речници, граматике, монографије, језички саветници и друга богата лингвистичко-стручна пројекција). Треба поздравити појављивање више приватних издавачких кућа које показују интерес за издавање дела из ове области. Београдску књигу бисмо ипак издвојили као сталног издавача и извесном смислу партнера Одбора која учествује у припреми и издавању капиталних књига из области описа и стандардизације српског језика.

У раздобљу између две седнице Одбора вечито су нас напустиле драге колеге, пријатељи и сарадници на заједничком задатку описа и стандардизације српскога језика. И овом приликом изјављујемо искрено саучешће и одајемо им дужно поштовање уз обећање да ће веома остати у нашем памћењу. Одбор су вечно напустили његови чланови:

- проф. др Новица Петковић (2008)
- др Егон Фекете (2009)
- др Драго Ћупић (2010)

Поштујући добар обичај до сада да се у *Списима* Одбора објави документација везана за рад Одбора између одржавања седница, ни овом приликом то није изневерено. Ангажовањем углавном секретара Одбора, једног од сталних приређивача Списа, за штампу је припремљена грађа која обухвата период предвиђен за одржавање тринаесте и четрнаесте седнице Одбора, или истовремено једне и друге, што се сада догодило. Грађа обухвата списе упућене Матичном одбору, списе Матичног одбора, затим списе Комисије за односе са јавношћу и решавање неодложних питања или малог Одбора, списе комисија Одбора, као и писма упућена Институту за српски језик САНУ или на име академика Ивана Клајна, председника Одбора, а тичу се питања стандардизације српског језика и језичке културе у јавним предузећима, јавним гласилима или индивидуалној писмености. Како је из године у годину активност појединих чланова девет комисија, па и самих комисија, била све слабија, а покушаји да се такво стање промени нису дали резултате, све тања је била и документација Одбора. И од комисија које су имале повремене активности тешко је било добити белешке или извештаје и предлоге за рад. На основу сакупљене документације после састанка са председницима комисија сачињен је овај извештај.

**Комисија за корпус** (Ком. бр. 9) одржала је састанак **22. фебруара 2008. године** на коме је уместо проф. др Љубомира Поповића за председника Комисије изабран проф. др Душко Витас, а за новог члана Милош Утвић, асистент-приправник на Филолошком факултету у Београду. О томе је Одбор писмено обавештен.

У **2008. години**, пре почетка дванаесте седнице 27. 6. 2008. године, састала се, у проширеном саставу, **Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања** сачинила и упутила писмо Матици српској у Новом Саду – Одељењу за језик и књижевност – са предлозима за припрему другог, прерађеног издања једнотомног *Речника српског језика*, који је из штампе изашао 2007. године. На поменутој седници донета је **одлука 58**. По реду: **ИСПУЊЕНА НАЦИОНАЛНА ОБАВЕЗА ОД ПРВЕНСТВЕНОГ ЗНАЧАЈА – ЈЕДНОТОМНИ РЕЧНИК СРПског ЈЕЗИКА МАТИЦЕ СРПСКЕ**. Истовремено, сагласно препоруци чланова Одбора на дванаестој седници од 27. јуна 2008. године, договорено је да се предлог нацрта текста одлуке **О МЕСТУ ЕНКЛИТИКЕ У РЕЧЕНИЦИ** упути *Комисији за синтаксу* (Ком. бр. 3) ради побољшања текста. Коначну верзију одлуке, у складу с напоменама чланова Одбора, написао је проф. др Предраг Пипер. Та одлука је прихваћена на седници Комисије за синтаксу с коментаром да се одлуком дају препоруке за поједине случајеве употребе енклитике у реченици. Такође је речено да постоје могућности слободне употребе енклитике у реченици, што омогућава онеме који говори и пише да има право на лични стил. Место употребе енклитике зависи како од конкретне енклитике тако и од структуре реченице у којој је енклитика објављена, али и од врсте функционалног стила у којем је енклитика употребљена. Закључни део ових констатација оцене да су ужа питања о употреби енклитике размотрана у научној литератури, а има и оних која треба да буду тек проучена. Како часопис Матице

српске *Језик данас* привремено не излази, сагласно тачки 4 *Програма рада* Одбора, усвојеног на другој седници 4. 12. 1998. године, овакве препоруке и друга документа Одбора објављиваће убудуће *Наш језик*, часопис Института за српски језик САНУ. Одлука бр. 59 по реду објављена је у *Нашем језику*, бр. XLI/1–2, 2010, с. 77–80.

Митрополит загребачко-љубљански и целе Италије Јован (Поповић) обрато се писмом Институту за српски језик САНУ 11. 8. 2008. године, у коме упознаје Институт са *Вараждинским Апостолом*, фотокопијом најстарије ћирилице рукописне књиге у Горњој Славонији.

Из Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије, на адресу САНУ, 24. октобра 2008. године стигло је писмо Милана Лежайића, директора Сектора за ваздушну пловидбу. У том писму, између осталог, постављена су следећа питања:

„Како смо у фази доношења новог *Закона о цивилном ваздухопловству* и пратећих законских прописа, постоји подељено мишљење око употребе одређених појмова као што су енглески појмови *safety*, *security* и *safety management (system)*. Традиционално се у ваздухопловству *safety* преводило као *безбедност*, *security* као *сигурност*, иако се и ту могу да нађу одступања (...) Сада је на сцени покушај да се традиционално разумевање међу ваздухопловствима Србије да је *safety* = *безбедност*, а *security* = *сигурност* промени у обрнуто значење, *safety* = *сигурност*, а *security* = *безбедност*.

Знамо да у другим областима (полиција, војска) *security* има значење *безбедност*, што има смисла и историјско оправдање, али у ваздухопловству је значење ових појмова другачије а наш став је да не треба уводити значења ових појмова из других области у област ваздухопловства (...)

Следеће је питање да ли се *safety management (system)* може превести као (*систем*) управљати безбедношћу, с обзиром на то да је мислена именица.“

Будући да је из Директората речено да им је одговор на ова питања хитан, а да није било времена за заказивање састанака одговарајуће комисије Одбора за стандардизацију српског језика, Иван Клајн, председник Одбора, упутио је одговоре на претходна питања. Одговори имају опширна образложења с предлозима за најбољи избор. Предложено је, у разговору са професором Клајном, да се на првој одржаној седници Одбора то уврсти као предлог нацрта одлуке. После верификације, одлуку треба, сагласно већ реченом, објавити у *Нашем језику*. Текст одговора припремљен је за објављивање у *СПИСИМА IX–XII*.

У Белешци о раду Комисије за морфологију и творбу речи у 2009. години каже се да су чланови Комисије послове које је дефинисао Одбор као радно подручје обављали индивидуално, свако у оквирима својих професионалних активности. О томе постоје референце у лингвистичким часописима односно издањима која покривају проблематику српског стандардног језика. Том приликом је сопштено и то да су проф. др Живојин Станојчић и академик Бранислав Остојић, чланови редакторске групе за припрему измењеног и допуњеног издања *Правописа* Матице српске 1993. године, предали своје прилоге главном редактору проф. др Мати Пижурици – о томе потврде постоје у извештају Мате Пижурице, упућеног Одбору 1. 12. 2009. године. Слично тој пракси, и **Комисија за синтаксу** у



извештају о раду у 2009. години наводи да није било састанака али да су се чланови ангажовали на пројекту *Опис и стандардизација српског језика* – рад на другом делу синтаксе (сложена реченица). У писменом извештају о раду **Комисије за лексикологију и лексикографију у 2009. години** речено је такође да се чланови Комисије нису састајали, али да су били ангажовани у свом индивидуалном истраживачком раду. Због тога је допринос овог рада представљен у виду појединачних библиографских података за један број чланова комисије. Комисија је сачинила и *План рада за 2010. годину*.

**Комисија за односе са јавношћу и решавање неодложних питања – Ком. бр. 7 или „мали Одбор“** састајала се у 2009. години три пута. Расправљало се о припреми седнице (13. по реду) у 2009. години, затим поводом кашњења издања Правописа српског језика, о чему је било много написа и коментара у дневном листу „Блиц“, а и у другим листовима и часописима („Политика“, „Правда“, „Нин“), о чему сведоче исечци у *Списима*. При крају календарске 2009. године заказан је проширени састанак „малог“ Одбора са председницима девет комисија Одбора; Присутно је било седам председника и три секретара (ком. бр. 4, 5, 3). О свим одржаним састанацима постоје белешке које је сачинио секретар Одбора. Како је главно питање на свим састанацима било везано за правопис и заказивање састанка са Матом Пижурицом, главним редактором измењеног и допуњеног издања Правописа, **заједнички је договорено да се не сазива седница Одбора док се не постигне пуна корелација Правописа и Правописног речника, тако да све буде повезано и увезано и да се корисници лако при томе сналазе**. Заказан је трећег јула у просторијама Института за српски језик САНУ састанак председника Одбора, потпредседника Одбора и директора Института, као и секретара Одбора са Матом Пижурицом ради постизања коначног договора око Правописа. Одговоре на та питања Мато Пижурица је дао у приложеном писаном прилогу насловљеним као: *Правописни речник – замена за правопис или комплементарни изведени приручник*. Уз то, речено је да Матица српска има чак четири „жива“ пројекта која се тичу језичке норме:

1. ПРИПРЕМА ИЗМЕЊЕНОГ И ДОПУЊЕНОГ ИЗДАЊА ПРАВОПИСА. Даје се у штампу 2010. године
2. ПРИПРЕМА ИЗМЕЊЕНОГ И ДОПУЊЕНОГ ИЗДАЊА РЕЧНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА (једнотомника). Објављивање се припрема за 2012. годину.
3. ИЗРАДА ВИШЕТОМНОГ РЕЧНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА. У текућој години разрешиће се основна концепцијска и методолошка питања (проблем корпуса, сагледавање искуства у припреми вишетомника и рада на једнотомнику, коришћење модерних технологија и сл.). Послови ће озбиљније кренути када се заврши рад на *Речнику српских говора Војводине* (најдаље за годину-две).
4. ИЗРАДА НОРМАТИВНЕ ГРАМАТИКЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА (Клајн–Пипер). Овај пројекат Одбор за стандардизацију српског језика и Београдска књига уступили су Матици српској уз обавезу да издавачи књиге буду Матица српска, Београдска књига и Институт за српски језик САНУ.

У напомени речено је да је *Фонологија српског језика* (Петровић–Гудурић), у чему ће вероватно Матица бити суиздавач са Институтом за српски језик и Београдском књигом, у штампи.

Током 2010. године састанке су одржале две комисије и доставиле своје белешке или извештаје (Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања и Комисија за лексикологију и лексикографију).

На првом састанку Ком. бр. 7 у 2010. години разматран је већи број питања, која су се углавном односила на хитна реаговања или су чланови упознати са писменим обраћањима појединаца или институција Одбору ради решавања нормативних питања или добијања савета и стручних одговора. У документацији припремљеној за *Списе* наћи ће се сви дописи упућени Одбору као и одговори Одбора. Због тога наводимо само најважнија питања која су разматрана и шта је Комисија у вези с тим предузела:

- Припрема тринаесте и четрнаесте седнице Одбора за јун месец – ако се изврше неопходне припреме за њено одржавање.
- Мишљење и став Одбора поводом молбе јавног предузећа „Завод за уџбенике“.
- Упознавање за писмом начелнику Републичке просветне инспекције у коме се родитељи жале на запостављање наставе (граматике) српског језика у гимназији.
- Информација о усвајању одлуке *Место енклитике у реченици*.
- Информације о актуелностима у раду Одбора – реконструкција и завршетак записника са дванаесте седнице и писмене примедбе и предлози секретара Одбора од 16. 7. 2008. године.

Поводом могућег датума одржавања седнице речено је да се она одржи ако се до тог рока (25. јун) изврше одговарајуће припреме. Заводу за уџбенике је дат кратак одговор, а није прихваћен предлог одлуке *Нови језички идентитети представљају исти стандардно језички систем*, који је урадио мр Јован Вуксановић, секретар Одбора. Било је предлога да се тај прилог објави у „Нашем језику“. На име Јавног предузећа „Завод за уџбенике“ упућен је став Одбора и стручно мишљење у вези с језицима које треба навести у оквиру групе *Јужнословенски језици*: „Међу јужнословенске језике треба сврстати *српски језик*, а уз њега у напомени написати да Хрвати и Бошњаци његове варијанте називају хрватски односно бошњачки језик. Одбор не прихвата да се у српском језику уместо израза бошњачки језик употребљава израз босански језик.“ Чланови Комисије упознати су и са намером приређивача да записник са једанаесте свечане и радне седнице Одбора буде укључен у *Списе XI–XII*, јер он омашком није уврштен у десету свеску. Око учења српског језика у гимназији речено је да треба све учинити како би се донео закон о језику и поводом тога утврдиле обавезе државе и разграничили домени службене, јавне и школске употребе српског језика. Без тога нема бриге о језику нити ће се он заштити ако се повлачимо и пристајемо на компромисе да се језик учи допунски и само зато што се то мора. **Предлог о раздвајању наставе језика и књижевности, барем у гимназијама, требало би свакако узети у обзир. О томе Одбор треба да има и своје мишљење.** Преко удружења за заштиту ћирилице „Ћирилица“, које се током 2008. и 2009. године у више наврата обраћало председнику Одбора потпреседнику и секретару, Одбору је достављен допис са потписом проф. др



Жарка Обрадовића, министра просвете, у коме он подржава Удружење око његовог предлога за усклађивање Правописа српскога језика Матице српске с Уставом Републике Србије из 2006. године (члан 10). Одбор је упутио писмени одговор Удружењу у коме их упознаје са активностима Одбора и његовим писменим обраћањем Влади Републике Србије да се што пре донесе закон о језику и писму којим се једино уређују питања у сфери службеног па и јавног језика и његове употребе, чувања и заштите. У вези с писмом проф. др Жарка Обрадовића, министра просвете, а поводом обраћања наших грађана у дијаспори (Ђорђевићи) и њихових предлога да се у јавним (путним) исправама (пасошима) имена и презимена исписана ћириличким и латиничким писмом пишу на два начина како не би долазило до забуна и погрешног читања дато је следеће мишљење-предлог.. Наиме, испред латиничког (Ђ, ђ), без националне атрибукције, треба алтернативно да стоји у машински читљивом пољу **dj**. Тако би се избегле могуће забуне; **Đorđe / Dorđe**; **Srđan / Srdan** и сл. Писма-дописи са таквим мишљењем достављена су на адресу три министарства – просвете, унутрашњих и спољних послова. Секретару Одбора усмено се обратило лице које није желело да се идентификује и преко телефона је поставило питање да ли ће Одбор реаговати на интервју Сретена Угричића, директора Народне (националне) библиотеке Србије, (*Ураљама старе / нациоаналистичке идеологије*, „Печат“, 117/2010), у коме се наводно даје погрешно тумачење у вези с *библиографским записом* и каталогизацијом књига и публикација српских писаца и писаца који пишу на српском језику. Том прилико Ј. Вуксановић је дао шире образложење тог питања – налази се у белешци са састанка. Суштина је да се библиографски запис одређује на основу изјашњавања живих писаца публикација о језику, а да се такав запис не ради ако се аутор није изјаснио о језику публикације. То се чини због тога да не дође до „крађе“ писаца и о томе је постигнут договор трију националних библиотека (Београд, Загреб, Сарајево). Да ту има још нејасноћа и различитих мишљења, потврђују и даље повремени написи у штампаним који упозоравају на то да се српски писци штампани на латиници воде као „хрватски“. Зато су логичка питања на месту: Шта се дешава са оним писцима који не желе да се изјасне и како ће се разрешити „припадност“ некој националној књижевности писаца који нису живи, а за живота су се изјаснили или се уопште нису изјаснили у вези с припадношћу националним књижевностима. То захтева да се поново пажљиво размотри *Споразум о одређивању језика публикације за коју се израђује CIP запис* (2008) и консултују одговарајући међународни стандарди у тој проблематици ради евентуалног давања писмених одговора онима који се обрате Одбору.

Без формалног састајања, уз редовне консултације, размене мишљења и давање сагласности на претходно припремљене одговоре и мишљења, што су најчешће чинили потпредседник и секретар Одбора, а потписима председника Одбора академика Ивана Клајна, урађено је и следеће:

– Дат је усмени одговор на предлог др Ане Френкел, председнице Јеврејске општине Нови Сад, да се реч *Холокауст / Шоа*, симбол за нацистички геноцид над Јеврејима у Другом светском рату, пише великим почетним словом. Током 2009. године председник Одбора је дао усмени позитивни одговор подносиоцу писма. У измењеном и прерађеном издању *Правописа српскога језика* Матице српске (2010), т. 60а и 491 с. *Речника* налази се правописни пример те речи.

– Универзитет у Приштини, Филозофски факултет у Косовској Митровици, обратио се Институту за српски језик САНУ и Одбору за стандардизацију српског језика дописом 06/506 од 6. 9. 2009. године, у коме их обавештава да је проф. др Софија Милорадовић именована за новог члана Одбора уместо проф. др Маринка Божовића, коме је 2008. престао радни однос због одласка у пензију. Одлуку о именовању новог члана Одбора – представника Филозофског факултета у Косовској Митровици потписали су проф. др Маликовић, декан, и проф. др Милета Букумирић, представник Катедре за српски језик и књижевност.

– Упућено је писмо Вуковој задужбини поводом вести у дневној штампи („Блиц“, 6. 10. 2009) о посети тој установи министара науке, културе и просвете „која би у име три министарства спроводила језичку културу“. У име Одбора је нарочито наглашено: „Сматрамо да намера Вукове задужбине, ако је стварна, да преузме бригу о језичкој политици, кад већ постоји Одбор за стандардизацију српског језика, није реална и да нема оправдање и да би то само штетило нашим заједничким напорима и обавезама око српског стандардног језика. Бригу о језичкој политици на себе није преузела ниједна појединачна институција, а чак ни бригу о неговању језичке културе у Србији не може преузети на себе само једна институција.“

– Током 2009. и 2010. године са потписима председника Одбора упућена су писма на име господина Мирка Цветковића, председника Владе Републике Србије, и проф. др Жарка Обрадовића, министра просвете. У првом писму председник Владе је замољен да он или његови сарадници приме представнике Одбора за стандардизацију српског језика – председника, потпредседник и секретара ради разговора о доприносу ефикаснијем решавању проблема језичког планирања и спровођења језичке политике и стандардизације српског језика и доношења закона о језику који би решио питања чувања и заштите српског језика у службеној, јавној и школској употреби. У другом писму министар просвете је упознат са *драматичним положајем српског језика и лекторатима у славистичким центрима*. Од министарства и Владе Србије очекује се хитно и адекватно реаговање, и то када се налазимо у *Европској години језика и књиге*. А требало би прогласити и *Годину српског језика и српске књиге*. Нажалост, досадашњи покушаји да се у сусрету са министром просвете и његовим сарадницима у неколико влада о овом питању разговара и тако предложи начини смањивања броја српских лектората у свету нису дали резултате. На та писма чак није било ни куртоазних одговора. Ни на последња упућена два писма још није одговорено. Да ли је тиме још једном показана незаинтересованост државе за најбитнија и најосетљивија питања њеног постојања и идентитета, или је рад институција и стручњака, ускраћивањем финансијске помоћи, доведен у питање због остварене уштеде – логички су закључци који се из овога могу извући.

– У септембру 2010. године одговорено је на молбу Регистра националног интернет домена Републике Србије и поднет кратак *Извештај о смислености назива знакова xn--90a3a/crb* као логичког начина да се тај предложени низ знакова од првих слова у низу назива земље (СРБија) користити за ћирилички интернет домен. То се користи и као међународна дозвола, а подржан је и од већине грађана и за њега је гласала интернет заједница у Србији. Мишљење подршка с предлогом потписао је председник Одбора после консултације за члановима Ком. бр. 7.

На име Института за српски језик САНУ стигло је 17. 9. 2010. године писмо господина др Момчила Вуксановића, председника Српског националног савјета у Црној Гори, у коме се захтева да Република Србија реагује на лош положај Срба и организације Срба у Црној Гори и да директор Института за српски језик и лично заузме одговарајући став, као и Одбор за стандардизацију српског језика, на основу чега ће се моћи афирмисати однос одговарајућих институција Србије према овом проблему. Господин Вуксановић је изразио жељу да присуствује сједници Одбора и нада се да ће се поменуте институције у вези с упућеним им захтевом и званично огласити. Иако није надлежан за вођење језичке политике ни у Републици Србији, Институт за српски језик САНУ у вези са захтевом из Ц. Горе дао је своје писмено мишљење.



Од ове седнице Одбора очекује се ефикасније и брже решавање питања застоја у активностима како се и даље не би слала лоша слика јавности. Проблем мотивације за рад не може се решавати само боље замишљеним и реалнијим циљевима и програмским задацима. Због тога је неопходна професионализација, нарочито лица које обављају организационе и административне послове за Одбор. То подразумева и материјално стимулисање рада који проистиче из циљева и програмских задатака Одбора. А он није само техничке и формалне природе наспрам других послова који су академског карактера, везани за научне раднике од угледа. У административним и организационим пословима Одбора садржан је и високо квалитетан *стручни рад*. За његово обављање потребне су одговарајуће компетенције, а резултати се могу сматрати и обликом стандардизације јер се при томе директно у пракси примењује норма и стандардизација једног од недовољно проучених језичких регистара / функционалних стилова – *административног*. Подстицај раду Одбора треба дати и укрупњавањем рада комисија и тимским радом на пројектима. Ако формално састајање није увек неопходно, нарочито када је реч о раду на пројектима, треба сагледати и друге могућности. Можда обавезнијег кварталног одржавања седница комисија, које би имале обавезу да се огласе, барем једном у току године, неком препоруком, саветом и мишљењем, што је у Одбору именовано као *одлука*. Подсећамо на то да је у почетним годинама рада Одбора на свакој годишњој седници разматрано по неколико нацрта одлука.

*Нацрт извештаја* припремио је мр Јован Вуксановић, секретар Одбора. Са њим су упознати чланови Комисије бр. 7. После писмених примедба и предлога за побољшање, нацрт је постао предлог и упућен члановима Одбора ради усвајања. На седници од 24. фебруара 2011. године, уз незнатне измене, извештај је усвојен.



## ПРЕДЛОЗИ ЗА РАД У РАЗДОБЉУ КОЈЕ ЈЕ ПРЕД НАМА

1. Завршетак пројекта и објављивање књиге *Синтакса савременог српског језика 2* – Сложена реченица
2. Објављивање измењеног и допуњеног издања *Речника српског језика* – једнотомника
3. Објављивање *Нормативне граматике српског језика* (Клајн–Пипер)
4. Завршетак пројекта и објављивање књиге *Морфологија српског језика* (М. Николић)
5. Праћење ефеката коришћења измењеног и допуњеног издања *Правописа српског језика* Матице српске (2010) у сарадњи са Комисијом за праћење и проучавање правописне проблематике (Ком. бр. 5) и Комисијом за односе са јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7)
6. Израда библиографија и сводних регистара из области стандардизације српског језика (допуне библиографија из морфологије и синтаксе, израда библиографија из правописа, лексике и лексикологије, корпуса и др.)
7. Унапређивање рада на чувању сведочанстава и објављивања докумената – *Списа* Одбора
8. Професионализација рада, обезбеђивање трајнијих извора финансирања (спонзорство, прилози из српских земаља и наших земљака у дијаспри) и поправљање слике због застоја у раду Одбора
9. Активирање сајта Одбора ради ефикаснијег и редовног информисања јавности и оснивача и давања одговора појединцима и колективима у вези са језичком нормом и стандардизацијом српског језика
10. Укрупњавање комисија Одбора и тимски рад на пројектима описа и стандардизације српског језика и чешће оглашавање свих девет комисија препоруком, саветом и мишљењем (именовано као одлука)

## ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА (1997–2012)

Одбор за стандардизацију српског језика основан је 12. 12. 1997. године на предлог трију академија – САНУ, ЦАНУ и АНУРС, затим трију институција од значаја за српску културу – Института за српски језик САНУ, Матице српске и Српске књижевне задруге, као и осам универзитета с катедрама за српски језик – у Београду, Новом Саду, Српском (сада Источном) Сарајеву, Бањој Луци, Нишу, Крагујевцу, Никшићу и Приштини (сада Косовској Митровици). Одбор има 14 оснивача, а њихови представници су чланови Одбора. Оснивачким актима, који су освојени на првој оснивачкој седници 12. децембра 1997. године, утврђени су циљеви, програм рада и пословник о раду Одбора, који су поштовани у потпуности током протеклог петнаестогодишњег деловања Одбора. *Споразумом о оснивању* утврђени су следећи циљеви Одбора за стандардизацију српског језика:

- Обједињавање људи од науке и струке који се баве српским језиком и њихових институција на целокупном простору српског језика;
- Систематско нормирање српског језика, с екавским и ијекавским изговором;
- Доприношење међународној сарадњи домаћих институција и стручних појединаца са странама и уклапање српског језика и србистике у међународне пројекте;
- Унапређивање сарадње с државним органима како би србистика, и материјално, и кадровски, и програмски могла јачати и оспособљавати се за адекватно реаговање на нове изазове.

Из претходног се види да су циљеви Одбора сложени, вишеструки и дугорочни. Они се не тичу само крупних



питања српског језичког стандарда, његове слојевитости и поливалентности, већ и праћења, оцењивања и усмеравања струке у целини, укључујући и решавање ситнијих језикословних питања која намећу језички и друштвени развој и комуникацијске потребе, оних који се српским језиком служе или га пак уче. Стиче се утисак да шира културна јавност очекује, можда с разлогом, да Одбор за стандардизацију српског језика, у склопу Института за српски језик САНУ, добије и улогу редовно доступног *саветодавног центра* за питање језичке норме и језичке културе, па чак и језичке политике, као и лектората за српски језик у иностранству.

У протеклом времену Одбор је изгубио више чланова Одбора и његових комисија. Губитке због вечног одласка наших драгих и цењених сарадника тешко је надокнадити, али оно што можемо учинити јесте да они никад не буду заборављени. Због тога ћемо их поменути и овом приликом изражавајући истовремено тугу што нису са нама да заједно обележимо овај за нас свечано-радни јубилеј. Прочитаћемо њихова имена редоследом њиховог одласка.

- Академик **Павле Ивић**, најзаслужнији за оснивање и рад Одбора за стан дардизацију српског језика – председник Одбора од 1997 до 1999; члан Комисије за фонологију и Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања; преминуо 1999. године.
- Проф. др **Светозар Стијовић**, члан Комисије за историју језичког стандарда и Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима; преминуо 2000. године.
- Мр **Бранислав Брборић**, секретар Одбора од оснивања, носилац важних организационих, административних и стручних послова – припремио већину одлука и докумената Одбора,

члан Комисије за историју језичког стандарда и секретар Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања; преминуо 2005.

- Проф. др **Новица Петковић**, члан Одбора и члан Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања и Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима;; преминуо 2008. године.
- Др **Егон Фекете**, члан Одбора и Комисије за морфологију и творбу речи; преминуо ~~2009.~~ године.
- Др **Драго Ћупић**, члан Одбора и, Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања; преминуо ~~2010.~~ године.
- Академик **Александар Младеновић**, председник Комисије за историју језичког стандарда, преминуо 2010. године.
- Академик **Милка Ивић**, члан и председник Одбора од 1999. до 2001. године, председник Комисије за синтаксу; преминула 2011. године.
- Проф. др **Милан Шипка**, члан, Комисије за морфологију и творбу речи и Комисије за лексикологију и лексикографију; преминуо ~~2011.~~ године.
- Проф др **Јован Јерковић**, члан Одбора и Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике, преминуо 2012. године.

Молимо присутне да им минутом ћутања одамо дужну пошту и захвалност за све што су учинили да се с уважавањем помиње име Одбора за стандардизацију српског језика и да остане вера у његово сутрашње трајно постојање.

*Слава им!*

Са основним подацима о раду Одбора у протеклих петнаест година, оснивачким документима, руководећим органима и телима, организацијом рада и постигнутим резултатима с обзиром на потребну конкретизацију можете се упознати у *ВОДИЧУ* (1997–2012). Због тога се на томе нећемо задржавати, али то не значи да се и о томе не може расправљати и на овој седници.

Главни део овог извештаја неће бити детаљи који се односе на активности и делатност Одбора између две одржане седнице (2011. и 2012). То ћемо урадити на редовној, годишњој седници, коју припремамо за прво тромесечје 2013. године. За ту седницу је потребно припремити потпуне извештаје о активностима свих комисија. Ова, јубиларна седница одржава се као петнаеста по реду, тако да је у просеку сваке године одржана по једна седница Одбора.

На овој јубиларној седници желимо да више посветимо пажњу иницијативама које су дошле од чланова Одбора и чланова његових комисија. Сматрамо да је то неопходно и због тога што делатност Одбора потврђује да је стекао статус угледног стручног тела у културној и стручној јавности. У средишту треба да буду питања – шта смо досад урадили, шта српска лингвистика данас има и шта остаје још да урадимо.

Приступ за који смо се определили захтевао је да сами себи поставимо нека важна питања и да покушамо наћи на најбољи начин за њих одговоре: **Како још успешније радити на остваривању циљева и задатака који стоје пред Одбором и како успоставити бољу везу са државаним и другим институцијама значајним за рад Одбора?**

Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7) названа и „мали Одбор” на свој седници од 20. 11. 2012. године састала се ради договора око припреме јубиларне петнаесте свечане и радне седнице Одбора.

На овој седници констатовано је да су постигнути резултати значајни иако је Одбор деловао у неповољним друштвеним, политичким и социјалистичким околностима – па све до недостатка материјалних средстава и редовног финансирања Одбора.

Стандардолошки рад и нормирање српског језика организује се у девет комисија – за поједина подручја (српског) језичког стандарда: *Фонологија /фонетика, Морфологија, Творба р(и)јечи, Синтакса, Лексикологија и лексикографија, Праћење и проучавање правописне проблематике, Историја језичког стандарда, Стандардни језик у школству, администрацији и издаваштву, Комисија за корпус и Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања*. Ова последња врши функцију великог Одбора између пленарних годишњих седница. Замишљено је такође (мада то није изричито назначено у оснивачким актима), што се показало оправданим – да Одбор за стандардизацију има и улогу националног консултативног стручно-научног органа у чијој надлежности је и брига о језичком планирању и језичкој политици, јер је најрационалније да о питањима статуса и функционисања српског језика одлучује институција као што је Одбор, коју чине врло меродавни стручњаци, што и начин да битни елементи струке не буду бирократски измештени изван ње саме.

Под окриљем Одбора, или на његову иницијативу, урађени су капитални пројекти из више језичких области описа и стандардизације српског језика. У области лексикологије и лексикографије Мирослав Николић, члан Одбора, приредио је *Обратни речник српског језика* (2000.



г.), најобимнији речник те врсте у словенском свету. Мирослав Николић је редактор и Матичиног једнотомног *Речника српскога језика* (2007. г.), ауторског дела више сарадника, углавном из Института за српски језик САНУ. Претходне (2011) године доштампан је назначени тираж првог издања једнотомника, са исправљеним запаженим превидима и штампарским грешкама и уз ограничена побољшања у лексикографској обради. Академик Иван Клајн, председник Одбора, аутор је две књиге *Творбе речи у савременом српском језику* – 1. део: *Слагање и префиксација*, 2. део: *Суфиксација и конверзија* (2002. и 2003. г.), које представљају значајан помак у односу на претходне радове у тој области. У 2005. години, у редакцији академика Милке Ивић, објављена је књига *Синтакса савременога српског језика: проста реченица*. Рајна Драгичевић, члан комисије Одбора, аутор је *Лексикологије српског језика* (2007. г.). Професор Драгољуб Петровић, члан Одбора, и Снежана Гудурић, професор Филозофског факултета у Новом Саду, аутори су *Фонологије српскога језика*. У скоријем времену очекују се још два прилога: други део синтаксе (сложена реченица) и *нормативна граматика српскога језика*, коју припремају академици Иван Клајн и Предраг Пипер. Професор Мирослав Николић пише *морфологију српског језика*, а још није започета *израда акценологије и акценатског речника*.

Најзапаженији послови у којима је Одбор имао значајно учешће били су у области *правописног пројекта*. Започет је 1989. године на иницијативу Митра Пешикана, најпре као Прилози Правопису — тада с танком надом да ће у некој форми бити сачувано језичко заједништво, бар у мери која не би отежавала међусобну комуникацију култура тадашње четири једнојезичне републике — да би био уобличен у *Правопису српскога језика* Матице српске 1993, као први приручник с враћеним српским именом. Последња његова редакција (насловљена као *измењено и допуњено издање*), урађена такође у Матици српској, објављена је 2010, а са



исправљеним превидима и штампарским грешкама 2011. године. Тај пројекат до 2001. године био је реализован у трима верзијама: (1) „велики“ Правопис (темељни, матични), (2) издање намењено школама и (3) издање за општу употребу. Сваки од ових приручника, осим последњег (измењеног и допуњеног, из 2010. и 2011. г.), објављен је истовремено у екавским и ијекавским верзијама. Измењено и допуњено издање припремила је редакторска група у саставу: Мато Пижурица (главни редактор), Милорад Дешић, Бранислав Остојић и Живојин Станојчић.

У домену службене, јавне, па и школске употребе има, наравно, још нерешених питања, недумица и неслагања у појединостима (правописна су најупадљивија, мада су по правилу, изузимајући наравно интерпункцију, најмање важна за сам квалитет језика), које би требало имати у виду након појављивања *Нормативне граматике* када ће бити потребно припремити до најситнијих појединости нормативно усаглашена нова издања три основна стандардолoшка приручника – нормативну граматику, правопис и речник (Матичин једнотомник). Матица српска својим новим програмом рада предвиђа да координира ове послове, будући да су сви ови приручници реализовани у њеним оквирима.

Одбор за стандардизацију ~~српског језика~~ тиме што посебно истиче оно што је он сам координирао или иницирао не превиђа запажена укупна достигнућа наше лингвистичке струке у претходним двема (на изванредан начин прекретничким) деценијама, наравно ни она која су овима претходила. Нема одбранашки смисао суд да — иако нема места наглашеном задовољству стањем у струци — није утемељена, а ни делотворна, неодмерена критичност на рачун лингвистичке струке у целини.

У нашој културној и политичкој јавности, већ више година, не скида се с дневног реда *статус ћирилице*, наравно с разлогом, али мислимо најчешће погрешно исфорсирано и наметнуто као *искључиво правописно питање*. После дефинитивног српско-хрватског језичког раскола нема

оправдања за фактички продужено двоазбучје у српском језику, у многим и углавном највидљивијим употребама с доминацијом латиничког писма. Устав Републике Србије из 2006. године пружа добру основу да се постојеће стање промени. Одбор је у више наврата давао препоруке да се у школској употреби писма не треба више придржавати начела равноправности двају писама (ћирилице и латинице), не рачунајући при томе нити на забрану латинице, нити на неписменост у латиници. Међутим, нисмо за то да се олако превиђа симболичка и манифестациона функција ћирилице у историји српског народа и његове културе. Употреба језика и писма (односно језика и писама) могу се решити доношењем новог закона о језику и на њему заснованим подзаконским актима надлежних државних и просветних органа и институција. Наравно, основно је питање: *дефинисање домена службене и јавне употребе језика и пис(а)ма*. Његово разјашњење морало би да претходи доношењу новог закона.

Чланови „малог Одбора” сматрају да је могуће унапредити рад Одбора, обезбедити редовније састајање комисија. Такође, његово присуство у јавности треба да буде чешће и делотворније. **Предуслови** за то су и следећи кораци:

- Обратићемо се писмено још једанпут председницима и секретарима комисија и замолити их да нам, на основу постојећег формулара, одговоре шта сукомисије радиле између две седнице Одбора и да предложе шта ће радити у 2013. године како би се ти предлози верификовали на наредној радној седници почетком следеће године.
- Треба се фокусирати на позитивне резултате и афирмисати их. Треба подносити планове рада и извештаје о резултатима за оне послове који се раде под окриљем Одбора. Свака комисија треба да се обавезе да припреми нацрт бар једне одлуке годишње, сваки пут неко други.

- Оспособљен је коначно сајт Одбора при Институту за српски језик САНУ и обезбеђено његово ажурирање.
- Формираће се један тим од стручних лица која ће бити задужена да се заинтересованима пружају прецизни одговоре на постављена питања у вези с актуелним стањем нормирања српског језика и његове правилности у пракси. Када постављена питања захтевају ширу елаборацију и сложеније приступе, ангажоваће се одговарајуће комисије Одбора; ово може само у почетку да се ради као успутна делатност сарадника Института.
- Требало би покренути иницијативу за допуну члана 3 Пословника: после ~~става~~ **става** 3 ( ...):Изузетно на предлог ресорних комисија одлуке се могу доносити и на малом Одбору (Комисији бр 7). Одлука се усваја већином гласова укупног броја чланова Комисије. Образложење: ажурније доношење и усвајање одлука.

- 
- Обратићемо се писмено државним органима, министарствима и институцијама од значаја за рад Одбора и упознати их са нашим плановима, али и проблемима који утичу на ефикасност и ефекте нашег рада. Радићемо на томе да наша држава схвати да је језичка политика значајан део укупне националне политике и да почне тако да се и понаша кад је у питању национални језик – на свим

нивоима образовања, у свим областима живота, посебно у администрацији, издаваштву и јавним гласилима. Мора се вратити одговорност државе за ~~пложај~~ српског језика у страним славистичким центрима, како се не би угасило и ово мало преосталих српских лектората.

У свему овоме Одбор за стандардизацију српског језика, као најшире стручно тело које окупља све релевантне институције кад је у питању српски језик, може бити партнер, али не може заменити државу у њеним обавезама. Залагаћемо се за то да држава прихвати своју обавезу и у погледу материјалне подршке Одбору како би он могао убудуће још ефикасније да испуњава задатке који му припадају. Наша културна јавност је прихватила Одбор и очекује од њега да врши своју функцију, али се не зна да он готово нема никакву подршку државе.

На крају, бићемо отворени за сва друга питања, мишљења, предлоге, у вези с овим што смо у извештају навели као допринос афирмацији функције Одбора за стандардизацију српског језика. Одбор ће убудуће радити на реализацији задатака који су утврђени његовим оснивачким актима, али ће настојати да буде више присутан у јавности, да се оглашава кад год се буде указала потреба. Стављањем у функцију сајта, трудимо се да будемо још више од користи грађанима у подизању нивоа српске језичке културе.\*

Захваљујемо на пажњи!

\* Извештај је припремио мр ЈОВАН ВУКСАНОВИЋ, секретар Одбора. После РАЗИМАТРАЊА НА КОМИСИЈИ БР. 7 И КОРИСНИХ ИНТЕРВЕНЦИЈА, ПРОЧИТАН ЈЕ НА СВЕЧАНО-РАДНОЈ СЕДНИЦИ 12. 12. 2012. ПОВОДОМ 15. ГОДИШЊИЦЕ ОДБОРА.



## ИЗВЕШТАЈ О РАДУ

Одбора за стандардизацију српског језика  
за протекли период (2013. и 2014. и годину)

Недавно је протекло 15 година од оснивања Одбора за стандардизацију српског језика. Имали смо прилику да се тада осврнемо на оно што је урађено, као и шта се може урадити у наредном периоду. Закључено је и то да у организацији рада Одбора и његових комисија има доста административних пропуста и да то негативно утиче на сарадњу осталих комисија и Ком. бр. 7. Указано је и на пропусте због тога што Одбор није благовремено реаговао када су у питању неодложна питања.

Одмах после одржане пленарне седнице Одбора пре две године, сачињено је саопштење за осниваче и јавност, као и председнике комисија Одбора. Председници су у складу с договореним замољени да одрже састанке, изврше увид у стање чланства на основу достављених спискова из *Водича* (1997–2012), изаберу или замене председнике и секретаре где је то потребно и донесу план рада за текућу календарску годину. Комисије су биле дужне да благовремено доставе сређене спискове својих чланова и доставе тражене податке. Нажалост, релативно мали број комисија је, с мање или више пропуста, одговорио обавези, али то није било довољно за ажурирање централног списка.

С обзиром на пропуст Одбора због нереаговања на својатање Мирослављевог јеванђеља и српске баштине, српског језика и писма у књизи „Петсто година хрватске ћирилице” и полемику између Мира Вуксановића и Хрватске, покренута је иницијатива у Ком. бр 7 да се Комисија за историју језичког стандарда ангажује око састављања текста којим би се реаговало у јавности. Задатак који је добила Комисија није извршен. Није било реаговања ни државе Србије.

Током 2013. године комисије су се изузетно ретко састајале. Од малог броја комисија стигле су повратне информације и реаговања на достављене дописе. Међу изузецима, било је и примера изврсно обављеног посла, који може бити узор и пример добре праксе. Комисије за корпус (Ком. бр. 9) у високом степену се придржавала препоруке да се извештај пише на основу претходно усвојеног плана рада и унапред достављених теза. У *Извештају о раду за 2013. годину* покренуто је и неколика питања од ширег значаја не само за рад Комисије за корпус него и деловање Одбора. У допису који је стигао на адресу Института за српски језик САНУ и Одбора за стандардизацију српског језика, с потписом проф. др Душка Витаса, председника Комисије за корпус, предлаже се хитно покретање поступка за формирање исцрпног корпуса српског ијекавског изговора.



Писмена сведочанства о свом раду у току 2013, на основу минимума података, доставиле су комисије за синтаксу, лексику, лексикологију, фонологију, морфологију и правописна комисија.

Током 2013. није се састајала ни Ком. бр 7. Активност те комисије углавном се одвијала на основу контаката заменика председника Одбора и секретара Одбора с члановима Одбора.

Крај 2013. године обележен је значајним подухватом за чије остварење су биле неопходне дуже припреме. У САНУ је, 28. октобра 2013. године, одржан научни скуп *Српски језик и актуелна питања језичке политике*. У организацији скупа учествовали су и представници Одбора за стандардизацију српског језика

На научном скупу је изложено 16 реферата, чији су аутори истакнути лингвисти из Србије и окружења. На скупу је први пут, осим основних предуслова за вођење језичке политике, истакнута потреба за доношење *Стратегије језичке политике у Републици Србији*, а понуђен је и текст ове стратегије (П. Пипер).

За *Нормативну граматику српског језика*, чија је израда иницирана у Одбору за стандардизацију још 2005. године, аутори су добили престижну награду „Павле Ивић”. На Трибини Библиотеке САНУ 25. фебруара 2014. године приказана је та књига уз беседе академика Милорада Радовановића, Предрага Пипера, Ивана Клајна и проф. др Срете Танасића, потпредседника Одбора.

Током 2014. године, без такође формалних састанака, а уз сталну активност заменика и председника Одбора, као и чланова Одбора, сви су послови обављени е-поштом.

Конкретан рад се састојао у припреми писама упућених на адресе министарстава, реаговање и писање саопштења за осниваче и јавност, скупљање документације за свеску *Списа*. Секретар Одбора је покренуо иницијативу да се Одбор огласи посебном одлуком о *Фонологији српског језика* (2010) и *Нормативној граматици* (2013). У изради полазног текста те граматике учествовали су, осим секретара (написао полазни текст), и проф. др Срето Танасић и проф. др Марина Николић, чланови Комисије за синтаксу. За Фонологију српског језика то није урађено.

Министарству просвете и Влади Републике Србије 12. фебруара 2014. године из Одбора су упућена писма поводом босанског језика и вођења језичке политике у Рашкој области. Од министра просвете председник Одбора академик Иван Клајн затражио је да се Одбору достави фотокопија текста Европске повеље о регионалним и мањинским језицима. Министар просвете проф. др Томислава Јовановића одговорио је 27. 2. 2014. године. У одговору министар Јовановић наглашава да цени улогу и рад Одбора за

стандардизацију савременог српског језика, али моли Одбор да му својим ауторитетом помогне у уређењу и консолидацији језичке политике, чинећи је саставним делом образовног система Републике Србије. На допис Одбора нису одговорили ни Влада Републике Србије, ни друга министарства.

На име проф. др Срете Танасића, директора Института за српски језик САНУ, из Министарства културе и информисања, стигао је 26. маја 2014. допис господина Миладина Лукића, помоћника министра, у вези с критеријумима библиотечног кода за српски и тзв. хрватски језик, односно питање диференцијације између тих језика. У одговору, допис бр. 87 од 25. 6. 2014. године, потврђене су чињенице подносиоца представке Лазара Ђ. Станојевића из Батајнице који се обратио за мишљење Министарству културе и информисања. Због тога је потребно заказати састанак с управником Народне библиотеке Србије и управником Библиотеке Матице српске и утврдити да ли постоје разлози за ревизију стандарда и начин вођења тзв. библиографских записа у Народној библиотеци Србије и у Библиотеци Матице српске.

Преко одељења језика и књижевности САНУ, 9. октобра 2014. Упућен је захтев Ивана Шуљетића, сарадника у настави на Архитектонском факултету и докторанда Факултета ликовних уметности у Београду, на име директора Института за српски језик САНУ. Са дописом су упознати председник и секретар Одбора. Подносиоца је посебно интересовало да ли се уклањају или не уклањају „квачице” с неких латиничких слова при писању латиницом имена и презимена у публикацима на страном језику. Слични захтеви су и раније решавани, па је неопходно да се у Ком. бр. 5. одлучи да ли је потребно састављати још једну одлуку.

Секретар Одбора је покренуо нека хитна и неодложна питања и конкретизовао у писменој форми у белешкама од 3. 3. и 2. 4. 2014. године, које је упутио на име Ком. бр 7. и доставио их Институту за српски језик САНУ.

На име САНУ, Одбора за стандардизацију српског језика и академика Ивана Клајна, председника Одбора, стигао је допис бр. 601-00-197/2014-06 од 17. 12. 2014. године, с потписом др Срђана Вербића, министра просвете. Допис је стигао у Институт за српски језик тек 17. јануара 2015. године. У допису се захтева да Одбор, у складу са својим надлежностима, покрене питање стандардизације ћириличног (букварског) писма.

То је захтевало хитан састанак Ком. бр. 7, на коме је констатовано да је управо захваљујући Одбору тај посао давно, још 2004, завршен. На захтев неких медија о томе су говорили секретар и поједини чланови Одбора.

Састанак Ком. бр. 7, проширен с два члана Комисије за стандардни језик у школству, администрацији и јавним гласилима, одржан је 22. јануара

2015. године у просторијама Института за српски језик САНУ. На састанак су дошли сви позвани. Дневни ред је имао две тачке: Одговор на писмо министра С. Вербића и информације заменика председника и секретара Одбора о писму послатом председницима комисија ради доставе извештаја о раду за протекли период (2013. и 2014. годину).

Одговор Министарству просвете, науке и технолошког развоја био је кратак, у три тачке:

1. Ћирилично писмо је стандардизовано, с тим да се појављују само разлике у појединим обличким варијантама букварског писма;
2. Још 2004. године, у сарадњи са релевантним институцијама, Одбор је сачинио предлог стандардизованих букварских облика писаних слова ћирилице. Тај предлог је са образложењем, који је подударан са решењима датим у Правопису српског језика, достављен Министарству просвете на верификацију. А та верификација до данас није извршена.
3. Подсећајући Вас да то није једини допис битан за статус српског језика и писма који је упућен овом министарству, а на који није било одговора, надамо се да ће се убудуће сарадња Одбора за стандардизацију српског језика бити плодотворнија и да се неће тражити решења за питања која су већ решена.

Одговор је 23. 1. секретар Одбора предао да се заведе на Писарници органа државне управе, Немањина 22–26. На копији писма остала је потврда печатом да је одговор с пропратним писмом и потписом проф. др Срете Танасића, директора Института за српски језик САНУ и потпредседника Одбора, службено предат.

Писмо председницима комисија Одбора, у име Ком. 7, потписали су проф. др Срето Танасић, потпредседник Одбора, и мр Јован Вуксановић, секретар, 15. 1. 2015. године. У писму су дате тезе-подсетници за изразу извештаја.

О одржаном састанку Ком. бр. 7 секретар Одбора је сачинио белешку.

### **Закључне констатације**

- На основу реченог, очекује се да ће пленарна седница анализирати садржај извештаја и о њему дати своје мишљење, критичке осврте и предлоге за побољшање стања планирања и стандардизације српског језика, унутрашње организације и остваривања барем минималних услова за функционисање Одбора и његову даљу професионализацију.

- Логично је очекивати да ће Ком. бр 7 на дневни ред једног свог састанка ставити питање: Зашто се, за последњих 10 година од оснивања Одбора за стандардизацију српског језика, нису испуњавале преузете обавезе



око писања одлука, као и из којих разлога започети рад на одлукама није благовремено завршен?

- Неопходно је да Ком. бр. 7 у току 2015. године, на захтев појединаца, врши увид у одлуке и нека документа (записнике) на које већ постоје примедбе како би се евентуалне грешке и примедбе отклониле и о томе поднео писмени извештај на пленарној седници Одбора.

- Потребно је обавезати све комисије, када добију овај извештај, допуњен примедбама и предлозима после пленарне седнице, да одмах реагују и убудуће благовремено и редовно доносе свој план рада и пишу извештаје о раду.

- Потребно је да се Одбор хитно обрати Влади Републике Србије и Скупштини Народне Републике Србије, као и ресорним министарствима задуженим за надзор над спровођењем постојећег Закона о службеној употреби језика и писама (из 1991) ради заједничког рада на што хитнијем усвајању Закона о језику, доношења Стратегије спровођења језичке политике, као и проналажења могућности за трајно обезбеђивање барем минималних средстава за функционисање Одбор.

- Неодржива је досадашња пракса да Одбор почива на раду углавном потпредседника и секретара Одбора и појединих чланова. У рад се морају укључити сви чланови Одбора, као и председници комисија.

- Чланови Одбора и његових комисија имали су низ активности на научним скуповима, објавили велики број радова и књига, о чему је достављена богата библиографија. Ти прилози могу послужити за прављење тематских библиографија.

### **Предлози за рад у 2015. години**

- Да Ком. бр 7 одржава састанке најмање једанпут у два месеца, разматра актуелна питања језичког планирања и на адекватан начин реагује на хитна и неодложна питања.

- Да Ком. бр. 7 или „Мали одбор” током 2015. ради на допунама и изменама оснивачких аката.

- Да најкасније до 15. марта комисије одрже састанке, донесу планове рада за 2015. годину и доставе их у штампаној форми с потписом председника и секретара комисије на адресу седишта Одбора за стандардизацију српског језика при Институту за српски језик САНУ.

- Да на крају календарске текуће године, а најкасније до 25. децембра, комисије доставе извештаје о раду и предлоге за рад у наредној години у штампаној верзији с потписом председника и секретара комисије.

- Да у периоду од 25. децембра 2015. г. и 25. јануара наредне године Ком. бр. 7 припреми пленарну седницу, која би се одржала најкасније до 25. фебруара у 2016. години.

- Да се Одбор обрати Влади Републике Србије и ресорним министарствима при Влади са захтевом да се размотри могућност за формирање тела за бригу о српском језику и спровођење језичке политике. У рад такве комисије треба укључити и чланове Одбора и друге институције које се баве српским језиком. Такође, од Владе Републике Србије треба захтевати минимална финансијска средства за рад Одбора за стандардизацију, која би се уплатила на рачун Института за српски језик САНУ, који од оснивања брине о стручно-административним и организационим пословима Одбора.

Хвала на пажњи.

Овај је извештај је, уз консултације са замеником председника Одбора, и редакцију коначног текста Милана Тасића, члана Ком. 8, сачинио секретар Одбора 21. 2. 2015. г.  
*Свеузетим корекцијама и стандардизацијама доведен је на седницу Одбора 25. фебруара 2015. године.*



---

## ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У 2015. ГОДИНИ

Завршетком 2015. г. навршава се је осамнаест година од оснивања и почетка рада Одбора за стандардизацију српског језика. То је период који се обично везује за човекову пунолетност или зрелост. Када је реч о Одбору, онда мислимо на *трајање* и резултате, са релативно *богатом документацијом*: једанаест објављених свезака *Списа* и неколико припремљених за штампу. Урађени су капитални послови у оквиру *описа, стандардизације и нормирања српског језика* у највећем броју кључних језичких области (правописни пројекат у три фазе ек. и ијек. изд. и три приручника – универзитетско и два школска изд. ), две књиге творбе речи, прва књига синтаксе, обратни речник, фонологија, једнотомни речник, нормативна граматика, ек. и ијек. изд.), али и краћи стандардолошки прилози (65 досад донетих и 50 објављених одлука о различитим питањима нормирања српског језика).

Из године у годину настојимо да сагледамо наше стварне могућности и домете. Понекад, и из најбољих намера, сами себи подижемо захтеве или додатне послова и поновљамо: „Нека то Одбор уради!“. При томе се заборавља на то да Одбор има своје циљеве, утврђен програм рада. С друге стране, деловање Одбора је ограничено, недобијањем барем минималних новчаних средстава за рад.

На шеснаестој и седамнаестој годишњој пленарној седници Одбора (25. 2. 2015) договорено је да треба одредити приоритете, сагледати реалне могућности и потребе и видети који нас проблеми највише оптерећују. При томе смо се сагласили да нам нису приоритети само крупни захвати и тзв. *капитални пројекти*, него је приоритет и *подизање ефикасности и остваривања квалитетног рада комисија Одбора*.

У последње две године определили смо се да посебну улогу у активнијем деловању Одбора треба да има Комисија бр. 7. Прошлогодишња настојања и договори имали су позитивне подстицаје, што илуструју подаци из достављених извештаја о раду комисија и органа Одбора.

У 2015. години, осим ијекавског издања *Нормативне граматике српског језика*, као и ауторског издања *Правописа српског језика* (приручника за школе), није било крупнијих подухвата. Активности су обележиле претежно ангажовања комисија Одбора.

На иницијативу Одбора, а у сарадњи са САНУ, Институтом за српски језик САНУ, Фондом „Ђорђе Зечевић“ за неговање и унапређивање ћирилице, те Матицом српском, 28. октобра 2015. одржан је успешан научни скуп „Српски језик и актуелна питања језичког планирања“, на коме је

реферате поднело осамнаест учесника из Србије, Републике Српске, Црне Горе и Хрватске. Скуп је приликом отварања поздравио академик Владимир Костић, председник САНУ, и најавио подршку раду Одбора и обезбеђивању статуса српском језику.

**Комисија бр. 1** (за фонологију) урадила је план рада за 2015. годину, али није имала формалних састанака. Задатке је реализовала у складу са прошлогодишњим најављеним подстицајима за побољшање рада и активнијег односа чланова Комисије према обавезама. И даље су актуелне тешкоће око материјалних средстава за путне трошкове чланова изван Београда. Комисија има два нова члана, који су на докторским студијама: Николу Радосављевића, асистента Филолошког факултета, и Љубицу Већић, асистента Учитељског факултета.

**Комисија бр. 2** (за морфологију и творбу речи) није доставила план рада за 2015. годину. У кратком *Извештају* проф. др Живојин Станојчић, председник, обавештава Одбор о томе да нису држани састанци, да су чланови радили индивидуално у оквирима свог професионалног деловања, а уз извештај су дате референце чланова Комисије (библиографски подаци) у домену морфологије и творбе речи – *Белешка* од 5. јануара 2016. године.

**Комисија бр. 3** (за синтаксу) састала се 20. јануара 2015. године и изабрала новог председника. Уместо академика Предрага Пипера, нови председник је Миливој Алановић. Комисија се определила да бира ново руководство и да обнови чланство млађим снагама као пример и за остале комисије Одбора. *План рада за 2015. годину* достављен је у договореном року (15. марта) и операционализован је у погледу носилаца послова и динамике. Неки послови започињу у тој години и подразумевају пројектне задатке и истраживања и тражења одговора на питања стандарднојезичке норме у интерактивној комуникацији или преко обновљене интернетске станице и сајта Института за српски језик САНУ и у наредним годинама. У достављеном *Извештају о раду у 2015. години* од 15. 1. 2016. г. истакнуто је да су чланови радили на допуни *Библиографије српске сложене реченице*, која је већ дуже у изради. У завршној је фази и израда *Синтаксе сложене реченице* и поводом тога је 29. априла 2015. године одржан научни скуп у Матици српској. Две одлуке у чијим израдама су учествовали и чланови Комисије објављене су у часопису „Наш језик” и постављене су на интернет-страницу Института за српски језик САНУ. Председник Комисије др Миливој Алановић написао је текст нацрта одлуке *Зависна реченица с везником без да* (нестандардна употреба уместо стандардног *а да*). О томе су, 22. јануара, дате позитивне оцене на првом састанку Комисије у 2016. години. Приводи се крају и формирање листе одредница за *Мали речник глаголске валентности*. У прилогу извештају су дати исцрпни

библиографски подаци о појединачним остварењима чланова Комисије и њихови ауторски чланци из лингвистичких часописа у вези с радом и актуелном проблематиком Комисије.

**Комисија бр. 4** (за лексикологију и лексикографију) на састанку 6. 3. 2015. г. изабрала је новог председника. Уместо др Стане Ристић, за председника је изабрана проф. др Рада Стијовић. Нови секретар је др Ненад Ивановић, научни сарадник. Комисија је доставила Извештај о раду за 2015. годину, веома исцрпан с опширнијим прилозима о подацима из активности чланова (ауторски библиографски подаци о појединачним активностима и учешћу на научним скуповима). Током 2015. године Комисија је имала три састанка, од којих су два електронска. У 2015. години главни задатак Комисије је израда школског речника, који обухвата већи број речника мањег обима, организованих по областима стручних знања. Предузети су кораци (Стана Ристић) да се преговара са Заводом за уџбенике ради провере могућности електронске базе ексцерпираних школских уџбеника. У план рада за 2015. годину ушла је и израда библиографије из области фразеологије. Комисија око једне одлуке није, због подељености ставова, дала мишљење (*београдски читач / београдски читалац*). Стана Ристић, Рада Стијовић и Ивана Лазић Коњик решавале су питања неких медицинских термина и наставили су да се залажу да се уџбеници из области медицине пишу ћирилицом која је из тих уџбеника потпуно потиснута. Рада Стијовић, Марина Спасојевић и Владан Јовановић чланови су Комисије за терминологију при Институту за стандардизацију Републике Србије. Они се залажу да се Комисија мора изборити за идентификовање српског језика и писма у међународном стандарду, у коме језик постоји само као српскохрватски (хрватски је посебно идентификован), а српско писмо је само ћирилица, док се све што је написано латиницом води као хрватско. *То је тежак национални и културни ударац, па је стога, сагласно констатацијама из прошлогодишњег извештаја, потребно хитно заказати састанке с управницима Народне библиотеке Републике Србије и Матице Српске и покренути питање корекције и ревизије међународних стандарда.* Три члана Комисије имала су реферате на научном скупу у САНУ *Српски језик и актуелна питања језичког планирања*

**Комисија бр. 5** (за проучавање и истраживање правописне проблематике) није имала формалних састанака. Секретар Одбора и Комисије мр Јован Вуксановић 26. 2. 2015. године сачинио је *Предлог Плана рада Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике* у 10 тачака, и уз предлог да се закаже састанак Комисије која се није састајала у дужем периоду (10 година) поштом доставио М. Пижурици, председнику Комисије ради заказивања састанка. Предложене су актуелне и занимљиве



теме и праћења актуелних дешавања у вези с правописом и нормативном граматицом, о чему је претходно било потребно да се изјасне чланови Комисије. У току 2015. састанак није заказан и после више захтева секретара Одбора. *Завршетком свих фаза правописног пројекта, настале су нове околности којима треба прилагодити рад Комисије и усмерити га на примену и праћење резултата у пракси.*

**Комисији бр. 6** (за историју језичког стандарда) упућено је писмо проф. др Срете Танасића, потпредседника Одбора, и мр Јована Вуксановића, секретара, на име академика Слободана Реметића, којим га моле да закаже састанак Комисије као њен члан ради избора новог председника и секретара. На писмо од 14. јанура позитивно је одговорено. На састанку Комисије 23. фебруара именован је председник и изабран секретар. За председника Комисије именован је академик Слободан Реметић, а за секретара Ана Ранђеловић, докторанд. О томе је дописом од 25. фебруара обавештен Одбор. После тога Комисија није имала састанке, нити је доставила у договореном року план рада за текућу календарску годину. Из *Извештаја о раду у 2015. години* указујемо на следеће: обновљен је рад у 2015. години после извесне паузе, најважнији је пројекат за Комисију израда библиографије радова из историје српског књижевног језика, започет под руководством преминулог академика Александра Младеновића. Настављен је рад на библиографији радова о старословенском и српкословенском периоду (Виктор Савић) и рускословенском, славеносрпском, доситејевском и вуковском језику (проф. др Александар Милановић у сарадњи са Аном Ранђеловић). У Комисији је покренута и иницијатива за израду библиографије публицистичких текстова из XIX века. Проф. др Александар Милановић, доц. др Исидора Бјелаковић и доц. др Виктор Савић дали су допринос у раду на два значајна историјска речника (*Историјског речника српског народног језика* и *Речника славеносерпског језика*).

**Комисија бр. 7** (за односе с јавношћу и решавање неодложних питања или „мали Одбор“) имала је два састанка у 2015. години. На првом (22. јануара) је дат одговор на захтев др Срђана Вербића, министра просвете, науке и технолошког развоја, поводом букварског писма. Том приликом је договорено је да се, на предлог Мате Пижурице, члана Комисије, сачини *саопштење за јавност*, у коме ће, без намере да се иде у ширину или нову расправу, стајати да је Одбор у последњих 10–15 година донео на десетине одлука и издао више саопштења, на које ни то министарство као ни Влада Републике Србије нису одговорили и реаговали. То је разлог што су многа стручна решења политички усвајана без консултације и мишљења лингвиста или су завршени послови (као и посао око букварског писма) остајали у нечијим фиокама, а онда се накнадно тражила решења и за питања која су већ

решена. Одговор Одбора је упућен и на адресе једног броја штампаних и електронских медија, али га они нису објавили. На другом састанку Комисије од 16. јуна разматрана су актуелна питања после шеснаесте и седамнаесте седнице (25. фебруара 2015) и договора да се реактивира рад комисија, именују нови председници и секретари где је то потребно и разговара са постојећим председницима и секретарима који се нису изјаснили да ли желе да раде тај посао иако су им комисије неактивне и скоро десет година се не састају. Секретар Одбора је био задужен да разговара са Радојком Гачевићем, секретаром Комисије бр. 8, и председником Комисије бр. 5, која такође није имала састанке у дужем периоду. Р. Гачевић је остао при својој одлуци да не учествује више у раду Одбора.

На састанку је указано такође и на проблем због тога што се чланови Редакционе групе за измењено издање Правописа Матице српске нису састајали. А проблеми се гомилају. Указано је да контрадикторности у Правопису српског језика Матице српске, које нису отклоњене ни у измењеним и допуњеним издањима од 2010. године. Предложено је да се поводом појаве школског издања Правописа српског језика аутора Милорада Дешића и деривата Матичиног Правописа као изведеног приручника за ученике основне и средње школе аутора Бранислава Уљаревића, који је добио сагласност министра просвете, науке и технолошког развоја за коришћење тог приручника уз уџбенички комплет, такође изјасни правописна комисија. Ј. Вуксановић је добио задатак да о томе обавести Мату Пижурицу, који није присуствовао састанку Ком. бр. 7. М. Пижурици је поштом доставио белешку са састанка.

На састанку Комисије бр. 7 одлучено је да се, после више молби, не чека на мишљење Комисије за лексикологију и лексикографију у вези с називом *београдски читач / београдски читалац*. Др Рајном Драгићевић је ангажована као неутрално стручно лице у вези са предлогом текста за нову одлуку. Преко е-поште, 20. 6. 2015, веома брзо, достављено је тражено мишљење. Мишљење је у целини употребљено за доношење нове одлуке бр. 64 под називом *Предност треба дати називу Споменик београдском читаоцу, а не Споменик београдском читачу* од 30. 6. 2015. године. Комисија бр. 7 донела је 29. 7. 2015. године и одлуку бр 65 под називом *О статусу босанског или бошњачког језика*. Све одлуке су, према договору, објављене у часопису „Наш језик”. На састанку Комисије бр. 7 у вези с актуелним језичким питањима договорено је да о значају и потреби норме у српском језику нацрт текста сачине П. Пипер и М. Ковачевић и да М. Ковачевић уради одлуку о односу књижевног језика и дијалеката. Нису урађени нацрти поменутих одлука. Међутим, поменуте колеге су објавили текстове у Политици у којим је све битно изнесено. То не значи да не би било корисно



---

да се садржај тих текстова пренесе и у посебне одлуке Одбора. Било је закључено да „мали Одбор” реагује саопштењем поводом напада на Злату Бојовић због објављивања *Историје дубровачке књижевности* после добијања мишљења Комисије за историји језичког стандарда (Ком. бр. 6). У предвиђеном року за хитно реаговање, Комисија није доставила мишљење, па је реаговање „малог Одбора” изостало.

Чланови *Комисије бр. 8* (за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима такође се нису годинама састајали ни доносили планови рада и достављали извештаје о раду. Закључено је да Слободан Реметић разговара са председником Комисије професором Драгољубом Петровићем да ли може и даље радити или да се бира нови председник. За 2015. годину план рада није доставила ни *Комисија бр. 9* (за корпус), као ни извештај о раду у 2015. години.

Релативно успешном раду Одбора допринео је и Институт за српски језик САНУ, који обавља стручно-административне и организационе послове за Одбор.

Нацрт текста овог извештаја сачинио је мр Јован Вуксановић и доставио члановима Комисије бр. 7, која га је утврдила као предлог за разматрање и усвајање на осамнаестој годишњој пленарној седници 6. децембра 2016. године. ~~Усвојен је без примедба.~~

## ИЗВЕШТАЈ о раду Одбора за стандардизацију у 2016. години

Дефинисање обавеза у 2017. години полази од договора с осамнаесте пленарне седнице Одбора за стандардизацију српског језика (6. 12. 2016. г.). Том приликом посебно је наглашено да треба достојно обележити 20. година постојања научно-стручног тела трију академија, осам факултета с катедрама за српски језик и три најзначајније институције за српски народ, које имају и трајан историјски значај за српски језик и српски народ..

Договорени рок (15. јануар 2017. године) да се Институту за српски језик САНУ достави извештај о раду у 2016. години, што је стална обавеза свих комисија (9) Одбора за стандардизацију српског језика (даље у тексту Одбор), испоштовале су само три комисије.

На основу достављених извештаја не може се сазнати да ли су комисије држале састанке, којим питањима се комисија посебно бавила, да ли су неки послови пренесени јер су започети раније, зашто се не припремају одлуке; колико је чланова активно, а колико не испуњава своје обавезе и слично. Треба, свакако, похвалити напор да се припреме богати биобиблиографски подаци о појединачним ангажовањима у истраживањима, учешћу на научним скуповима и симпозијумима, публиковању резултата рада и сл. Ипак, целовита слика о раду комисија само на основу тога тешко се може добити. Није познато да ли су комисије имале планове рада и задужења у оквиру формално постигнутих договора или се активност субјективно одвијала и послови обављани спонтано, без икаквог плана и договора. То је отежало посао око припремања Списа, јер је постигнут договор на протеклој седници Одбора да се настави с објављивањем Списа. За њих недостаје грађа јер смо због неодржавања састанака и испуњавања планова остали без значајне документације и квалитета (извештаји, записници, белешке, аналитички прикази, одлуке и сл.). Због тога је отежано било и писање овог извештаја.

За нама је година која, нажалост, није била нарочито успешна и можда усклађена с нашим очекивањима. Последње две календарске године (2014. и 2015) имали смо процесе и позитивне резултате залагања за ревитализацију рада комисија Одбора, промену руководства и знатно подмлађивање. Очекивали смо да ћемо у 2016. години имати боље резултате и да ће све комисије бити активније. Председници неких комисија и више од десет година не заказују састанке. Актуелност проблема и реаговања јавности и обраћања Одбору за помоћ све су изразитији, шири и дубљи у смислу сложености не само језичких, већ и специфичних социолингвистичких, етно-конфесионалних, социолошких, политичких питања, која се у ширем контексту тичу стандардизације и језичке норме, али захтевају и тимско и шире институционално ангажовање. То ћемо, без помоћи државе, али и посебног ценовника, тешко остварити. Одбор све теже опстаје на ентузијазму и аматеризму јер је за озбиљан и одговоран стручни рад неопходна надокнада.

У склопу тешкоћа да се правовремено делује и благовремено решавају хитна и неодложна питања, и даље предњачи Правопис и правописна проблематика, јер је та проблематика најактуелнија, а Комисија је у дужем периоду мртва. „Проблем обавезности” за такве послове толико је растегљив да се на крају то сведе на појединца или њих неколико. Послови се на тај начин не могу у потпуности завршити. Понекад је потребно и више стручњака и времена за то. Није јасно, када су у питању најчешћа правописна питања, да ли је то обавеза издавача Правописа (Матице српске), Редакције

изм(и)ењеног и допуњеног издања, или правописне комисије Одбора. Преко Матиче српске као оснивача обезбеђено је њено присуство у Одбору. Досад то не даје резултате. Број примедба и критика на постојећи правопис је у порасту, па и када су у питању неки чланови Одбора, који су свесни тога да морамо поштовати оно што урадимо у Одбору. Ипак то неко мора да прати у примени и на време реагује ако дође до проблема. Ангажовање појединаца далеко је веће (и лакше) ако су у питању пројекти. Стога нико није повређен ако се послови не ураде око којих се договоримо у Одбору, или их мали број чланова Одбора и комисија уради. Солидарности при томе готово да и нема. Ауторски труд и лични допринос у професионалном смислу ангажовања на радном месту, као и библиографије као докази о томе, могу бити вредни прилози и за сагледавање рада Одбора и његових комисија али то нису најчешће и стандардолопшка питања и не односе се на нормативно решавање језичких појединости (припремање одлука). Број донетих одлука једва да прелази једну за све комисије (9) у календарској години. Раније је то било много више, и 6–7 одлука, иако је број чланова комисија Одбора био мањи. Осим тих констатација, подсећамо и на сталне препоруке да сваки члан комисије током године, у складу с усвојеним планом, уради једну или две одлуке годишње. Из реченог се види да не само да се нисмо том идеалу примакли, већ смо дубоко у нечињењу и неодговарању обавезама које смо добровољно прихватили. Такво стање је изражено и у 2016. години.

На основу *Хронологије догађаја и важнијих збивања* у периоду јануар–децембар 2016. године, коју је секретар успоставио за последњих неколико година, није тешко закључити да је у првом плану била Комисија бр 7, коју смо колоквијално назвали „мали Одбор“, и то не само по броју формалних састанака (4) већи и ангажовањем на друге начине – решавајући питања и дајући одговоре на обраћања Одбору како његових чланова и комисија, тако и институција споља (оснивача), група, појединаца, без обзира на то да ли је реч о стручњацима или лаицима. И то је у складу с актима Одбора, али изазива и сумњу у демократичност доношења одлука. Напоњеност свих тих питања, коментара, захтева, молби и сл. упућених Одбору, тражи много више простора него што је то уобичајено у извештају оваквог карактера. Због тога је *Хронологија* саставни део овог извештаја. Сва решена и нерешена питања, класификована према броју, језичким областима, природи проблема и траженог одговора, казују следеће:

БРОЈ (захтева, молби, питања) – 10

СТРУКТУРА ПО ЈЕЗИЧКИМ ОБЛАСТИМА

♦ ПРАВОПИС – 5

– *Транскрипција* (лична имена и презимена – 3, географски називи – 2; језици енглески, шпански, италијански, португалски)

♦ РЕЧНИК – 3

– *Енглеско-српски* (двојезички, језик струке, астрономија) – 1

– *Енглеско-српски* (двојезички, језик струке, медицина) – 1

– *Босански / бошњачки* (у српском језичком стандарду) – 1

♦ ЈЕЗИЧКА ПОЛИТИКА

– *Родна равноправност* – 1

ПИСМО

– *Кирилица у тржишним комуникацијама* (подршка пројекту)

РЕШЕНО: 7

1. НИЈЕ РЕШЕНО – 3

– Разлози: несастајање ресорне (правописне комисије) – 2

Непостојање поткомисија за *терминологију* и *преводилаштво*



Комисије за решавање хитних и неодложних питања (Ком. бр.7) после одржаних састанка у 2016. години (4), о чему постоје белешке, разматрала је и је и један број питања која су посебно заинтересовала јавна гласила или појединце. Та питања се тичу не само деловања и прилога које је Одбор урадио или се очекивало да то уради. Она задиру у суштинска питања: Шта је Одбор, чиме се он бави, како се оцењује оно што је он створио и што ствара, какав је однос између језика и дијалеката, регионалне и нормативне лингвистике, колико Одбор утиче на језичку политику и доношење закона о језику, решавање питања двоазбучја, статуса и заштите ћирилице и. сл. Посебно се разговарало и о честим нападима на Одбор и појединце што они подржавају акције за неговање, чување и заштиту српског језика и ћирилице. Таква подршка, веома су били оштри критичари, своди се на идеологију, својеврсни лингвизизам, митове и мајоризацију већинског језика над мањинским, „патриотски марифетлук“, „чуваре бесловесности“, па чак и на облик *нацизма*. Кодификована стандардизација, наводно, „убија“ дијалекте, па зато она мора бити природна и спонтана и сл. Сматрамо да постоје разлози да и ми о томе кажемо своје мишљење. Па, ако проценимо да је то од ширег значаја, осим саопштења за јавност, треба да донесемо и посебне одлуке. То би онда био став Одбора, а не појединаца у њему, који имају право и на сопствено мишљење, па и да га јавно износе у јавности.

И у 2016. г. нисмо добили одлуке о односу језика и дијалеката и потреби и смислу норме и стандардизације у српском језику, иако је закључено да је тако нешто веома корисно. На то се више година чекало. Засад смо се задржали на 66 одлука. До краја ове календарске године очекујемо да ће их бити 70!

У 2016. години нека питања су поново актуелизована иако су давно ти послови завршени. Министарства просвете није обавило свој посао, па се проблем враћа тамо где му није место. Због тога што нема потребне координације између институција и појединих министарстава, стварају се раздори унутар струке, а у то се жели увући Одбор. Одбор је током 2016. године одговорио министру просвете да је он свој део посла око *стандардизације букварског писма* урадио и да може учествовати у томе да се то коначно приведе крају. После тога, уз већ постојећи модел букварског писма у Правопису српског језика, може се у наредном издању уврстити и предлог тзв. интересорне групе из 2004. године, јер на то нема озбиљнијих примедба. О томе су писмено обавештене комисије Одбора (бр. 5 и бр. 8), као и тада актуелни министар просвете.

У 2016. години из области тзв. *капиталних пројеката* као прилога граматичи српског језика завршена је *Синтакса сложене реченице*, која се ради у Институту за српски језик САНУ, а под окриљем Одбора за стандардизацију српског језика.

Др Душко Витас, председник Комисије за корпус (Ком. бр. 9), у више наврата је покренуо питање и од националног значаја. Реч је, наиме, о *изради корпуса џекавских говора*. Очекујемо да на овој седници чујемо и нека ближа разјашњења око тог очито важног питања и са становишта језичке политике (статуса језика) као и ужег аспекта језичког планирања, односно онога што називамо лингвистичком суштином и језичким корпусом. Осим реченог, битно је и то што се односи на компјутерски део наведеног проблема. О овом последњем проф. Витас је говорио у свом писменом прилогу који је е-поштом достављен Одбору.

Очекујемо да нас учинци у 2016. години, на прагу свечане седнице која долази, неће ограничити да о свему реченом критички и добронамерно расправљамо на 19. седници. За ефикаснији рад и договарање предлажемо:

- 
- Да комисије, **најкасније до 15. септембра о. г.**, одрже састанке и на дневни рад ставе питање подмлађивања чланова и начина активирања чланова који не дају свој допринос раду комисије; 55% чланства да буде до 65 година (што је стање приликом оснивања Одбора);
  - Да председници и секретари покрену иницијативу да свака комисија, на основу увида у историју комисије, за протекле две деценије сачини о томе извештај и у е-верзији и штампаној верзији (с потписом председника и секретара) достави га на адресу Института за српски језик САНУ, **најкасније до 15. новембра 2017. године**;
  - Да се извештаји комисија анализирају на Комисији бр. 7 (малом Одбору) и на основу тога сачини реферат који ће бити прочитан 12. 12. 2017. г.; у реферату треба урадити класификацију по степену сложености податка, извештајног, аналитичког и истраживачког карактера;
  - Да се на овој седници посебно упути позив свим члановима Одбора да дођу на свечану седницу **12. 12. 2017. г.**, без обзира на то како ће она бити обележена;
  - Да се постигне договор око битних питања и појединости обележавања 20. годишњице Одбора 12. 12. 2017;
  - Да се, како је то уобичајено, сачини саопштење за јавност после одржане 19. пленарне седнице Одбора и укаже на значај колективног и организованог тимског рада за протеклих 20 година постојања Одбора за стандардизацију српског језика.

Предлог Извештаја урадио мр Јован Вуксановић, секретар, и припремио га за мишљење Ком. бр. 7, која га је разматрала на састанку 21. 6. 2017, без измена, допуна и корекција, Извештај је прочитан на 19. пленарној седници Одбора 26. 6. 2017. године и без примедба усвојен.





## САОПШТЕЊА ОДБОРА



**САОПШТЕЊЕ**  
**Одбора за стандардизацију српског језика**  
**И ПРЕДСТАВНИКА ЊЕГОВИХ ОСНИВАЧА**

У Београду је у Институту за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, велика сала, 24. фебруара 2011. године одржана тринаеста и четрнаеста седница Одбора за стандардизацију српског језика. Одбор сачињавају истакнути српски лингвисти и представници трију академија наука и ум(ј)етности (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), те осам универзитета с катедрама за српски језик (у Бањој Луци, Београду, Новом Саду, Крагујевцу, Нишу, Подгорици, Косовској Митровици (раније Приштини) и Српском (сада Источном) Сарајеву, затим и три најзначајније научне и културне институције, јединствене у целокупном српском свету: Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга. Стандардолошки рад и нормирање српског језика организује се у девет комисија – за поједина подручја (српскога) језичког стандарда: *фонологија / фонетика, морфологија, творба р(и)ечи, синтакса, лексикологија и лексикографија, праћење и проучавање правописне проблематике, историја језичког стандарда*, затим за *стандардни језик у школству администрацији, издаваштву и јавним гласилима*, и за питања *корпуса српскога језика*. Међу девет комисија налази се и *Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања* (Ком. бр. 7). Потоња комисија, названа још и „мали“ Одбор, врши функцију великог (матичног) Одбора између годишњих / пленарних с(ј)едница. У њој се налазе представници трију академија, те предс(ј)едници или секретари Комисија Одбора.

Циљеви Одбора вишеструки су и дугорочни. Они се не тичу само крупних питања српског језичког стандарда, његове слојевитости и поливалентности, већ и ситнијих језикословних питања која намећу језички и друштвени развој и комуникацијске потребе људи.

За протеклих тринаест година под окриљем Одбора урађени су капитални пројекти из више језичких области описа и стандардизације српскога језика. Све су то *прилози граматици српскога језика* и настојања да добијемо модерне описе засноване на модерним нормативистичким принципима. У области лексикологије и лексикографије Мирослав Николић, члан Одбора, приредио је *Обратни речник српскога језика* (2000. г.), најобимнији одостражни или инверзни речник у целокупном словенском свету. Мирослав Николић је редактор и *Речника српскога језика* (2007. г.), ауторског дела више сарадника. То је, у ствари, *једнотомник*, на који се дуже време чекало. Рајна Драгићевећ, члан комисије Одбора, аутор је *Лексикологије српског језика* (2007. г.). Академик Иван Клајн, актуелни председник Одбора, аутор је две књиге *творбе речи* у савременом српском језику – *префиксација* и *композиција суфиксација и конвезија* (2002. и 2003. г.), које представљају значајан псмак у односу на претходне радове у тој области. У 2005. години, под руководством Предрага Пипера и сарадника а у редакцији академика Милке Ивић, објављена је књига *Синтакса савременога српског језика*, први део – проста реченица. Овај низ у 2010. години обогаћен је још једним прилогом – Драгољуб Петровић, члан Одбора, и Снежана Гудурић, професор Филозофског

факултета у Новом Саду, аутори су *Фонологије српскога језика*. **Ускоро очекују се и друга дела како би био комплетиран списак прилога граматици српскога језика: друга књига Синтаксе, Нормативна граматика и Морфологија.** У Програму рада Одбора од капиталних пројеката непокривен је остао само пројекат израде *акценатског речника*. Било је предлога да до његове појаве замена буде *Правописни речник* (2010), који је остао неакцентован јер би то повећало обим приручника.

Најзапаженији послови у којима је Одбор имао значајно учешће били су у области *правописног пројекта*. То је најстарији, најзначајнији и најобимнији пројекат у области српске лингвистике и културе. Започет још далеке 1989. године као прилози правопису и уобличен у српском језику између 1993. и 2001. године, а последња редакција измена и допуна урађена је 2010. године. Тај пројекат има три дела: лингвистичко и универзитетско издање, издање намењено школама и издање за општу употребу. Увођење *Правописа Матице српске* у администрацију, школе, културне и јавне институције претходио је научно-стручни скуп (1997), препорука два министарства (просвете и културе) и осмишљен програм припреме, посебно када је реч о школама. О томе сведочи зборник прилога *К новој писмености* (1998). У домену службене, па и јавне односно школске, употребе има још нерешених питања не само када је реч о правопису већ и о писму. Наиме, правопис не може да замени државу и надомести недостатак законске регулативе подстакнуте уставним променама из 2006. године. Као шире културно, културолошко, национално и државно питање, разрешење садашњег стања *двоазбучја* у српском језику (тачка 6 Програма Одбора, усвојеног на другој седници 1998. г.), не може се решити простим укидањем једног од писама (латинице). Одбор је у више наврата дао препоруке да се у школској употреби писма не треба више придржавати начела *равноправности двају писама* (ћирилице и латинице). Посебно је то непотребно када је реч о завршном испиту и матурском испиту, односно званичном (службеном) документу. Друга се питања употребе писма могу решити доношењем закона о језику, а затим договором лингвиста и државе. Сада када је постигнут договор међу лингвистима и урађен значајан посао на побољшању правописних решења и правописне норме, односно правописног речника неопходно је обезбедити услове за примену правописа у пракси и доследно поштовање правописне норме. При томе је потребно имати на уму специфичности појединих делатности и прихватити разумне предлоге да се омогући ученицима и студентима да заврше текућу школску годину без правописних корекција допуњеног и измењеног издања (испити, такмичења, текуће провере и сл.). **Измењено и допуњено издање Правописа српскога језика Матице српске (2010) примењиваће се у школској пракси од 1. септембра 2011. године.**

**Измењена и допуњена верзија *Правописа српскога језика Матице српске (2010)* не захтева неку нову препоруку или одобрење за увођење у институције. Реч је о континуитету који омогућава институцијама да оне јавно и саме стану уз измењено и допуњено издање већ одобреног Правописа.**

У стандардолошком раду и нормирању српскога језика ништа се не укида, забрањује или прогања било да је то изговорена, штампана или у електронском облику створена реч. Одбор доноси *препоруке, саопштења, мишљења, закључке,*



што је именовано као одлука – споразумевањем стручњака на професионалним, лингвистичким и социолингвистичким аргументима. Као резултат нормативне делатности и процеса стандардизације у складу с претходно реченим, у 2006. години објављена је књига *Српски језик у нормативном огледалу* – 50 одлука Одбора за стандардизацију српског језика, коју су приредили Бранислав Брборић, секретар Одбора, Јован Вуксановић и Радојко Гачевић, секретари комисија Одбора. Потоња три имена у вези су с припремом *Картотеке језичких недоумица* (1999), која је дата претежно у форми питања и назнака могућих решења за различите недоумице у свим језичким областима, било да су оне стварне и привидне, реалне и виртуелне. Међу већином чланова Одбора једна је сасвим рашчишћена: учење језика и књижевности у основној и средњој школи треба раздвојити јер ће језик и даље остати у подређеном положају.

Сведочанство о раду Одбора су и сакупљена документа – *списи*, који прате активности чланова Одбора, те председника и секретара и чланова комисија и чувају вредне прилоге и штите заједничко дело од могућег заборава. До сада, закључно с 2008. годином, објављено је десет свезака списа, што с различитим прилозима (записници, белешке, извештаји, дописи, писма, исечци из штампе, прилози с интернета и други прилози научне и стручне литературе, одлуке и сл.) износи више хиљада страна. Та разноврсна и богата документација корисна је и за различита истраживања.

У свом досадашњем раду Одбор је имао и озбиљне проблеме када је реч о изворима финансирања, организационим и административним пословима, које по договору од почетка обавља Институт за српски језик САНУ, сагласно *Споразуму о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика* члан 3, став 3. Договори око тога с државом и појединим министарствима нису дали резултате, иако је било обећања и конкретне материјалне помоћи, посебно у 2006. години. После тога узалудна су била обраћања Одбора министарствима у различитим саставима влада. На писмено обраћање није било чак ни куртоазних одговора. А требало је решавати ургентна питања, посебно опстанка српског језика у лекторатима широм света, а пре свега у словенском свету.

Одбор има обавезу да решава и нека унутрашња питања и отклони узроке краћег застоја у раду. Рад на пројектима одвијаће се и даље студиозно, одговорно и без журбе. Активирањем сајта Одбора омогућиће се појединцима и колективима да дођу до благовремених и поузданих одговора на постављена питања и да добију битне информације о раду и активностима Одбора. Досадашња искуства указују на то да ће и даље најспорије тећи процеси када је у питању *професионализација рада* Одбора и обезбеђивање барем минималне материјалне надокнаде за све што се уради у складу с програмом Одбора. Тешко се може очекивати да има више заинтересованих за одговоран научно-стручни рад само на основу ентузијазма. Стога се за помоћ треба обратити и дијаспори и донаторима.

У Београду, 4. априла 2011. г.

ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА  
Академик Иван Клајн



Поводом петнаест година од оснивања Одбора за стандардизацију српског језика

## РЕЗУЛТАТИ ПОТВРДИЛИ ОПРАВДАНОСТ ПОСТОЈАЊА

У Београду је, у Српској академији наука и уметности, 12. 12. 2012. године, одржана свечана и радна седница Одбора за стандардизацију српског језика поводом петнаест година од његовог оснивања.

Одбор за стандардизацију српског језика основан је 12. 12. 1997. године на предлог трију академија – САНУ, ЦАНУ и АНУРС, затим трију културних институција које имају посебно место у српској историји и култури – Института за српски језик САНУ, Матице српске и Српске књижевне задруге, као и осам универзитета с катедрама за српски језик – у Београду, Новом Саду, Српском (сада Источном) Сарајеву, Бањој Луци, Нишу, Крагујевцу, Никшићу и Приштини (сада Косовској Митровици). Одбор има 14 оснивача, а њихови представници су чланови Одбора. У протеклом периоду стандардолошки рад је био организован у девет комисија Одбора за поједина подручја српског језичког стандарда: *Фонологија и фонетика, Морфологија и творба речи, Лексикологија и лексикографија, Синтакса, Праћење и проучавање правописне проблематике, Историја језичког стандарда, Стандардни језик у школству, администрацији и издаваштву, Комисија за корпус и Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања*. Ова последња, названа још и „мали“ Одбор врши функцију великог (матичног) Одбора између пленарних годишњих скупштина. Занимљиво је такође (мада то није нарочито назначено у оснивачким актима), што се показало оправданим, – да Одбор за стандардизацију српског језика има и улогу националног консултативног стручно-научног тела и новог оквира, а не посебне институције, у чијој надлежности је и брига о *језичком планирању и језичкој политици*, јер је то једини начин да битни елементи струке не буду бирократски измештени изван ње саме. Такође, ниједан појединац (члан Одбора или други научним или стручним ауторитет), као ниједна институција (било је таквих покушаја) не могу заменити Одбор за стандардизацију српског језика.

*Споразумом о оснивању* утврђени су следећи циљеви Одбора за стандардизацију српског језика:

- Обједињавање људи од науке и струке и њихових институција на целокупном простору српског језика;
- Систематско нормирање српског језика, с екавским и ијекавским изговором;
- Доприношење међународној сарадњи домаћих институција и стручних појединаца са странама и уклапање српског језика и србистике у међународне пројекте;
- Унапређивање сарадње с државним органима како би србистика и материјално и кадровски, и програмски могла јачати и оспособљавати се за адекватно реаговање на нове изазове.

Из претходног се види да су циљеви Одбора сложени, вишеструки и дугорочни. Они се не тичу само крупних питања српског језичког стандарда, његове слојевитости и поливалентности, већ и праћења, оцењивања и усмеравања струке у целини, укључујући и решавање ситнијих језикословних питања која намећу језички и друштвени развој и комуникацијске потребе, оних који се српским језиком служе или га пак уче. У *Извештају о раду 1997–2012*, који је прочитао академик Иван Клајн, председник Одбора, у присуству лингвиста из Србије али и из региона (Црна Гора, Хрватска, Република Српска), између осталог, речено је и то да се стиче утисак да шири културна јавност очекује, можда с разлогом, да Одбор за стандардизацију српског језика, у склопу Института за српски језик САНУ, добије и улогу редовно доступног *саветодавног центра* за питање језичке норме и језичке културе. После тога дате су и следеће оцене.



Под окриљем Одбора или на његову иницијативу, урађени су капитални пројекти из области описа и стандардизације српског језика. Неки од тих пројеката, објављени у посебним књигама, имали су и доштампане тираже првог издања.

У домену службене, јавне, па и школске употребе има, наравно, још нерешених питања, недоумица и неслагања у појединостима (правописна су најупадљивија мада су по правилу, изузимајући наравно интерпункцију, најмање важна за сам квалитет језика). То би требало имати у виду након појављивања *Нормативне граматике* када ће бити потребно припремити до најситнијих појединости нормативно усаглашена нова издања три основна стандардоложка приручника – нормативну граматiku, правопис и речник (Матичин једнотомник).

Матица српска својим новим програмом рада предвиђа да координира ове послове, будући да су сви ови приручници реализовани у њеним оквирима.

Без обзира на то што је постигнут споразум између државе и лингвиста о једном правопису српског језика, не можемо бити задовољни чињеницом да данас у Републици Србији има чак 14 (можда и више!) буквара почетног писања и читања, иако је још 2004. године урађен предлог представника трију учитељских друштава, затим учитељских факултета и Филозофског факултета у Београду (Катедра за педагогију) да тада три издавача (Завод за уџбенике и наставна средства у Београду, Креативни центар и Народна књига) поштују поменути предлог, који је у међувремену упућен Министарству просвете ради објављивања у службеном гласилу као подзаконски акт који обавезује и издаваче, а саставни је део критеријума за оцену квалитета буквара. Иако то није била надлежност Одбора за стандардизацију српског језика (правопис није исто што и графика, па и штампарска, типографска делатност), Одбор је имао своје представнике у радној групи за припрему предлога стандардизације букварског писма и дао је пуну подршку том пројекту. О томе постоји документација у *Списима* Одбора за стандардизацију српског језика.

Одбор за стандардизацију тиме што посебно истиче оно што је он сам координирао или иницирао не превиђа запажена укупна достигнућа наше лингвистичке струке у претходним двема (на изврстан начин прекретничким) деценијама наравно ни она која су овима претходила. Нема одбранашки смисао суд да – иако нема места наглашеном задовољству стањем у струци – није утемељена, а ни делотворна, неосмерена критичност на рачун лингвистичке струке у целини, која неретко иде до самоунижавања и лингвистичке струке и националне културе.

У нашој културној и политичкој јавности, већ више година не скида се с дневног реда *статус ћирилице*, наравно с разлогом, али мислимо најчешће погрешно и на силу наметнуто као *искључиво правописно питање*. После дефинитивног српско-хрватског језичког раскола нема оправдања за фактички продужено *двоазбуџје* у српском језику, у многим и углавном највидљивијим употребама с доминацијом латиничког писма. Устав из Републике Србије из 2006. године пружа добру основу да се постојеће стање промени. Одбор је у више наврата давао препоруке да се у школској употреби писма не треба више придржавати начела *равноправности* двају писама – ћирилице и латинице, не рачунајући при томе нити на забрану латинице, нити на неписменост у латиници. Међутим, нисмо за то да се олако превиђа *симболичка* и манифестациона функција ћирилице у историји српског народа и његове културе. Употреба језика и писма (односно језика и писама) могу се решити доношењем новог закона о језику и на њему заснованим подзаконским актима надлежних државних и просветних органа и институција. Наравно, основно је при томе питање – *целовито дефинисање домена службене и јавне употребе језика и пис(а)ма*. Његово разјашњење морало би да претходи доношењу новог закона. Досадашње поделе на *тзв. службену и неслужбену / јавну сферу* употребе српског језика, односно ужу и ширу како се то још назива, указује на потребу прецизнијег уређивања, пре свега у закону о језику.

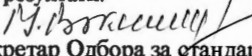
Људски ресурси су били најзначајнија снага и вредност Одбора. У периоду који је за нама претинуло је више чланова Одбора и његових комисија (9) међу њима налазе се и они који су најзаслужнији што данас можемо говорити о томе да је Одбор добио своје место у српској култури. Нема разлога да се осећамо инфериорним с обзиром на резултате које је Одбор до сада остварио. То свакако не било могуће да није било много пожртвовања, упорности, вере у тимски рад и критичког сагледавања периода у којима је било застоја у раду.

До сада су углавном урађени или се приводе крају крупни пројекти описа и стандардизације српског језика. У току је рад на *Синтакси 2*, Сложена реченица. Завршен је рукопис *Нормативне граматике српског језика* и сада је у фази стилизације и изштивања текста\*. Започео је и рад на *Морфологији српског језика*. Када се и тај посао заврши, биће завршен рад на граматички српског језика, а после тога остаје међусобно усклађивање основних нормативних приручника српског језика: граматике, правописа и речника. Правопис као једини завршени пројекат и довршен стандард у српском језику, поред уобичајених граматичких области, садржи и питања *језичке културе*, која је запостављена и због слабости језичке наставе, нарочито у средњој школи.

Сви морају питати *језичке стручњаке* ако желе бити писмени. Такође сви морају учити *српски / књижевни језик* јер је недопустиво занемаривање националног језика (Одлука бр. 40 Одбора за стандардизацију српског језика: *Недопустиво занемаривање националног језика*, 2. 2. 2004, СПИСИ VII, 2004, с. 169–171). Због тога је оспособљен сајт Одбора при Институту за српски језик САНУ. А то значи да су обезбеђени услови да појединци и институције могу постављати питања, на која ће добити одговоре од стручњака при Одбору или његових ресорних комисија (9).

Одбор је свестан чињенице да мора побољшати унутрашњу организацију рада и мотивисати чланство на већу активност ради чешћег појављивања у јавности и давања правих и правовремених одговора на питања грађана која се тичу српског језика и језичке културе...

Уверени смо да ће досадашњи напори да Одбор добије значајнију и већу подршку државе и неопходну материјалну помоћ за рад наићи на разумевање оних који о томе одлучују у име државе. Верујемо да ће држава схватити да је језичка политика значајан део укупне националне политике. Иако су резултати потврдили оправданост постојања Одбора за стандардизацију српског језика, само од ентузијазма појединаца више се не могу очекивати врхунски национални резултати.

  
Мр Јован Вуксановић,  
секретар Одбора за стандардизацију српског језика  
(текст припремљен за културну рубрику дневног  
листа „Политика“)

\**Нормативна граматика српског језика* штампана је 2013. године, а током 2014. године појавило се друго, допуњено и измењено издање.

Крајем 2013. године у Српској академији наука и уметности одржан је научни скуп „Српски језик и актуелна питања језичке политике“, а зборник реферата са тог скупа припремио је и објавио Институт за српски језик САНУ, Београд, током 2014. године. Значај питања и актуелност тема утицао је на одређење у Одбору за стандардизацију српског језика да се 16. и 17. годишња седница Одбора за стандардизацију српског језика одржи на почетку 2015. године (планирана за фебруар 2015. године) како би чланови Одбора могли дати што квалитетније прилога за доношење *Стратегије језичке политике у Републици Србији*. За протеклих 15 година постојања Одбор је имао укупно толико седница, а понекад су одржане и две седнице годишње. Сада, уласком у 17. годину постојања незнатно се одступа од тог учинка, али то не значи да се седнице Одбора не одражавају у континуитету или их уопште нема у дужем застоју. О томе се воде записници и редовно сачињавају саопштења, која се упућују оснивачима и јавности преко електронских и штампаних медија, од чије процене зависи да ли ће их они објавити и тако са делатношћу Одбора упознати јавност.





## ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Председништво Одбора за стандардизацију српског језика

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2183-175

Број: Сл.

Датум: 6. 3. 2015.

### САОПШТЕЊЕ

са шеснаесте и седамнаесте седнице  
Одбора за стандардизацију српског језика

У Београду је 25. фебруара 2015. године у Српској академији наука и уметности, Кнез Михаилова 35, одржана шеснаеста и седамнаеста пленарна седница Одбора за стандардизацију српског језика.

На седници је прочитан Извештај о раду Одбора за протекле две године (2013. и 2014. г.) и начелно предложене смернице за рад у наредном периоду, посебно у 2015. години.

Од оснивања и почетка рада у складу с оснивачким актима, циљевима и задацима Одбор је доносио закључке или одлуке у виду ставова, мишљења, препорука, саопштења, реаговања или исправки.

На последњим седницама Одбора изнесена је оцена да је последњих година дошло до извесног успоравања рада Одбора, пре свега због неактивности његових комисија. Због тога је и закључено да у 2015. години приоритет буде рад на решавању актуелних ситнијих и крупнијих језичких питања, и посебно интензивирање активности Комисије бр. 7, пре свега њено благовремено реаговање у складу са актуелним приликама и потребама.

Током 2013. године у САНУ је одржан научни састанак *Српски језик и актуелна питања језичке политике* и наредне године штампан је зборник реферата. У 2015. години (за 27. март) у САНУ ће се одржати скуп *Српски језик и актуелна питања језичког планирања*, чиме се реактивира теоријско-практична нормативна делатност и самог Одбора.

У погледу нових нормативних приручника насталих у окриљу Одбора, протекле две године могу се оценити као врло плодне. У 2013. години у издању Матице српске појавила се *Нормативна граматика српског језика*, а у 2014. години штампано је њено измењено и допуњено издање. У 2014. години код истог издавача штампано је



ијекавско издање *Правописа српског језика*, чиме се нормативно покрива цело подручје српског књижевног језика, не само оно екавско, него и оно ијекавско.

У својој будућој активности Одбор ће настојати да отклања застоје на пољу језичког планирања и стандардизације српског језика. Посебно треба унапредити рад и деловање Комисије бр. 7 или „Малог одбора“. У оснивачким актима нормативно су утврђене обавезе и активност чланова Одбора. Рад других комисија које су се појавиле после одржавања оснивачке седнице и доношења аката о оснивању још увек није потпуно регулисан, тако да и то Одбор мора решити у најскорије време.

У циљу ефикаснијег рада, и одржавања континуитета деловања рада самог Одбора, као и стварања погрешне слике о њему, неопходно је мотивисати чланове комисија, и обезбедити услове за чешће одржавање састанака. Од сваког члана комисије се очекује да током године да свој допринос раду Одбора у области језичког планирања и језичке политике. Предлаже се председницима комисија Одбора да укључују нове чланове у рад комисија.

Са свим предузетим мерама ради бољег рада и резултата Одбора упознаћемо његове осниваче.

Треба очекивати да ће овако представљена актуелна ситуација и планиране мере за побољшање рада Одбора за стандардизацију српског језика у наредном периоду, наићи на подршку научних и стручних кругова, као и шире јавности. За такве активности неопходно је да државни органи и Влада Србије обезбеде барем минимална финансијска средства за рад Одбора.

Чланови Одбора нагласили су да је неопходно да се колективи и појединци, стручна јавност и медији убудуће обраћају Одбору за стандардизацију српског језика на пуну адресу назначену у заглављу (телефон, е-пошта, сајт) уз логотип Института за српски језик САНУ.

Одбор ће ускоро побољшати своју видљивост у јавности захваљујући планираној новој презентацији на интернет-страници Института за српски језик САНУ.

Било би пожељно да средства информисања ово саопштење, због његове актуелности и евентуалних грешака, објаве без скраћивања.

У Београду, 25. фебруара



ПРЕДЛОГ ПЛАНА РАДА КОМИСИЈЕ ЗА ПРАЋЕЊЕ И ПРОУЧАВАЊЕ  
ПРАВОПИСНЕ ПРОБЛЕМАТИКЕ  
У 2015. ГОДИНИ

1. Усаглашеност измењеног и допуњеног *Правописа српскога језика* Матице српске (екавско и ијекавско издање) из 2010 и 2014. године са *Нормативном граматиком српског језика* (2013. и 2014. године).
2. Усаглашавање постојећег упрошћеног букварског писма из Правописа српскога језика са предлогом радне групе из 2004. године на основу иницијативе Војвођанских учитеља у 2014. години
3. Правопис и допринос унапређивању језичке културе – реаговање на непоштовање правописне норме
4. Подношење извештаја о праћењу примене Правописа српскога језика (2010), у пракси у складу с тачком 5 Предлога за рад у раздобљу које је пред нама на основу договора са пленарне седнице Одбора за стандардизацију српског језика из 2011. године – прилог урађен у 2014. г. (Ј. Вуксановић) – мишљења, ставови и препоруке
5. Индивидуални прилози чланова Комисије за унапређивање и усавршавање правописне норме
6. Питања употребе Правописа српскога језика у школи и на факултетима
7. Рад на сакупљању грађе за правописну библиографију
8. Сардања с другим комисијама при решавању сродних питања и са Ком. бр. 7 или „Малим Одбором”
9. Индивидуалана интересовања, учешће на научним скуповима, рад на пројектима, објављивање научних и стручних радова и књига, појединачни библиографски прилози о раду и активностима у 2015. години
10. Писање имена и презимена латиничким словима у тексту на страном језику у домаћим публикацијама и тексту резимеа на страним језицима – нацрт текста одлуке сачињен у 2014. години (Ј. Вуксановић) – разматрање и препоруке

У Београду, 26. 2. 2015.

СЕКРЕТАР КОМИСИЈЕ

*Ј. Вуксановић*  
Мр Јован Вуксановић

## САОПШТЕЊЕ

с осамнаесте пленарне годишње седнице Одбора за стандардизацију српског језика одржане 6. 12. 2016. године у САНУ, Кнез Михаилава 35, Београд

И без минималне материјалне подршке, Одбор за стандардизацију српског језика у континуитету осамнаестогодишњег постојања остварио је релативно добре резултате на пољу планирања и нормирања српског језика.

Одбор је усвојио извештај о раду између шеснаесте и седамнаесте пленарне седнице (25. фебруар 2015) и осамнаесте седнице и предлоге за план рада у 2017. години и раздобљу које је пред нама.

На пленарној седници је донет закључак да треба обележити јубилеј – 20 година рада Одбора, што ће се десити 12. 12. 2017. године.

Одбор се налази у периоду када нису у првом плану само *капитални пројекти* на пољу планирања и стандардизације српског језика. Наши приоритети су и реактивирање рада комисија, у чему су, за кратко време, постигнути видни резултати, при чему је дошло и до замене руководстава и подмлађивања чланства у појединим комисијама.

Надаље, настојимо да мотивишемо чланове Одбора и његових комисија да дају своје појединачне доприносе и у већем броју припремају нове одлуке о појединим питањима језичког планирања.

У наредном периоду планирали смо неколико важних послова и поставили то као приоритетне задатке на основу конкретног програмског садржаја. Централно место у 2017. години је дато припремама за обележевање јубилеја – 20 година рада Одбора за стандардизацију српског језика. Наставиће се даље с праксом реактивирања рада комисија, које ће своје планове прилагодити предстојећем јубилеју. Прихваћен је предлог да се настави с издавањем списка Одбора за стандардизацију српског језика. Одбор ће наставити борбу за идентификовање српског језика и писма у међународним библиотечким стандардима и исправити грешку која још увек наноси штету националним интересима. Залажемо се за укључивање Одбора за стандардизацију српског језика у на јављену изразу стратегије културе језичке политике, као и присуство његових представника у одговарајућим радним групама и комисијама приликом доношења Закона о језику односно у највљеном Савету за језик при Министарству културе и јавног информисања, јер се у Одбору садржи целокупна лингвистичка струка. Покренућемо

поступак за формирање исцрпног корпуса српског ијекавског изговора. Најзад, започећемо праћење остваривања правописне норме и њено периодично дограђивање и заложити се за то да капитални пројекти и приоритетни послови Одбора убудуће буду у избору тема за мастер студије на факултетима.

Одбор се определио за нормирану и кодификовану стандардизацију, планирање српског језика и вођење језичке политике која је усклађена с оснивачима, надлежним државним органима и другим институцијама као и цивилизацијским токовима. Такође, закључено да уџбеници и остала литература намењена школству имати миђшљење Одбора.

Одлучно одбацујемо залагање неких лингвиста и стручњака из других лингвистици додирних области за некаку спонтану, имплицитну и некодификовану стандардизацију и за наметнуту престижност регионалне лингвистике како се, наводно, брига о језику не би претворила у национализам. Такође, не прихватамо неодмерене и неаргументоване оцене изговорене поводама акције да се чува српски језик која се наставља у дневном листу Политика, као и акције „Негујмо српски језик“, иза које стоји Министарство културе и информисања и која се шири и изван Београда. Такав напор може бити оспораван или неприхваћен од појединаца који о томе другачије мисле, али не може да се назове нацизмом.

Настојаћемо да стварамо сараднике, а не противнике јер свој књижевни и стандардни језик сви морамо учити како бисмо га на најбољи начин сачували.

Одбор се залаже да се обезбеде минимална материјална средства за обављање организационих и административних послова Одбора.

Одбор подржава оправдане захтеве Срба из заграничних земаља изван матице да користе право на употребу свог језика и писма и да им се гарантују права која Република Србија обезбеђује националним мањинама и етничким групама.

У Београду, 15. децембра 2016. г.

Председник Одбора

академик Иван Клајн



## САОПШТЕЊЕ

с деветнаесте пленарне годишње седнице Одбора за стандардизацију српског језика одржане 26. јуна 2017 године у САНУ  
Кнез Михаилова 35, Београд

У Српској академији наука и уметности је, 26. јуна 2017. године, одржана деветнаеста седница Одбора за стандардизацију српског језика, који окупља представнике свих научних, наставно-научних и културних установа од највишег националног значаја с целокупног говорног подручја српског језика. На седници је прихваћен *Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у 2016. години и План рада за 2017. годину*.

Закључено је да је да је Одбор, и без и минималне материјалне помоћи, у 2016. години као и у континуитету постојања, остварио добре и видљиве резултате на пољу планирања и нормирања српског језика. Сагледани су бројне активности и значајно ангажовање Одбора и његових комисија када су у питању језичке појединости. У томе су видљиви учинци Комисије за решавање хитних и неодложних питања (малог Одбора).

Констатовано је да је правописна проблематика и даље најзаступљенија. Један број питање упућених Одбору превазилази кадровске могућности којима Одбор тренутно располаже, јер захтева и ангажовање за које су потребне надокнаде или плаћања. Одбор таква средства не поседује. Све то говори да су проблеми сложени и разноврсни и да је јавност заинтересована и за језичка питања. То захтева већи број стручњака у њихово решавање.

Закључено је такође да рад комисија (9) у наредном периоду мора бити бољи и њихова ефикасност већа. Зато је потребно оснажити комисије Одбора новим члановима у вези с појединачним језичким питањима и одговорима (савети, препоруке, закључци, мишљења...), а протеклих година дошло је руководства и подмлађивања чланства у неким комисијама. И даље треба да мотивишемо чланове Одбора и његових комисија да дају своје појединачне доприносе и у већем броју припремају нове одлуке о појединачним питањима језичког планирања.

На пленарној седници је донет закључак да треба обележити јубилеј – 20 година рада Одбора, што ће се десити 12. 12. 2017. године. Централно место у 2017. години је дато припремама за обележавање јубилеја – 20 година рада Одбора за стандардизацију српског језика.

Прихваћен је предлог да се настави с издавањем Списа Одбора за стандардизацију српског језика. Такође, одлучено је да се у време јубиларне седнице Одбора одржи округли сто посвећен резултатима рада Одбора у двадесетогодишњем периоду и његовом месту у планирању и изучавању

српскога језика, његовој кодификацији и нормирању. Договорено је да на јубиларној седници Одбора др Срето Танасић, потпредседник, прочита реферат који ће обухватити протекле две деценије рада Одбора.

Са задовољством је констатовано да је Министарство културе и информисања укључило чланове Одбора за стандардизацију српског језика у одговарајуће радне групе приликом доношења Закона о језику, јер се у језику садржи целокупна лингвистичка наука.

Одбор ће наставити борбу за идентификовање српског језика и писма у међународним библиотечким стандардима и исправио грешку која још увек наноси штету националним интересима.

Заложимо се за укључивање Одбора за стандардизацију српског језика у наредну стратегију културе и језичке политике, као и присуство његових представника у одговарајућим радним групама и саветима приликом доношења Закона о језику, јер је Одбор најкомпетентнији представник лингвистичке струке.

Покренућемо поступак за формирање исцрпног корпуса српских ијекавских говора.

Најзад, два битна приоритета односе се на праксу: започећемо праћење остваривања правописне норме и њено периодично дограђивање, као и заложити се да капитални пројекти и приоритетни послови Одбора убудуће буду у избору тема за мастер студије на факултетима. У овој години настојаћемо да се Одбору обезбеде средства од одговарајућих министарстава како би могао успешно обављати своје послове, а посебно за обележавање двадесет година рада.

Чланови Одбора сматрају да је чување и неговање српског језика и заштита ћирилице обавеза и својим учешћем у акцијама града Београда, потом Министарства културе и информисања, у дневном листу „Политика” дали су значајан допринос афирмацији ширења језичке културе и писмености.

Одбор се залаже за нормирану и кодификовану стандардизацију, планирање српског језика и вођење језичке политике која је усклађена с оснивачима, надлежним државним органима и другим институцијама као и цивилизацијским токовима. Такав напор може бити оспораван или неприхваћен од појединаца који о томе другачије мисле, али не може се у држави доводити у питање.

Једногласно је закључено да се хитно започне решавање проблема око израде корпуса српских ијекавских говора, у чему ће, осим информатичара, и лингвисти дати свој допринос. У том смислу ће се оформити стручне екипе за српски језик, а иза њих ће стати Одбор за стандардизацију српског језика, како би својим ауторитетом највишег научно-стручног тела допринео

заштити националног интереса и очувању идентитета и културне и језичке баштине српског народа и језика ма где он живео и српским се говорило.

Одбор подржава оправдане захтеве Срба из заграничних земаља и изван ближе матице да користе право на употребу свог језика и писма (ћирилице) и да им се гарантују права која Република Србија обезбеђује својим националним мањинама и етничким групама.

У Београду, 26. јуна 2017. г.

*И. Клајић*  
Председник Одбора  
Академика Иван Клајић



**ПРЕДЛОГ**  
**ПЛАНА РАДА ЗА 2017. ГОДИНУ**  
**И РАЗДОБЉЕ ПРЕД НАМА**

1. ПРИПРЕМЕ ЗА ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ЈУБИЛЕЈА – 20 ГОДИНА РАДА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
2. ДАЉЕ РЕАКТИВИРАЊЕ РАДА КОМИСИЈА И ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ЊИХОВИХ ПЛАНОВА ЈУБИЛЕЈУ
3. РАД НА ОБЕЗБЕЂИВАЊУ УСЛОВА ЗА НАСТАВАК ИЗДАВАЊА СПИСА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
4. БОРБА ЗА ИДЕНТИФИКОВАЊЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ПИСМА У МЕЂУНАРОДНИМ БИБЛИОТЕЧКИМ СТАНДАРДИМА
5. УЧЕШЋЕ ОДБОРА У ПОКРЕТАЊУ ПОСТУПКА ФОРМИРАЊА ИСЦРПНОГ КОРПУСА СРПСКОГ ИЈЕКАВСКОГ ИЗГОВОРА
6. УКЉУЧИВАЊЕ ОДБОРА У ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ КУЛТУРЕ ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ И НАЈАВЉЕНИ САВЕТ ЗА ЈЕЗИК МИНИСТАРСТВА КУЛТУРЕ И ИНФОРМИСАЊА
7. ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА ПРАВОПИСНЕ НОРМЕ \* И ЊЕНО ПЕРИОДИЧНО ДОГРАЂИВАЊЕ
8. ЗАЛАГАЊЕ ЗА ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ МИНИМАЛНИХ СРЕДСТАВА РАДИ ОБАВЉАЊА ОРГАНИЗАЦИОНИХ И АДМИНИСТРАТИВНИХ ПОСЛОВА ОДБОРА
9. ДОНОШЕЊЕ НОВИХ ОДЛУКА И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА
10. ЗАЛАГАЊЕ ДА СЕ ПРИ ДОНОШЕЊУ ЗАКОНА О ЈЕЗИКУ УГРАДИ И ОБАВЕЗА УКЉУЧИВАЊА ПРЕДСТАВНИКА ОДБОРА У САВЕТ ЗА ЈЕЗИК ПРИ МИНИСТАРСТВУ КУЛТУРЕ И ЈАВНОГ ИНФОРМИСАЊА
11. УСПОСТАВЉАЊЕ ПРАКСЕ ДА КАПИТАЛНИ ПРОЈЕКТИ И ПРИОРИТЕТНИ ПОСЛОВИ ОДБОРА БУДУ У ИЗБОРУ ТЕМА ЗА МАСТЕР СТУДИЈЕ НА ФАКУЛТЕТИМА
12. УЧЕШЋЕ У САВЕТИМА, ТИМОВИМА И ТЕЛИМА ЗА ДОНОШЕЊЕ УСАГЛАШЕНЕ ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ КОЈА БИ ВАЖИЛА И ЗА РЕПУБЛИКУ СРПСКУ И ЦРНУ ГОРУ
13. ИЗРАДА ШКОЛСКИХ РЕЧНИКА НА ЕКСЦЕРПИРАНОЈ ГРАФИ ЗАВОДА ЗА УЏБЕНИКЕ И ПРИВАТНИХ ИЗДАВАЧА
14. ИЗРАДА ИЗВЕШТАЈА О РАДУ КОМИСИЈА ОДБОРА У 2016. ГОДИНИ И ДОСТАВЉАЊЕ НА АДРЕСУ ИНСТИТУТА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ, НАЈКАСНИЈЕ ДО 15. ЈАНУАРА 2017. ГОДИНЕ
15. СРЕЂИВАЊЕ И АКТУЕЛИЗАЦИЈА СПИСКОВА ЧЛАНОВА КОМИСИЈА
16. ОБЈАВЉИВАЊЕ ДОНЕТИХ НОВИХ ОДЛУКА У ЧАСОПИСИМА *НАШ ЈЕЗИК* И НА САЈТУ ИНСТИТУТА
17. УСАГЛАШАВАЊЕ ПРИПРЕМЉЕНОГ РАДНОГ ТЕКСТА САОПШТЕЊА С ОСАМНАЕСТЕ ПЛЕНАРНЕ СЕДНИЦЕ ОДБОРА С УСВОЈЕНИМ ЗАКЉУЧЦИМА НА СЕДНИЦИ И УСВАЈАЊЕ ДОПУЊЕНОГ ПРЕДЛОГА ПЛАНА РАДА ЗА 2017. ГОДИНУ НА КОМИСИЈИ БР. 7 (МАЛОМ ОДБОРУ) У ШТО КРАЋЕМ РОКУ





## **СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ**



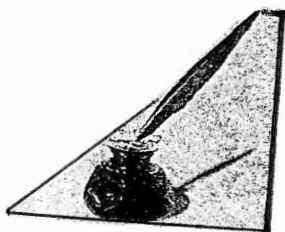
## ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

*Поводом петнаест година од оснивања*

### ЗАПИСАНО СЕ ДУЖЕ ПАМТИ

- ❖ *Шта је претходило оснивању Одбора за стандардизацију српског језика и шта се дешавало после тога*
- ❖ *Водич 1997–2012: подсетник за прошлост и скица за будућност*
- ❖ *In memoriam (1999–2012)*

Саставио: Мр Јован Вуксановић, секретар



БЕОГРАД  
2012



**Jovan Vuksanovic**

---

**From:** "Dragica Gavrilovic" <dragica.gavrilovic@mp.gov.rs>  
**To:** <jovan.vuksanovic@mp.gov.rs>  
**Sent:** 22. фебруар 2010 18:09  
**Subject:** FW: Izjava za NIN

Jovane, ovo su pitanja novinarke NIN-a.

---

**From:** Manuela Graf [mailto:ela\_graf@yahoo.com]  
**Sent:** Friday, February 19, 2010 11:16 AM  
**To:** dragica.gavrilovic@mp.gov.rs; tatjana.jovanovic@mp.gov.rs  
**Subject:** Izjava za NIN

Poštovani,

Dr Milan Šipka u poslednjem Nínu nanovo inicira hitno organizovanje skupa posvećenog aktuelnim problemima srpskoga jezika, na kome bi učestvovali kako lingvisti, tako i naučnici iz drugih oblasti, književnici, novinari, izdavači, političari... Naime, Šipka smatra da je ovakav skup jedini put ka razrešenju dva ključna problema koji pritiskaju naš maternju jezik: nedostatak jezičke politike i haotična norma. Stoga vas molim da mi za tekst, koji pripremam za NIN, najkasnije do ponedeljka dostavite ministrovu izjavu u vezi s tim, obrazloženje njegovog stava i da li će on preduzeti neke korake da se pomenuti skup realizuje. Ukoliko ima druge ideje za razrešenje problema, molim vas da mi i to navedete.

S poštovanjem,  
Manuela Graf  
novinar "Blica" i NIN-a  
mob. 063/554-327

20.10.2011

**Jovan Vuksanovic**

---

**From:** "Zoran Djordjevic" <zdjordjevic@comcast.net>  
**To:** <jovan.vuksanovic@mp.gov.rs>; <jovan.vuksanovic@uzzpro.sr.gov.yu>;  
<Sreto.Tanasic@isj.sanu.ac.rs>  
**Cc:** "Oliver Klajn" <olik@eunet.rs>; <Mbdjordjevic47@gmail.com>; <mdjordjevic@itwtech.com>  
**Sent:** 4. аврѣт 2010 4:09  
**Attach:** Ivan Klajn.doc  
**Subject:** Molba povodom pisanja DJ u srpskim pasosima

Poštovani gosp. Vuksanoviću,  
Poštovani gosp. Tanasiću,

Mi smo 19. maja ove godine Odboru za standardizaciju srpskog jezika uputili molbu u vezi pisanja glasa Dj(Đ, Ђ) u novim biometrijskim pasošima. Tekst te molbe dat je u prilogu. Ljubaznošću profesora Klajna saznali smo da je uži odbor vašeg Odbora razmotrio našu molbu i zaključio da su naši predlozi opravdani, odnosno "da treba Ministarstvima unutrašnjih i spoljnih poslova uputiti pismo s predlogom da se u pasošima uz imena sa ćirilčkim Ђ doda dvojaka latinička transkripcija, jedna sa Đ a druga sa DJ, pri čemu bi obe bile ravnopravne."

Mi Vas molimo da, u meri u kojoj je to moguće, proces pisanja i slanja ovog pisma ubrzate.

Dozvolite nam da vam skrenemo pažnju na činjenicu da novi pasoši predstavljaju ime nosioca u dva polja koja se po pravilu nalaze jedno iznad drugog. U gornjem polju, koje se naziva "vizuelno" ime se piše u skladu sa lokalnim pravopisom i u našem slučaju bi se koristio zapis sa Đ, kao na primer: Đorđe Đurković. U sledećem redu, u polju koje se naziva "mašinski čitljivo", ime se može napisati kao Djordje Djurkovic, što dozvoljava pravilnije čitanje i pravilno poredjenje sa već postojećim zapisima u stranim dokumentima. Štetno je i nepotrebno u tom polju ovo ime pisati Dorde Durkovic, kao što to MUP trenutno radi. Ništa, ni u srpskom Zakonu o putnim ispravama, niti u tzv. ICAO standardu, ovakvu kombinaciju pisanja imena ne sprečava.

Bilo bi nam drago ako bi ste nas obavestili o sadržaju pisma koje će vaš Odbor uputiti Ministarstvima unutrašnjih i spoljnih poslova.

Unapred hvala na trudu i pomoći  
Sa najvećim poštovanjem

Dr. Zoran B. Djordjević, Dr. Zorica V. Djordjevic i Dr. Miomir B. Djordjević

20.10.2011

**Sreto Tanasic**

---

**From:** "Marjana Jaksic" <marjanajaksic@gmail.com>  
**To:** "Sreto Tanasic" <reto.tanasic@isj.sanu.ac.rs>  
**Sent:** Tuesday, February 01, 2011 11:30 AM

Poštovani g. Tanasicu,

Ja imam samo ovu adresu, a zamolila bih Vas ili nekog iz Odbora da mi pomogne da rešim dilemu u vezi s transkripcijom. U Danasu postoji tendencija da se sve prilagođava našem jeziku, međutim praksa pokazuje da je nemoguće sve transkribovati, naročito kad je u pitanju engleski jezik. Mi pišemo latinicom i ja smatram da je stoga opravdano da se neke stvari ostave u izvornom obliku. Prihvatljivo mi je prilagođeno pisanje vlastitih imena, ali kad je reč o nazivima nekih bendova, organizacija, grupa, često transkribovani oblici izgledaju veoma glupo i nerazumljivo. problema najviše ima u našoj rubrici Scena, koja prati muzičke trendove i gde nailazimo na svakakve primere. Juče smo imali bend Culture Club, pa su oni tržili da se napiše Kalčr klab - liči li vam to na neku reč? Treba li tako uraditi i sa Rage Against the Machine, na primer? U redakciji insistiraju na doslednosti, pa smatraju da ako smo napisali Boj Džordž, dakle transkribovali, onda to treba uraditi i sa nazivom benda. Treba li biti dosledan po svaku cenu? Ja mislim da treba voditi računa o tome da čitalac što lakše razume ono što čita, a po mojoj proceni prihvatljivije je Culture Club nego Kalčr klab. Mislim još i da je engleski jezik toliko rasprostranjen da su mnoge reči i izrazi u izvornom obliku prepoznatljivi, i više nego kad bi se transkribovali, te da ne treba toliko silovati taj jezik.

Koliko je, dakle, opravdano držati se strogo principa "apsolutno sve prilagoditi" a zanemariti jednostavnost i razumljivost?

Molim Vas da mi što pre odgovorite jer ne znam tačno šta da radim s tim.  
 Marjana Stevanović, lektor iz Danasa

## **Jovan Vuksanovic**

---

**From:** "Erzika Reljin" <reljin021@eunet.rs>  
**To:** <jovan.vuksanovic@mpn.gov.rs>  
**Cc:** "Erzika Reljin" <reljin021@eunet.rs>  
**Sent:** Monday, July 23, 2012 9:02 AM  
**Subject:** emisija Dokument TV Vojvodine  
Poštovani gospodine Vuksanoviću, šaljem Vam pitanja:

Naše komšije Hrvati su jezička pitanja prepoznala kao politički interes . Kod nas, o nepostojanju jezičke politike u Srbiji govori i činjenica da Zakon o službenoj upotrebi jezika i pismaje iz 1991. godine koji se odnosio na srpskohrvatski jezik i koji je neznatno izmenjen 2005. godine, i koliko mi je poznato, jedini je Zakon o jeziku koji imamo. Zašto se o novom Zakonu ne govori?

Sećam se moje nastavnice srpskog jezika koja je srušila skoro ceo razred zbog toga što su u sedmom razredu osnovne škole đaci i dalje sricali dok čitaju. Da li je ideja da se pravopisne greške zanemare dobronamerna? Institucionalnim priznavanjem greške postaju pravilo. Šta znači odluka Ministarstva o poznavanju srpskog jezika, odnosno dozvoljenom mešanju ćirilice i latinice na maloj maturi? Da li je o tome razmišljano samo iz konteksta statistike?

Znamo da niko neće stradati zbog nepoznavanja pravopisa. Jezik je živ, a sa njim se menja i pravopis. Ali da li je ta odluka usmerena na tu osobinu jezika, bez razumevanja dugoročnih posledica?

Danas se znanje smatra najvažnijim razvojnim resursom. Da li kod nas postoji volja da se o tome ozbiljno razgovara, jer opšta pismenost u Srbiji je loša. Na Filološki ( i Filozofski u Novom Saut ) dolaze studenti koji brkaju latinicu i ćirilicu, nemaju radne navike, ne prate štampu, ne bave se literaturom. Može li država u kojoj nisu važni jezik i pravopis da bude napredna?

Da li ovakav vid jezičke slobode može dovesti do osiromašenja jezičke kulture?

Sporova oko srpskog jezika bilo je i u Vukovo vreme. Da li u našem društvu postoji zamisao da se povede veća briga o jeziku?

Nadam se da ćemo sarađivati, pozdrav, Erzika Pap Reljin



СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА  
И УМЕТНОСТИ

11000 Београд, Кнеза Михаила 35

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

С Е К Р Е Т А Р

E.mail: lidija.lutovac@sanu.ac.rs

Tel: 011/2636-948

67/25  
30.11.2012.

**Академику Ивану Клајну, председнику Одбора за стандаризацију  
српског језика**

Предмет: избор члана Одбора за стандардизацију српског језика

На Х скупу Одељења језика и књижевности од 27. новембра 2012. године.  
за новог члана Одбора за стандардизацију српског језика Института за српски језик  
САНУ, уместо преминулог академика Милке Ивић именован је академик Предраг  
Пипер.

Секретар  
Одељења језика и књижевности  
академик Предраг Палавестра

и и





Република Србија  
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ,  
НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА  
Сектор за развој образовања и међународну  
просветну и научну сарадњу  
Број: 601-00-197/2014-06  
Датум: 17.12.2014. године  
Београд  
Немањина 22-26  
ма

**СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ**

**Одбор за стандардизацију српског језика**  
**Академик Иван Клаји, председник Одбора**

**11 001 БЕОГРАД**  
**Кнез Михајлова 35**

У просветној, као и у широј стручној и научној јавности Србије, одавно је уочена потреба да се српско писмо ћирилица стандардизује. Захтеви за стандардизацију ћириличног писма постали су још актуелнији кад је *Закон о уџбеницима и другим наставним средствима* („Службени гласник РС”, 72/09) омогућио и другим издавачима, поред Јавног предузећа „Завод за уџбенике,” да се баве издавањем уџбеничке литературе, па су издавачи у своју понуду укључили и уџбенике за почетно читање и писање, односно букваре.

Приликом решавања захтева за одобрење таквих уџбеника, често је запажана ортографска неуједначеност и произвољност у представљању ћириличких слова, а прегледачи таквих рукописа суочавали су са проблемом на који документ да се позову приликом оцене ћириличке ортографије понуђене у појединим рукописима, односно приликом изјашњавања о томе која је ортографија исправна. Најчешће су се позивали на ортографију ћирилице приложену у *Правопису српског језика* (Матица српска, Нови Сад, 1993, 2010), али сматрамо да то није довољно.

Пошто је у току припремање новог закона о уџбеницима и другим наставним средствима, а актуелне су и иницијативе за унапређивање донетих *Стандарда квалитета уџбеника* („Службени гласник РС – Просветни гласник”, 1/10), упућујемо иницијативу Одбору да у складу са својим надлежностима покрене питање стандардизације ћириличног писма.

На утврђеном и усвојеном документу о ортографском стандарду за ћирилицу треба да буде засновано програмско подручје *почетно читање и писање* у наставном плану и програму за основно образовање и васпитање. Усвојени документ о стандардној ћирилици омогућио би прецизно оцењивање уџбеника и дао пуну легитимност захтеву за уједначену ортографију ћирилице у уџбеницима намењеним описмењавању ученика у основној школи.



**Institut za srpski jezik SANU**

---

**From:** "Odeljenje jezika i knjizevnosti / Odeljenje likovne i muzicke umetnosti"  
<Lidija.Lutovac@sanu.ac.rs>  
**To:** "Institut za srpski jezik SANU" <isj@isj.sanu.ac.rs>  
**Sent:** 15. januar 2016 12:41  
**Subject:** FW:

---

**From:** Natasa Rankovic [mailto:natasa.rankovic@nbt.org.rs]  
**Sent:** Friday, January 15, 2016 12:34 PM  
**To:** lidija.lutovac@sanu.ac.rs  
**Subject:**

Поштовани,  
Молим вас за помоћ у вези са коришћењем назива Patient blood Management у српском језику.  
Укратко, ради се о концепту у медицини: пацијент коме је потребна крв треба да добије најбољи  
могући третман, а да се у исто време избегне непотребно коришћење крви и крвних компоненти.  
Превед овог назива био би **управљање крвљу у лечењу пацијената**, међутим он подразумева много  
више од управљања - рационално коришћење, примену нових метода, алтернативе итд.  
Лекари који се баве поменутом темом и који треба да пишу стручне радове имају опречна мишљења,  
неки су за превод, неки не, те вас молим за помоћ.  
Захваљујем се унапред и срдечно вас поздрављам.  
С поштовањем,  
Наташа Ранковић  
Институт за трансфузију крви Србије  
Тел: 30 85 346

22.1.2016

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА  
Комисија за односе с јавношћу и решавање  
неодложних питања  
Ком. бр. 7 („мали Одбор“)  
Број: 1, 1. 2. 2016. године

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА  
— На руке академика Ивана Клајна, председника —

*Поштовани,*

Достављам Вам *Предлог Извештаја о раду Одбора за стандардизацију српског језика у 2015. години* на основу достављене документације о раду комисија после продужња утврђеног рока за још недељу дана (с 15. јануара на 22. јануар 2016. г.). У допису упућеног председницима комисија Одбора с потписима председника и секретара Одбора, указао им је да се без тих извештаја не може урадити квалитетан извештај о раду Одбора.

На основу неслужбене информације о оријентационом одржавању осамнаесте седнице Одбора (прва половина марта 2016, уместо на прошлогодишњој седници договореног сталног термина најкасније до 25. фебруара календарске године), сматрам да би било добро одржати први састанак Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7 или „малог Одбора“), на коме би се, пре одласка на пленарну седницу, размотрио овај предлог извештаја и тако редигован текст прочитао на годишњој пленарној седници у накнадно утврђеном датуму.

Предлажем да се на евентуално заказаном састанку Комисије, размотри и предлог *Саопштења* за осниваче и јавност и *концепт писма* поводом поновног достављања дописа у вези с неопходношћу хитног доношења Закона о језику и писму, на основу чл. 10 Устава Републике Србије. Писмо би требало упутити на адресе органа власти и институција Републике Србије (радна верзија урађена у 2015. години).

Желим Вам много здравља и среће у 2016. години.

*Срдачно Вас поздрављам,*

Мр Јован Вуксановић, секретар



ПРИЛОЗИ: 1. Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у 2015. години;  
2. Хронологија догађаја и важнији датуми у 2015. години;  
3. Радна верзија дописа Влади Републике Србије (модел писма и за остале адресе).

**Institut za srpski jezik SANU**

**From:** "Milorad Desic" <milorad.desic@gmail.com>  
**To:** "Institut za srpski jezik SANU" <isj@isj.sanu.ac.rs>  
**Sent:** 5. april 2016 20:19  
**Subject:** Re: Fw: Komisija broj 7  
 Поштовани,

Мислим да би у одговору на допис из Министарства спољних послова требало поћи од одговарајућих рјешења у важећем Правопису. Наиме, у т. 57 каже се следеће:

„Великим словима пишу се све речи страних вишечланих непреведених географских имена (изузимајући помоћне речи):

*Сијера Невада* („Планина Невада“), *Сијера де Авила*“.

Такође, у т. 275 налазимо адаптирана француска имена: *Е д' Авињон* ( AYE d' AVIGNON), *Шато д' Е* (CHATEAU-D' OEX), *Алп д' Уез* (ALPES-D' HUEZ). Сјетимо се и имена познатог француског државника *Жискара д' Естена*.

Ако Влада Републике Србије, на захтјев дотичних држава, хоће, у дипломатској преписци,

да наводи непреведена имена, сматрам да би требало препоручити ове облике:

*Република Кабо Верде* и краће *Кабо Верде* (као *Република Србија* и само *Србија*) (умјесто досадашњег *Република Зеленортска Острва*), *Република Кот д' Ивоар* и краће *Кот д' Ивоар* (умјесто досадашњег *Обала Слоноваче*).

Овакве, званичне називе постепено би преузимали медији, наводећи у почетку и претходна

имена, а послјије извјесног времена прихватила би их и шира јавност.

Милорад Дешић

2016-04-04 16:16 GMT+02:00 Institut za srpski jezik SANU <isj@isj.sanu.ac.rs>:

Поштовани проф. Дешићу,

Као што смо се договорили на састанку, молим Вас да Ви и проф. Клајн погледате писмо које нам је послао проф. Пижурица (у наставку овога писма) пре него што Правописна комисија формулише и упуту допис малом Одбору.

Колико сам ја разумео писмо из Министарства спољних послова, држава ће донети одлуку о том питању, а од нас траже да се изјаснимо како се то у нашем језику чита и пише.

Срдачно,

Срето Танасић

----- Original Message -----

**From:** Mato Pizurica

**To:** Institut za srpski jezik SANU

**Sent:** Monday, April 04, 2016 10:48 AM

**Subject:** Re: Komisija broj 7

Dragi Sreto,

Piperov tekst je dobar, mislim cak i dovoljan kao nacelna instrukcija. Ipak, pod tackom 3 ne bih navodio primere jer ni ustaljeni niti predlozeni naziv nisu preterano jednostavni za uklapanje u gramaticki sistem srpskog jezika. Cini mi se da je postojeci bolji, na njega smo makar navikli i znacenjski je jasan.

Pozdrav,

Mato

Мишљење проф. Пипера

А. У вези с питањима о којима смо данас дискутовали биће како одлучи већина, а моје мишљење о њима је следеће.

9.4.2016

1. Постоји начело да се имена држава у српском језику употребљавају на начин који је ушао у традицију у српском језику па се, на пример, Немачка, Кина, Швајцарска и сл., не замењује изворним називима. Одступања има: 1. или када се у изворном језику назив колонизатора или окупатора замењује аутохтоним називом (нпр., ум. Бурма сада је Мјанмар), 2. када се под политичким притисцима из иностранства уводи пуни изворни назив, нпр. назив Либија је био замењен са *Либијска Цамахирија*; 3) изузетак би са могао направити када се назив на страном језику краћи и практичнији, нпр. ум. Република Зеленортска Острва - Република Кабо Верде, мада непроменљивост другог дела тог назива није у духу српског језика (иако то не би био први такав изузетак, уп. *Сао Томе и Принсипе*).

Назив *Обала Слоноваче* је у духу српског језика и не би га требало у српском језику заменити адаптираним француским називом те земље.



**Institut za srpski jezik SANU**

**From:** "Ivan Klajn" <ivanklajn37@gmail.com>  
**To:** "Institut za srpski jezik SANU" <isj@isj.sanu.ac.rs>  
**Sent:** 5. april 2016 11:27  
**Subject:** Re: Fw: Komisija broj 7

Драги Срето,

Потпуно се слажем са Пиперовим предлогом, а и са малом оградом коју је поставио Мато. Као што сте Ви рекли, држава ће одлучити о промени имена, а о тачном облику ћемо расправљати кад нам они ту одлуку доставе.

Поздрав

Иван Клајн

2016-04-04 16:17 GMT+02:00 Institut za srpski jezik SANU <isj@isj.sanu.ac.rs>:

Поштовани проф. Клајн,

Као што смо се договорили на састанку малог Одбора, молим Вас да Ви и проф. Дешић погледате писмо које нам је послао проф. Пижурица (у наставку овога писма) пре него што Правописна комисија формулише и упуту допис малом Одбору.

Колико сам ја разумео писмо из Министарства спољних послова, држава ће донети одлуку о том питању, а од нас траже да се изјаснимо како се то у нашем језику чита и пише.

Срдачно,

Срето Танасић

----- Original Message -----

**From:** Mato Pizurica

**To:** Institut za srpski jezik SANU

**Sent:** Monday, April 04, 2016 10:48 AM

**Subject:** Re: Komisija broj 7

Dragi Sreto,

Piperov tekst je dobar, mislim cak i dovoljan kao nacelna instrukcija. Ipak, pod tackom 3 ne bih navodio primere jer ni ustaljeni niti predlozeni naziv nisu preterano jednostavni za uklapanje u gramaticki sistem srpskog jezika. Cini mi se da je postojeci bolji, na njega smo makar navikli i znacenjski je jasan.

Pozdrav,

Mato

Мишљење проф. Пипера

А. У вези с питањима о којима смо данас дискутовали биће како одлучи већина, а моје мишљење о њима је следеће.

1. Постоји начело да се имена држава у српском језику употребљавају на начин који је ушао у традицију у српском језику па се, на пример, Немачка, Кина, Швајцарска и сл., не замењује изворним називима. Одступања има: 1. или када се у изворном језику назив колонизатора или окупатора замењује аутохтоним називом (нпр., ум. Бурма сада је Мјанмар), 2. када се под политичким притисцима из иностранства уводи пуни изворни назив, нпр. назив Либија је био замењен са *Либијска Цамахирија*; 3) изузетак би са могао направити када се назив на страном језику краћи и практичнији, нпр. ум. Република Зеленортска Острва - Република Кабо Верде, мада непроменљивост другог дела тог назива није у духу српског језика (иако то не би био први такав изузетак, уп. *Сао Томе и Принсипе*).

Назив *Обала Слоноваче* је у духу српског језика и не би га требало у српском језику заменити адаптираним француским називом те земље.

9.4.2016

**Institut za srpski jezik SANU**

**From:** "Mato Pizurica" <matopizurica@eunet.rs>  
**To:** "Institut za srpski jezik SANU" <isj@isj.sanu.ac.rs>  
**Sent:** 4. april 2016 10:48  
**Subject:** Re: Komisija broj 7  
 Dragi Sreto,

Piperov tekst je dobar, mislim cak i dovoljan kao nacelna instrukcija. Ipak, pod tackom 3 ne bih navodio primere jer ni ustaljeni niti predloženi naziv nisu preterano jednostavni za uklapanje u gramaticki sistem srpskog jezika. Cini mi se da je postojeci bolji, na njega smo makar navikli i znacenjski je jasan.

Pozdrav,  
 Mato

----- Original Message -----

**From:** Institut za srpski jezik SANU  
**To:** Mato Pizurica  
**Sent:** Friday, March 25, 2016 4:12 PM  
**Subject:** Komisija broj 7

Драги Мато,

Као што знаш, држали смо седницу "малог" Одбора на коју си позван, али ниси дошао ни "оправдао" изостанак. На седници је закључено да ти, у консултацији са академиком Клајном и проф. Дешићем, припремиш одговор како би га онда Комисија бр. 7 верификовала и доставила Министарству. Пошто је адреса с које је питање дошло врло озбиљна, свакако је потребно што пре послати наш одговор. Зато те молим да, по могућности, преко викенда то сачиниш. У продужетку је мишљење које је после нашег састанка доставио проф. Пипер.

Срдачно те поздрављам,  
 Сreto

А. У вези с питањима о којима смо данас дискутовали биће како одлучи већина, а моје мишљење о њима је следеће.

1. Постоји начело да се имена држава у српском језику употребљавају на начин који је ушао у традицију у српском језику па се, на пример, Немачка, Кина, Швајцарска и сл., не замењује изворним називима. Одступања има: 1. или када се у изворном језику назив колонизатора или окупатора замењује аутохтоним називом (нпр., ум. Бурма сада је Мјанмар), 2. када се под политичким притисцима из иностранства уводи пуни изворни назив, нпр. назив Либија је био замењен са *Либијска Џамахирија*; 3) изузетак би са могао направити када се назив на страном језику краћи и практичнији, нпр. ум. Република Зеленоортска Острва - Република Кабо Верде, мада непроменљивост другог дела тог назива није у духу српског језика (иако то не би био први такав изузетак, уп. *Сао Томе и Принсипе*). Назив *Обала Слоноваче* је у духу српског језика и не би га требало у српском језику заменити адаптираним француским називом те земље.

9.4.2016

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за праћење и проучавање  
правописне проблематике  
Ком. бр. 5, 31. 10. 2016/1

ПРЕДСЕДНИКУ КОМИСИЈЕ  
Проф. др Мати Пижурици

У дужем периоду наша комисија се не састаје иако је за то било много разлога јер су правописна питања актуелна и најчешће се тичу кршења језичке норме и одступања од измењеног и допуњеног *Правописа српског језика* Матице српске (2010. г. и измена и допуна из 2011, 2013. и ијек. изд. 2014). На тај начин сами поништавамо постигнуте резултате у планирању језика и његовој стандардизацији.

У српском језику је досад било уобичајено, као резултат укорењеног облика у пракси, да се презиме америчког амбасадора у Србији транскрибује као *Скот*, а ових дана неки штампани и електронски медији то мењају у *Скат* јер је наводно такав изговор тог презимена у енглеском језику (или прецизније у америчкој варијанти енглеског језика?!).

У Правописном речнику нема примера тог презимена, осим што се појављује сложеница *Скотланд јард*. Да ли је ту у питању очигледно непоштовање правила или последица незнања, односно колико се све то може занемарити ако су у питању оправдани разлози за корекцију норме?

Ми бисмо додали и следећу опаску: постојећи модел изговора енглеско имена *Scott* /skot/, Skot, тј. транскрипције властитог имена из енглеског језика потврђен је у *Новом транскрипционом речнику енглеских личних имена* Т. Прћића, Прометеј, Нови Сад, 1998, с. 121. Ту се налазе и два примера различитог писања и истог изговора (са вокалом о): *Scottie* /skoti/, Skoti, а не Скати!

До поменутих интервенција и мењања постојеће правописне норме у српском језику вероватно је дошло када су у питању медији (ТВ Пинк 3, „Курир“, „Глас српске“ онлајн, 30. и 31. 10. 2016) вероватно после интервјуа с Кајлијем Скотом у „Куриру“ од 30. 10. 2016. године, где је у антрефилеу издвојено о презимену: **По Вуку сам Скат**. „Моје презиме је *Скат*, али оставићу другима како ће да га пишу. Када сам учио српски, рекли су ми да нас Вук Караџић учи да пишемо као што говоримо, а моје презиме се изговара *Скат*.”

Ово, и не само ово питање, треба што пре разјаснити нашој стручној и лаичкој јавности како се не би догодило да све што Одбор уради остаје мртво слово на папиру уколико се не прати примена тога у пракси и упозорава на одступања од норме.

**Предлажем да се што пре одржи састанак Ком. бр. 5 и на њему сачини одговор за јавност.**

С поштовањем

Прилог: Интервју недеље Кајл Скат,  
амбасадор САД у Србији (фотокопија  
чланка, „Курир“, 30. 10. 2016)

Мр Јован Вуксановић,  
секретар Одбора и Ком. бр 5

*Мр Јован Вуксановић*

## Sreto Tanasic

---

**From:** Institut za srpski jezik SANU <isj@isj.sanu.ac.rs>  
**Sent:** 6. decembar 2016 8:31  
**To:** Sreto Tanasic  
**Subject:** Fw: Poziv za sednicu Odbora

----- Original Message -----

**From:** Jelica Stojanovic  
**To:** Institut za srpski jezik SANU  
**Sent:** Monday, December 05, 2016 4:57 PM  
**Subject:** Re: Poziv za sednicu Odbora

Поштовани,

Жао ми је што нијесам у прилици да присуствујем састанку Одбора. Наиме, од раније имам заказане обавезе које не могу мијењати. У разговору са проф.др Сретом Танасићем сазнала сам да ова сједница није једна од најважнијих што се тиче радних активности те да моје присуство неће бити толико битно. Истовремено, потрудићу се да узмем учешћа у наредној сједници. Ако у нечему могу да помогнем без директног присуства сједници, биће ми задовољство. Желим успјешан рад сједнице и свако добро,  
Јелица Стојановић.

On Thursday, November 17, 2016 11:57 AM, Institut za srpski jezik SANU <[isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)> wrote:

Poštovani,

U prilogu je poziv za sednicu Odbora za standardizaciju srpskog jezika.

S poštovanjem,

Ivana Predolac

Одбору за стандардизацију српског језика  
Београд

Тешко ми пада да вас обавестим да из породичних разлога нисам у могућности да учествујем у раду Одбора за стандардизацију српског језика (сада први пут од његовог оснивања).

Гледајући Предлог извештаја, имао бих шта рећи, или тачније морао бих понешто објаснити. Ствари не стоје баш тако безнадежно, а с моје стране ни тако неодговорно. Наиме, у Матици српској се ради на правописном усаглашавању трију основних стандардолošких приручника – *Правописа*, *Речника српског језика* (једнотомника) и *Нормативне граматике*. Биће то права прилика, поред претходном формулацијом наговешетеног, да се без појачавања утиска о нестабилности нормe, непогођена решења коригују, многа правила боље формулишу (краће и једноставније), да се документација у правилима редукује пребацујући је у попис примена (у речник-регистар) и сл. Када се тај посао заврши, решења ће бити, како то правила налажу, рецензирана и верификована, између осталог обавезно и од стране Одбора за стандардизацију. И само још једна напомена: као члан редакторскг тима за измене и допуне Правописа и његов главни редактор, верујем да немам морално право да суделујем у онемогућавању израде изведених правописних приручника који су нормативно усаглашени са *матичним* правописом Матице српске. Међутим, верујем да ми из Матичиног редакторског тима не бисмо морали (можда ни смели) бити изостављани у поступку њиховог одобравања за јавну и школску употребу. (Уз ризик да погрешим – историја опомиње: Симићев правопис из доба заједничког српскохрватског језика био је на сумњив начин спречен да добије одговарајући стручни суд, а Московљевићев једнотомни речник је завршио како је завршио; и једно и друго је обесхрабрило сваки сличан индивидулни нормативистички и лексикографски напор.)

С поштовањем и с пуном вером у делотворност нашег посла  
*Мато Пижурица*

Нови Сад, 4. децембра 2016. год.

П.С.: Да додам: и поред свега, Одбор овако конципиран боље је решење него именовање било какве државне комисије, чији би састав одређивали без сумње мање позвани од оних који су нас делегирали.



## Sreto Tanasic

---

**From:** Sreto Tanasic <reto.tanasic@isj.sanu.ac.rs>  
**Sent:** 13. jul 2017 9:49  
**To:** rada.stijovic@isj.sanu.ac.rs  
**Subject:** заштита равноправности

Поштована колегинице Стијовић,  
Повереница за заштиту обратила с писмом у коме тражи да се протумаче две лексеме.  
Комисија бр. 7 се упознала с писмом и један број чланова сматра да би било добро да  
Затражимо мишљење Ваше Комисије пре него што срачи одговор.  
Молим Вас да, макар и путем електронске седнице, размотрите ово писмо и  
дате мишљење Комисије.  
С поштовањем  
Срето Танасић,  
потпредседник Одбора за стандардизацију српског језика

### ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ

др Јасна Влајић Поповић, директорка

Поштована госпођо Влајић Поповић,  
Повереник за заштиту равноправности, независан и специјализован државни орган са задатком да  
ради на сузбијању свих облика и видова дискриминације и остваривању равноправности у  
друштвеним односима, као једну од основних надлежности у обављању законом прописаних  
дужности, има поступање по притужбама.  
У неколико таквих поступака, дошли смо до сазнања да један број грађана и грађанки Србије сматра  
да је реч „хомосексуализам“ увредљива и омаловажавајућа. Наиме, како се наводи, ова реч има  
негативну конотацију, посебно у односу на реч „хомосексуалност“, за коју се истиче да је једина  
прихватљива.  
Како бисмо заузели став по овом питању, веома би нам био значајан Ваш став, као референтне  
националне научне установе, да са аспекта савременог српског стандардизованог језика, изнесете  
мишљење о карактеру ова два језичка термина. Стога Вам упућујемо молбу да нам у писаној форми  
доставите званично мишљење Института за српски језик. Имајући у виду чињеницу да је поступак  
пред Повереником у току, били бисмо Вам захвални ако бисмо Ваш став добили у што краћем року.  
Имајући у виду мандат и надлежности институције Повереника за заштиту равноправности, Ваше  
мишљење ће бити драгоцени допринос за наш даљи рад, због чега Вам се унапред захваљујемо на  
помоћи.  
С уважавањем,

**ПОВЕРЕНИЦА ЗА ЗАШТИТУ  
РАВНОПРАВНОСТИ**

**Бранкица Јанковић**

## ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

н/р проф. др Стери Танасићу, потпреседнику Одбора

Поштовани колега Танасићу,

После разговора које смо имали, као и сазнања да је проф. др Драгољуб Петровић замолио Одбор да га ослободи чланства у **Комисији за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима** изражавам спремност да преузмем руковођење том комисијом.

За почетак бих у ту Комисију укључио три професора Катедре за српски језик и то: проф. др Рајну Драгићевић, проф. др Јелену Јовановић Симић и проф. др Александра Милановића. За секретара комисије бисмо именовали др Слободана Новокмета, сарадника у Институту за српски језик. Све досадашње чланове Комисије бисмо питали да ли желе наставити чланство у Комисији и тек после тога видели кога још да укључимо у рад Комисије.

Седницу Комисије бисмо одржали у првој половини маја 2017. године и после тога бисмо Одбор обавестили о томе како видимо даљи рад ове комисије.

С поштовањем,

Београд, 10. 4. 2017.

Проф. др Вељко Брборић

**From:** Nermina Hadžić [<mailto:hnermina@gmail.com>]

**Sent:** 2. avgust 2017, 14:09

**To:** [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

**Subject:** pitanje

Poštovana,

profesorica sam književnosti i bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika, završila sam Filozofski fakultet u Sarajevu. Često lektoriram tekstove na srpskom jeziku, koje transkribiram u ćirilicu. Koristim Pravopis srpskog jezika, autora Pešikan, Jerković i Požurica, Matica srpska, Novi Sad, 2014.

Međutim, problem su mi nazivi organizacija, kompanja i sl, koji su na engleskom i nekom drugom jeziku, ili u nazivu imaju kombinirane naše i strane riječi.

ArcelorMittal

Global Ispat Koksna idustrija

Building Performance Institute Europe (BPIE) -skraćenicu ostavljam na latinici;

Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (engl. *The Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH*) GIZ

Evropska banka za rekonstrukciju i razvoj (engl. *European Bank for Reconstruction and Development*) EBRD

Kao ih pisati u tekstu na ćirilici?

Nisam našla odgovor u Pravopisu. Neke skraćenice se preslovljavaju, neke ne... Možda je do mene, ali Vas molim da mi olakšate i pomognete kako se ubuduće ne bih dvoumila.

U nadi da ćete mi odgovoriti, srdačno Vas pozdravljam!

Nermina Hadžić

## Sreto Tanasic

**From:** Institut za srpski jezik SANU <isj@isj.sanu.ac.rs>  
**Sent:** 15. mart 2017 8:30  
**To:** Sreto Tanasic  
**Subject:** FW: Питања везана за писање титула

Profesore,  
Pogledajte ovaj mejl.

**From:** JЗУ аптека Хан Пијесак [mailto:jzuahp@gmail.com]  
**Sent:** 14. mart 2017. 20:15  
**To:** isj@isj.sanu.ac.rs  
**Subject:** Питања везана за писање титула

Поштовани/а,  
обраћам се Институту за српски језик ради уклањања језичких недоумица са којима се срећем, као установи за коју сматрам да се налази у врху оних који се баве савременим језикословом нашег језика.

Како почињем да се бавим електронском комуникацијом преко сајта апотеке који оснивамо, не бих желео да други примете да у нечему грешим или се не држим важећих језичких правила.

Моје титуле и звања (ни сам нисам најсигурнији каква је разлика између та два термина) видите у потпису. Фармацеутски факултет у Београду нам је дао име дипломираних фармацеута, међутим овде у Републици Српској је пракса да се зовемо магистрима фармације, што нам и стоји у лиценцама које издаје Фармацеутска комора Р. Српске.

Како би било најисправније да своје титуле користим у потписивању, скраћеном потписивању и на факсимилу? Је ли исправно овако како стоји у потпису поруке или треба можда ставити прво радно место па онда титуле? (Напоменућу да ми је кровна институција ЈЗУ аптека Хан Пијесак, док је моја аптека, Градска ап. Власеница, њена пословна јединица.)

Је ли исправно у скраћеном облику: мр фарм.спец. Желимир Јањић, спец; или мр фарм. Ж. Јањић спец.спец.?

Да ли на печат да ставим: мр фарм. Желимир Јањић, спец. Фарм. здр.заштите, спец. Фарм. менаџмента и маркетинга, или све без скраћеница, ако буде могло да стане?

Или мр фарм. можда треба да буде маг. фарм?

Извињавам се ако сам се обратио на погрешну адресу и у том случају молим да моју поруку проследите некоме ко би ми могао дати одговор.

Унапред хвала за одвојено време и труд.

П.С. Невезано за моја питања, приметно сам да је у мисији ИСЈ написана у првом циљу израда речника српскохрватског језика. Не знам где заиста он још увек постоји, сем у нечијој машти?

Мислим да је крајње време да се то коригује, осим ако ваше колеге које раде у пандан-институцији у Загребу немају исти првопрокламовани циљ, но мислим да су они радили другачије још за време кад су се и језик и држава звали заједничким.

С поштовањем,

Желимир Јањић  
магистар фармације  
специјалиста Фармацеутског менаџмента и маркетинга  
специјалиста Фармацеутске здравствене заштите

*Управник Градске апотеке Власеница  
Српских рањеника бб  
75440 Власеница, Република Српска*

**ЈЗУ аптека Хан Пијесак  
Српске војске бб  
71360 Хан Пијесак, Република Српска  
е-пошта: jzuahp@gmail.com**

Мр Јован Вуксановић, секретар Одбора за стандардизацију српског језика  
и секретар Комисије за праћење и истраживање правописне проблематике (Ком. бр. 5)  
Београд, др Ивана Рибара 84, Нови Београд

**Проф. др Срето Танасић**  
**Председник Одбора за стандардизацију српског језика**

11000 Београд  
Кнез Михаилава 36

Поштовани колега Срето,

Замолио бих те да прочиташ ово што сам написао и процениш да ли треба прочитати само делове текста, рецимо поздравне речи, или текст у целини. Био бих ти захвалан на томе. Нека то буде у корист општег добра, али и личног задовољства јер сам ипак две деценије имао одговорну улогу у Одбору и верујем допринео да се, између осталог, и о правопису говорило и писало.

Моје здравствено стање дужи период не дозвољава ми да се ангажујем на пословима и у обављању задужења које имам у Одбору. Драго ми је што се данас одржава округли сто с темом *Правопис српскога језика Матице српске и Одбор за стандардизацију српског језика*. Поздрављам организаторе, домаћина и све учеснике овог репрезентативног научног и стручног скупа са жељом да он буде успешан. Верујем такође да ћемо после тога учинити значајан помак у разрешавању сада већ многих правописних питања у примени усвојеног стандарда. То ће поздравити оснивачи и јавност.

Скуп ће, очекујем, детаљније и дубље размотрити разлоге за постојеће стање како би се добили одговори на следеће питање: *Зашто је изостало битно унапређивање ортографске писмености*, које је најављено 25. јуна 2001. године у Одлуци бр. 19 (*Окончан велики подухват*)?

Користим прилику да упознам скуп с покушајем да дам и лични допринос у настојањима да добијемо што вернији и потпунији одговор на постављено питање. Он се садржи у рукопису који сам, као лични пројекат, стварао и допуњавао око четири године пратећи примену и ефекте Правописа српскога језика Матице српске (2010) и доцнија издања (2011, 2013), укључујући и ијекавско издање (2014). Рукопис је понуђен националној издавачкој кући, уз уважавање предлога које је имала. Коначан одговор о судбини тог рукописа још чекам.

Ако се процени да може бити корисно што сам око правописа урадио, спреман сам да после овог округлог стола на Ком. бр. 5 изнесем своје резултате у праћењу примене правописне норме у свим основним функционалним стиливима (5), као и да упознам Одбор и јавност с предлозима и препорукама, закључним констатацијама и урађеним картотекама (4).

Захваљујем на разумевању и пажњи.  
У Београду, 9. 10. 2018. г.

Мр Јован Вуксановић

*Мр Јован Вуксановић*



## Sreto Tanasic

**From:** Institut za srpski jezik SANU <isj@isj.sanu.ac.rs>  
**Sent:** 21. decembar 2015 15:09  
**To:** Sreto Tanasic  
**Subject:** Fw: Za gospodinu Tanasića, direktora

----- Original Message -----

**From:** Gordana Vlaisić  
**To:** Institut za srpski jezik SANU  
**Sent:** Monday, December 21, 2015 8:42 AM  
**Subject:** Za gospodinu Tanasića, direktora

**Поштовани директоре,**

**цењени чланови Одбора за стандардизацију,**

најлепше захваљујемо на предусретљивости и са пуним уважавањем Вашег мишљења достављамо Вам позив за свечано отварање скулптуре "Београдски читач", као и изводе из наших даљих планова. Наиме, посебно напомињемо да је Београдски читач, први сегмент дугорочног пројекта који треба да буде националан, па ће отуда назив пројекта бити "ребрендиран" у "Српски читалац".

Најпре због ширења националне идеје, а потом и уважавајући мишљење Комисије за односе са јавношћу и решавање неодложних питања, Одбора за стандардизацију српског језика Института за српски језик при САНУ. Тражећи стручно мишљење, добили смо одговор да читач није неправилно, али да би изабрани дериват читач с временом могао појачавати негативну конотацију механичког читања, чак читања са неразумевањем, пошто на све стране расте број читача-апарата, а то би могло негативно утицати на смисао постављања споменика. Смисао је да се укаже почаст мислећем читаоцу, љубитељу књиге, а не особи која се може изједначити са инструментом за читање.

Такође, приликом израде табле која ће стајати поред скулптуре, од ове прве стајаће "Београдски читач", с обзиром да је Одбор за реализацију одобрио такво решење, а након тога, афирмишући нашу сарадњу и ваше објашњење, свака следећа скулптура (већ се ради Панчевачки читалац) и наставак Пројекта држаће се предложеног термина.

Отуда посебно захваљујемо Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, проф. Др Рајни Драгићевић која је припремила нацрт текста одлуке и директору Института, г-дину Танасићу.

С поштовањем,



**Београдски  
Читач**

Гордана Влајић, књижевница  
+ 381 65 343 96 99

За Иницијални тим

## Sreto Tanasic

---

**From:** Institut za srpski jezik SANU <isj@isj.sanu.ac.rs>  
**Sent:** 17. jul 2017 14:40  
**To:** Sreto Tanasic  
**Subject:** FW: Hitna molba za tumacenje

Професоре,  
Погледајте овај мејл!  
Поздрав!

---

**From:** Institut za srpski jezik SANU [mailto:isj@isj.sanu.ac.rs]  
**Sent:** 17. jul 2017. 14:39  
**To:** 'Jovana Cejovic Karan'  
**Subject:** RE: Hitna molba za tumacenje

Поштована,  
Примили смо Вашу молбу и обавештавамо Вас да се проблемом који сте навели бави Одбор за стандардизацију српског језика, са седиштем у Институту. Допис ћемо проследити проф. Танасићу који је заменик председника Одбора, па ће Вам он одговорити, али не пре среде пошто је ван земље. Иначе, познат нам је овај проблем, али не знамо хоће ли институције којима се обраћате уважити мишљење Одбора.  
С поштовањем,  
Ивана Предолац, пословно-технички секретар

**From:** Jovana Cejovic Karan [mailto:jovana.cejovic.karan@gmail.com]  
**Sent:** 17. jul 2017. 12:25  
**To:** isj@isj.sanu.ac.rs  
**Subject:** Hitna molba za tumacenje

Poštovani,

javljam Vam se sa problemom koji ne znam kako da rešim. Trenutno čekam izdavanje dokumenata u Italiji i problem nastaje u imenu deteta.

Dakle, dete se zove Nada i u pasošu je tako i napisano. Italijanska kancelarija koja izdaje dokumeta hoće da napiše Nada pošto kod njih Đ ne prepoznaju drugačije nego kao slovo D. To samo po sebi ne bi bilo problem da dete već nema zvanično ime u Srbiji Nada, a u Italiji će to biti sasvim drugo ime Nada i imaće dvostruki idnetitet- uz pasoš u kojem piše Nada imaće dodatni dokument u kojem joj je ime Nada.

Ja sam želela da taj problem rešim pišući Nadja kao lično ime, što mi u policijskoj upravi ne odobravaju. Kažu da bi trebalo izvršiti izmenu ličnog imena, što do detetove šesneste godine nije moguće. Sada tražim Vaše mišljenje zvanično o tome da DJ može da se koristi i u kojim slučajevima? Na koji način taj problem mogu da rešim?

P.S. Imam zvaničan prevod izvoda iz matične knjige rođenih deteta sa prevodom zvaničnog sudskog prevodioca gde je ime prevedeno kao NADJA. Kopiju prevoda saljem u prilogu.

Hvala unapred.

Jovana Čejović Karan  
+381 63 312630  
+39 339 1264247  
[jovana.cejovic.karan@gmail.com](mailto:jovana.cejovic.karan@gmail.com)  
[jovana.cejovic@yahoo.com](mailto:jovana.cejovic@yahoo.com)



Е-адреса:  
[info@cirilica-beograd.rs](mailto:info@cirilica-beograd.rs)

<http://www.cirilica-beograd.rs>  
<http://album.cirilica-beograd.rs>

ж.р.: 190-9050-94  
ПИБ 106444293  
Матични број: 17787284

# Ћирилица

НЕ ОДРЕЦИМО СЕ НАСРПСКИЈЕП

Удружење грађана ЋИРИЛИЦА  
11070 Београд, Србија  
Др Ивана Гибара 115/Б  
063/234-814 ; 063/384-020

Предсенику Српске академије наука и уметности (САНУ)  
Председнику Матице српске, Нови Сад  
Одбору за стандардизацију српског језика, Београд  
Институту за српски језик САНУ, Београд  
Српској књижевној задрузи, Београд  
Филолошком факултету у Београду  
Филозофском факултету у Новом Саду  
Филозофском факултету у Нишу  
Филолошком факултету у Косовској Митровици  
Универзитету у Крагујевцу  
Вуковој задужбини  
Друштву за српски језик

Нови Сад, 8. фебруар 2012. године

Поштовани,

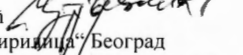
У прилогу Вам достављамо решење Уставног суда Србије број IУз-883/2010 од 13. јануара 2012, послато нам ваљда као честитка за Српску Нову Годину, а ми вам га прослеђујемо као кратку причу „Јазавац пред судом“.

Овим чином Уставни суд Србије нас је принудио да се за помоћ обратимо езотеричним и окултним друштвима како бисмо и ми као и његови чланови који потписаше приложено решење стекли наднаравне моћи да видимо људском оку невидљиво, односно да у тексту Устава Републике Србије из 2006. године видимо и пронађемо „службену употребу латиничког писма“ јер то до сада многобројним листањем тог највишег правног акта наше државе нисмо успели, а нисмо успели ни уз помоћ најсавременијих компјутерских претраживача прегледајући тај акт на сајту тог истог суда [www.ustavni.sud.rs](http://www.ustavni.sud.rs).

Или је можда Уставни суд Србије наш поднесак оцењивао према Правопису Матице српске из 2010. године па ето тамо нашао „латиничко писмо из времена српско-хрватског језичког заједништва“?

А можда само живимо у времену свеколике анархије.

С поштовањем.

Ђорђе Јањатовић   
Члан Управног одбора Удружења „Ћирилица“ Београд  
и овлашћени представник за односе са јавношћу и државним институцијама

П. С.

У прилогу вам достављамо и подршку нашој борби за поштовање члана 10. Устава Републике Србије коју смо добили од Удружења књижевника Србије

Достављено: Српској Православној Цркви

Остављено: будућем времену у нади да ће Србија ускоро постати правна држава

## **СПИСИ ОДБОРА**







**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**  
**Комисија за односе са јавношћу**  
**и решавање неодложних питања**

Број 2/2011, 7. април 2011. године  
Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија  
e-mail: [odborossi@isj.sanu.ac.rs](mailto:odborossi@isj.sanu.ac.rs)  
Телефон: +381 11 2180-248  
Тел/факс: +381 11 2183-175

**ПРЕДСЕДНИКУ КОМИСИЈЕ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ**  
**СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Поштована колегинице / Поштовани колега,

Обраћамо Вам се први пут после тринаесте и четрнаесте седнице Одбора за стандардизацију српског језика, одржане 24. фебруара 2011. године, са жељом да у овој години све комисије Одбора буду активније и дају подстицај за даљи рад после извесног застоја.

Молимо Вас да у што краћем року закажете састанак комисије и у складу са *Саопштењем* после одржане седнице, као и оквирним предлозима за рад у раздобљу које је пред нама, усвојите програм рада за 2011. годину.

Молимо Вас, такође, да ажурирате списак чланова Комисије и укажете на евентуалне грешке и пропусте у *Водичу* (1997–2010), као и да нам доставите, најкасније у року од 20 дана од добијања дописа, телефоне (стабилни и мобилни) чланова и електронску адресу, како бисмо ефикасније комуницирали и побољшали досадашњи начин рада.

**Тражене податке доставите на електронску пошту Института за српски језик САНУ.**

С поштовањем,

Прилози:

- *Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика и представника његових оснивача*
- *Предлози за рад у раздобљу које је пред нама*

ПРЕДСЕДНИК  
Академик Иван Клајн с.р.

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Број 2/2012, 18. 12. 2012. године

**Комисија за односе са јавношћу  
и решавање неодложних питања  
(Ком. бр. 7)**

**ОСНИВАЧУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

(на руке декана, председника, директора)

---

Уважена колегинице / Уважени колега,

У прилогу Вам достављамо *Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика и представника његових оснивача* с петнаесте, радне и свечане седнице (12. 12. 2012) у нади да ћемо од Вас добити корисне предлоге и мишљења што ће нам бити од значаја и подстицај за даљи рад.

После иницијатива и залагања чланова Одбора и његових комисија да Одбор буде чешће присутан у јавности и да благовремено реагује у складу са оснивачким актима, као и подршке тим иницијативама и оствареним резултатима до сада на недавно одржаној свечаној и радној седници, планирани су кораци за ефикаснији и ефектнији рад. Са тим се можете упознати у *Извештају о раду (1997–2012)* и *Водичу (1997–2012)*.

Очекујући да се јавите у најскорије време, срдечно Вас поздрављамо.

Прилози:

- *Водич (1997–2012)*
- *Картотека језичких недоумица*
- *Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика после Петнаесте, свечане и радне, седнице 12. 12. 2012. године.*

ПРЕДСЕДНИК  
Академик Иван Клајн



**Кнез Михаилова 36,  
11000 Београд, Србија**

Директор: +381 11 2180-248; 3208-222

Централа: +381 11 2181-383

Тел/факс: +381 11 2183-175

Рачуноводство: +381 11 3208-223

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Број: 8

Датум: 25. 1. 2013.

Министарство културе и информисања  
Помоћник министра Миладин Лукић  
Влајковићева бр. 3

Поштовани господине Лукићу,

У вези с вашом дописом бр. 630-0074/2012-02 од 21. 12. 2012. године можемо Вам одговорити следеће.

Прва књига штампана на српском језику о којој Вам пише г. Остојић јесте значајна за српску културу и неспорно је да поводом петстоте годишњице њеног објављивања завређује да се скрене пажња наше научне и културне јавности. Њу је издао 1938. године професор Милан Решетар под називом Српски молитвеник. Било би примерено да се овим поводом организује једнодневни округли сто и позову значајни српски историчари језика и књижевности и можда још ко, где би се говорило о овој књизи, а проговорило би се и о актуелном питању присвајања најзначајнијих српских писаних споменика и ћирилице на више страна у последње време. (Не мења ствар чињеница да је прошла 2012. година.) Ту би се заузео став о томе и дали предлози шта треба предузети у циљу заштите српске културне баштине.

Такође, сматрамо да је потребно више бриге посвећивати нашој богатој културној баштини и с њоме упознавати на адекватне начине сваку нашу генерацију, али о томе слати поруке и у свет, како не бисмо морали да се жалимо кад нам неко нешто преузме или нас покраде.

С поштовањем,

ДИРЕКТОР

Проф. др Срето Танасић



**Кнез Михаилова 36,  
11000 Београд, Србија**

Директор: +381 11 2180-248; 3208-222

Централа: +381 11 2181-383

Тел/факс: +381 11 2183-175

Рачуноводство: +381 11 3208-223

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Одбор за стандардизацију српског језика

Број: Сл.

Датум: 14. 1. 2015.

Академик Слободан Реметић  
Проф. др Александар Милановић

Предмет: Именовање председника Комисије за историју језичког стандарда

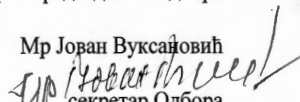
Поштована господо,

Смрћу проф. др Бранкице Чигоје Комисија за историју језичког стандарда изгубила је свог вредног члана и председника. Молимо вас да организујете избор новог председника Комисије и, ако је потребно, секретара да би Комисија могла да настави са радом. О томе нас писмено обавестите до краја јануара да знамо коме ћемо се обраћати око припреме годишње скупштине Одбора, која се планира за фебруар месец.

Захваљујемо вам на сарадњи.

  
Проф. др Сreto Танасић

заменик председника Одбора

Мр Јован Вуксајовић  
  
секретар Одбора

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Број: 1/2015, 15.1 2015. године  
Комисија за односе с јавношћу  
и решавање неодложних питања  
(Ком. бр. 7)

ПРЕДСЕДНИКУ КОМИСИЈЕ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

*Поштована колегинице/поштовани колега,*

Желимо Вам много здравља, среће и лепих тренутака у 2015. години у приватном животу и професионалним активностима. Као и у досадашњим обраћањима на почетку нове календарске године, настојимо да Вас и овом приликом подсетимо на обавезе које проистичу из аката Одбора према оснивачима и јавности. Од свих комисија очекивали смо кратке извештаје о активностима између седница Одбора (у периоду од 12. 12. 2012. до 31. 12. 2014. године). Комисије Одбора углавном нису ажурно реаговале на наш допис и саопштења после тринаесте и четрнаесте и петнаесте (свечане и радне) седнице. Такво стање може да успори припрему и одржавање седнице Одбора планиране за фебруар 2015. године. Као и претходних година, то у јавности и међу неким члановима Одбора значе да он у континуитету не ради или да није активан када то појединци и јавност очекују.

Да бисмо подстакли активнији рад комисија и њихово ажурније извештавање о раду (па и онемо што није урађено), после последње 15. седнице Одбора (тринаесте, четрнаесте и свечано-радне петнаесте) сачинили смо *Предлоге за рад у раздобљу које је пред нама* (у 10 тачака), које су усвојили чланови Одбора. И овом приликом Вам их достављамо у прилогу овог дописа.

Ради усаглашавања методологије приликом израде извештаја о раду комисија Одбора, у више наврата достављали смо тезе, које су објављене у Списима X/2008, с.44. Укратко Вас на то подсећамо:

1. У периоду од последње седнице Одбора Ваша комисија је одржала/ није одржала састанке. На одржаним састанцима расправљало се о следећим питањима... о томе су усвојени закључци, изнети ставови и дати предлози за унапређивање рада.
2. На којим научним и стручним скуповима су учествовали чланови комисије као носиоци тема и реферата, аутори презентација и сл. Постоје ли урађени чланци, објављене публикације, студије, приручници чланова комисије у области њиховог професионалног деловања и сл.
3. Да ли је комисија имала иницијативе, предлоге, примедбе у вези са радом чланова Одбора и његових комисија, реаговањима оснивача и јавности.
4. Које предлоге и примедбе имају чланови комисије у вези са досадашњом праксом објављивања *Списа*, селекцијом грађе и прилога и да ли и даље сматрају да су они вредна документација и сведочанство о раду Одбора.
5. Друга питања и запажања...

Кратке извештаје у писменој форми (са потписом председника) доставите, најкасније до 5. фебруара 2015. године, на адресу **Институт за српски језик САНУ, Одбор за стандардизацију српског језика, Кнез Михаилова 36, Београд.**

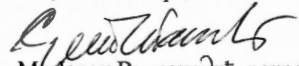
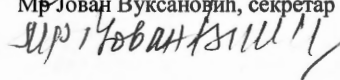


П. С. У допису од 18. 2. 2012. године замолили смо Вас да ажурирате списак чланова комисије, укажете на евентуалне штампарске и друге грешке, односно доставите бројеве телефона (фиксни/мобилни) чланова и њихову е-пошту ради ефикасније комуникације и побољшања досадашњег рада. Тиме ћете допринети ажурирању *ВОДИЧА КРОЗ ОДБОР*. У прилогу Вам достављамо за увид списак чланова комисија, имена и презимена секретара и председника (на основу стања 1997–2012) ради неопходних корекција.

ПРИЛОЗИ 1

С поштовањем,

Проф. др Срето Танасић, заменик председника

  
Мр Јован Вуксановић, секретар  


Кнез Михаилова 36,  
11000 Београд, Србија

Директор: +381 11 2180-248; 3208-222  
Централа: +381 11 2181-383  
Тел/факс: +381 11 2183-175  
Рачуноводство: +381 11 3208-223

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Одбор за стандардизацију српског језика


Број: Сл.

Датум: 22. 1. 2015.

Поводом Вашег дописа бр. 601-00-197/2014-06 од 17. 12. 2014. године, упућеног Српској академији наука и уметности, насловљено на има Одбора за стандардизацију српског језика и академика Ивана Клајна, председника, о потреби стандардизације ћириличног писма, посебно у вези са наставом почетног читања и писања, што заправо значи стандардизацију букварске ћирилице, Одбор за стандардизацију српског језика, на седници одржаној 22. 1. 2015. године, констатовао је:

1. Ћирилично писмо је стандардизовано, с тим да се појављују само разлике у појединим обличким варијацијама букварског писма.
2. Још 2004. године, у сарадњи са релевантним институцијама Одбор је сачинио предлог стандардизованих букварских облика писаних слова ћирилице. Тај предлог је са образложењем, који је подударан са решењима датим у Правопису српског језика, достављен Министарству просвете на верификацију. А та верификација до данас није извршена.
3. Подсећајући Вас да то није једини допис битан за статус српског језика и писма који је упућен овом Министарству, а на који није било одговора, надамо се да ће убудуће сарадња Одбора за стандардизацију српског језика бити плодотворнија и да се неће тражити решења за питања која су већ решена.

С поштовањем,



Академик Иван Клајн,

председник Одбора



**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ  
ЈЕЗИКА**

**Председништво Одбора за стандардизацију српског језика**

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2183-175

Број: Сл.

Датум: 9. 3. 2015.

**ОСНИВАЧУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

(на руке декана, председника, директора)

Уважена колегинице/Уважени колега,

У прилогу Вам достављамо *Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика и представника његових оснивача* са шеснаесте и седамнаесте пленарне седнице (25. 2. 2015), с молбом да се Ви и челни људи Ваше институције упознате с њим. Верујемо да ћете као један од оснивача Одбора и даље подржавати његов рад.

Са срдчним поздравом,

ПРЕДСЕДНИК

Академик Иван Клајн

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања  
Ком. бр. 7

Број: 3/2015

Датум: 9. 3. 2015. године

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА  
(на руке др Срђана Вербића, министра)

11 000 БЕОГРАД  
Немањина 22–26

Предмет: Сагласност за именовање члана комисије при Одбору  
за стандардизацију српског језика.

Поштовани господине Вербићу,

Обраћамо Вам се с молбом да дате сагласност за именовање мр Весне Муратовић Дробац, просветног саветника у Школској управи Београд, за члана Комисије за стандардни језик у школству, издаваштву и јавним гласилима при Одбору за стандардизацију српског језика (Ком. бр. 8). У усменом разговору са секретаром Одбора мр Јованом Вуксановић мр Муратовић Дробац је изразила спремност да учествује у раду ове комисије. Од оснивања Одбора (12. 12. 1997) у раду његове две комисије учествовали су мр Јован Вуксановић као секретар Комисије за проучавање и истраживање правописне проблематике (Ком. бр. 5) и од 2006. године и секретар Одбора, и Радојко Гачевић као секретар Комисије за стандардни језик у школству, издаваштву и јавним гласилима (Ком. бр. 8), запослени у Вашем Министарству.

Од 2013. године мр Јован Вуксановић је у пензији, а колега Радојко Гачевић је изјавио да више не може да се ангажује у раду комисије Одбора.

Надамо се да разумете значај Одбора и да ћете изаћи у сусрет нашој молби.

У ишчекивању Вашег одговора, достављамо Вам Зборник радова с научног скупа *Српски језик и актуелна питања језичке политике* (28. 10. 2013, САНУ) и *Саопштење са шеснаесте и седамнаесте пленарне седнице Одбора за стандардизацију српског језика* (САНУ, 25. 2. 2015).

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК  
Академик Иван Клајн



28.08.2015

91

ИНСТИТУТ ЗА  
СРПСКИ ЈЕЗИК  
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ  
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Број: 78  
Датум: 18. 8. 2015.

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ  
ЈЕЗИКА**

Председништво Одбора за стандардизацију  
српског језика

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2183-175

Томислав Николић, председник Републике Србије  
Београд, Андрићев венац 1

Поштовани господине председниче,  
Достављамо Вам Одлуку Одбора за стандардизацију српског  
језика о статусу босанског или бошњачког језика.

С поштовањем,



Председник Одбора

*Срђан Клајн*  
Академик Иван Клајн



ИНСТИТУТ ЗА  
СРПСКИ ЈЕЗИК  
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ  
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Број: 78  
Датум: 18. 8. 2015.

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ  
ЈЕЗИКА**

Председништво Одбора за стандардизацију  
српског језика

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2183-175

РЕПУБЛИКА СРБИЈА  
ВЛАДА  
БЕОГРАД

ПРИЈЕМО:			
Орг. јед.	Број	Датум	Потпис
01			

25 AUG 2015

Александар Вучић, председник Владе  
Влада Републике Србије  
Београд, Немањина 11

Поштовани господине председниче Владе,  
Достављамо Вам Одлуку Одбора за стандардизацију српског  
језика о статусу босанског или бошњачког језика.

С поштовањем,



Председник Одбора

Академик Иван Клајн

ИНСТИТУТ ЗА  
СРПСКИ ЈЕЗИК

СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ  
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Број: 78  
Датум: 18. 8. 2015.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ  
ЈЕЗИКА

Председништво Одбора за стандардизацију  
српског језика

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isi@isi.sanu.ac.rs](mailto:isi@isi.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2180-248

ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ  
РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА  
ПИСАРНИЦА - 34

ПРИМЉЕНО: 25-08-2015

Орг. јед.	Орг. јед.	Број	Прилог	Вреда.

Никола Селаковић, министар  
Министарство правде  
Београд, Немањина 22-26

Поштовани господине министре,  
Достављамо Вам Одлуку Одбора за стандардизацију српског  
језика о статусу босанског или бошњачког језика.

С поштовањем,



Председник Одбора

Академик Иван Клајн

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА  
Број: 2/2015, 14. 10. 2015. године  
**Комисија за односе с јавношћу  
и решавање неодложних питања**  
(Ком. бр. 7)

**ПРЕДСЕДНИКУ КОМИСИЈЕ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

*Поштована колегинице / Поштовани колега,*

Обраћамо Вам се, као и уобичајено досад, да подсетимо на обавезе преузете на шеснаестој и седамнаестој пленарној годишњој седници Одбора (25. 2. 2015. године) да комисије, до краја марта текуће године, сачине оријентационе планове рада и одрже најмање два састанка током календарске године. На основу планова рада, до 15. јануара, треба доставити кратке извештаје о раду у писаној форми на адресу Института за српски језик САНУ, који је задужен за организационе и административне послове Одбора.

Према евиденцији која је састављена на основу достављених планова рада, констатовали смо да све комисије нису извршиле свој задатак. Уколико су у међувремену сачиниле оријентациони план, а нису га доставиле, предлагемо да се на основу њега сачини кратак извештај о раду комисије у 2015. години и евентуално одржаним састанцима.

Ради усаглашавања методологије приликом израде извештаја о раду Одбора у 2015. години, треба се придржавати подсетника, који Вам је у више наврата достављен. *Тезе* за писање извештаја налазе се у СПИСИМА X / 2008, с. 44.

Обавештавамо Вас такође да није било могуће ажурирати потпуну централну евиденцију чланства комисија и евентуалне промене током године (нови чланови, секретари или председници, са телефонима и адресама) јер те податке нисмо добили од свих комисија. Молимо комисије које нису доставиле тражене податке, а имају промене у евиденцији чланства, као и бројева телефона (стабилног и мобилног) да нам доставе то уз извештај.

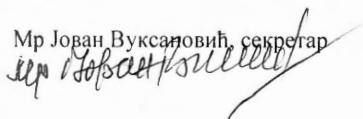
Захваљујемо се комисијама које су нам досад достављале исцрпне библиографије чланова о њиховом професионалном и научном ангажовању. Предлажемо ипак да се, ради функционалнијег и рационализованог коришћења времена и енергије, ограничите само на теме и садржаје у библиографском запису који је у вези са планирањем и нормирањем српског језика и језичком политиком, сагласно одржаним сипозијумима у 2013. и 2015. години. Корисно би било да се исцрпне библиографије чувају у комисији и повремено ураде скупне периодичне и тематске библиографије на основу актуелних и приоритетних тема.

Кратак извештај у писменој форми (с потписом председника) треба, **најкасније до 15. јануара 2016. године**, доставити на адресу: **Институт за српски језик САНУ, Одбору за стандардизацију српског језика, Кнез Михаилова 36, Београд**, или на е-пошту [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs) (у том случају потписан извештај се може доставити и касније).

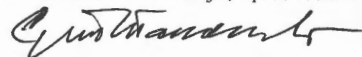
У очекивању позитивног реаговања и поштовања утврђеног рока, очекујемо Ваш извештај и захваљујемо на уложеном труду.

Честитамо Вам верске празнике и Нову годину и желимо много среће и здравља.  
С поштовањем,

Мр Јован Вуксановић, секретар



Академик Иван Клајн, председник



Бр: Сл.  
Датум: 21. 2. 2017.

Господин Владан Вукосављевић,  
министар културе и информисања  
у Влади Републике Србије

Молба за финансијску помоћ Одбору

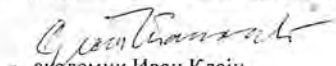
Поштовани господине министре,

Као што Вам је познато, Одбор за стандардизацију српског језика основан је 1997. године с циљем да окупља стручњаке и институције са српског говорног подручја који се баве изучавањем српског језика – ради језичког планирања које би водило адекватној језичкој политици и пракси и обезбеђивању статуса српског језика – планира и указује на приоритете његовог проучавања ради осавремењавања норме. Оснивачи Одбора су три академије наука (САНУ, ЦАНУ, АНУРС), Институт за српски језик САНУ, Матица српска, факултети из Србије, Црне Горе и Републике Српске на којима се студира српски језик, те Српска књижевна задруга. Одбор полази од неспорне чињенице да језичку политику воде заједно држава и струка: језичко планирање врши струка у сарадњи с државом, а језичку стратегију утврђује и проводи држава у тесној сарадњи са струком. У протеклом периоду на подстицај Одбора урађен је низ капиталних дела нужних за осавремењавање језичке норме и обезбеђивање статуса српског језика који му као националном језику припада. Уз то Одбор се свакодневно бави појединачним питањима српског језика и његовог писма ћирилице. Седиште Одбора је у Институту за српски језик САНУ, али Институт нема никакве могућности за материјалну подршку Одбору.

Без обзира на то што нико не може довести у питање значај и нужност постојања овог стручног тела, наша држава није материјално подржавала рад Одбора.

Ове године навршава се двадесет година од оснивања Одбора, па ће и његове активност бити повећане. Зато Вам се обраћамо, поштовани господине министре – између осталог и знајући за Ваш став да је српски језик у средишту српског националног идентитета, с молбом да материјално подржите рад Одбора за стандардизацију српског језика. Средства би била употребљена за рад Одбора и његових комисија, плаћање путних трошкова чанова изван Београда, административно-техничке трошкове, издавање публикација за које не можемо конкурисати код министарстава. Уплатила би се на рачун Института и била строго наменски трошена и детаљно правдана. Ваша помоћ од 600.000 дин. значила би нам неизрециво велику подршку.

С поштовањем,

  
академик Иван Клајн,  
председник Одбора



Поштоване колеге,

Поводом писма државног секретара из Министарства спољних послова и предлога за одговарајућа решења у важећем правопису, а после датих мишљења чланова Комисије бр. 7 (малог Одбора) проф. Пипера, Дешића, Пижурице и академика Кљајна, сматрам да је већи број тих мишљења сагласан и да се може од тога сачинити квалитетан одговор поменутом министарству. Постоје и неке суштинске специфичности, о којима би требало повести рачуна – јер наш правопис је само договор о једном, не толико битном аспект, језика. Изван лингвистичких специфичности су друга питања садржана у предлогу: државна, политичка, културна, дипломатска... а то није предмет правописне проблематике, већ се то решава процедурама између држава и конвенцијама Уједињених нација. С тим лингвисти могу бити упознати (добро је да је то Министарство спољних послова учинило овом приликом), али о томе лингвисти не могу да одлучују нити да утичу на коначна решења. Задатак је лингвиста да укажу на лингвистичке аспекте транскрипције латинизованих облика назива (па и имена држава) имајући на уму постојећу нашу праксу у вези с тим.

Своје мишљење дају у следећем краћем приказу;

- Треба избећи неуједначености, недоследности и свако *искључиво* за *одређену прилику решење*. Дакле, све оно што је наслеђе претходног времена и не можемо га ускладити с временом у коме сада живимо, пажљиво треба мењати јер то треба да буде узор и за неко будуће (краће или дуже време).
- Када је реч о писању имена латиничком транскрипцијом из постојећих европских језика, било да та транскрипција потиче из времена туђе доминације (колонизације) или је реч о прилагођавању народном језику, ако је то као ново прихваћено и данас то употребљавају народи којима такви називи припадају, те промене се пре свега тичу државних, политичких, културних и дипломатских разлога. Ако се за њих посебно залажу и Уједињене нације, онда то треба регулисати меусобним (билатералним) споразумима држава, а лингвисте треба само обавестити о томе. Уосталом, сетимо се само наших, у веома кратком размаку, различитих решења (СФРЈ, СРЈ, Република Србија и Црна Гора, Република Србија, Република Црна Гора).
- Слажем се с опаском да није добро наводити примере који су настали под утицајем различитих државних, политичких и др. културних и националних околности, затим и политичких притисака (*Бурма*, *Мјанмар*, *Либијска Цамахирија*, па и наше после тзв. балаканских ратова или грађанског рата и распада СФРЈ – уосталом ту је и нерешено питање статуса Косова и Метохије! Томе бих додао и ово: оно што није потврђено у постојећем правописном решењу (рецимо, нема ни одредница *Бурма*, а ни *Мјанмар*, иако се у нашој штампи срећу и примери писања *Мианмар*, *Мијанмар*, па и *Бурма* – назив *Бурма* остаје као званичан став америчке спољне политике : *Засад Мјанмар још остаје Бурма*, „Данас“, 21. 6. 2013). Да опет настаје једна нова (сада европска!) држава, сазнајемо у нашој штампи ових дана („Данас“, 16–17. 4. 2016) – то је *Чехија* (не мења границе него само име!). То је оно енглеско *Tscheck* (*Czech*), или како то већ разне латиничке грађије бележе. И опет би се поставило питање супстанције или идентитета или небитног по правопис приоритета, накнадно смишљеног промене ради промене.
- Претходно речено нас упућује на потребу раздвајања правописног решења од употребе назива у посебним околностима (решава се билатералним споразумима међу заинтересованим државама) или конвенцијама и препорукама Уједињених нација, или када се нешто мења само ради промене.

С поштовањем,

СЕКРЕТАР ОДБОРА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

У Београду, 11. 4. 2016. г.

Мр Јован Вуксановић

П. С. У Хрватском школском правопису (Бабић–Хам–Могуш, Школска књига, 2008, усклађен са закључцима Вијећа за норму хрватског стандардног језика, с. 116 има одредница **Мијанмар** [држава])



ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА  
**Комисија за односе с јавношћу  
и решавање неодложних питања**  
Ком. бр. 7 (мали Одбор), 24. 12. 2016/13

ПРЕДСЕДНИЦИМА КОМИСИЈА ОДБОРА  
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

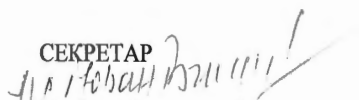
*Поштована колегинице / Поштовани колега,*

Налазимо се на крају 2016. године, у којој смо недавно одржали осамнаесту седницу. Тада смо се договорили да ћемо обележити јубилеј – двадесет година Одбора за стандардизацију српског језика наредне, 2017. године (12. 12). Такође, том приликом је упозорено и на обавезу да комисије ураде извештаје о раду у 2016. години и доставе их Институту за српски језик САНУ, **најкасније до 15. јануара 2017. године**. Извештаји су неопходни ради писања скупног извештаја о раду Одбора у 2016. години, који ће бити разматран на пленарној седници Одбора током марта идуће године. За писање извештаја достављамо Вам *подсетник-тезе*.

Овом приликом молимо Вас да, уз извештаје, доставите и ажуриране спискове чланова Ваше комисије. Посебно наведите имена нових чланова односно председника или секретара Комисије и њихову адресу, број телефона и е-пошту. Ти подаци су нам неопходни за успостављање евиденције централног списка и најављено поновно издавање списка. Због тога су нам потребне и папирне верзије, с потписима председника или секретара, јер је то трајна документација. Уз ово писмо достављамо Вам и спискове чланова Комисија, с најновијим ажурираним стањем у 2016. години и исправљеним штампарским грешкама. Евентуалне друге грешке, ако их уочите, биће отклоњене и тако сређени централни списак комисија Одбора доставићемо Вам што пре уз допуњени *Водич кроз Одбор 1997–2016*.

Користимо ову прилику да Вам честитамо предстојеће новогодишње и божићне празнике. Желимо Вам много здравља и задовољства у новој, 2017. години, приватном животу и професионалном раду.

С поштовањем,

СЕКРЕТАР  
  
Мр Јован Вуксановић

ПРЕДСЕДНИК  
  
Академик Иван Клајн

**Комисија за односе с јавношћу и решавање  
неодложних питања**

Ком. бр. 7 (мали Одбор)

30. 3. 2016/3

Проф. др Вељко Брборић

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ БЕОГРАД

Студентски трг 3

11 000 БЕОГРАД

Поштовани,

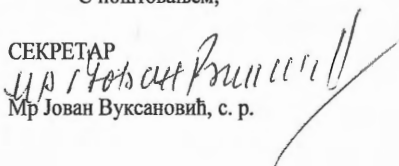
Обавештавамо Вас да је на састанку Ком. 7 или малог Одбора одржаног 23. 3. 2016. године договорено да академик Слободан Реметић разговора с проф. др Драгољубом Петровићем из Новог Сада, председником Комисије за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима (Ком. бр. 8) Одбора за стандардизацију српског језика. У дужем периоду чланови те комисије се не састају, а председник и секретар у више наврата (и после разговора с њима) најавили су да не желе да задрже те функције. Сагласно договору с шеснаесте и седамнаесте седнице Одбора за стандардизацију српског језика (од 25. 2. 2015. године) да се ревитализује рад Комисија и активирају чланови, задужили смо чланове Ком бр. 7 да допринесу успеху те акције.

С обиром на то да сте као члан поменуте комисије из Београда, било би целисходно да замените досадашњег председника Драгољуба Петровића јер се и он с тим сагласно. У том смислу желимо Вам много успеха и верујемо да ћете покренути рад Комисије, изабрати и новог секретара и подмалти чланство, што је већина комисија већ учинила и у томе има добре резултате. Без тога није могуће унапредити и побољшати и рад Одбора, а за рад комисија најодговорнији су председници.

Верујемо да ћете прихватити наш предлог и у томе ћемо Вам пружити подршку и потребну помоћ кад год Вам је она неопходна.

С поштовањем,

СЕКРЕТАР

  
Мр Јован Вуксановић, с. р.

ПРЕДСЕДНИК

академик Иван Клајн, с. р.



**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и  
решавање неодложних питања**

Ком. бр. 7 \_\_\_\_\_ од 27. 4. 2016. године  
Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија  
e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)  
Телефон: +381 11 2180-248  
Тел/факс: +381 11 2183-175

Број: 48/1  
Датум: 27. 4. 2016.

**МИНИСТАРСТВО СПОЉНИХ ПОСЛОВА**

-Роксанда Нинчић, државни секретар-

**11 000 БЕОГРАД**  
Кнеза Милоша 24-26

Поштована г. Нинчић,


У вези са Вашим предметом број 9540 од 9. марта 2016. године, који се односи на писање имена страних држава – Република Зеленортска Острва и Република Обала Слоноваче, обавештавам Вас о следећем:

Ако Влада Републике Србије, на захтев наведених држава, одлучи да у дипломатској преписци користи непреведена имена, препоручујемо ове облике:

*Република Кабо Верде* и краће *Кабо Верде* (уместо досадашњег *Република Зеленортска Острва*) и *Република Кот д' Ивоар* и краће *Кот д' Ивоар* (уместо досадашњег *Обала Слоноваче*).

Предложена решења биће унесена у наредно издање Правописа српског језика уколико буду званично усвојена.

С поштовањем,

З.с. Председник Одбора за стандардизацију српског језика  
  
Академик Иван Клајн

## ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Председништво Одбора за стандардизацију српског језика

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2183-175

### Саопштење за јавност

Поводом видео-снимка на коме цихадиста из Босне и Херцеговине позива на крвопролиће Радио-телевизија Србије у својим ударним информативним емисијама и Вечерње новости у тексту од 29. јуна, и већи број других медија на српском језику, објавили су да је позив саопштен на „чистом босанском језику“. У свим другим медијима речено је да је позив објављен на „бошњачком језику“. Будући да је још од прве одлуке Одбора за стандардизацију српског језика, 1998. године, па до одлуке из прошле године стандардолошки прописано да се језик бошњачког народа у српском језику може именовати само као бошњачки, питамо се на коме језику су Радио-телевизија Србије, Вечерње новости и други медији пренели дату вест.

Молимо све медије, појединце и институције да убудуће језик бошњачког народа у складу с одлукама Одбора за стандардизацију српског језика именују искључиво као бошњачки језик.

Одбор за стандардизацију српског језика

21. 02. 2017

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Председништво Одбора за стандардизацију српског језика

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2183-175

ИНСТИТУТ ЗА  
**СРПСКИ ЈЕЗИК**  
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ  
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Бр: Сл.

Датум: 21. 2. 2017.

Господин Владан Вукосављевић,  
министар културе и информисања  
у Влади Републике Србије

**Молба за финансијску помоћ Одбору**

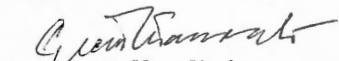
Поштовани господине министре,

Као што Вам је познато, Одбор за стандардизацију српског језика основан је 1997. године с циљем да окупља стручњаке и институције са српског говорног подручја који се баве изучавањем српског језика – ради језичког планирања које би водило адекватној језичкој политици и пракси и обезбеђивању статуса српског језика – планира и указује на приоритете његовог проучавања ради осавремењавања норме. Оснивачи Одбора су три академије наука (САНУ, ЦАНУ, АНУРС), Институт за српски језик САНУ, Матица српска, факултети из Србије, Црне Горе и Републике Српске на којима се студира српски језик, те Српска књижевна задруга. Одбор полази од неспорне чињенице да језичку политику воде заједно држава и струка: језичко планирање врши струка у сарадњи с државом, а језичку стратегију утврђује и проводи држава у тесној сарадњи са струком. У протеклом периоду на подстицај Одбора урађен је низ капиталних дела нужних за осавремењавање језичке норме и обезбеђивање статуса српског језика који му као националном језику припада. Уз то Одбор се свакодневно бави појединачним питањима српског језика и његовог писма ћирилице. Седиште Одбора је у Институту за српски језик САНУ, али Институт нема никакве могућности за материјалну подршку Одбору.

Без обзира на то што нико не може довести у питање значај и нужност постојања овог стручног тела, наша држава није материјално подржавала рад Одбора.

Ове године навршава се двадесет година од оснивања Одбора, па ће и његове активност бити повећане. Зато Вам се обраћамо, поштовани господине министре – између осталог и знајући за Ваш став да је српски језик у средишту српског националног идентитета, с молбом да материјално подржите рад Одбора за стандардизацију српског језика. Средства би била употребљена за рад Одбора и његових комисија, плаћање путних трошкова чанова изван Београда, административно-техничке трошкове, издавање публикација за које не можемо конкурисати код министарстава. Уплатила би се на рачун Института и била строго наменски трошена и детаљно правдана. Ваша помоћ од 600.000 дин. значила би нам неизрециво велику подршку.

С поштовањем,

  
академик Иван Клајн,  
председник Одбора



ПРИМЉЕНО: 22-02-2017

Од	До	Број	Прилог	Вреда

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**  
**Председништво Одбора за стандардизацију српског језика**

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија  
e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)  
Телефон: +381 11 2180-248  
Тел/факс: +381 11 2183-175

ИНСТИТУТ ЗА  
**СРПСКИ ЈЕЗИК**  
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ  
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Бр: Сл.  
Датум: 21. 2. 2017.

Господин Младен Шарчевић,  
министар просвете, науке и технолошког развоја  
у Влади Републике Србије

**Молба за финансијску помоћ Одбору**

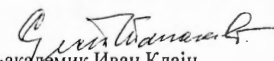
Поштовани господине министре,

Као што Вам је познато, Одбор за стандардизацију српског језика основан је 1997. године с циљем да окупља стручњаке и институције са српског говорног подручја који се баве изучавањем српског језика – ради језичког планирања које би водило адекватној језичкој политици и пракси и обезбеђивању статуса српског језика – планира и указује на приоритете његовог проучавања ради осавремењавања норме. Оснивачи Одбора су три академије наука (САНУ, ЦАНУ, АНУРС), Институт за српски језик САНУ, Матица српска, факултети из Србије, Црне Горе и Републике Српске на којима се студира српски језик, те Српска књижевна задруга. Одбор полази од неспорне чињенице да језичку политику воде заједно држава и струка: језичко планирање врши струка у сарадњи с државом, а језичку стратегију утврђује и проводи држава у тесној сарадњи са струком. У протеклом периоду на подстицај Одбора урађен је низ капиталних дела нужних за осавремењавање језичке норме и обезбеђивање статуса српског језика који му као националном језику припада. Уз то Одбор се свакодневно бави појединачним питањима српског језика и његовог писма ћирилице. Седиште Одбора је у Институту за српски језик САНУ, али Институт нема никакве могућности за материјалну подршку Одбору.

Без обзира на то што нико не може довести у питање значај и нужност постојања овог стручног тела, наша држава није материјално подржавала рад Одбора.

Ове године навршава се **двадесет година од оснивања Одбора**, па ће и његове активност бити повећане. Зато Вам се обраћамо, поштовани господине министре – између осталог и знајући за Ваш став да је српски језик у средишту српског националног идентитета, с молбом да материјално подржите рад Одбора за стандардизацију српског језика. Средства би била употребљена за рад Одбора и његових комисија, плаћање путних трошкова чанова изван Београда, административно-техничке трошкове, издавање публикација за које не можемо конкурисати код министарстава. Уплатила би се на рачун Института и била строго наменски трошена и детаљно правдана. Ваша помоћ од 600.000 дин. значила би нам неизрециво велику подршку.

С поштовањем,

  
проф. др академик Иван Клајн,  
председник Одбора

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА  
Комисија за односе с јавношћу  
и решавање неодложних питања  
Ком. бр. 7 (мали Одбор), 17. 1. 2017/1

ПРЕДСЕДНИКУ КОМИСИЈЕ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Уважена колегионице / Уважени колега,

У прилогу Вам достављамо *Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика и представника његових оснивача* с осамнаесте пленарне седнице, одржане 6. 12. 2016. године, с молбом да се Ви и челни људи Ваше установе упознате с њим.

Обавештавамо Вас да је седница протекла у веома срдочној о радној атмосфери и да је предложено више закључака и они су постали саставни део саопштења.

Очекујемо да ћете као један од оснивача Одбора и даље подржавати његов рад и у вези с тим дати своје мишљење или предлоге или критике.

Користимо прилику да Вам пожелимо много здравља, задовољства и успеха у професионалном раду током 2017. године

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК

Академик Иван Клајн

Прилози:

- Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика с осамнаесте пленарне седнице одржане 6. 12. 2016. године у САНУ, Кнез Михаилова 35, Београд
- Предлог плана рада за 2017. годину и раздобље пред нама

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ  
РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА  
ПИСАРНИЦА - 34

ПРИМЉЕНО: 06-07-2017

Српски	Српски	Број	Позлог	Вреде.



**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ  
ЈЕЗИКА**

Председништво Одбора за стандардизацију српског језика

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2183-175

Број: 222

Датум: 6. 7. 2017.

Владан Вукосављевић, министар  
Министарство културе и информисања  
Републике Србије  
Београд, Влајковићева 3

Поштовани господине министре,

Обраћамо Вам се с молбом за помоћ Одбору за стандардизацију српског језика у износу од 200.000 динара. Додељена средства биће употребљена за припрему и обележавање 20 година Одбора, стручног тела које су образовале све научне и високошколске институције у чијем домену је проучавање и неговање српског језика и осмишљавање, у сарадњи са државом, целисходне језичке политике.

Одобрена средства уплатила би се на рачун Института за српски језик САНУ, који даје логистичку подршку Одбору.

Захваљујемо Вам се на разумевању и подршци.

Директор Института  
за *Владан Милошевић*  
Др Јасна Влајин-Поповић



*Иван Клајн* Председник Одбора  
Академик Иван Клајн

РЕПУБЛИКА СРБИЈА  
ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАРИЈАТ ПРЕСРЕ, РАДНО РЕПУБЛИКЕ  
БЕОГРАД

Пријемник: 31. 10. 2017			
Орг. јед.	Град	Прилог	Вредност
01			

ИНСТИТУТ ЗА  
СРПСКИ ЈЕЗИК  
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ  
НАУКА И УМЕТНОСТИ

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**  
**Председништво Одбора за стандардизацију српског језика**

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија  
e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)  
Телефон: +381 11 2180-248  
Тел/факс: +381 11 2183-175

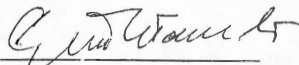
Бр: Сл.  
Датум: 26. 10. 2017.

Александар Вучић,  
председник Републике Србије

Поштовани,

Достављамо Вам Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика  
у вези с питањем језика родне равноправности.

С поштовањем,

  
проф. др Срето Танасић  
потпредседник Одбора

ИНСТИТУТ ЗА  
СРПСКИ ЈЕЗИК

СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ  
НАУКА И УМЕТНОСТИ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА  
Председништво Одбора за стандардизацију српског језика

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2183-118

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ  
РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА  
ПИСАРНИЦА - 61

ПРИМЉЕНО: 31. 10. 2017

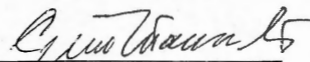
Служб. Опш.	Лист	Број	Вреда.

Министар Владан Вукосављевић  
Министарство културе и информисања  
Републике Србије

Поштовани,

Достављамо Вам Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика  
у вези с питањем језика родне равноправности.

С поштовањем,

  
проф. др Срето Танасић  
потпредседник Одбора



РЕПУБЛИКА СРБИЈА  
ВЛАДА  
БЕОГРАД

Бр. 2 NOV 2017		Српски језик	
01			

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Председништво Одбора за стандардизацију српског језика

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2183-175

ИНСТИТУТ ЗА  
СРПСКИ ЈЕЗИК  
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ  
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Бр: Сл.

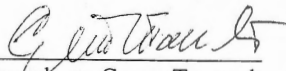
Датум: 26. 10. 2017.

Ана Брнабић,  
председник Владе Републике Србије

Поштовани,

Достављамо Вам Саопштење Одбора за стандардизацију српског језика  
у вези с питањем језика родне равноправности.

С поштовањем,

  
проф. др Срето Танасић  
потпредседник Одбора

Јована Чејовић Каран

Поштована госпођо Чејовић Каран,

Комисија за решавање хитних и неодложних питања Одбора за стандардизацију српског језика разматрала је Ваш допис од 17. јула 2017. године упућен Институту за српски језик САНУ. У вези с тим доставља Вам следеће мишљење.

Руско име Нађа у деветнаестом веку постало је популарно и у западним језицима, у облику Nadia, захваљујући преводима руских романа. Има немало Италијанки које се зову Nadia, па би се тако могло поступити и с овом девојчицом. Са Ј не би било добро, јер се то слово не користи у италијанском алфabetу, осим као архаизам у неким презименима.

У вези с Вашом напоменом да имате званичан превод Извода из Матичне књиге рођених, где је име преведено са Nadja, можда би било добро да се за италијанско подручје име Вашег детета пише у складу с горе реченим.

Биће нам драго ако смо овим допринели решењу Вашег проблема.

С поштовањем,

академик Иван Клајн, с. р.,

председник Одбора



## **СПИСИ КОМИСИЈА ОДБОРА**





### Годишњи план рада Комисије за фонологију

У 2015. години предвиђа се активнији рад Комисије за фонологију и то у два смера:

- теоријском:    наставиће се праћење главних развојних процеса у живом говору
- практичном:    а) покретањем рада на изради конкретних публикација и  
                             б) активностима на ширењу говорне културе и знања о њој

Праћење главних развојних процеса у живом говору треба да обухвати гласовни и прозодијски ниво, говорну културу и ортоепску норму, а резултираће објављивањем радова у научним часописима и узимањем учешћа на научним конференцијама и трибинама. Очекује се да сваки члан комисије узме учешће у једној научној конференцији или трибини чија тематика одговара интересовањима наше комисије, као и да у научном часопису објави један рад у овој години.

Главним послом у раду на практичним публикацијама у 2015. години сматрамо две ствари: 1) покретање рада на изради библиографије из области поменутих фонетских (у ширем смислу) дисциплина и ова активност ће директно зависити од расположивих снага у саставу Комисије. У овом смислу ће се Комисија проширити са два квалитетна млада члана, који су се на академским докторским студијама показали као изузетно способни, а запослени су на факултету као асистенти за српски језик, затим 2) рад на књизи о акцентуацији савременог српског језика (председник Комисије)

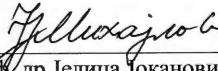
Рад на подизању свести о важности ортоепске норме и ширењу говорне културе подразумева учешће чланова комисије у раду трибина и предавања (ван редовне факултетске наставе) за посебне категорије слушалаца, као што су новинари, спикери, страни лектори и преводиоци, као и писање одговарајућих текстова у популарним језичким часописима. Сваки члан комисије ће одабрати према својим могућностима и интересовањима неке од ових активности.

Предвиђају се контакти чланова Комисије електронском поштом и телефоном, као и два сусрета у току године, али ће ово последње зависити од материјалних могућности и од, за сада потпуно нерешеног питања материјалног обезбеђења доласка у Београд — подсећамо на чињеницу да је половина чланова наше комисије ван Београда (троје из Републике Српске и из Црне Горе, један члан из Новог Сада), а уз то су ови чланови у пензији, па се питање трошкова боравка и путовања намеће као веома важно. Поставили смо га зато и на седници Одбора за стандардизацију 25. II 2015. године, али нисмо добили одговор који би најавио скоро решење. Чланови из Београда ће се, наравно, састајати и чешће од наведеног броја сусрета, а проширење комисије са два млада члана ће значајно допринети њеном динамичнијем раду.

Научна и практична интересовања у раду Комисије остају и даље: књижевни српски језик, говорни језик, фонетска и фонолошка перспектива, прозодија (акцентуација и интонација), дикција, ортоепска норма, говорна култура, иновативна настава српског језика као страног.

Овај план рада достављамо 1) електронском поштом и 2) у писменој форми.

У Београду, 15. III 2015.

  
Проф. др Јелица Јокановић Михајлов,  
председник Комисије за фонологију

**Комисија за морфологију и творбу речи**  
**ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГА ЈЕЗИКА**  
**Београд**  
**5. јануар 2016. г.**

**Чланови Комисије:**

Проф. др Живојин Станојчић,  
председник  
Проф. др Милица Радовић Тешић  
Проф. др Мирослав Николић  
Проф. др Сања Ђуровић,  
Др Марина Спасојевић, секретар

**Председник** – ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГА ЈЕЗИКА [ isj@isj.sanu.ac.rs]

БЕОГРАД  
Ваш акт: 2/2015, 14. 10. 2015.

**БЕЛЕШКА О РАДУ КОМИСИЈЕ У АКАДЕМСКОЈ 2014-2015. ГОДИНИ**

За протекли годишњи период академске 2014-2015. године може се констатовати да је Комисија (без формалних састанака), у саставу који је диктирало генерацијско време (одлазак једних чланова, долазак нових), радила по принципу међусобних консултација чланова – личним контактом, телефоном, електронском поштом. Тако су, у целини посматрано, сви чланови Комисије, уз свој рад на изучавању система српског књижевног језика уопште, били активни и у обради материје у ужем домену ове Комисије – индивидуално, сваки њен члан у оквирима свога професионалног рада (обележеног универзитетским/научним звањима која имају) у универзитетским институцијама, одн. у научним институтима. Исто се односи и на учешће чланова Комисије на домаћим и међународним научним конференцијама (Филолошки факултет у Београду, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, САНУ у Београду), на којима су – по позиву тих институција – излагали своје реферате.

Отуда уз горњи свој нужно уопштени извештај о своме раду у академској 2014-2015. години Комисија Одбору упућује и следеће

**РЕФЕРЕНЦЕ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ У ДОМЕНУ МОРФОЛОГИЈЕ И ТВОРБЕ РЕЧИ:**

**Живојин Станојчић:**

*Граматика српскога језика* (са Љ. Поповићем). 15. издање – Завод за уџбенике, Београд, 2014, стр. 1-415.

*Морфонолошка структура неких именица у творби модела са суфиксом -киња*. – Наш језик, књ. XLIV/ 3-4, Београд, 2014, стр. 17-23.

*Прилог дескриптивно-нормативној граматичи – класификација неких суфикса*

(суфикси -иња и -киња: структурни ~ детерминативни). – Српски језик, XIX, Београд, 2014, стр. 555-560.

*О творби глагола у српском језику – са посебним освртом на семантику и творбена средства означавања глаголског вида.* У: Путевима српског језика, књижевности и културе, 1, МСЦ–Филолошки факултет, Београд, 2015, стр. 103-115.

*Примери морфосинтаксическе стабилности сербског литературног језика.* – у: Путима сербског језика, литературе и културе, Том I, Филологически факултет Белградског универзитета, Белград, 2015, стр. 115-129.

*К вопросу о словообразовании глаголов в сербском языке – с обзором семантики и словообразовательных средств выражения вида глаголов.* – у: Путима сербског језика, литературе и културе, Том I, Филологически факултет Белградског универзитета, Белград, 2015, стр. 161-180.

#### **Милица Радовић Тешћ:**

*Речник српскохрватског књижевног и народног језика, САНУ – лексикографски коауторски рад: редакција Р.САНУ (19. књ.) /секције П-38 (повласница–Пововић) / секција П-49 (подметач – подмита)*

„Утицај дијахроног и синхроног аспекта на статус појединих значења вишезначних лексема у савременом речнику“, *Вишезначност у језику*, Зборник радова са VII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (25-26. X 2013), Крагујевац, 2014, с. 15–21.

„Паремија у дескриптивним речницима српског (српскохрватског) језика“, *Славјанска фразеологија и паремиографија. Die slawische Phraseographie und Parömiographie*, изд. Ernst Moritz Art Universität Greifswald, Philosophische Fakultät и Санкт-Петербуршки државни универзитет, Филологически факултет, Greifswald– Санкт Петербург, 2014, с. 48–56.

„Распоређивање значења речи у српској лексикографији“, *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси* (колективна монографија), ур. Рајна Драгићевић, изд. Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд 2014, 141–153.

*Лексикон образовних термина*, изд. Учитељски факултет, Београд, 2014, одреднице: *Језик, Српски језик, Граматика, Лингвистика, Говор, Фразеологија, Речник.*

#### **Мирослав Николић:**

*Утврђивање одреднице у српској дескриптивној лексикографији.* – У: *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*, ур. Рајна Драгићевић, Филолошки факултет, Београд, 2014, 61–68.

#### **Сања Ђуровић**

2015: Сања Ђуровић, *Укрпћање глаголских врста*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 365 страна. ISBN 978-86-85991-76-9

2014: Сања Ђуровић и Марина Спасојевић, „Још један поглед на видске парњаке у српском језику“, у: *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* [гл. и одговорни уредник Јасмина Грковић Мејдор], LVII/1, 183–197, Нови Сад: Матица српска, 2014. УДК 811.163.41'367.625 ISSN 0352-5724 COBISS.SR-ID 9630978

2014: Сања Ђуровић, „Глаголски прилог садашњи као глагол и као придев у *Травничкој хронизи* Иве Андрића“ у: *Липар*, Часопис за књижевност, језик, уметност и културу,

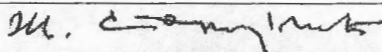


- [одговорни уредник Часлав Николић], година XV / број 55, 95–104, Крагујевац: Универзитет у Крагујевцу, 2014. УДК 811.163.41'367.625 ISSN 1450-8338 = Липар (Крагујевац) COBISS.SR.ID 151188999
- 2014: Сања Ђуровић, „Облици аориста неких глагола на -гнути“, у: **Зборник радова са научног скупа: Наука и глобализација**, 17 – 19 мај 2013., Универзитет у Источно Сарајеву, Филозофски факултет, Пале, 2014., 347–353. DOI 10.7251/NSFF.1408347DJ ISBN 978-99938-47-58-8 COBISS.BH-ID 4271640
- 2015: Сања Ђуровић, „Неправилни глаголи у српском језику“, у: **Српски језик XX**, Студије српске и словенске, серија I, година XX, [главни уредник Радоје Симић], Београд: Филолошки факултет, Никшић: Филозофски факултет, Источно Сарајево: Филозофски факултет, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, Бањалука: Филолошки факултет, Нови Сад: Филозофски факултет, Ниш: Филозофски факултет, 689–696, 2015, Београд. УДК 811.163.41'367.625 ISSN 0354-9259 = Српски језик COBISS.SR-ID 140692487
- 2015: Сања Ђуровић, О глаголу у Вуковој *Писменици* и данас, у: **Зборник радова са 44. Међународног научног састанка слависта у Вукове дане**, (11.–14. 9.2014.), књ. 44/1, Први светски рат и периодизација развоја српског књижевног језика; Два века од Вукове *Писменице* српског језика, Београд: Међународни славистички центар, Филолошки факултет, 413–421. УДК 811.163.41'367.625 811.163.41'366 ISBN 978-86-6153-291-7
- 2015: Сања Ђуровић, Морфолошка анализа глагола *знати* у српском језику, у: **Зборник радова са 9. Међународног научног скупа: Српски језик, књижевност, уметност одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу** (24. и 25. 10. 2014.), књ. 1, Српски језик – од Вука до данас, [одговорни уредник Милош Ковачевић], Крагујевац, 2015, 91–102. УДК 811.163.41'373.611 811.163.41'367.625 ISBN 978-86-85991-79-0 (брош.)

### Марина Спасојевић

- Још један поглед на видске парњаке у српском језику* (са С. Ђуровић). – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, LVII/1, Нови Сад, 2014, 183–197.
- Двовидски глаголи са основама страног порекла и префиксација у српском језику*. – Научни састанак слависта у Вукове дане, 43/1, Београд, 2014, 235–245.
- Представљање информација о глаголском аспекту у дескриптивним реченицама српскога језика*. – Лексикологијата и лексикографијата – мостови међу јазичите, Међународен научен собир „Денови на Благоја Корубин“, Скопје, 28 февруари – 2 март 2014. године, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје, 2015, 185–195.

Председник Комисије:



Проф. др Живојин Станојчић

Комисија за синтаксу

Одбора за стандардизацију српског језика

15. март 2015. године

## ПЛАН РАДА ЗА 2015. ГОДИНУ

У 2015. години очекује се објављивање Библиографије српске сложене реченице, која је већ дуже време у изради. У плану је и објављивање ијекавског издања *Нормативне граматике* академика Предрага Пипера и Ивана Клајна. Такође, израда *Синтаксе сложене реченице* улази у завршну фазу, и поводом тога 29. априла ове године биће организован научни скуп у Матици српској, у Новом Саду. Др Срето Танасић ће у 2015. години објавити студију под називом *Српски језик после II светског рата*.

Последња одлука Комисије, коју је написао др Миливој Алановић, биће објављена у часопису Наш језик и постављена на страницу Института за српски језик САНУ, као и одлука о Нормативној граматичкој коју је једним делом израдила Комисија за синтаксу. Председник комисије др Миливој Алановић предложио је да се припреме одлуке које се тичу нестандартне употребе везника *без да* уместо стандардног *а да не*, као и облика *обзиром да* према стандардној форми *с обзиром на то да*. За прву одлуку се јавио др Миливој Алановић, док ће другу одлуку припремити др Марина Николић.

Поново је било речи о интернетској страници Института. У изради је нов сајт и на њему ће се, као и до сада, објављивати одлуке Одбора за стандардизацију. У плану је да сајт Института буде интерактиван, који би, поред информисања о раду Одбора и његових комисија, корисницима омогућио да појединим комисијама Одбора, односно њиховим члановима, постављају питања која се тичу проблема стандарднојезичке норме.

Председник Миливој Алановић изнео је идеју о изради речника валентности. Узимајући у обзир време и број учесника потребних за његову израду, М. Алановић је изнео предлог да се у међувремену ради на нормативним препорукама које се тичу глаголске и именичке валентности. С тим у вези, Марина Николић је понудила се да уради предлог нормативних одлука употребе неколико фреквентних глагола чије се допуне употребљавају у погрешном падежу. Први корак у изради речника валентности



јесте приређивање тзв. *Малог речника/лексикона глаголске валенције* у ком би се изложила валентност најучесталијих глагола, утврдила методологија и теоријски принципи израде већег речника. Мали речник би могао да садржи око 500 глагола. Инвентар глагола и принципи израде речника били би припремљени до краја године, док бу се друга фаза рада на речнику реализовала у 2016. и 2017. години.

Марина Николић је предложила Комисији да подржи израду приручника групе аутора, оснивача сајта *Језикофил* (Светлана Слијепчевић, Слободан Новокмет и Марина Николић). Приручник би био научнопопуларног карактера, намењен шиροј а не само лингвистичкој јавности, а у њему би се, кроз краће прилоге, давале разноврсне језичке препоруке и правила које се тичу не само синтаксе већ и свих осталих језичких нивоа – од правописа, морфологије, преко фразеологије и лексикологије, па све до синтаксе и стилистике. Сви прилози су поткрепљени одговарајућим примерима из референтних речника и граматика, и у складу су са важећом правописном и граматичком нормом српскога језика. Специфичност овог приручника јесте у избору актуелних, досад углавном необрађених тема, о којима се промишља на занимљив, необичан, али научно прихватљив начин, језиком који је популаран и разумљив. Основ за израду оваквог приручника јесу чланци са сајта *Језикофил*, који би за ту намену били проширени и обогаћени већим бројем адекватних примера. Председник Комисије подржао је ову иницијативу.



Седница Комисије за синтаксу Одбора за стандардизацију српског језика  
Одржана 24. 3. 2017. у Институту за српски језик САНУ

## ЗАПИСНИК

Присутни: др Миливој Алановић (председник), др Марина Николић (секретар), др Срето Танасић, др Љубомир Поповић, др Душка Кликовац, др Јасмина Московљевић

Одсутни: академик Предраг Пипер, академик Милорад Радовановић, др Ивана Антонић, др Владислава Ружић, др Стана Ристић.

## ДНЕВНИ РЕД:

1. Информисање чланова о протеклим активностима Комисије.
2. Оставка др Слободана Павловића на место члана Комисије за синтаксу.
3. Планови за наредни период.
4. Разно.

### 1. Информисање чланова о протеклим активностима Одбора за стандардизацију српског језика.

Председник Комисије др Миливој Алановић известио је чланове да је у предвиђеном року извештај о раду Комисије за 2016. прослеђен Одбору на верификовање.

### 2. Оставка др Слободана Павловића на место члана Комисије за синтаксу.

Др Слободан Павловић известио је секретара Комисије о својој оставци на место члана Комисије. Своју оставку образложио је тиме да се он, иако синтаксичар, пре свега, бави историјом језика, те да нормативна питања не спадају у делокруг његовог рада. На предлог др Срете Танасића Комисија се сагласила да др Слободан Павловић буде упитан да ли, упркос наведим разлозима, жели да остане члан Комисије, јер Комисија нема ограничен број чланова, те да би савети из угла историјске синтаксе могли допринети у одлучивању о неким нормативним питањима.

### 3. Планови за наредни период

Одбор за стандардизацију српског језика ове године прославља 20 година свог постојања. У априлу ће бити одржана седница Одбора на којој би се усвојили извештаји комисија за 2016. годину и испланирала јубиларна седница предвиђена за децембар 2017. године.

Предлози за будући рад Комисије за синтаксу:

- Др Љубомир Поповић предложио је да Комисија направи један приручник (материјал) којим би се помогло ученицима основне школе у нормативно прихватљивој употреби падежа српског језика.
- Др Марина Николић предложила је да у дужем наредном периоду допуни свој приручник *Сводни регистар питања из српске говорне културе* из 2010. године, будући да је у међувремену објављено више језичких приручника.
- Др Миливој Алановић објаснио је да је за израду *Малог валенцијског речника* урађен почетни регистар, а да ће се рад на томе наставити.

### 4. Разно

Др Душка Кликовац предложила је проширивање и подмлађивање чланства Комисије и с тим у вези предложила је др Балшу Стипчевића, доцента на Филолошком факултету БУ за члана, будући да је он докторирао на синтакси падежа. Присутни чланови Комисије сложили су се да се о проширењу разговара на наредним седницама Комисије.

Седница је завршена у 15.00 часова.

за Миливоја Алановића  
Миливој

Записник водила:  
Марина Николић

## ИЗВЕШТАЈ

### Комисије за лексикографију и лексикологију Одбора за стандардизацију српског језика о раду у 2016. години

Комисија за лексикографију и лексикологију није држала састанке у 2016. години, али су њени чланови били врло активни на пољима који се тичу задатака Комисије.

Ђена три члана (В. Јовановић, М. Спасојевић и Р. Стијовић) активно су учествовала у раду *Комисије за стандарде* Института за стандардизацију Србије. Друга три члана (С. Ристић, Н. Ивановић и И. Лазић Коњик) приредила су зборник радова *Лексикологија и лексикографија у светлу савремених приступа*. Већина чланова учествовала је у акцији Министарства за културу и листа Политика под насловом *Сачувајмо српски језик*, односно *Негујмо српски језик* пишући текстове који се тичу свременог српског књижевног језика и његове норме, од којих су неки објављени у књизи *Речи под лупом – зборник радова о лексици српског језика*, коју је уредила Рајна Драгићевић, такође члан ове комисије. Владан Јовановић је објавио монографију *Српска војна лексика и терминологија*.

Већина чланова је објављивала радове и у *Језику данас*, часопису који се бави проблемима језичког стандарда, а у чијој су редакцији два члана Комисије (Р. Стијовић и Р. Драгићевић). У њему су изнети и неки предлози који би могли бити предмет разговора на некој од Одборових комисија – да се име амбасадора Француске François-Xavier Deniau изговара као Франсоа *Ксавије* Денио, а не као Гзавије, како се среће у пракси.

В. Јовановић је активно учествовао у организацији *Међународног научног симпозијума Словенска терминологија данас*, у коме је, као и велики број других чланова Комисије имао и реферат.

У складу са предлогом проф. Даринке Гортан-Премк, усвојеним на седници марта 2015, активно се радило на допунама *Упутстава за израду Речника САНУ*, интерног документа који прописује правила израде овог речника према разним аспектима: фонолошким, морфолошким, семантичким, стилско-нормативним и др. Ево неких предлога и одлука.

На састанку ауторског колектива Речника, чијих су осам чланова и чланови Комисије, разговарано је о проблему идентификације и начину обраде партиципских образовања на *-ћи* и *-вши*. Реч је о примерима који су се нашли у речничкој грађи, посебно примерима партиципа са рефлексивном морфемом *-се* која недвосмислено упућује на партиципску природу датих облика. Полазећи од чињенице да су партиципска образовања и данас жива у српском језику, а нарочито у православном богословском функционалном стилу (уп. пр. *Светосавље је још један од светодуховских плодова светого Предања пројавившег се унутар српског хришћанског народа* (Давид Перовић)), Све што постоји и живи као да је журило да исповеди своју немоћ пред мртвим телом висећим на Крсту (Николај Велимировић)), на састанку је одлучено да се партиципи уносе у Речник и идентификују као такви, упркос томе што стандардна књижевнोजезичка регулатива не познаје ову категорију.

Договорено је да се трпни придеви, у зависности од своје позиције и функције, обрађују не само под глаголском одредницом већ и као посебна одредница, као придев.

Постоје сугестије наших рецензената (М. Дешића, Д. Гортан Премк и М. Тепића) да се сложеничка образовања типа *пољопривреда* акцентују у складу са праксом – са силазним акцентом на другом делу сложеннице.

На пројекту се интензивно ради на дигитализацији лексичке грађе за Речник, што је потпомогнуто и средствима Министарства културе. Ради се и на изради дигиталног издања Речника САНУ, што ће бити одлична основа за израду бројних других речника и допринети убрзању рада на овом Речнику. Дигитализовани Речник и грађа за њега добра су основа за израду корпуса српског ијекавског изговора, што је један од задатака који је пред себе поставио Одбор за стандардизацију српског језика на својој 18. седници.

У Београду,  
25. јун 2017.

Председник Комисије  
за лексикографију и лексикологију

Рада Стијовић



1. Синтаксички – као илустарација употребе глаголске лексеме не може се наћи трпни глаголски придев употребљен у службама својственим придевима: атрибутој, апозитивној, актуелног квалификатива или именског предикатива.
2. Морфолошки – у таквим функцијама трпни придев, као и прави придев има облик падежа који захтева именички појам који ближе одређује, а глаголи не познају категорију падежа, а поред тога срећу се и друге категорије својствене придевима: придевски вид и компарација.
3. Трпни глаголски придев као члан конјугационог система имају само прелазни глаголи, а никако непрелазни и повратни, већ се код њих среће придев настао по моделу трпног придева, те се примери попут *заљубљен*, *намриштен*, *намргођен човек* и сл. не смеју налазити у оквиру лексикографског чланка глагола *заљубити се*, *намриштити се*, *намргодити се*.
4. Често није могуће утврдити да ли је неки трпни придев од прелазне форме (активни, трансформативни и сл. глаголи) или је настао по моделу трпног придева од рефлексивне форме (медијални глаголи): У кући је *покварени радио* и сл. *Дете је покварило радио* 'учинити да престане да ради': Радио се покварио изненада 'престати са радом'.
5. Практични разлози: уједначавање лексикографске праксе: и радни глаголи придеви у придевској служби издвајају се као посебне одреднице и када се семантички подударају потпуно са глаголом и дефинишу се, најпре, функционално-типском дефиницијом, па се после тога наводе семантичке реализације које се не подударају са семантичким реализацијама глаголске лексеме, тј. лексикализоване релације. Уосталом, издвајају се у придевској употреби и глаголски прилози садашњи и прошли (који у тој функцији обавезно добијају и морфолошку категорију рода): *бивши муж*, *светлећа реклама* и сл. Дискусија је била и у вези са глаголским именицама, јер И. Клајн сматра да је из семантичких разлога неоправдано издвајати их, али тиме би се умногоме изменио инвентар морфолошких категорија глагола, јер бисмо заиста у граматикама морали да кажемо да наш глагол има и падеже.

О проблему обраде партиципа.

На састанку Ауторског колектива Речника САНУ октобра 2016. године разговарано је о проблему идентификације и начину обраде партиципских образовања на -ћи и -виши у

речнику. Реч је о примерима који су се нашли у речничкој грађи, посебно примерима партиципа са рефлексивном морфемом *-се* која недвосмислено упућује на партиципску природу датих облика. Навешћемо само пар примера из наше грађе: Неки од они(х) људи ... од који(х) су коњи узети ... ишли су и на самовољство то жалили се самоме Омер-паши, па су добили обични турски подсмјевајући се одговор: „Шта ће вам коњи, кад су потребни царској војсци?“ (Влај. 4, 178), Он се највише бавио у Цермницу ... па ту принесавши се к њедној потаишој се мини, која тада пукне, пострада од нѣ (Сар, 7, 107). Полазећи од чињенице да су партиципска образовања и данас жива у српском језику, а нарочито у православном богословском функционалном стилу (уп. пр. *Светосавље је још један од светодуховских плодова светога Предања пројавившег се унутар српског хришћанског народа* (Давид Перовић), Све што постоји и живи као да је журило да исповеди своју немоћ пред мртвим телом висећим на Крсту (Николај Велимировић)), на састанку је одлучено да се партиципи уносе у речник и идентификују као такви, упркос томе што стандардна књижевнојезичка регулатива не познаје ову категорију.

Што се пак тиче Вашег питања о томе како обележити 20 година рада Одбора за стандардизацију, ту Вам, нажалост, не могу помоћи. Ја сам тек мало времена његов члан, те не знам тачно које све заслуге њему припадају. Нажалост, могу да констатујем да су се за то време одиграли крупни догађаји на штету српског језика, као што су цепање српског језичког ткива, прихватање назива босански језик у највишим правним актима наше државе, потискивање ћириличног писма (примера ради, најновији Правилник о стицању научних звања објављен је на латиници и то од стране министарства државе чији устав то номинално не дозвољава).

ПРЕДЛОГ ПЛАНА РАДА КОМИСИЈЕ ЗА ПРАЋЕЊЕ И ПРОУЧАВАЊЕ  
ПРАВОПИСНЕ ПРОБЛЕМАТИКЕ  
У 2015. ГОДИНИ

1. Усаглашеност измењеног и допуњеног *Правописа српскога језика* Матице српске (екавско и ијекавско издање) из 2010 и 2014. године са *Нормативном граматицом српског језика* (2013. и 2014. године).
2. Усаглашавање постојећег упрошћеног букварског писма из Правописа српскога језика са предлогом радне групе из 2004. године на основу иницијативе Војвођанских учитеља у 2014. години
3. Правопис и допринос унапређивању језичке културе – реаговање на непоштовање правописне норме
4. Подношење извештаја о праћењу примене Правописа српскога језика (2010), у пракси у складу с тачком 5 Предлога за рад у раздобљу које је пред нама на основу договора са пленарне седнице Одбора за стандардизацију српског језика из 2011. године – прилог урађен у 2014. г. (Ј. Вуксановић) – мишљења, ставови и препоруке
5. Индивидуални прилози чланова Комисије за унапређивање и усавршавање правописне норме
6. Питања употребе Правописа српскога језика у школи и на факултетима
7. Рад на сакупљању грађе за правописну библиографију
8. Сардања с другим комисијама при решавању сродних питања и са Ком. бр. 7 или „Малим Одбором”
9. Индивидуалана интересовања, учешће на научним скуповима, рад на пројектима, објављивање научних и стручних радова и књига, појединачни библиографски прилози о раду и активностима у 2015. години
10. Писање имена и презимена латиничким словима у тексту на страном језику у домаћим публикацијама и тексту резимеа на страним језицима – нацрт текста одлуке сачињен у 2014. години (Ј. Вуксановић) – разматрање и препоруке

У Београду, 26. 2. 2015.

СЕКРЕТАР КОМИСИЈЕ  
*др Јован Вуксановић*  
Мр Јован Вуксановић



**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ  
ЈЕЗИКА**

Председништво Одбора за стандардизацију српског језика  
Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија

e-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)

Телефон: +381 11 2180-248

Тел/факс: +381 11 2183-175

Број: Сл.

Датум: 12. 10. 2016.

проф. др Мато Пижурица

проф. др Вељко Брборић

Поштоване колеге,

Обавештавамо вас да је у складу са закључком са деветнаесте седнице Одбора за стандардизацију српског језика (26. јуна 2017) Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, на састанку од 4. јула 2017, једногласно изабрала проф. др Вељка Брборића с Филолошког факултета у Београду за потпредседника Комисије за праћење и проучавање правописне проблематике (Комисија бр. 5).

С поштовањем,

Секретар Одбора

Мр Јован Вуксановић

председник Одбора

академик Иван Клајн

Поштовани,

У складу с договореним на недовоно одржаној осамнаестој пленарној седници Одбора за стандардизацију српског језика, достављамо Вам два текста да о њима дате мишљење.

Унапред захваљујемо на корисним предлозима, али и на критици и отклањању евентуалних пропуста и грешака. То можете учинити преко е-поште Института за српски језик САНУ, у року од три дана од добијања прилога.

С поштовањем,

У Београду, 15. 12. 2016. г.

СЕКРЕТАР

Мр Јован Вуксановић

*Јован Вуксановић*

Београд 17.3.2017, i

Поштовани колега Милое,  
Данас сам био у Институту за српски  
језик и заједно с Срећом да ми  
из рачунара уочим неке грешке које су  
наводно достављени е-поштом.  
Срећо сам можда саопштио да смо  
разговорали преко телефона, и он се  
како да је поклоњено томе да нећемо  
решијати за експерименталне пројекте  
поштом. За сада је јасно да и у осталим  
чињеницама и преко званичних средстава  
будући Београд / изабран е-поштом /  
Финансијски) док се не објави материјал  
средства за јуније пројекте и одржавање  
једних који су ван Београда.  
Поздрав.

Јован



Комисија за историју  
језичког стандарда

Одбору за стандардизацију  
српског језика  
Београд

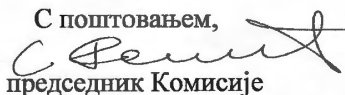
*Предмет:* Извештај о раду  
Комисије у 2015. години.

Током 2015. Комисија за историју језичког стандарда је, после извесне паузе, обновила свој рад: изабрала је новог председника (проф. др Слободан Реметић), подпредседника (проф. др Александар Милановић) и секретара (мр Ана Ранђеловић); подмладила је свој састав и одредила задатке и циљеве за наредни период.

Важно је истаћи да је као најважнији пројекат у наредном периоду издвојена израда библиографија радова из историје српског књижевног језика, што је посао који је био започет под руководством академика Александра Младеновића, али је у међувремену био привремено обустављен. На библиографији радова везаних за старословенски и српкословенски период наставио је да ради доц. др Виктор Савић, док је библиографију радова о рускословенском, славеносрпском, доситејевском и вуковском језику продужио да израђује проф. др Александар Милановић, сада у сарадњи са мр Аном Ранђеловић.

Покренута је и иницијатива за израду библиографије публицистичких текстова из XIX века који се у свом садржају делом осврћу и на лингвистичка питања (српска језичка ситуација, језичка политика и сл.). На овом пројекту били би ангажовани и студенти са Филолошког факултета у Београду.

Чланови Комисије (проф. др Александар Милановић, доц. др Исидора Бјелаковић и доц. др Виктор Савић) дали су и пуни допринос изради два значајна историјска речника у Матици српској (*Историјског речника српског народног језика* и *Речника славеносрпског језика*), а у оквиру докторске дисертације Ане Ранђеловић ради се на још једном значајном, давно предвиђеном пројекту – *Речнику лингвистичких термина у XIX веку*.

С поштовањем,  
  
председник Комисије

проф. др Слободан Реметић, редовин члан АНУРС

У Београду, на Савиндан 2016. године

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ  
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и решавање  
неодложних питања (Ком. бр. 7)

Датум: 15. 3. 2015.

ПЛАН РАДА КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ  
ПИТАЊА (КОМ. БР. 7 ИЛИ МАЛОГ ОДБОРА)  
У 2015. ГОДИНИ

*Предлог*

1. Покретање иницијативе и координација око доношења годишњих планова рада комисија Одбора; одржавања састанака, припрема одлука; ажурирања спискова чланова комисија и пријема нових чланова

**Март –април 2015**

2. Сарадња с државним органима и ресорним министарствима – писмено обраћање ради поновног покретања иницијатива за доношење Закона о језику и матичном писму у складу с Уставом Републике Србије и обезбеђивање минималних материјалних средстава за рад Одбора за стандардизацију српског језика и доношења Стратегије вођења језичке политике у Републици Србији

**Фебруар–март 2015.**

3. Покретање иницијативе и достављање комисијама предлога за нове одлуке и давање мишљења комисија о урађеном нацрту текста одлуке.

**Фебруар–децембар 2015**

4. Разматрање мишљења поводом нацрта текста одлука и доношење нових одлука у Ком. бр. 7
5. Извештавање јавности и писање саопштења за осниваче и реаговање због напада на књигу *Историја дубровачке књижевности* др Злате Бојовић и других сличних повода

**Март–децембар 2015**

**Хитно и по потреби**

6. Разматрање измена и допуна оснивачких аката на основу иницијатива са пленарне скупштине од 25. 2. 2015. године

**Јун–август 2015**

7. Тромесечно извештавање о активностима комисија између пленарне седнице и краја календарске године и осврта на планове рада комисија, одржавања састанака, пријем нових чланова, израда нацрта текста нових одлука, другим иницијативама и појединачним интересовањима чланова комисија

**Март–април–мај 2015**

**Јун–август–септембар 2015**

**Октобар– новембар–децембар 2015**

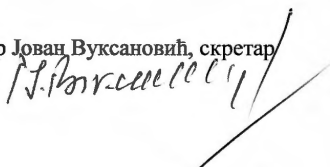
**Јануар 2016**

8. Припремање Извештаја о раду Одбора у 2015. години, припрема пленарне седнице и Списа Одбора (св. XII, XIII и XIV)

**Децембар 2015**

**Јануар–фебруар 2016**

Предлог саставио мр Јован Вуксановић, секретар



### БЕЛЕШКА

са састанка Комисије бр. 7 одржане 16. 6. 2015. године  
у Институту за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36

Комисија бр. 7 одржала је у уторак 16. јуна 2015. године свој други састанак у Институту за српски језик САНУ. Седницу су заказали и припремили проф. др Срето Танасић, директор Института, и мр Јован Вуксановић, секретар Одбора и Комисије бр. 7. На састанку су били присутни чланови Комисије: академици Иван Клајн, председник Одбора за стандардизацију српског језика и Комисије бр. 7, Предраг Пипер и Слободан Реметић, проф. др Милорад Дешић и проф. др Милош Ковачевић, др Срето Танасић, потпредседник Одбора, и мр Јован Вуксановић, секретар. Због здравствених разлога, оправдано је био одсутан проф. др Мато Пижурица, који је упознат са дневним редом и разлозима за заказивање састанка. За овај састанак припремљен је следећи

### ДНЕВНИ РЕД:

1. Активности Комисије од шеснаесте и седамнаесте пленарне седнице Одбора за стандардизацију српског језика одржане 25. фебруара 2015. године;
2. Мишљење Комисије за лексикографију и лексикологију (Ком. бр. 4) поводом полемике која се води о називу *Споменика београдском читачу или читаоцу*;
3. Актуелна језичка питања и њихово решавање у складу с овлашћењима Ком. бр. 7;
4. Разно.

1. У уводном делу било је речи о активностима од одржане пленарне седнице Одбора за стандардизацију српског језика и обавезама Комисије које су констатоване у Извештају о раду за протекле две календарске године и записнику са шеснаесте и седамнаесте седнице који је достављен члановима Одбора (кратак осврт Ј. Вуксановића, секретара Одбора, који је о тим активностима сачинио краћи извештај, као прилог овој белешци). У коментарима и дискусији (Пипер, Дешић, Танасић, Реметић) било је речи о неколико занимљивих ствари. Требало би издати дела М. Решетара јер је то вишеструко значајно за већи број научних дисциплина (С. Реметић). Потребно је изјаснити се у Комисији за праћење и истраживање правописне проблематике (Ком. бр. 5) поводом изласка и штампе *Правописа српског језика за школе* М. Дешића. Састанак Комисије бр. 5 могао би се одржати и у Матици српској у Н. Саду, о томе се треба договорити са Матом Пижурицом, председником Комисије. М. Ковачевић указује на многе контрадикторности Правописа српског језика Матице српске (рецимо правило о употреби запете у реченицама у инверзији где су нарушени критеријуми граматичке интерпункције, као и писање неких речи (одвојено и састављено, посебно), па стога сматра да треба тражити мишљење од Министарства просвете за употребу измењеног и допуњеног издања Матичног правописа



(2010). Поводом негирања нормe српског језика, као и изношења у дневној штампи негативних ставова нишких професора, посебно Бобана Арсенијевића, о књижевном језику као да им је он наметнут, П. Пипер сматра да би требало решавати проблем по проблем и да се то не односи само на струку већ и на политику. Границе између њих тичу се и компетенција, па стога Одбор не замењује државу јер ми немамо надзор већ у планирању језика дајемо само мишљења, препоруке, савете и сл. У Правопису има ствари које су могле боље да се реше, али приликом примедба морамо водити рачуна и о томе да се не наруши углед издавача, што не занчи да се не може започети рад и на побољшању измењеног и допуњеног издања – упозорава академик П. Пипер. У 2010, 2011. и 2012. години није одржана ниједна седница Комисије бр. 5 – а нису се састајали ни чланови уређивачког одбора измењеног и допуњеног издања Парвописа из 2010. године, иако је договор о томе био другачији – рекао је М. Дешић. У дискусији је истакнуто и то да отпори постоје када је реч и о другим језичким областима и ставовима као што је и став о босанском језику. Све што је повезано са српским језиком, рецимо у Вуковој задужбини и Српској књижевној задрузи а подстиче да свој језик треба да негујемо прихватљиво је, али о томе треба известити Одбор за стандардизацију српског језика. П. Пипер коригује Ј. Вуксановића у томе да научни скуп планиран за 27. март 2015. није отказан већ је одложен за јесен.

У комисијама које нису дуго активне и чији су председници и секретари изјавили да не желе више да раде у Одбору, али о томе нису поднели и писмене захтеве, потребно је извршити избор нових секретара и председника. У вези с тим предложено је да С. Реметић за два-три дана у контакту с Д. Петровићем, председником Ком. бр 8, покуша да пронађе најбоље решење за настали проблем и о томе известити секретара Ком. 7 и Одбора. Уколико до повољног решења не дође, Ј. Вуксановић треба да што пре сазове састанак чланова Ком. бр. 8.

2. Пошто није стигло писмено мишљење Комисије бр. 4, нити је реализована преузета обавеза (Р. Стијовић, председника Ком. бр. 4) да се за овај састанак достави нацрт текста одлуке поводом вођене полемике о *београдском читачу* и/или *београдском читаоцу*, договорено је да секретар Одбора ступи у контакт са проф. др Рајном Драгићевић како би она, као независно стручно лице а не члан Комисије бр. 4, урадила стручно мишљење, за доношење текста одлуке у Ком. бр. 7 (или Малом одбору). Због хитности достављања одговора покретачима културне акције за израду скулптуре под наведним називом „Београдски читач”, рок за достављање мишљења на адресу Института за српски језик САНУ био је до краја предстојећег викенда.

3. У вези с актуелним језичким питањима и потребама хитног реаговања у решавању неодложних обавеза Одбора за стандардизацију српског језика, закључено је:

- у договору са М. Пижурицом организовати да се чланови правописне комисије хитно састану (задужен Ј. Вуксановић, секретар Комисије);

- о значају и потреби нормe у српском језику, текст нацрта одлуке треба да припреме П. Пипер и М. Ковачевић (за ту сврху потребно је обезбедити материјал који је достављен министру просвете Томиславу Јовановићу поводом босанског језика у Рашкој област и његов одговор директору Института за српски језик САНУ);

- обавеза је Малог одбора да реагује поводом *босанског језика* и захтева за увођење судских тумача за босански језик о чему су извештавали штампани и електронски медији;

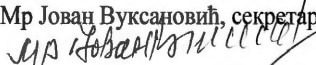
- обавеза је Малог одбора да реагује поводом напада на књигу Злате Бојовић *Историја дубровачке књижевности*, после мишљења Комисије за историју језичког стандарда (Ком. бр. 6);

• треба припремити текст нацрта одлуке о односу књижевног језика и дијалеката (задужен М. Ковачевић).

4. Под Разно С. Танасић је упознао чланове Комисије са дописом удружења „Ћирилица” од 2. јуна 2015 (поштански жиг од 5. 6. 2015) с потписима Драгољуба Збилића, председника Скупштине „Ћирилица”, и чланова тог удружења, мр Ђорђа Ј. Јањатовића и мр Бошка Брзића. У допису, с прилозима (2), реч је о *Препоруци* Заштитника грађана која је упућена Министарству за људска и мањинска права, државну управу и самоуправу, којом се том министарству обезбеђује „делотворно вршење надзора над Законом о службеној употреби језика и писама, будући да у њему нису прописане казнене одредбе ако орган, односно организација која врши јавна овлашћења не примењује и не спроводи службену употребу језика и писма у складу са тим законом”. Речено је укратко попраћено коментаром да такво решење треба подржати јер је надзор над применом постојећег закона у надлежности више министарстава, која не располажу потребним капацитетима за остваривање те надлежности. На данашњем састанку речено је да Одбор за стандардизацију нема такво овлашћење и не може заменити државу у њеној надлежности. Такође, треба подржати настојања удружења „Ћирилица” да, у складу с одредбом Устава Републике Србије (тач. 10), треба што пре усвојити Закон о језику и писму (писмима), јер постојећи закон не прописује казнене мере за његово неспровођење.

М. Ковачевић је саопштио да је уместо проф. др Живојина Станојчића у име Универзитета у Крагујевцу за члана Одбора за стандардизацију именована Сања Ђуровић. О томе на адресу Института за српски језик САНУ није стигао допис.

Ј. Вуксановић је рекао да ће члановима Комисије бити достављена Белешка са овог састанка, као и предлози *Плана рада у 2015. години*, према избору приоритета, оријентационој динамици и потреби да се решавају неодложна питања и информише јавност. Такође, урађен је радна верзија писма које би требало, као поновно достављање, послати на назначене адресе државних органа и министарстава у вези са хитним доношењем Закона о језику и писму (писмима), у складу с Уставом Републике Србије. Чланови Комисије о томе треба да дају своје мишљење, предлоге и примедбе.

БЕЛЕШКУ САЧИНИО  
Мр Јован Вуксановић, секретар  




## ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

н/р проф. др Стери Танасићу, потпреседнику Одбора

Поштовани колега Танасићу,

После разговора које смо имали, као и сазнања да је проф. др Драгољуб Петровић замолио Одбор да га ослободи чланства у **Комисији за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима** изражавам спремност да преузмем руковођење том комисијом.

За почетак бих у ту Комисију укључио три професора Катедре за српски језик и то: проф. др Рајну Драгићевић, проф. др Јелену Јовановић Симић и проф. др Александра Милановића. За секретара комисије бисмо именовали др Слободана Новокмета, сарадника у Институту за српски језик. Све досадашње чланове Комисије бисмо питали да ли желе наставити чланство у Комисији и тек после тога видели кога још да укључимо у рад Комисије.

Седницу Комисије бисмо одржали у првој половини маја 2017. године и после тога бисмо Одбор обавестили о томе како видимо даљи рад ове комисије.

С поштовањем,

Београд, 10. 4. 2017.

Проф. др Вељко Брборић

## **ЗАПИСНИК**

**са седнице Комисије за корпус Одбора за стандардизацију српског језика,**

**одржане 10. јуна 2014. године**

**са почетком у 12.00 часова**

Дневни ред:

1. Питање развоја ијекавског корпуса српских текстова
2. Разно

Присутни: др Љубомир Поповић, др Александар Костић, др Душко Витас, др Цветана Крстев, мр Милош Утвић, др Душка Кликовац, др Рајна Драгићевић, др Душанка Вујовић, др Ђорђе Оташевић, мр Олга Сабо

Одсутни: мр Рендал Мејџор, др Милан Сечујски, мр Балша Стипчевић

На почетку седнице проф. др Душко Витас се обратио члановима Комисије и предложио дневни ред, који је усвојен. Затим је предложио да Комисија за корпус упути писмо Одбору за стандардизацију у коме би се представило тренутно стање употребе екавске и ијекавске варијанте српског језика, и којим би се скренула пажња на постојеће проблеме.

Проф. др Љубомир Поповић је додао да би Одбор требало да подстакне проучавање рачунарске лингвисти као професију.

У вези са развојем ијекавског корпуса, запазио је да је међу хрватским писцима 19. и 20. века постоји већа разлика у језику, него данас између језика Срба и Хрвата. Затим је поставио питање који ће текстови репрезентовати српски језик ијекавске варијанте? Нпр. да ли ће то бити Десница и сл. Проф. Поповић је скренуо пажњу да је ово, истовремено, и важно политичко питање.

Проф. Витас и проф. Крстев су говорили о концепцији корпуса и објаснили су да би то био корпус са различитим параметрима.

Проф. Костић је наводио примере из Броз-Ивековићевог Речника, и сложио се да постојеће стање представља озбиљан државни проблем.

Он сматра да оудити на основу текста који није лематизован, не даје валидан резултат. Ово је био коментар у вези са подацима које су хрватски лингвисти изнели на неколико међународних скупова. Он сматра да треба прозвати хрватске лингвисте и упитати их како су добили те резултате. Такође, проф. Костић је поновио да је све ово што се дешава на међународним скуповима, на којима хрватски лингвисти износе непроверене податке, представља и политичко питање, а не само научно.

Проф. Поповић је додао да би требало у вези са свим изнесеним информацијама, као и са израдом корпуса, организовати разговор у ширем саставу и расписати тендер. Он мисли да би требало хитно организовати дискусију са хрватским лингвистима у везима са подацима које су изнели. Нагласио је изузетну важност корпуса за историју језика и да би било добро да се формира Група за рачунаску лингвистику на Филолошком факултету.

Настављајућу претходно започети разговор у вези са избором текстова Владана Деснице, др Оташевић је рекао да је радећу на Десничиним текстовима само налазио упитну заменицу КО.

Проф. Поповић је, такође, додао да би требало направити програм за обраду свих типова штокавских текстова и тражити средства за шира проучавања.

~~Проф. Витас је предложио да се Одбору упуту писмо у коме ће бити представљена тренутна ситуација.~~

Разговарало се и о могућем организовању научног скупа Рачунарство у хуманистичким наукама.

Проф. Кликовац је питала којим би све институцијама требало упутити допис, и од којих институција очекујемо да прве реагују. Предложила је да се сугерише Одбору за стандардизацију да организује шире саветовање о овим темама.

На крају седнице проф. Крстев је рекла да је потребно деловати конкретно, видети шта ко може да уради и направи програм мастер студија за рачунарску лингвистику.

## Одбору за стандардизацију српског језика

Проблем који је наметнула појава интернета је проблем да се идентификује језик на коме је неки текст објављен на вебу. Методе које се користе за решавање овог проблема су статистичке природе и не воде рачуна о другим својствима језика. С друге стране, оваква решења проблема идентификације језика посредно одређују распрострањеност језика и његов корпус, па на тај начин дефинишу на сасвим формалан начин сам језик. Преко језика се даље утврђује и национална припадност текстова. Овај механизам је највидљивији у сервисима које пружа претраживач Гугл, посебно у аутоматском преводиоцу који нуди својим корисницима, али и у другим апликацијама које подразумевају идентификацију језика. Дobar пример за овакав приступ представљају, како су недавно показале А. Зечевић и С. Вујичић<sup>1</sup>, различите методе за идентификацију језика које препознају текстове на српском језику ијекавског изговора као текстове на хрватском.

Упоредо са овим проблемом, почев од 2007, а нарочито у последње време, група хрватских (рачунарских) лингвиста користи екавско-ијекавске паралелизоване корпуре да идентификује и нагласи разлике између српског и хрватског језичког узуса<sup>2</sup>, и то са очигледном тенденцијом да одвоји српски језик екавског изговора и текстове на њему у посебан, *српски*, језик и корпус. Резултати оваквих поређења су објављени на угледним конференцијама из области рачунарске лингвистике на којима, по правилу, није било рецензентата са славистичком компетенцијом. Примера ради, на COLING-у 2012<sup>3</sup>, је објављена листа од 25 речи бошњачког, хрватског и српског које омогућавају разликовање ових језика. Главну разлику између хрватског и бошњачког, с једне стране, и српског, с друге, чини однос ијекавских и екавских облика речи, поред одређеног броја лексичких разлика (нпр. *истамбул* у бошњачком, *листопад* у хрватском, *рен*<sup>4</sup> у српском). Подаци који се у овим радовима наводе као основа за разликовање језика само су набројани, али не и квантификовани (јер се њихова фреквенција налази у зони статистичке грешке). А најновији резултати у оквиру ових активности је формирање два веб-корпуса са домена rs и hr. Ово значи да ће у даљим истраживањима, ова група користити као дефиницију српског језика све оно што се затекло на веб-страницама у Србији (уз одређена филтрирања).

У светлу ових података, а на основу закључака Комисије донетих на седници од 10. VI 2014. год., Комисија за корпус предлаже Одбору да **што хитније** покрене поступак за формирање **исцрпног корпуса српског ијекавског изговора**. На основу

<sup>1</sup>The Mysterious Letter J, *Proceedings of the Workshop on Adaptation of Language Resources and Tools for Closely Related Languages and Language Variants*, RANLP. 2013, <http://aclweb.org/anthology/W13-5307>

<sup>2</sup><http://nlp.ffzg.hr/>

<sup>3</sup>Jörg Tiedemann and Nikola Ljubešić. Efficient Discrimination Between Closely Related Languages. *Proceedings of the 24th International Conference on Computational Linguistics (COLING'12)*

<sup>4</sup>Ради се о политичару Оли Рену, а не о билици, јер програм не води рачуна о разлици међу великим и малим словом.



таквог корпуса би било могуће одредити ваљане податке за обучавање програма за идентификацију језика који би пружио објективну слику о српском језику и његовим текстовима на ијекавском изговору и омогућио парирање (на међународној и информатичкој сцени) тенденциозним напорима наведене група хрватских рачунарских лингвиста. Још једна добит од оваквог корпуса би била могућност да се аутоматски исти текст обликује у оба стандардна изговора српског језика.

Са колегијалним поздравима,

Београд, 10. VI 2014. год.

За Комисију за корпус,

проф. Душко Витас

## ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за решавање хитних и неодложних питања

**Комисија бр.7 (мали Одбор)**

Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике

**Комисија бр. 5 / 6. 11. 2017. г.**

**Проф. др Срети Танасићу, потпредседнику Одбора**

**!1000 БЕОГРАД**

**Кнез Михаилова 36**

Поштовани колега,

У име секретара Одбора за стандардизацију српског језика и секретара комисија (бр. 5 и бр. 7) достављам Вам свој прилог у вези с договором да се у краћем приказу сагледа рад комисија у раздобљу 1997–2017. године, а поводом обележавања 20 година рада Одбора за стандардизацију српског језика (12. 12).

Морам изразити задовољство што је Одбор сачувао веома обимну документацију, истина у којој је било и прекида, јер Списи нису редовно штампани (од 2010. године). Из докумената које сам имао на располагању, сачинио сам следећи

## ИЗВЕШТАЈ

### 0. ОПШТИ ПРИСТУП

1. После прве (конституитивне) седнице Одбора било је јасно да су веома битни први кораци у раду Одбора и да је при томе потребно координирано (усаглашено) функционисање свих комисија. На тај начин се стварају услови за јединствено методолошко праћење и вредновање рада Одбора\*. Комисије су кроз своје белешке или записнике и појединачне годишње планове и извештаје доприносиле квалитету скупног извештаја, који се по потреби најмање једном годишње подносио на годишњој пленарној седници (ретко за две године). Тако усвојени извештај имао је и садржај који се позива на рад и резултате свих 8 (односно 9) комисија и достављан је оснивачима и јавности.
2. На почетку је утврђен *прелиминарни* (привремени) састав 8 комисија, а после годину дана додата је и девета (Комисија за корпус). У више наврата било је предлога да се *групише* рад комисија (рецимо за лексикологију и лексикографију и корпус, најчешће) или да се појединим комисијама додају поткомисије (поткомисија за терминологију комисији / комисијама за лексикологију и лексикографију и корпус). Неке комисије су предлагале и промену постојећег назива: *Комисија за корпус у Комисију за језичке ресурсе и језичке технологије*.

\* Нормативно рад комисија је веома штуро дефинисан. У *Пословнику о раду* (члан 1) каже се: „Одбор формира *Комисију за односе с јавношћу и решавање неодложних питања* (колоквијално мали Одбор) која могу искрсавати између седница”. Остале комисије (број, састав, делокруг рада, чланство и његове обавезе, дужности и права и сл.) не помињу се ни у Споразуму ни у Пословнику. Нешто прецизније о томе је реч у *Програму рада* из 1988). Ту је реч о конкретизацији рада и предузимању обавеза преко Ком. бр. 7. То је урађено на основу анкете о раду комисија.

1. КОМИСИЈА ЗА ПРОУЧАВАЊЕ И ИСТРАЖИВАЊЕ ПРАВОПИСНЕ  
ПРОБЛЕМАТИКЕ  
(Комисија бр. 5)

- 1.1. Заједничко за све комисије јесте одржавање конституитивних састанака, избор председника и секретара, евиденција чланова и ажурирање спискова (посебно неактивних чланова и оних који не долазе на седнице / састанке), доношење *програма рада / програмских задатака*, израда *планова рада* за краткорочне периоде (углавном за одређену календарску годину), израда научних библиографија и стварања документације, писање извештаја и достављање Ком. бр. 7 ради усвајања скупног извештаја Одбора за планирани период (најчешће једну календарску годину), вођење евиденције и документације, сарадња с другим комисијама итд. Комисије су имале и задатак да доносе предлоге, раде квалитативне анализе остварених планова и критичке осврте на пропусте или сличне негативне појаве, али и на нове преузете обавезе и хитне послове које није било могуће планирати и предвидети. При томе су посебну улогу имали председници и секретари комисија, који су могли да се орекну тих функција и да и замене други унутар чланства. О томе је одлучивала свака комисија самостално, али је имала обавезу да на годишњој пленарној седници или у писменој форми извести Комисију бр. 7. Све те промене, као и измена у саставу чланства, користиле су за редовно ажурирање централног списка, који се налазио у Институту за српски језик САНУн јер он врши административне и стручне послове за Одбор. Од 2010. године секретар Одбора је успоставио *Водич кроз Одбор за стандардизацију српског језика*, па је постојањем овира и костура битне евиденције олакшало ажурирање централног списка. Разуме се то је зависило пре свега од ажурности комисија. Од 2008. постоје тезе за извештај.
- 1.2. Састав (привремени) Ком. бр. 5 утврђен је на првој седници Одбора (12. 12.1997). Комисија је одржала конституитивну (оснивачку) седницу 6. јуна 1988. године. Првобитно је било 8 чланова, На првом састанку др Мато Пижурица је изабран за председника, а мр Јован Вуксановић за секретара. Он је водио и белешке / записнике са седница / састанака Комисије. М. Пижурица је понудио *Нацрт програма рада Комисије*. У њему су истакнуте следеће битне ствари и актуелна питања: а) трећи правописни приручник – како радити даље; б) како се растеретити двојстава у постојећим правописним решењима, в) како попунити пропусте у склопу реченог. При томе је била значајна и процена следећих детаља:
- Ексерпција грађе и материјала уџбеничке литературе за основну школу (историја, географија, хемија, познавање природе и друштва) и средњу школу (историја, географија, хемија, биологија, математика, рачунарство и информатика);
  - Обрада правописне проблематике у тестовима;
  - Упознавање с урађеним регистром имена и презимена из народне поезије.
- На првом састанку је истакнуто и то да од почетка треба стварати одговарајућу документацију и пратити праксу како се убудуће не би почињало испочетка. У Нацрту је речено и то да ће Комисија настојати да стручна и културна јавност имају одговарајуће правописне приручнике. При томе ће се сарађивати и с другим комисијама, иако правопис иде испред граматичке норме, али мора да

прати и друге језичке приручнике (речник, нормативну граматику, стилистику итд.). Ако има спорних ствари, речено је у Нацрту програма, треба их рашистити на другом састанку, заказаном за крај септембра 1988. г.

1.3. На састанку је су коментарисана и нека друга (текућа) питања која су у пракси стварала проблем. Наиме, проф. др Милорад Дешић је на првом састанку поставио питање верзије свог правописа, који је по њему „поједностављена стручна верзија великог универзитетског приручника”. Мр Бранислав Брборић, секретар Одбора, разјаснио је већ на првом састанку дилеме и несугласице око избора издавача таквог издања. То је после теоријаки разрадио након трећег састанка Комисије 12. јула 1999. године у раду *Анализа ортографских и широк стандардолошких околности у којима би требало заузети став према захтевима земунске Нијансе да се да препорука правописном приручнику за школе Милорада Дешића* (1988), Списи II, 199, с. 190–194. После у писму председнику Комисије Мати Пижурци и секретару Јовану Вуксановићу под насловом *(Само)искључење из неуспелога правописног подухвата* (стр. 195–197) Б. Брборић само потврђује познату реченицу М. Дешића да се он с Матицом о томе није договарао и да око његовог избора издавача, па сходно томе и интереса, не може да се расправља. На било какав договор сходно томе професор Дешић није никако пристајао. Проблем је и пре настанка Одбора био добро познат и Матици српској и професору Дешићу, не ће до компромисног решења ипак доћи тек после трећег издања правописа М. Дешића за школе, који ипак није у потпуности био усаглашен с Матичиним. Присутни су на првом састанку добили примерак књиге *К новој писмености*, зборник прилога са Саветовања за наставнике основне и средње школе (Велика Плана, 12–14. 12. 1997). Мр Јован Вуксановић је присутнима дао примерке фотокопије свог рада *Језичке неправилности и нарушавање ортографске норме – грешке у писменом изражавању ученика* (истраживање), „Учитељ”, 59/08). То је требало да постане пракса да чланови комисија Одбора добијају приручнике настале у окриљу Одбора (речнике, правописе, граматике....).

1.4. У периоду од прве седнице Комисија је имала још осам седница, закључно с 2004. годином. Тада је одржан састанак редакторске групе у Новом Саду поводом измењеног и допуњеног издања Правописа српског језика Матице српске. Рад Комисије је био замишљен да се заснива на изради *картотека актуелних правописних појединости*. Међутим, он се претежно сводио на борбу око верзије правописа Милорада Дешића и формирања редакторске групе. Када је она формирана, правописна комисија је престала да постоји и није се више од десет година састајала. Без обзира на упозорења упућена председнику да постоји потреба да Комисија делује и решава све чешће захтеве институција и појединаца у вези с применом Правописа у пракси, председник није заказивао састанке. У више наврата о томе се расправљало на Ком. бр 7 и седницама Одбора.

1.5. У односу на *Програм рада* Комисија није испунила у већем обиму оно што јој је била основна намера. Похвално је то што је привела крају правописни пројекат (најдужи у српској култури од 1989) и допринела појави правописних приручника за више намена (наука, школе, општа намена). Најмање је, међутим, *проучавала и истраживала правописну проблематику* како је то назначено у називу и *регистровала, вредновала и*



оцењивала примену правописних решења у пракси. Комисија није урадила ни неопходне критичке библиографије иако су биле најављене. Првих пет-шест година била је једна од најактивнијих, о чему сведоче белешке са састанака. Спорови око појаве већег броја правописа (6–7) и слаба сарадња унутар редакторске групе измењеног и допуњеног правописа, чији рад се неочекивано протегао скоро на деценију (до 2010) отупели су кључно дефинисану оријентацију у називу: *проучавање, истраживање, израду картотека* и допуну *Картотеке језичких недоумица*, која се појавила 1999. године захваљујући секретарима три комисије (бр. 5, 7 и 8) и великом доприносу редактора Картотеке (академика Павла Ивића, др Слободана Реметића и др Ивана Клајна, као и стилизацијама и језичким интервенцијама др Светозара Стијовића. Излаз из тренутно крајње неповољног стања види се и у преузетим корацима да се ојача функционално деловање потпредседника Комисије и значајнијег подмлађивања чланства. Правописна проблематика је све занимљивија за широк круг стручњака и лаика јер задире не само у формалну страну језика већ је то лице и наше писмености. Из наведеног разлога на 19. Седници Одбора (2017) за потпредседника је изабран др Вељко Брборић, који се на Филолошком факултету у Београду и научно бави правописом и члан је Комисије.



## 2. КОМИСИЈА ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА (Комисија бр. 7)

- 2.1. Структура Одбора за стандардизацију има пирамидалну форму. На врху је *средњи* (матични) Одбор састављен од 19 чланова (тренутно их је 17). Затим следи *мали* Одбор, који је имао у почетку 5 чланова (по један представник трију академија наука, председник Одбора и секретар), а трећу их је осам. *Велики* Одбор. Осим матичног Одбора, укључује у себе председнике и секретаре комисија и тако представља њихов састав. Од 2010. године Комисија бр. 7 је с пет повећана на 8 чланова, а од 2016. Предложено је да у Комисију уђу и по један члан из Црне Горе и с Косова и Метохије. То је усвојено на 10. Седници Одбора.
- 2.2. Мали Одбор је у ствари *Комисија бр 7*, која између седница замењује матични Одбор када треба решавати хитна и неодложна питања и доносити одлуке да се не би чекале пленарне седнице. Тиме се желела постићи и обједињеност појединих језичких дисциплина, увек оскудних у свакој језичкој дисциплини. Ова комисија је имала увек више посла од осталих комисија што је условљено и потребом хитног реаговања у решавању неодложних питања којих је увек било у складу с актуелностима и тешко предвидивим околностима и догађајима. Прве године Одбора биле су испуњене бурним државним, политичким и социолингвистичким дешавањима, у којима је значајну улогу имала језичка политика и језичко планирање. Због тога је Комисија бр. 7. имала потребу да се чешће састаје, па је једина током 20 година имала 56 састанака, што је око три састанка годишње, иако су били и краћи прекиди без састанака (2–3) током године (између 2008. и 2011. г.). Ови подаци су утврђени на основу бележака до којих је било могуће доћи. Стварни контакти (телефоном и е-поштом) били су далеко чешћи и више пута у току једног месеца. Од 2006. успостављена је пракса да се у Институту за српски језик САНУ, који обавља административне и стручне послове за Одбор, састају чешће потпредседник Одбора (директор Института) и секретар, а по потреби и други из малог Одбора како би се ефикасније решавала многа питања.
- 2.3. Комисија бр. 7 била је у току две деценије у континуитету задужена за кореспонденцију и везу с државним органима и другим институцијама, пре свега министарствима и њиховим представницима ради решавања кључних питања функционисања Одбора (финансирање, доношење закона о језику, доношење стратегије језичке политике, заштите српског језика и његовог матичног писма, сарадње са Србима у пограничним земљама и даљој дијаспори, потпори за штампање публикација насталих у окриљу Одбора итд.). То је захтевало стално ангажовање пре свега председника, потпредседника и секретара Одбора, који су истовремено били у Ком. бр. 7.
- 2.4. Већ на самом почетку у Ком. бр. 7 је уочено да седницама / састанцима комисија присуствује веома мали број чланова а да није у вези с тим било примедба, као ни предузимања мера када неки чланови нису од почетка присуствовали ниједном састанку а водили су се на списку евиденције, па и централном списку, који је административно редовно ажуриран у Институту. На седницама Комисије разматрани су и предлози с пленарних седница Одбора да се повећа, по потреби, годишњи број састанака (матичног Одбора и до 4, а малог

најмање два месечно). Сматрало се да ће то допринети ефикаснијем раду и да ће се знатно повећати очекивања од Одбора и када су у питању стручне и политичке елите, па и лаичка јавност. Такви предлози су се убрзо показали као нереални јер је било тешко организовати и садржајно попунити седнице које се чешће одржавају. С друге стране то је углавном пало на релативно мали број људи, који су и онако били преоптерећени и незаштићени од било ког вида солидарности већине. Предлози око промена и усклађивања постављених циљева у оснивачким актима нису озбиљно посматрани, иако су брзе и непредвидљиве промене (граница, сеобе и егзодуси народа, осамостаљивање некадашњих република, преименовања језика, груби напади на српску културну баштину и отимање њених националних споменика, разбијање ћириличких табли... ) захтевали да се у Републици Србији на потпуно другачији начин посматра статус српског језика и да је потребно имати на уму објективну немогућност да Србија делује у новонасталим независним државама када на њих нема никаквог утицаја. Стога је требало заштитити српски језик унутар Републике Србије, који је због политичких одлука био све угроженији залагањима да се и службено призна тзв. *босански језик* уместо *бошњачког језика*, што је био непромењен став од прве одлуке Одбора из 1988. године. Осим званичне државе и Одбор је преко своје Комисије бр. 7 реаговао саопштењима за јавност. Било је и пропуста и државе и Одбора јер није реаговано званичним саопштењима, иако се поводом тога јавио и Стејт Департмент (2014) наводећи тежак положај Срба и српског језика у Хрватској, Црној Гори, Македонији, па и Словенији. Није било реаговања ни када су разбијане ћириличке табле у Вуковару, као и напада на аутора књиге *Историја дубровачке књижевности* у Хрватској.

- 2.5. Доношењем *Програма рада* Одбора (25. 12. 1988) у тачкама 7–12 ближе су осветљена питања чланова Одбора, комисија и председника комисија. До тога се дошло праћењем рада комисија и спроведеном анкетом. У тачки бр. 9 задужује се Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања да делује на основу увида у нормативна решења која се тичу појединих језичких питања („ситница језикословних“) као и властитих процена њихове снаге и важности, затим да на основу сарадње с другим комисијама, добијања стручних мишљења од њих у решавању језичких питања приступи заједничкој изради *картотека актуелних језичких појединости*. То треба доставити члановима Одбора и његових комисија како би се подстакло раширивање актуелних језичких појединости. То би само формално имало карактер *одлуке* (диспозитива, образложења и закључка), а у ствари би били *ставови, мишљења, реаговања, исправке, савети...* Тиме се желело утицати на побољшање јавне речи у свим регистрима, подрегистрима (стиловима и подстиловима) стандардног језика. Предложене су различите форме, од којих је посебно била занимљива форма *упитника*, који не мора бити коначан и свеобухватан, јер се може мењати и допуњавати када за то постоји потреба. Захваљујући напорима секретара три комисије (5, 7, 8) Одбор је већ 1999. године, на основу реченог модела, добио *картотеку језичких недоумица*, актуелну и данас и, нажалост, недовољно искоришћену и стваралачки превазилажену. Комисији бр. 7 дате су Програмом и друге могућности (анкете нису више коришћене), као подстицање рада чланова комисија и правци ревитализације комисија (посебно је то било

актуелно у периоду од 2014–2016, када је довело до видних помака, нарочито у обнови руководства неких комисија и подмлађивању и повећању броја њихових чланова. Ако су прве године рада Одбора и Комисије протекле у активностима да се реаговањима и демантима одбрани Одбор од напада посебно *Слова о српском језику* (Одбор су назвали „Одбором за сатанизацију српског језика”), ове последње које претходе двадесетој годишњици обележиле су фазе завршетка започетих тзв. *капиталних пројеката описа и стандардизације српског језика*, па је остало више простора за појединачна питања (доношење одлука, пружање мишљења и одговора на постављена питања, бољу повезаност и сарадњу комисија, даље активирање чланова и успешнијег њиховог рада у комисија итд.). У томе је посебну активност имала и Комисија бр. 7, што се може видети из бележака са састанака.

- 2.6. Првих пет година Комисија је посебно била активна на доношењу одлука, које су назване (саопштења, закључци, исправке, реаговања... ). Народни период од 10 до 12 година (или десет и петнаест година Одбора) број одлука је падао на 3–4, да би се после 2012. године то свело на једну одлуку годишње (или остало без одлуке 2016, 2017. г.). Било је и појединачних примедба на то зашто се одлуке доносе у Комисији бр. 7, а не на пленарним седницама. У прилог том питању ишле су и друге опаске: више треба „запослнити” остале комисије и од одговарајућих комисија тражити мишљења пре разматрања одлука. Ни то није утицало на повећање броја донетих одлука.
- 2.7. У циљу боље сарадње са члановима Одбора и комисија из Црне Горе и Косова и Метохије, повећан је број чланова са 8 на 10 од 2016. године. Повремено је од матичног Одбора Комисија добијала нека овлашћења, што је неко тумачио као слабост и мање демократски чин. Међутим, најчешће, таквим активностима долазило је до позитивних помака, иако су и сами чланови Комисије свесни тога да је Одбор успостављен на колективном деловању и *развијеном тимском раду*, који, како је речено, захтева и *солидарност*, па и онда када постоје појединци који више желе и више могу. Зато с оправданим задовољством и радом треба да идемо у сусрет нашем новом јубилеју!

У Београду, 7. 11. 2017. г.

Секретар Одбора и ком 5 и 7  
Мр Јован Вуксановић

II. С. У Одбору је у више наврата речено да Матица српска има предност не само стога што је иза њеног правописа стала држава (1997), већ што се тиме поштује културни и историјски континуитет да такав приручник који не трпи паралелни други приручник (поготово не ауторски), слично и законима и правној норми, јер се тиме ствара хаос и не постижу жељени ефекти – *писменост* и *узорна језичка култура нације*. У вези с тим, после 2010. године и појаве измењеног и допуњеног издања Правописа МС – унутар Одбора а и изван њега – било је мишљења **да је требало тражити сагласност за његову употребу**. Преовладала је процена да једном добијена сагласност, будући да је ту реч о незнатним изменама, а не потпуно новом издању, не захтева нову процедуру усвајања и одобравања. То је речено и у посебном саопштењу за осниваче и јавност после тринаесте и четрнаесте седнице Одбора 24. Фебруара 2011. године. Како се Комисија није састајала, од 2004. године, изостала је могућност да се о томе и она изјасни. Друго, што је Матица српска започела и без мишљења Комисије, јесте то да уради *усаглашавање* својих значајних



издања (једнотомник–правопис–нормативна граматика). То треба поздравити и истаћи као пример очекиваног усклађивања језичких приручника различитих области. Међутим, искључивање Комисије је најмање очекивано и доводи у питање онда у питање сваку тврдњу да она и даље постоји. О томе видети прилог кратког обраћања Одбору председника Комисије Мате Пижурице од 4. децембра 2016. И **треће** – тачно је што М. П. У свом обраћању наводи да он није имао ништа против тзв. *изведених правописа* и постојећег важећег. То је отпочетка речено и у Ком. бр 5, и у Ком. бр 7, и у Ком. бр. 8. Чак је и подстицана делатност која би унапредила издавање правописних приручника за посебне намене (за школе, за администрацију и канцеларију, за издаваштво, за јавна гласила итд.). Посебно је било речи о потреби усаглашавања постојећег правописа с верским и религиозним текстовима. И то је била важна тема за правописну комисију. И **четврто**, после тринаесте и четрнаесте седнице Одбора и усвајања Извештаја о раду после седнице од 27. јуна 2008. године, усвојени су предлози за раздобље пред нама. У тачки 5 Предлога пише: „Праћење ефеката коришћења измењеног и допуњеног издања Правописа српског језика МС (2010) у сарадњи с правописном комисијом.” Секретар Одбора и Ком. бр. 5 у више наврата је обавештавао преко телефона или поштом слао предлоге председнику Комисије бр. 5 М. Пижурици предлажући да сакаже састанак. Тако је поступио и с материјалом који се односи на праћење, с тим што га је проследио и Ком. 7 и Ком. 8.

Уз *Извештај* достављам и прилоге:

1. Писмо Мате Пижурице Одбору за стандардизацију српског језика;
2. Изостало битно унапређивање, материјал Ј. Вуксановића, секретара Ком. бр. 5.

## ОДБОРУ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр 7 или „малом Одбору“) и Комисији за стандардни језик у школству, администрацији и јавним гласилима (Ком. бр. 8)

Обраћам се поводом дописа Удружења војвођанских учитеља и Савеза учитеља Србије од 11. маја 2016. године достављеног е-поштом на име Срете Танасића, директора Института за српски језик САНУ и потпредседника Одбора за стандардизацију српског језика, као и дописа у прилогу наведених писама Завода за унапређивање образовања и васпитања од 28. 4. 2016. године упућеног на адресу Савеза учитеља Републике Србије и с потписом проф. др Зорана Аврамовића, директора, ради следећег мишљења и личних ставова о веома важном питању једног вида стандардизације српског језика од ширег културног значаја и националног интереса:

1. Иницијативе за *стандардизацију букварског (ћириличног) писма*, започете током 2003. године на иницијативу учитеља Војводине, и реализоване у интересорној Радној групи за стандардизацију букварског писма током 2004. године, нису само израз социолингвистичке потребе да се и ћирилично писмо у функцији почетног оспособљавања ученика за почетно писање слова (= почетну писменост) стандардизује, већ су и последица реакције учитеља да се у методичкој пракси и педагошким поступцима користи писмо које на функционалан и ефикасан начин служи настави почетног читања и писања поштујући традицију и изворност, али и једноставност (која није упрошћавање и простота) и не ствара проблеме учитељима у њиховом раду. Ако нема усаглашене стилизације и стандардизације писма, што није *ортографски* него је *графички израз*, у раду с ученицима појавиће се различита психо-физичка и психо-моторна њихова сптерећења, тешкоће и проблеми, који нису само графичке и естетске природе већ утичу и на пажњу и ефекте у учењу. Уобичајено је да се одељак о писму налази на почетку школског и тзв. великог, лингвистичког правописа. Почетком 2000. године појављује се тзв. „нова ортографија“, препозната као „краснопис“, који је према мишљењу учитеља „тежак првацима“. Једино језичко подручје засад стандардизовано у српском језику око кога је постигнута сагласност лингвиста и државе јесте *правопис*. Не постоје било какве забране да се и *стандардизовано писмо*, које ми сада нисмо званично верификовали, не налази у *Правопису српскога језика* Матице српске (2010. и да га имају измењена и допуњена издања – друго 2011, треће 2013. и ијекавско – 2014. године и даље). То само доприноси томе да се аутори буквара и издавачи различито односе и према образовном систему, и нашој култури уопште и њеном националном интересу, што је од Вукове реформе *језика и правописа* у 19. веку, уз *православље* и *народне обичаје* и *усмену традицију*, постало препознатљив знак етничког *идентитета* српскога народа. Имамо једноставно писмо – а толико око њега проблема!

2. Сматрам да није добро то што су се удружења учитеља Војводине и Србије разишла када је у питању резултат рада интересорне комисије и предлог из 2004. године. Устав из 2006. и Правопис из 2010. били су солидан основ, и обавеза, да се тај предлог верификује у Министарству просвете, а касније да то потврде и оба завода за образовање и васпитање и за квалитет и стандард образовања и васпитања, као и Национални просветни савет.

3. Не знам који су разлози утицали на садашњу одлуку да се не испоштује договор са састанка од 24. 12. 2015. године, на коме је био присутан и проф. др Срето Танасић, директор Института за српски језик САНУ и потпредседник Одбора за стандардизацију српског језика. О томе говори и *саопштење* за јавност организатора тог састанка,



Учитељског факултета у Београду, у вези са сумирањем резултата стандардизације ћириличног писма.

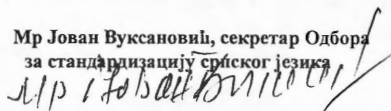
4. *Правилник о стандардима квалитета уџбеника и упутство о њиховој употреби* („Службени гласник РС”, бр. 42/16) *језички квалитет уџбеника* своди само на *правопис* што је мањкаво и супротно меритуму квалитета: правопис је конвенција (договор) и формална страна језика. Суштинска страну језика и основ његове стандардизације чине друге области: *речник, нормативна граматика*, пре свега, и *језичка стандардизација* (= језички стандард) и *језичка култура*. Отуда и грешке око *стандардизације писма српског језика = ћирилице* када се то своди на *ортографски* а не *графички проблем* (само на правопис а не и на писмо). Под окриљем Одбора за стандардизацију српског језика досад су објављени приручници: *једнотомни речник српског језика, обратни речник српског језика, творба речи српског језика* (две књиге), *фонологија српског језика, синтакса српског језика* (засад само проста реченица) без којих је тешко замислити књижевни (стандардни) српски језик данас. Осим већ поменутог Правописа (велико и два школска издања) томе треба додати и *картотеку језичких недовољности* и 65 донетих одлука Одбора за стандардизацију српског језика. Ако се то не познаје, тешко је онда очекивати да ће објављивање Правилника обезбедити и стандард квалитета језика и писмености уџбеника. Не треба се онда чудити ако се појаве емпиријски докази из праксе да се не поштује најновији важећи правопис српског језика у уџбенику из кога ученици уче и оспособљавају се за писменост, па и показивање способности на такмичењима. Из реченог се може закључити да нису само посвађана и неусаглашена стручна друштва и удружења већ ни институције не раде свој посао, па нису у стању и завршене послове око којих је постигнут висок степен стручне усаглашености (= стандардизованости) да приведу крају (Министарство просвете). У штампи се више дана писало како је *Систем сурово казнио Сару* („Блиц”, 13. мај 2016), ученицу која је знање стекла у свом уџбенику из 2015. године, али је то „погрешно” знање јер се у међувремену појавило ново издање Правописа (2010). То су превидели и цензори Министарства просвете и уредник издавача уџбеника и наставник ученице! Због тога је у другом плану квалитет уџбеника, а битан је само профит од њихове продаје! Поготово је то доведено до апсурда када у овој малој Србији има 76 издавача уџбеника, од којих су водећи инострани! Како ћемо онда очувати идентитетски и национални интерес ако нам и букваре српског језика пишу и објављују странци!? *Уз један Правопис српског језика, потребан нам је и један буквар, а не 16!*

5. **Предлажем да се, сходно нашем одговору министру просвете др Срђану Вербићу од 22. 1. 2015. године, више не траже решења за питање које је 2004. године решено** (а то је потврдио и министар изјавом да је за стандардизацију ћириличног писма, „Политика”, 13, 1. 2015). **Ако постоји потреба, уз евентулане неке допуне и стилизације слова ћириличног писма, може се поправити предлог интерресорне групе а затим Министарство просвете га верификовати и објавити у службеном гласилу Републике Србије.** После тога, Матица српска неће имати сметње да га укључи у наредно издање *Правописа српског језика*, а до тада, по верификацији као стандардизовано писмо, **оно треба да буде равноправно у пракси учитеља и општој употреби са Упрошћеним букварским писмом из Правописа.**

У нади да ово може допринети коначном расплети и да велики труд и значајан урађен пројекат неће пасти у воду, верујем да ће наведени аргументи томе бити довољни. С поштовањем,

У Београду, 24. 6. 2015. године

Мр Јован Вуксановић, секретар Одбора  
за стандардизацију српског језика



## **V. ТЕМЕ СПИСА – МЕДИЈИ, НОВИНАРИ, СТРУЧЊАЦИ, ЈАВНОСТ О...**

**А. Родно осетљив језик**

**Б. Како учити српски језик**

**В. Пола века језичких сукоба (1967–2017)**

**Г. Ћирилица и / или латиница**

**Писмо / Писма српскога језика**

**Двоазбучје – поводи и реаговања**



## **А. РОДНО ОСЕТЉИВ ЈЕЗИК**





## РОДНО ДИФЕРЕНЦИРАНИ ЈЕЗИК И ГРАМАТИЧКА КАТЕГОРИЈА РОДА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

### Уводне напомене

Одбор за стандардизацију српског језика је до сада расправљао и званично реаговао на питања која су се односила на *називе занимања женских особа* – одлука бр. 57: *Како именовати занимања и титуле женских особа* (Списи Одбора за стандардизацију, X, 2008, с. 98–104). О томе постоје појединачни прилози српских лингвиста (Ковачевић, Клајн, Бугарски, С. Савић и др.). Овом приликом истиче се потреба за прецизнијом препоруком и ставовима како би се избегла банализација језичке теорије – да се због присуства или одсуства неке граматичке категорије може закључити о присуству или одсуству неке равноправности или дискриминације у језику.

### Образложење

1. Поглед на свет, систем културе или друштвени систем нису условљени пуким постојањем или непостојањем одређених граматичких категорија, те се они стога не могу ни мењати њиховим увођењем или инсистирањем на доследности њихове употребе. Став да је само *родно диференциран језик* – *језик родне равноправности*, те да *генеричка употреба мушког граматичког рода, или претпоставка да је таква употреба аутоматски „родно неутрална“, нарушава ту равноправност*, представља управо банализацију лингвистичке теорије зато што савремена лингвистика сматра да се на основу присуства или одсуства неке граматичке категорије не може закључивати о присуству или одсуству претпостављене одговарајуће логичке категорије, нити пак о ванјезичкој стварности.

2. Такође, став да је само *родно диференциран језик* – *језик родне равноправности* подразумева да језици који не познају граматичку категорију рода нису или не могу бити језици родне равноправности. Тиме се, имплицитно, дискриминишу говорници оних језика који не поседују одговарајуће граматичке категорије, попут енглеског језика. А управо је на англосаксонском говорном подручју питање родне равноправности у језику решено на сасвим другачији начин – потпуном неутрализацијом обележја рода у ретким случајевима где се оно јавља: на пример, уместо *chairman* препоручује се коришћење *chairperson*, а уместо *policeman* – *police officer*. Ово имплицира постојање другачијег става у оквиру теорије родне равноправности, потпуно супротног оном који се шири у нашој јавности, а то је став да се родна равноправност заправо обезбеђује употребом родно неутралних облика, док инсистирање на обележавању пола у контексту у коме је тај податак ирелевантан може указивати на дискриминацију.

3. Родна неутралност генеричког мушког рода у српском језику није *претпоставка*, већ лингвистичка чињеница: граматички и природни род именица у српском језику нису идентични. Граматике српског језика у званичној употреби

3. Родна неутралност генеричког мушког рода у српском језику није претпоставка, већ лингвистичка чињеница: граматички и природни род именица у српском језику нису идентични. Граматике српског језика у званичној употреби кажу да именице које значе врсту, звање или занимање означавају бића оба пола (човек/људи, пас, голуб, писац, судија...). Стога тврдња да употреба генеричког мушког рода угрожава права жена бива у нескладу са важећим ставом лингвистичке науке. И не само то — оваква би тврдња подразумевала да су готово сви законодавни акти Републике Србије, почев од Устава, — родно дискриминаторски, јер се у њима не користе доследно облици женског рода. И у самом Закону о равноправности полова користи се генерички мушки род (сведок, послодавац...). При том, Закон о равноправности полова, сасвим у складу са важећом граматиком српског језика, изричито каже: Термини којима су у овом закону означени положаји, професије, односно занимања, изражени у граматичком мушком роду, подразумевају природни мушки и женски род лица на које се односе.

4. Граматичка категорија женског рода није једино средство за обезбеђивање видљивости жена у српском или било ком другом језику, нити пак може утицати на дискриминацију или равноправност жена. Равноправност не зависи од употребе појединих граматичких категорија, већ од контекста у коме су оне употребљене, односно — од значења целине текста. Чак и уз доследну употребу граматичке категорије женског рода могу се изражавати дискриминаторски ставови о женама (нпр. Жене политичари (политичарке) неспособне су за обављање одговорних послова). Такође, текстови у којима се не користи граматичка категорија женског рода могу садржати ставове који афирмишу родну равноправност. Позитиван пример представља превод Повеље Уједињених нација на српски језик. Повеља се залаже за сваки вид равноправности, па и за равноправност полова, али се у самом тексту користи синтагма *права човека*, а не тзв. родно осетљива синтагма *права мушкараца и жена* (уп. „унапређивање и подстицање поштовања права човека и основних слобода за све без обзира на расу, пол, језик и веру“).

5. Стандардизација говора у званичној и јавној употреби може у одређеној мери подразумевати интервенцију у правцу слања пожељне политичке поруке. Међутим, **нормирање језика се не сме руководити искључиво принципом слања пожељне политичке поруке**, посебно када се то коси са увидима до којих је дошла званична наука о језику, или када би то значило нарушавање структуре датог језика, односно — било у нескладу са важећим граматичким и правописним нормама и добром језичком праксом. **Стога свака стандардизација говора у званичној и јавној употреби у Републици Србији мора најпре бити усклађена са постојећом нормом српскога језика.**

## ПРЕПОРУКЕ И СТАВОВИ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

- Облике женског рода за именице које значе професије треба употребљавати тамо где је њихова употреба у складу са постојећом нормом и добром језичком праксом. Када је реч о облицима женског рода за означавање професија који нису нормирани или уобичајени у језичкој пракси, исправно је користити генерички мушки род (нпр. *борац, пилот, академик*), јер његова употреба никако не имплицира дискриминацију жена, већ подразумева свет о једнакој друштвеној (/људској) вредности мушкарца и жене.
- Уколико је у датом контексту неопходно нагласити да је носилац функције женског рода, то се може обезбедити и другим језичким средствима или навођењем личног имена. Пример 1: *Прва жена космонаут Валентина Терешкова летела је у космос*. Пример 2: *Генерални конзул Александра Ђорђевић задужена је за конзуларно подручје GK Frankfurt*. У првом примеру важно је у датом контексту нагласити пол, док је у другом примеру, управо због принципа родне равноправности, потпуно ирелевантно да ли је генерални конзул мушког или женског пола, а при том је *видљивост жена* већ обезбеђена навођењем личног имена конзула.
- Коришћење паралелних форми или навођење форме у мушком роду са ознаком за наставак у женском роду непотребно оптерећује реченицу, уз сасвим изгледну могућност њеног довођења до апсурда (*Сви присутни/присутне на овој прослави били/биле су недвосмислено разочарани/разочаране* итд.), те их због тога не треба користити.

Нацрт текста одлуке сачинила је Софија Милорадовић, члан Одбора за стандардизацију српског језика. Насрт је разматран на седници од 24. фебруара 2011. године и усвојен као одлука бр.60.



Бр: Сл.  
Датум: 26. 10. 2017.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА  
Председништво Одбора за стандардизацију српског језика  
Кнеза Михаила 36, 11000 Београд, Србија  
е-mail: [isj@isj.sanu.ac.rs](mailto:isj@isj.sanu.ac.rs)  
Телефон: +381 11 2180-248  
Тел/факс: +381 11 2183-175

#### Одбор за стандардизацију српског језика

Поводом учесталих текстова у неким средствима информисања, у којима се неосновано и неаргументовано нападају институције које се баве српским језиком и Одбор за стандардизацију српског језика због ускраћивања подршке језичкој страни политике родне равноправности, Комисија за решавање хитних и неодложних питања Одбора за стандардизацију српског језика на своме састанку од 20. октобра 2017. године донела је

#### Саопштење

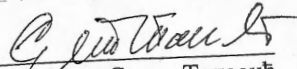
Одбор за стандардизацију српског језика је научно-стручно тело које су образовале све институције са целокупног српског језичког простора у чијем је делокругу и брига за очување и неговање српског језика. Одбор обједињава стручњаке и институције у циљу успешнијег проучавања српског језика на синхронном и дијахронном плану, његовог очувања и неговања, као и доградње и осавремењавања његове норме, и давања предлога државним органима ради пробитачних решења у области језичке политике. Одбор је у свом досадашњем раду давао и стручна мишљења и препоруке о разним питањима статуса и функционисања српског језика. Поред осталог, донео је 24. фебруара 2011. и Одлуку о питању именовања особа женског пола као носилаца одређених звања и занимања, што се данас најчешће политички именује језиком родне равноправности. У тој одлуци детаљно је показано и образложено како се у српском језику треба односити према језичким јединицама женског рода које служе као средства за именовање звања, занимања, функција и сл. Та Одлука је недвосмислен и аргументован показатељ да српски језик никако није нити може бити језик родне равноправности, па самим тим ни дискриминације особа женског пола. Подвођење српског језика под језик родне равноправности научно је неосновано, тако да су недопустиви притисци да се у српском језику због и ради тренутне политике насилно мења однос према тзв. родно сензитивној лексици. Српски књижевни језик кроз читаву његову историју карактерише либерална, а не директивна језичка политика, тако да би овај покушај представљао акт насиља над језиком непознат историји српског језика, а такође и насиља над свим онима, били они мушког или женског пола, који се не слажу с таквом идеологијом.

Одбор за стандардизацију српског језика сматра, дакле, да је свака интервенција у језику са становишта било које идеологије која није у складу с науком о српском језику недопустива и, ако би се и извршила, да би могла

имати несагледиве штетне последице по језик. Недопустиво је да се у име политике или идеологије са нивоа државе и пропагира било какав језички инжењеринг, а камоли да се путем закона намеће јавним и државним организацијама речник родно диференцираног језика, у коме се нуди мноштво речи несагласних структури српскога језика, речи који не богате него урушавају његову структуру. Структура и употреба језика увек имају саморегулативну моћ да се према потребама развијају стварајући и нове речи граматичког женског рода, па и социјалне фемининативе, али није могуће то наметнути језику, без насиља над језиком, по „законском декрету“ кад се то некоме, ко уз то још и није упућен у језичке законитости, прохте.

Пошто је језик у основи националног идентитета, захвати у српски језик с циљем мењања његове природе и структуре имали би далекосежне последице и по очување националног идентитета, у време кад је држава увидела да је нужно озбиљно и трајно радити на заштити националног идентитета и српског језика, што чине и други народи у уређеним државама.

Неприхватљиво је да се идеолошки критеријуми примењују на нормирање српског језика мимо ставова језичке струке, да идеологија и политика креирају језичку политику и нормирају језик насупрот језичкој науци, у чијем домену је и језичко нормирање. Језичке законитости морају бити изнад политичких одлука. Стога се Одбор овим путем обраћа целој српској јавности, државним органима, посебно министарствима за просвету и науку и културу, и највишим представницима државе да заштите српски језик од покушаја да се он вештачки мења према политичким и идеолошким мерилима.

  
проф. др Срето Танасић  
потпредседник Одбора



Zanimanja i titule u ženskom rodu

# Prolaze konobarice i blađajnice, sporne vozačice i bokkinje

<sup>6</sup>Gramatika srpskog jezika podrazumeva određene sufikse za oblike ženskog roda (-ka, -ica, -kinja) i u skladu s tim formiraju se nove reči; lako su nastale učiteljice i voditeljke, ali ne i bokkinje, vozačice, astrološkinje - pod izgovorom da ne zvuče dobro

## Lingvisti

Tradicionalna lingvistika zalaže se za korišćenje već postojeće reči za titule i zanimanja žena



Ako je žena na funkciji gradonačelnika, kaže Ivan Klajn, ne treba je zvati gradonačelnik, nego gradonačelnica. Ako je žena urednik - urednica, istoričarka, prevoditeljka, braniteljka, itd.

„A meni ne smeta ni ono protiv čega se mnogi bune - poslanica. Ne mora poslanica da bude samo poslanica apostola Pavla u Svetom pismu, može to da bude i žena poslanik. Jer bolje je reći „poslanica je kazala“ nego reći one grozote koje čitamo po novinama „poslanik je kazala“, „američki državni sekretar je izjavila“, „nemački kancelar je došla“ itd. To je silovanje gramatike.

Međutim, on se ne slaže sa „zahtevima nekih feminističkih udruženja“ koji idu tako daleko da „potpuno zanemaruju duh srpskog jezika“ i kao drastičan primer navodi izraz - borkinja za ljudska prava.

„Jezik ima svoju inerciju i moramo to prihvatiti. Ne smemo na silu da namećemo ženske oblike. Moramo da kažemo carinik čak i kada je reč o ženi“, kaže Klajn.

# Predlozi za normiranje jezika

Moguća su dva načina normiranja jezika: za nazive u muškom rodu pronaći odgovarajuće nazive u ženskom rodu ili naći neutralne forme koje bi bile sasvim neseksističke.

U nekim svetskim jezicima takav princip je uspostavljen pre svega u jeziku javne upotrebe - jezik formulara, propisa, zakona, konkursa i sl.

Preporučuje se da se zanimanja, titule ili druge polno uslovljene oznake pišu razdvojene crtom, a ne preporučuje se pisanje nastavaka za ženski rod u zagradama.

Preporučljivo je u javnim dokumentima držati se principa da se funkcije iskazuju neutralno, na primer, profesura umesto profesor/ka.

### *Preporuke za upitnik:*

učitelj/ica

kandidat/kinja

drugar/ica

ili punim nazivom:

učitelj/učiteljica

kandidat/kandidatkinja

drug/dugarica

# Može li srpski jezik postati rodno osetljiv jezik

Nema objektivno nikakvog razloga da pored doktorke i profesorke ne budu i dekanka i akademkinja, jer društvena realnost potvrđuje da one postoje. Jezik svojim tvorbenim potencijalom pruža tu mogućnost, samo što se ne koristi u dovoljnoj meri\*

**Mariana Stevanović**

**A**ko kažemo ili čujemo doktor, profesor, radnik, akademik, magistar, prosvetitelj, policajac, dekan, sudija... imamo li zaista u vidu i muški i ženski pol? Kako znamo da onaj ko izgovara mušku formu ima u mislima i žensku osobu?

Kako je isticala lingvistkinja Svenka Savić, mi imamo samo jezički materijal na osnovu koga možemo da sudimo o mišljenom. Višedecenijska proučavanja odnosa jezika i pola pokazala su, između ostalog, kako se jezikom osoba identifikuje, kako se jezikom uspostavlja moć, kako jezik reflektuje nekorektan odnos prema ženama i pojedinim društvenim kategorijama. Psiholingvistička istraživanja demantovala su tvrdnje da su nazivi u muškom rodu, a najviše je reč o imenicama koje označavaju zanimanja, titule, zvanja, rodno neutralni, pokazujući da se u predstavi onog što prima jezičku informaciju ipak povezuju sa prirodnim rodom.

Analizom tekstova i naslova u štampi Svenka Savić je ukazala na seksističku upotrebu jezika u medijima, pokazujući kako se imenovanjem zanimanja žena muškim oblikom imenica afirmišu muška dominacija a žena potiskuje na društvenu marginu.

rod" ne mogu sprovesti u potpunosti, jer je priroda jezika takva da je muški rod osnovni i da ima generičku vrednost - kaže akademik Klajn.

Priroda jezika je takva kakva je, i verovatno naše jezičko osećanje neće podržati, recimo, borkinje, niti će se govoriti građani i građanke. Možda ta formalna upotreba i nije toliko važna koliko svest o tome da jezik reflektuje diskriminaciju i da ono što izgovaramo jeste ono što mislimo te da govornim aktom nešto činimo. Nema objektivno nikakvog razloga da pored doktorke i profesorke ne budu i dekanka i akademkinja, jer društvena realnost potvrđuje da one postoje. Jezik svojim tvorbenim potencijalom pruža tu mogućnost, samo što se ne koristi u dovoljnoj meri. U udžbenicima se još ne mogu

uobičajen i standardizovan leksički fond, zatim Hrvatske, gde takođe, kao i u Bosni i Hercegovini, ujednačeno primenjuju paralelne forme imenica, što je i ustavom utvrđeno, uviđamo da Srbiji predstoji da učini isto. Kod nas su inicijative koje je zasad država pokrenula potekle od zaštitnika građana, koji je izdao Uputstva za standardizovan nediskriminativni govor i ponašanje. U njemu se zahteva dosledna primena rodno diferenciranog jezika, a generička upotreba muškog gramatičkog roda tumači se kao narušavanje ravnopravnosti polova.

## CRNOGORSKI PRIMER

Oslanjajući se na ovo uputstvo, kao i, između ostalog, na Zakon o rodnoj ravnopravnosti Crne Gore, u kome se tako-



Seksistička upotreba jezika: Svenka Savić



Muški rod je osnovni: Ivan Klajn



U višegodišnjoj naučnoj praksi pokretane su brojne inicijative i preporuke za ostvarenje rodne ravnopravnosti na jezičkom planu, s primarnim ciljem da se žena u profesiji učini vidljivom u društvu. Zapaženiji rezultat je ostvaren pojavom knjige „Rod i jezik“ (2009.), u kojoj su date preporuke za prevladavanje jezičke diskriminacije, što je ujedno i zahtev da rodno osetljivi jezik dobije normativni karakter.

### DOBRI PREDLOZI

Akademik Ivan Klajn kaže da su Svenka Savić i njene saradnice ostavile trag na jeziku i dale dosta dobrih predloga, ali da se oni neće moći prihvatiti u potpunosti.

- Sada je normalno da se kaže kancelarka Angela Merkel, državna sekretarka, psihološkinja itd., što je donedavno bilo skoro nepostojeće. Time je neravnopravnost polova donekle smanjena. Moje mišljenje je, mada zvanični državni organi nisu odlučivali o tome, niti se zna kad će, da se preporuke koje daje „Jezik i

naći ove imenice, u njima su žene i dalje u stereotipnim ulogama, što je nesvesno podržavanje patrijarhalnih kulturnih obrazaca i muške dominacije.

Primećeno je da se u poslednje vreme umedijama sve poslednije koriste paralelni oblici ovih imenica, što potvrđuje svesno poštovanje ravnopravnosti polova. Imajući to u vidu, konstrukcije kakve su Psiholog je rekla..., Dekan je objasnila..., Magistar je potvrdila..., Akademik se zahvalila, koje ne ilustruju samo sintaksički problem, već su i odraz govornikove inertnosti i privrženosti usvojenim navikama, postaju polako usamljeni primeri.

Rasprave o rodno osetljivom jeziku, vođene proteklih godina, u kojima se očitovale podeljenost naučne javnosti u mišljenju, shvatanju, pa i pristupu proučavanju jezika, polako gube na svojoj aktuelnosti i usmeravaju se u pravcu razumevanja jezika i kao političkog pitanja.

Ako sagledamo šire južnoslovensko područje i podsetimo se Slovenije, koja u okviru političke rodne ravnopravnosti ima

de korišćenje nauškog oblika kao neutralne forme smatra diskriminacijom, poverenica za ravnopravnost Nevena Petrušić uputila je krajem prošle godine Preporuku Generalštabu Vojske Srbije, kako bi se u vojsci utvrdila pravila za korektno imenovanje i oslovljavanje žena, a sličnu preporuku je pokrajinska ombudsmanka uputila administraciji. Ipak još uvek nema adekvatnih pravnih regulativa koje bi se zasnivale na Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima.

Ako bi se menjao Ustav, kaže profesorka Savić, morala bi se definisati i jezička politika, koja je, kako Klajn često ističe, kod nas uvek bila u zastoju.

Profesorka Savić naglašava i da se ne radi više o opozitnim stavovima prema upotrebi rodno osetljivog jezika, već o stepenu normiranosti. To poziva lingviste na dogovor i formiranje određenih tela, koja će zastupati rodnu ravnopravnost u jeziku i usaglašavati se sa rešenjima Odbora za standardizaciju srpskog jezika, što, opet, ne ide bez učesća i podrške države, čega dosad nije bilo.



# Trice & crtice...

Piše: Marjana Stevanović

## Da li je muški rod polno nemarkiran?

**R**odno osetljivi jezik je deo politike rodne ravnopravnosti. Njegovo normiranje u vezi je sa jezičkom politikom i planiranjem, postiže se dogovorom i odlučivanjem o tome kakvo je jezičko ponašanje prihvatljivo za jednu društvenu zajednicu, a kakvo nije. Diskriminatorska jezička sredstva nisu

nepoznata u srpskom jeziku i zato, s obzirom na Deklaraciju o ljudskim pravima, Zakon o diskriminaciji i druge pravne regulative, ni Srbija ne može da bude izuzeta od regulisanja jezičke politike i standardne prakse. Međutim, zahtevi za standardizaciju jezika rodne ravnopravnosti još se ne

uvazavaju, preporuke za njegovu upotrebu nisu otišle dalje od nezavisnih institucija poput Zaštitnika građana, a jedan od razloga su suprotna stanovišta u lingvistici.

Rodno osetljivi jezik obično se vezuje za upotrebu ženskog roda imenica koje znače zanimanja i titule, ali on svakako nije samo to. Ove imenice su još i najmanji problem. Osim što se nekome ne sviđa kako zvuči *prevoditeljka, pedagoginja ili pedagoškinja, vozačica, pandurka*, drugih smetnji za njihovo korišćenje nema, kao ni za njihovu standardizaciju.

Individualno jezičko osećanje, a ničije nije sporno, ne može da bude iznad potrebe da se adekvatno imenuju pojmovi. Najpre gramatički razlozi zahtevaju ženski rod, jer ne može *Doktor je rekla*, o čemu je svojevremeno pisao Egon Fekete. Ovih dana u Politici piše i Rada Stijević o tome da su nam ove imenice neophodne, da ih treba graditi, ali voditi računa „da se to radi na gramatički prihvatljiv način“. Ona kaže da „nema razloga da od imenice trener ne

uspostavimo *trenerku* ili *trenencu*, od sudijske - *sudinicu* ili *sutkinju*...“ Mnoge od ovih reci, poput *šefice, advokatice*, već se nalaze u Rečniku MS, a i ostale će doći kad se lingvistika bude njima

**U srpskom jeziku, koji ima gramatičku kategoriju roda, za razliku od engleskog, na primer, ne može se govoriti o neutralnom rodu**

pozabavila i utvrdila koje su valjano izvedene (da li će, recimo, biti psihologinja ili psihološkinja, ili će se obe prihvatiti).

Oko ovih pitanja nema većih neslaganja u nauci. Glavna tačka spora feminističke lingvistike i srbista jeste - neutralnost muškog roda. Može li muški rod da bude polno nemarkiran?

Naši normativci imaju čvrst stav da muški rod ima generičku vrednost, da je pored potrebe za ženskim rodom važna i

„potreba da postoji i mogućnost upotrebe opšteg naziva bez obzira na pol njime označenog lica“... U srpskom jeziku „tu funkciju opšteg naziva dobile su imenice muškog roda, što je gramatička činjenica koju ne treba politizovati“, pisao je E.

Fekete 2008. čije mišljenje dele Ivan Klajn, Predrag Piper, Rada Stijević, da pomenemo samo neke, što je uostalom i zvaničan stav Odbora za standardizaciju srpskog jezika.

S druge strane, feministička lingvistika (možda je bolje reći kritička s obzirom na predrasude prema feminizmu) tvrdi da se u srpskom jeziku, koji ima gramatičku kategoriju roda, za razliku od engleskog, na primer, ne može govoriti o neutralnom rodu.

Jedan od argumenata koji pokrivaju takav zaključak daju psiholingvistička istraživanja koja su pokazala da pri spominjanju zanimanja ili titula u muškom rodu većina ljudi najpre pomisli na mušku osobu. Time je „lingvistička činjenica“ da je muški rod

neutralan praktično opovrgnuta, jer ne možemo da budemo sigurni da onaj ko izgovara mušku imenicu ima u mislima i žensku osobu, kad imamo „samo jezički materijal na osnovu cega sudimo o mišljenom“, kako kaže Svenka Savić.

Upotrebom muškog roda kao neutralne forme žene se marginalizuju i zato bi bilo korektnije konstitui rodno diferencirani jezik. Na primer, ne treba u poslovnim oglasima mesta za čistačicu ili kuvaricu označavati isključivo u ženskom rodu (što ovde nema muškog roda kao neutralnog?), a više pozicije kao direktor, profesor, pedagog imenovati samo u muškom.

Možda je gramatičarima potreban neutralni rod, pa bi joj sad ova druga činjenica samo unela zbrku, ali argumenti koje iznosi feministička lingvistika ne treba da se ignorišu. Svakako je lakše negirati jezičku diskriminaciju nego iznova promišljati gramatiku i jezičku politiku.

# „Мацо” и „девојчице” – изрази за омаловажавање посланица

Жене су у одборима који се тичу културе, информисања, социјале и људских права, а тамо где су концентрисани новац и моћ – ту су мушкарци, каже Дубравка Филиповски

Иако се политиком активно бави више од деценије портпарол Демократске странке Александра Јерков још не може да се помири са чињеницом да јој у недостатку политичких аргумената њене колеге кажу „Никада те не бих узео за снајпу” или јој се обраћају са „девојчице” када желе да је омаловаже. Ништа мање је не нервирају ни њени политички неистомисљеници који констатују да „Хртика много лепше звучи када је изговара лепта жена”.

„Мислим да се положај жена у политици не разликује битно од положаја жене у животу. Велики број колега сматра да женама није место у политици и знам да су многи шефови странака били у великом проблему када су били суочени са захтевом да у свакој трећој посланичку клубу ставе лампу. У политици су нарочито дискриминисане младе жене – ја сам свесна да морам два пута боље да се спремам за јавни наступ на бини ме колеге трепирају као равноравног саговорника и трудим се да останем мирна када се политички дебата пресели на лични ниво. Ничије ми лако, али борим се да што више жена учествује у политичком животу”, искрена је Александра Јерков.



Александра Јерков



Дубравка Филиповски



Марија Обрадовић

„Ја лично не реагујем на увреду типа „мацо” и „душо”, јер на то не реагујем ни у свакодневном животу. То је нешто са чим живим и трудим се да ме посебно не огребе. Мислим да је Народна скупштина слика Србије у малом и да се став према женама у нашој земљи пресликава и у највишем дому. Ми смо ове зато што се неко пре нас борио за све ово, следећем сазнају посланица биће много лакше”, уверена је Марија Обрадовић, посланица Српске напредне странке и координаторка Женске парламентарне мреже.

„Иако увек има примедби да неко ложије „на поклон” позицију посланика због система квога које налажу да свака трећа клубу у скупштини припадате дамама, жена која је вероватно провела пет до десет година на „мушкет” је радила у својој страници и борила се са политичким неистомисљеницима и та (политичка) борба

помотнем незаштићеним женама да се изборе за већа права. Нисам дошла у парламент да се такмичим – ни са другим женама, ни са мушкарцима, већ да се борим за права угрожених жена – да се починиоцима насиља у породици поверају казне и да омањку у затвор, а не да се ствар вуче по судовима и на крају се фатално заврши”, каже Невена Алексовић.

Посланица Демократске странке Тамара Трипић констатује да успешније женама у Србији никада није било теже.

„Жена која жели да има каријеру, не само у политици већ у било каквој области приватног сектора, је на испиту – она мора да буде вреднија од мушкарца, да дође пре свих на посао и да последице од лошег судбина ручак лежи и испрати их у школу и да води рачуна о свом мужу. Јер, ако он оде изгужан на посао то неће бити његова, већ њена грешка, а ако де-

те има проблем у васпитању то неће бити проблем оца, већ мајке која је то дете залустила зарад каријере. И то је проблем са којим се суочавају све успешне жене, па и жене у парламенту”, констатује Тамара Трипић.

Њено мишљење дели и посланица УРС-а Јелена Травар Милевић која долаже да „мушкарца политичара на састанку лако неће питати – који ћу да леду”. Она, међутим, сматра да је „много теже доћи у скупштину него радити у њој”.

Посланица Нове Србије Дубравка Филиповски са поносом истиче да су „1991. године биле три жене у парламенту а данас их је 81” и подсела да је први пут у историји српског парламента сваки трећи посланик – жене. А то, према њеном мишљењу, утиче и на чињеницу да је „овај савиз парламентарна толеранција и да постоји већа култура дијалога”.

„Оно што нам недостаје јесте већа женска солидарност и подршка једна другој. Моје утиске да се жене у парламенту не осећају као припаднице „гласног пола” због понашања својих колега, већ можда због чињенице да се оне налазе у одборима који се тичу културе, информисања, социјале и људских права. Тамо где су концентрисани новац и моћ – ту су мушкарци”, констатује Дубравка Филиповски.

Посланица ДС Татјана Чокић онекује да у парламенту има све више дијалога, а све мање дискриминације, жена и долаже да је формирање Женске парламентарне мреже подршкитоме да се даме у парламенту осећају као код своје куле.

Катарина Ђорђевић



## Зашто је споран закон о родној равноправности

Слободан Јанковић\*

Нацрт закона о родној равноправности не треба да се усваја из неколико разлога.

Најпре, зато што већ постоји Закон о равноправности полова (Сл. гласник РС, бр. 104/2009) који је и сам проблематичан. Уколико би био усвојен постојећи Нацрт закона, на који је примедбу дало Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, он би за резултат имао значајне проблеме са оправдавањем запослености првенствено мушкараца у рудницима, на грађевини и сл. или жена у вртићима и у школама, на пример. Наиме, постојећи нацрт предвиђа у чл. 3 остваривање родне равноправности и кроз равноправну заступљеност (оба пола) „у свим областима друштвеног живота“, а у члану 13 налаже свим предузећима, јавним и приватним, која имају више од 50 запослених да направе планове за остварење родне равноправности. Закон не би требало усвојити и зато што убације чак и нову одредбу о услугама сексуалног образовања и фамозног планирања породице за све жене и мушкарце, девојчице и дечаке (чл. 42). Дакле, нема ограничења старости када су у питању услуге и информисање у тој области?! Шта то уопште значи ако не повратак на мала



”

Нацрт закона 47 пута помиње пар „жене и мушкарци“, а само два пута „мушкарци и жене“, дакле већ ту нема једнакости

врата накардних удбеника за промоцију промискуитета и ЛГБТ идентитета?

Закон не треба усвајати јер најављује оптерећење јавних служби родним буџетирањем и „родном перспективом“ у свим областима рада, чиме се ионако претерана папирологија којом су оптерећени лекари и просветни радници додатно увећава. Све фирме би морале да именују координаторе за праћење примене родних политика. Не треба га усвајати зато што промовише уравниловку свуда, осим у органима јавне управе, међу листама кандидата за посланике и у органима политичких странака у којима се препору-

чује најмање 40 одсто представника мање заступљеног пола, што је такође непремостива лествица за већину странака, јер жене теже и ређе пристају да се укључе у рад политичких партија. Нацрт промовише идеологију пендеризма по којој је постоја-



Никола Костадиновић

ње рода историјска измишљотина, о чему се даје назнака у члану 8 (ст. 1). Такође, обесмишљава многе аспекте друштвеног живота тражењем равнo-мерне заступљености у спорту, култури, образовању. Да ли то значи да би требало да имамо мешане спортске тимове, поједнак број мушких и женских бабица, васпитачица, рудара, грађевинаца и тако редом?

Овим законом се проширује вербални деликт јер се инсистира на родно осетљивом језику и активностима како би се „искоренили друштвени и културни обрасци, обичаји и праксе засновани на родним стереотипима“ (чл. 37). На пример, стереотип да имаш барјактара, зашто не барјактарицу на свадби? Или обичај да млада дође у венчаници, а можда треба у дресу?...

Нацрт закона који је предложила министарка Зорана Михајловић, скорашња добитница Ордена Светог Симеона Мироточивог СПЦ, није потребан у предложеном облику са правне стране јер већ имамо гаранцију једнаких права жена и мушкараца у Уставу (чл. 15, Равноправност полова), односно једнакости свих појединаца или грађана Републике Србије (чл. 19, 21, 36...). Постоји и заштитник грађана, као и лош Закон о забрани дискриминације који већ ограничава и забрањује одређене верске слободе и слободу говора, чиме се наводно постиже општа уравниловка. Постоји и поменути Закон о заштити полова који у неколико чланова наводно штити права жена у сфери радних односа (чл. 16, 17, 20, 23), мада би још закон требало да га укине.

Међутим, пил и није заштита права радница, јер је Закон о раду такав да се жена не може жалити да је отпуштена због трудноће или због бриге детета ако је већ запослена преко агенције на одређени уговор о раду.

Сам Нацрт закона 47 пута помиње пар „жене и мушкарци“ а само два пута „мушкарци и жене“, дакле већ ту нема једнакости. То би могло да се схвати као кавалерство, што би било добро, али оно је потпуно страно ду-

ху наведеног законског акта, који би кавалера или центимена вероватно прогласио за примитивца.

Оно што је посебно опасно и збуњујуће је преопширно дефинисано поље наводне равноправности. На пример, у члану 3 Нацрта закона се „подразумева равноправно учешће и заступљеност жена и мушкараца у свим областима друштвеног живота...“ Шта то уопште значи?

Равноправна заступљеност у образовној и социјалној сфери би значила да, на пример, треба да буде једнак број учитеља и учитељица. Неважна је ту чињеница да је мало учитеља и мушких студената на педагошком факултету. Род је категорија која се данас тумачи изопачено, као некаква измишљотина, па тим пре не треба

инсистирати на тој речи. У тексту Нацрта закона род се дефинише као друштвена улога, додуше не онако накарадно као у Закону о равноправности полова у којем се род дефинише као друштвена улога из које „проистиче дискриминација заснована на биолошкој припадности одређеном полу“ (чл. 10, ст. 2). Ако већ родно одређење узрокује дискриминацију зашто се на њему инсистира у тексту Нацрта закона? Одређење мушкарци и жене треба схватити полно, биолошки и онда нема збрке у тумачењу до које долази када се тражи равноправност родова, уз претходно постојеће законско решење у којем се тврди да род узрокује дискриминацију!

Коначно Нацрт закона је такав да сам његов текст у складу са дефиницијама које се у њему нуде врши родну дискриминацију! Наиме у чл. 4 се наводи да је „свако разликовање... засновано на полу односно роду“ родна дискриминација. Потом се у мноштву чланова наводи обавеза управо родног разликовања свим сегментима јавног живота.

Ово је само део лоших решења у наведеном нацрту, која се уклапају у општи тренд актуелног преумљења свести и савести нашег народа.

\*Ценшар за конзервативне студије

# Rodno osetljiv jezik nas je sve navukao da pogrešno kliknemo

Prvo proveriti, pa onda reci klik i šer.

Jovana Netković

okt 13 2017, 4:45pm

Foto via Flickr user

Malo ko može da se iskulira i da ne klikne rezignirano na nešto što privuče pažnju i deluje kao kap koja je konačno prelila čašu u teroru bezumlja stvarnosti. Pa ne mogu da verujem! – kaže svako od nas ko nije operisan od klikbejta i tako završi na sajtu na koji nikad ne bi otišao. Pročitamo šta piše, vidimo tu neke postojeće ljude, institucije, kliknemo *share* na svom Fejsbuku, Tviteru i završili smo za danas svoju misiju u "šta nam rade" oblasti.

Radim to i ja, mada, kako vreme prolazi, sve ređe, jer sve mislim da sam se naučila da živim u doba post-istine i carevanju lažnih vesti. Ali danas su me, kao i mnoge druge, ponele emocije, bes i srdžba kad sam videla vest da je "Odbor za standardizaciju srpskog jezika Instituta za srpski jezik Srpske akademije nauka i umetnosti konačno objavio dugo očekivanu Odluku" kojom se nazivi zanimanja u ženskom rodu proglašavaju "gramatički nepravilnim".

Neki su hvalospevili rečima "konačno se SANU oglasio", drugi su se zadovoljili ocalim komentarom da je "strašno šta se ovo dešava". A ni jedni ni drugi nisu odskrolovali dalje od početka vesti, prvobitno objavljene na opskurnom sajtu *Hronograf*, i videli da se radi o Odluci koja je doneta 2011. godine. Jer, kome bi palo na pamet da je odrednica "konačno" znači nešto što se desilo pre šest godina. Na sajtu Instituta za srpski jezik SANU, može se naći cela Odluka i datum usvajanja - 24. februar 2011. godine.

- Tačno je da se radi o odluci koja je doneta još 2011. godine. Mi nismo donosili novu odluku od tada, jer trenutno ne vidimo potrebu, niti razlog zbog čega bi se naš stav menjao. Želim da verujem da ta vest na tom sajtu nije zlonamerno preneti, nego da, jednostavno, nisu obratili pažnju kada je Odluka doneta – kaže za VICE Dr Sreto Tanasić, iz Odbora za standardizaciju srpskog jezika.

Ovaj očigledno konzervativni sajt nudi rubriku "natalitet" između "zanimljivosti" i "marketinga", i prema datumima objavljenih vesti, ne postoji toliko dugo. Dosta vesti je dramatičnog i paranoičnog prizvuka, poput ove o "Špijunskim kukama u



wc-u". Ipak, ponuda sajtova na tržištu je velika, pa je logično da i Hronograf pokušava da nađe svoje mesto pod suncem.

Možda je ideja bila da u jeku debate i širenja paranoje da će se plaćati milionske kazne za nekorišćenje rodno osetljivog jezika , objavljivanje vesti stare šest godina doneti nove posete sajtu. Sećate se one paranoje da će zavodnici završiti u zatvoru ako kažu ženi da je lepa zbog proglašavanja polnog uznemiravanja za krivično delo? Donela je mnogo klikova i bezbroj deljenja na društvenim mrežama raznim portalima koji su se nakačili.

Dakle, današnja lekcija glasi: kao što negujemo srpski jezik, negujmo i pravilno proveravanje izvora i vesti koje čitamo i delimo.

I dok se stvarnost menja, pa koristimo nazive zanimanja koja nikako nisu "u duhu srpskog jezika" - na primer informatičar - koristimo ih i usvajamo kao čuveni "merčendjazer". Ali oko usvajanja žesnkih oblika i dalje se lome koplja, iako postoje jasna uputstva kako koristiti rodno osetljiv jezik i zašto je on važan. Uglavnom se to dešava sa zanimanjima sa više moći i obrazovanja, pa nam je tako potpuno okej da koristimo reč "sluškinja", a "sociološkinja" nam još uvek para uši. Ipak, ako postoji ta mogućnost, neke žene će želeti da je koriste, a neke će odbijati, što je pravo svake od njih. Ipak, iskustvo mi pokazuje da, kako vreme prolazi, sve više mojih sagovornica želi da bude potpisano u ženskom rodu, ako je klima takva da to bude prihvatljivo.

Ako se da šansa rodnoj ravnopravnosti, uvidećemo to svi, a ne samo institucije. Takav je primer vlasnika butika u Novom Sadu koji je u oglasu napisao da traži "Trgovce i trgovkinje". Lepa promena od standardnog "Potrebne devojke za rad u butiku", zar ne

Odluka o rodno diferenciranom jeziku Odbora za standardizaciju srpskog jezika otvara polemiku nakon šest godina

## Zašto SANU briše žene iz jezika



Marjana M. Stevanović

### lični stav

Odluka o rodno diferenciranom jeziku Odbora za standardizaciju srpskog jezika postaje aktuelna šest godina nakon što je napisana, jer što SANU jednom osmislili i utvrdili, to se više ne menja koliko god da se realnost promeni. Tekst Odluke, koji je napisao dijalektolog, sporan je iz više razloga.

Na početku teksta se tvrdi da rodno diferenciran jezik predstavlja „banalizaciju lingvističke teorije zato što savremena lingvistika smatra da se na osnovu prisustva ili odsustva neke gramatičke kategorije ne može zaključivati o prisustvu ili odsustvu pretpostavljene odgovarajuće logičke kategorije, niti pak o vanjezičkoj stvarnosti“. To je tačno, ali je tačno i to da je pojam koji nema jezički izraz manje vidljiv od pojma koji ga ima. Ono što je manje vidljivo u društvu je marginalizovano i podložno diskriminaciji. Previđa se, dakle, suštinski razlog za upotrebu rodno osetljivog jezika.

Nadalje, u tekstu se srpski jezik poredi sa engleskim, u kome je „pitanje rodne ravnopravnosti rešeno na sasvim drugačiji način – potpunom neutralizacijom obeležja roda u retkim slučajevima

Zamislite da pitanja gramatičkog roda u srpskom rešavamo na osnovu podataka iz engleskog jezika, koji nema kategoriju roda, a ne obaziremo se nemački ili slovenački jezik, koji imaju kategoriju roda i u kojima je odavno prevaziđena diskusija o upotrebi ženskih naziva zanimanja

vima gde se ono javlja“, na primer, umesto 'chairman' preporučuje se korišćenje 'chairperson'. Ovaj dijalektolog stoga zaključuje da se rodna ravnopravnost obezbeđuje upotrebom rodno neutralnih oblika, što je u srpskom muški rod, kako tvrde strukturalisti. Inicijative za upotrebu rodno osetljivog jezika na engleskom govornom području zasnivale su se na empirijskim podacima koji su potvrdili diskriminativnu upotrebu jezika pojedinim jezičkim sredstvima, pa se onda u tim domenima i intervenisalo. Osim kod pomenutih primera, preporuke se odnose i na upotrebu diferenciranih zameničkih formi (he/she, he or she). Zamislite sad da srpski jezik planiramo i standardizujemo na osnovu empirijskih podataka iz engleskog! Zamislite tek da pitanja gramatičkog roda u srpskom rešavamo na osnovu podataka iz jezika koji nema kategoriju roda! Takođe, niko ne pominje nemački ili slovenački jezik, koji imaju kategoriju roda i u kojima je odavno prevaziđena diskusija o upotrebi ženskih naziva zanimanja.

Ova odluka je donekle u suprotnosti sa stavovima Ivana Klajna, koji je predsednik Odbora za standardizaciju, a koji je više puta pisao da je „srećan što su se pojavile psihološkinje“ i druge -loškinje, kako bi se izbegle „gramatičke grozote“ poput „Psiholog je rekla“. Zbog gramatike doduše, a ne zbog rodne ravnopravnosti, ali Klajn ukazuje na to da u samoj jezičkoj strukturi ne postoje nikakve prepreke za tvorbu socijalnih femininativna. Isto su pisale i lingvistkinje sa Instituta za srpski jezik, na primer Rada Stijović, Marina Nikolić, koje navode da je samo potrebno vreme da se naviknemo na ove imenice. Ipak, svi drže do toga da muški rod ima neutralnu vrednost, ali za ovu tvrdnju, kao ni za sve ostalo, nikad ne nude niti jedan empirijski podatak.

S druge strane, profesorka emerita Sivenka Savić od 80-ih godina istražuje upotrebu rodno osetljivog jezika. Samo za

Marjana M. Stevanović

Ova odluka je donekle u suprotnosti sa stavovima Ivana Klajna, koji je predsednik Odbora za standardizaciju, a koji je više puta pisao da je „srećan što su se pojavile psihološkinje“ i druge -loškinje, kako bi se izbegle „gramatičke grozote“ poput „Psiholog je rekla“

je od očekivanog, ali je tempo razumljiv kad se uzmu u obzir jaki otpori sa pozicija institucionalne moći. Ove imenice, hte li mi to ili ne, prodiru u jezik „odozdo nagore“, i jedino u takvom pristupu profesorka i sociolingvistkinja Jelena Filipović vidi mogućnost za standardizaciju rodno osetljivog jezika. A što SANU takve promene i potrebe zanemaruje, i dalje smatrajući da jezik treba analizirati nezavisno od društvenih aspekata njegove upotrebe, da se razumeti, rečima profesorka Filipović, kao specifična jezička ideologija koju šira društvena zajednica doživljava kao zdravorazumsku univerzalnu istinu, a koja se može tumačiti kao konstrukt patrijarhalnog kulturnog modela koji zanemaruje rodnu ravnopravnost u društvu.

Ovom odlukom Odbora SANU po ko zna koji put ignorise dugogodišnje napore istraživača na polju roda i jezika, zanemaruje empirijske podatke koji ukazuju na diskriminativnu upotrebu jezika, sprečava spontani razvoj jezika i rigidno odbija upisivanje žena i njihove realne društvene uloge u jezik. Svakako da je to protivno principima rodne ravnopravnosti i nediskriminativnim zakonima. Inače, Odluku Odbora za standardizaciju pisala je dijalektološkinja, ali me živo zanima da li se u svesti čitaoca/čitateljke ovog teksta očitala muška ili ženska osoba.



**GRAFITI**

Kulturbunt  
@kulturbunt

Za SANU, dakle, može »sluškinja«, a ne može »dramaturškinja«? može »dvorkinja«, a ne može »borkinja«? može »daktilografkinja«, a ne može »fotografkinja«? može »nadničarka«, a ne može »fizičarka«? može »kaciiperka«, a ne može »inženjerka«? može »bolničarka«, a ne može »teoretičarka«? može »maserka«, a ne može »guvernerka«? može »veštica«, »sirotica«, »besramnica«, »beskućnica«, a ne može »advokatica«? može »kamenjarka« a ne može »veterinarka«? može fakin »nerotkinja«, a ne može

## Родно осетљивом језику није место у закону

Пре мање од месец дана засути смо у новинама прилозима о нацрту закона о родној равноправности, који је, кажу, од краја 2014. припремало осмочлано Координационо тело владе за родну равноправност (КТРП), ваљда као пут за приближавање Србије Европској унији. Наводе се понегде и бројни сарадници на изради нацрта, на пример Женска платформа за развој Србије, многе не-владине организације непознатог профила, итд. Нарочито се помињу одредбе Закона о употреби језика. По реакцијама у јавности види се да нису консултовани језички стручњаци, научна, књижевна или филозофска удружења. Закон, изгледа, предвиђа и санкције, новчане казне за употребу такозваног родно несензитивног језика. Цитира се и члан 37 нацрта: „Средства јавног информисања дужна су да користе родно осетљиви језик.“

И сва су министарства, осим оног за рад, тај нацрт прихватили! Да човек не поверује. Пише лепо у новинама изјава једног професора да је то све насиље

над граматику српског језика. Сви заобилазе суштину овог питања, да је то апсолутно неприхватљиво са аспекта научног схватања језика уопште. Није у питању само српски језик, него сваки људски језик уопште. Јер говор и језик не репродукују стварност. Не одсликавају је, већ је језик арбитрарни систем знакова, како је дефинисао Де Сосир, и што сви наши лингвисти добро знају и поштују. Да ли се неким исплати да се измотавају оптужујући за дискриминацију оне који не прихватају „родне препоруке“, сами најбоље знају. Кад и где је уведено да новинари формулишу и спроводе реформе у језику? Видети цитирани члан 37 „Средства јавног информисања дужна су да користе родно осетљив језик“. И све се, углавном, svelo на мрцварење страних речи као ознака за струку и професију, типа технолошкиња, филолошкиња, стоматолошкиња, биолошкиња и слично, или домаће рогобатне речи као боркиња, суткиња итд.

Целој тој материји једноставно нема места у закону. Вероватно су неки други садржаји закона добри и корисни, али скојејска острашћеност у залагању за задоцнело феминистичко преобликовање језика може нанети неправилне штете, више него пљачкашке приватизације, исто тако непромишљено организоване и спроведене.

Ако би се и десило да се закон усвоји у Народној скупштини, која није надлежна за језичку материју, као што ни КТРП није по свом саставу компетентан да такве прописе доноси, остаје могућност да га председник републике не потпише (сам је на Вуковом сабору у

Тршићу рекао „Бранићемо језик који нам је Вук оставио“, „Новости“, 18. септембар 2017), а ако потпише, па остаје Уставни суд, па Стразбур итд! Тешко ће ову материју закона моћи да заштити и ОЕБС и ЕУ, или већ ко то све од нас тражи, а ми олакко улећемо и прихватамо.

Да језик не репродукује нити одсликава стварност, знали су пре неколико миленија већ стари Грци, који су водили бескрајне филозофске расправе о томе да ли је језик настао пусеи то јест по природи или тхесеи и номо односно по договору. Ко се тим не бави може да прочита Платонов дијалог Кратил или о адекватности језичког израза (има на српском), да види шта је КТРП пропустио да размотри. Томе има само две и по хиљаде година.

Као члан Одбора за књижевност и језик Матице српске, упутила сам допис одбору и Управи Матице српске да се огласи против до сада непознатог вербалног деликта за језик, јер Матица српска као темељ обраде целокупне материје српског језика, правописа, речника, грамика, мора бити против језичког инжењеринга ове врсте, који се не може увести у законодавство и правосудну праксу, нити санкционисати, како заустављени нацрт закона предвиђа. Тиме се, наравно, не умањује слобода особа заинтересованих да користе језик на овај начин, али се спречава законска злоупотреба погрешно схваћене демократије и људских права и спречава насиље над језиком.

Проф. др Ксенија Марицки Гађански,  
Београд



Гласник  
27.10.2017, 13

## Недопустиво је законским декретом наметати „језички инжењеринг”

Поводом учесталих текстова у неким средствима информисања у којима се нападају институције које се баве српским језиком и Одбор за стандардизацију српског језика због ускраћивања подршке језичкој страни политике родне равноправности, Комисија за решавање хитних и неодложних питања Одбора за стандардизацију српског језика на састанку од 20. октобра 2017. године донела је саопштење у коме истиче да је неприхватљиво „да се идеолошки критеријуми примењују на нормирање српског језика мимо ставова језичке струке, да идеологија и политика креирају језичку политику и нормирају језик насупрот језичкој науци, у чијем домену је и језичко нормирање”.

Језичке законитости морају бити изнад политичких одлука, каже се у саопштењу којим се Одбор обраћа целој српској јавности, државним органима, посебно министарствима за просвету и науку и културу, и највишим представницима државе да заштите српски језик од покушаја да се он вештачки мења према политичким и идеолошким мерилима.

Одбор подсећа да је у свом досадашњем раду давао и стручна мишљења и препоруке о разним питањима статуса и функционисања српског језика и да је, поред осталог, донео 24. фебруара 2011. и Одлуку о питању именовања особа женског пола као носилаца одређених звања

и занимања, што се данас најчешће политички именује језиком родне равноправности.

„У тој одлуци детаљно је показано и образложено како се у српском језику треба односити према језичким јединицама женског рода које sluжу као средства за именовање звања, занимања, функција и сл. Та Одлука је недвосмислен и аргументован показатељ да српски језик никако није нити може бити језик родне неравноправности, па самим тим ни дискриминације особа женског пола”, наводи се у саопштењу уз тврдњу да је подвођење српског језика под језик родне неравноправности научно неосновано.

„Недопустиво је да се у име политике или идеологије са нивоа државе и пропагира било какав језички инжењеринг, а камоли да се путем закона намеће јавним и државним организацијама речник родно диференцираног језика, у коме се нуди мноштво речи несаслаганих структури српског језика, речи који не богате него урушавају његову структуру. Структура и употреба језика увек имају саморегулативну моћ да се према потребама развијају стварајући и нове речи граматичког женског рода, па и социјалне фемининативе, али није могуће то наметнути језику, без насиља над језиком, по „законском декрету” кад се то некоме, ко уз то још и није упућен у језичке законитости, прохте”, наводи се у саопштењу.

КУЛТУРА  
УМЕТНОСТ  
НАУКА  
СУТРА



ДАВИД  
ГРОСМАН  
И НАДА  
ЈЕ ЧИН  
ОТПОРА







## **Б. КАКО УЧИТИ СРПСКИ**



# DR RAJNA DRAGIĆEVIĆ, Poruka koja

Važi za jednog od najstrožih profesora Strah i trepet je za one koji prepisuju, jer varanje ne prašta. Sa studentima voli da pored gradiva priča i o životu. To je ukratko opis profesorke Rajne Dragićević (45) o čijem govoru bruijela Srbija.

MILJANA LESKOVAČ

Malu ko je verovao da bi govor profesorke leksikolo-

gije i leksikografije mogao da bude čitanji od brojnih afera i skandala.

- Taj govor sam napisala studentima i njima sam

ga i namenila. On se ovih dana širi na sve strane, a ja se ne osećam baš najbolje zbog toga što sam sada toliko izložena javnosti - kratko nam je odgovorila profesorica Dragićević.

Govor je posvetila apsolutima Filološkog fakulteta i njime je, kaže, htela da ih podstakne na odgovornost i rad, ali i da im podigne moral.

**DRAGI MOJI STUDENTI,** poštovane kolege, buduci profesori,

Na dan kada smo proslavljali vaše apsolutno veće, odložen je maturski ispit malih maturanata jer su se testovi koje je trebalo da popunjavaju pojavili u javnosti. Ovaj događaj samo je jedna od brojnih manifestacija urušavanja našeg prosvetnog sistema, kao i društvenog sistema u svim oblastima.

Dolazeci na vaše veće i gledajući vas onako doterane, nasmejane, mlade i pune pozitivne energije, razmišljala sam o tome hoćete li uspeti da zadržite taj optimizam i kada diplomirate i kada se suočite s niskim platama, nedovoljnim uvažavanjem profesorske profesije, prilično nezainteresovanim učenicima, roditeljima koji su uvek na strani svoje dece (čak i ako je to na njihovu štetu), različitim pritiscima i omalovažavanjem.

Mnogo toga oko vas ubijace vam motivaciju. Ipak, ako mene pitate, na listi vrhunskih zanimanja nalaze se sledeća: profesor, lekar, advokat, sudija, inženjeri, još jednom, profesor. Ako pitate sve roditelje ovog sveta čime bi želeli da se njihova deca bave, odgovoriće vam na isti način.

**RAZNORAZNI NEPISMENI I POLUPI-SMENI LJUDI** danas sebe olako mogu nazvati nekim pi-arovima ili menadžerima, neobrazovane voditeljke sebe zovu novinarkama, a folk-pevačice umeticama, da i ne govorim o art direktorima, biznis konsultantima, bek-ofis administratorima, velnes konsultantima, event koordinatorima, kopi-print operaterima, marketing konsultantima, ofis-asistentima, portfolio-menadžerima, produkt dizajnerima.

Iza zvučnih naziva zanimanja najčešće se kriju foliranti koji misle da se ugled može steći preko noći, kriju se oni koji nisu imali izdržaj da završe fakultet koji su započeli, oni koji menjaju zanimanja i profesije kao prhljave čarape. Nemojte zaboraviti da se profesorom, lekarom ili sudijom niko ne može samoprozvati. Ponosite se svojim zanimanjem koje se može steći samo upornim, vrednim radom, odricanjem, nespavanjem i višegodišnjim samosavladvanjem i samoodricanjem.

**NEDOZVOLITE DA VAM BAHATI, HVATILISAVI I SAMOUVERENI** vlasnici raznoraznih restorana, firmi, privatnih aviona, luksuznih stanova drže lekcije o uspehu, jer

## Govor koji

VI STE PROFESORI, a oni su samo vlasnici kvadratnih metara!

Pokušavaju da omalovaže profesorsko zanimanje. Imajte na umu to da ste vi čuvari dostojanstva svoje profesije. Zvanje profesora stiče se sa puno truda, ali još više muke treba uložiti u znanje kako nositi tu važnu titulu. Vodite računa o načinu na koji se ponašate i kada niste u školi, razmišljajte o svom odevanju, stavu, odnosu prema kolegama, prema učenicima i njihovim roditeljima.

**AKO SEBE SROZATE U SOPSTVENIM OČIMA,** onda će vas i okolina gledati sa omalovažavanjem. Budite ponosni, samouvereni, budite spremni da učite i da se doživотно usavršavate, jer VI STE PROFESORI!

Volite svoje učenike. Upoznajte ih sa onim plemenitim što nose u sebi, a čega često nisu svesni. Izvucite ono najbolje iz njih. Podignite im ugled u njihovim sopstvenim očima. Nipošto im ne poklanjajte ocene, ali im stalno omogućavajte da poprave ocene koje imaju. Prepoznajte i poštujujte njihovu

Govor je nastao krajem juna povodom ispraćaja jedne generacija apsolutenata

8  
Društvo  
Četvrtak 11. juli 2013.

AUTORKA GOVORA ZA BUDUĆE PROFESORE

# nam vraća nadu

– Ona nije neko ko će samo održati predavanje, tek da bi obavio svoj posao, i otići. Tama sam htela da odustanem od ove profesorije, ali njen govor mi je promenio odluku – priča apsolventkinja Ana Tešić.

Ipak, govor je učinio i da

Dr Rajna Dragičević za „Blic“: Ne osećam se najbolje što sam toliko izložena javnosti

se mnogi uvrede, jer profesorka u jednom delu svog pisma podseća apsolvente da oni nisu isto što i silni menadžeri, konsultanti i „eksperti za prodavanje magle“.

– Ja, ona je tako fina žena, nemojte da dozvolite da priča

ode na pogrešnu stranu – poručili su nam sa katedre za srpski jezik na kojoj su nam rekli da je svi znaju po tome što često od jutra do mraka ostaje na fakultetu.

– Nastupila je srcem i tako osvojila srce cele zemlje. Nama je čast da je član našeg kolektiva – kaže prof. dr Aleksandra Vraneš, dekanica Filološkog fakulteta.

Darinka Gortan Prenek, profesorka od koje je Rajna nasledila predmet, kaže da je profesorka uvek je bila maksimalno posvećena poslu.

– Dobar je naučnik i dobar profesor i izuzetno je poštena. Učinila me je najponosnijom profesorom jer mi je pokazala da me je pretekla – puna je hvala profesorka Vraneš.

## je prodrmao Srbiju

trud. Pokažite im da mogu biti uspešni ako rade. Ne ubijajte im volju.

Profesorski autoritet ne stiče se preteranom strogošću i samovoljom, već pravednošću i nedvosmislenim dogovorom kojeg obe strane treba da se pridržavaju. Hvalite najbolje jer ćete time inspirisati i ostale da se potrudu i ponekad budu najbolji. Pružite šansu mnogima da ponekad budu najbolji.

Nemojte biti drugi sa svojim učenicima i pokušavati da im se na taj način približite. Vi treba da postavljate pravila u svojoj učionici, da određujete granice, da držite konce u svojim rukama, jer oni su učenici, a VI STE PROFESORI!

Ne zaboravite da ćete predavati glavni predmet, prvi u rubrici u dnevniku, i da ćete sa svojim učenicima provoditi više vremena od svih ostalih profesora. Vaš uticaj na učenike biće najvažniji. Budite svesni te odgovornosti.

Kao profesori srpskog jezika, vi ste čuvari našeg jezika i kulture.

**UČITE UČENIKE DA VOLE SVOJU ZEMLJU.** Često se može čuti kako profesori svojim najboljim učenicima savetuju da što pre odu odavde. Počelo je da se podrazumeva da je najbolji uspeh u školi sigurna propusnica za odlazak iz Srbije. Hajde da preokrenemo perspektivu! Ukažite najboljim učenicima na to da treba da ostanu u Srbiji jer će joj,

kao najbolji, pomoći da se oporavi i postane bolje mesto za život. Ne dozvolite im da odu i da prepuste zemlju svakojakom ološu!

Zacrtajte im kao životni zadatak da se bore protiv živog blata u koje tonemo. Ušadite im osećaj za društvenu odgovornost i objasnite im da ovu zemlju niko ne može očistiti osim njih. Ako se potrudite, videćete da će vas daci poslušati, jer VI STE PROFESORI!

Budite uvereni da seme svih ekonomskih, političkih, kulturnih, moralnih reformi u ovoj zemlji može da proklija samo u porodici, ali i u vašoj učionici, i to upravo na časovima srpskog jezika i književnosti! Zato se trudite da budete uzor svojim učenicima.

**KRENITE U RAT PROTIV SVIH STAR-LETA,** sponzorša, pevačica, manekenki, tajkuna, biznismena i pobedite ih. Vi im morate postati orijentaciona tačka, svetionik u životu! Za taj rat imate 45 minuta dnevno skoro svakog radnog dana, a to nije malo. Pobeđićete tako što ćete dati sve od sebe da saržaje koje treba da predstavite svojim učenicima učinite zanimljivim, uzbudljivim, svežim. Uspećete u tome samo ako mnogo znate, ako volite ono što radite i ako ste posvećeni.

Učenici to mogu da prepoznaju, i to nepogrešivo. Ne obazirite se na činjenicu da se neke vaše kolege ne pripremaju za časove, da mnogi ništa ne rade, a primaju platu, ne obazirite se na trulež oko sebe i ne predajte mu se! Neka vaš čas bude oaza znanja u sveopštoj pustinji, svetla tačka u mraku, zrna smisla u besmislu.

**VI IMATE MISIJU:** ako uspete da povratite autoritet škole i znanja (a to se ne može postići nijednim zakonom, već entuzijazmom profesora), padaće kao domine sve prepreke ka boljem životu u Srbiji. Od časa srpskog do ekonomskih reformi! Od časa srpskog do borbe protiv korupcije! Od časa srpskog do kosmosa!

Vaša moć je ogromna i vaš zadatak je od strateškog značaja. U tome je razlika između vas i raznoraznih menadžera, konsultanata, koordinatora, administratora, operatera, bogatih vlasnika lokala i ostalih eksperata za prodavanje magle. U njihovim rukama su projekti, lokali, avioni i kamioni, a u vašim rukama je budućnost ove zemlje. Nikada nemojte zaboraviti: VI STE PROFESORI!







## Српска деца у Хесену не уче српски језик

ПЕТ стотина српских ђака нема наставу на матерњем језику у покрајини Хесен због немара наше државе Србије и њених чиновника. Ми држављани Србије, родитељи и чланови српске асоцијације из Хесена, Франкфурта, Висбадена, Касела, Дамштата и околних места, последњих година не добијамо наставнике српског језика и наставе за нашу децу. Не знамо у чему је проблем, јер не добијамо одговоре из ресорног Министарства просвете. Последњи пут када смо посетили Београд, надлежни чиновник нам је рекао:

- Немам времена за вас!

Држава Немачка плаћа наставнике за српске школе, али само уз гаранцију државе Србије. Наставнике имају српске школе у осталим немачким покрајинама, али не и у Хесену, јер су наши наставници отишли у пензију. Немачка не плаћа наставнике у пензији, а Србија нам није именovala нове



учитеље за нашу децу. Тражили смо помоћ од Генералног конзулата Србије, одакле су нас упутили на координатора наставе, који живи у Швајцарској, а овај нас упутује у Министарство просвете у Београд. Већ три године се са њима дописујемо. Ми држављани

Србије на раду у Немачкој попуњавали смо пет пута неке формуларе у конзулату и министарству, и нисмо решили проблем.

Питамо се зашто је Србија нама Србима из покрајине Хесен мањехина, а мајка је Србима из Баварске, који, на пример, имају на-

ставнике и школу. Како је могуће да БИХ и Хрватска дају и плаћају своје наставнике за своје школе у Хесену, а Србија не жели да пошаље наставнике за српски у Хесен. Покушали смо ми сами да ангажујемо српске наставнике, који живе у Немачкој, али нам опет немачка држава тражи гаранцију државе Србије за те људе и наставу на српском језику. А гаранцију не даје ни Генерални конзулат, ни Министарство просвете.

Тако смо упали у зачарани круг чиновничког немара према нама Србима. Број српске деце у Немачкој непрестано расте. Школа на српском језику је потребна и омиљена међу малишанима. Како наставе нема већ годинама, деца српски уче од родитеља, бака и дека, преко српских сајтова, што није довољно, није потпуно, а некад је и погрешно учење.

Централни савет  
Срба у Немачкој  
покрајина Хесен

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ И КАНЦЕЛАРИЈА ЗА САРАДЊУ С ДИЈАСПОРОМ РЕАЛИЗУЈУ ЗАЈЕДНИЧКИ ПРОЈЕКАТ

# Српски преко Скајпа

На конкурс за учење српског језика преко Скајпа пријавило се више од 50 младих који живе од Америке до Уједињених Арапских Емирата

Пројекат траје три месеца, часове држе апсолвенти, мастер студенти и дипломирани филолози с Филозофског факултета који су за то прошли посебну обуку. Младим полазницима највећи проблем је – ћирилица. Ово су прве информације и утисци с овог нишког факултета, који пројекат организује с Канцеларијом за сарадњу с дијаспором.

– Добар дан. Зовем се Милена и имам 13 година.

– Ја сам Јован и имам 11 година. Ми живимо у Норвешкој. Овде смо и рођени, нама је норвешки матерњи језик, али почињемо све боље да говоримо и српски.

Тако су се Милена и Јован Радловић представили на часу српског језика који се одвија преко Скајпа, у оквиру курса који у просторијама Филозофског факултета Универзитета у Нишу води Александар Новаковић, мастер професор српског језика, један од предавача онлајн наставе српског језика.

Ова настава се одржава према јединственом пројекту Канцеларије за сарадњу с дијаспором града Ниша и Филозофског факултета Универзитета у Нишу – Центра за српски језик као страни и нематерњи језик, а на чијем је челу доцент др Ирена Цветковић Теофиловић, као и Центром за образовање наставника и професионално усавршавање у Нишу.

– Интересовање за учење српског језика је било изузетно велико – истиче Тамара Ђирић.

– Најмлађи полазник има осам година, највише је деце од 10 до 16 година, али има и старијих полазника, до 24 године. Основни мотиви да пожеље да уче српски језик, како су навели, јесте њихово порекло, односно чињеница да је то њихов матерњи језик, а тешко га уче у другој земљи, затим да је један од родитеља Србин, а други жели да научи његов језик, у чему се и они придржавају, комуникација с родбину у Србији, усавршавање српског језика...

Учесници пројекта су из земаља широм света – највише Америке, потом Норвешке, Грчке, Велике Британије, Немачке, Француске, Италије, Канаде, Холандије, Аустрије, Шпаније, Доминиканске Републике, Уједињених Арапских Емирата и других, истиче Ђирић.

За курс се пријавило више од 50 кандидата, а у првом кругу шансу да науче српски добила су 24 кандидата. С њима

ради 21 предавач, међу којима су апсолвенти, мастер студенти и дипломирани филолози српског језика с Филозофског факултета Универзитета у Нишу.

– Кандидати који су желели да уче језик земље својих предака полагали су најпре такозвани улазни тест, како бисмо видели на ком нивоу је њихово знање језика – објашњава доцент др Ирена Цветковић Теофиловић.

– Тестови су, поред различитог нивоа знања, дали занимљиве резултате. Нико од кандидата није знао да користи ћирилично писмо!

Задатак у коме је од њих захтевано да текст исписан латиницом препишу ћирилицом – нису ни урадили. Осим тога, у тесту су многи назначили да имају проблема с неким гласовима, као што су Љ, Ћ, Ђ, Ћ или Ч.

Предавачи који раде с полазницима овог јединственог онлајн курса изабрани су по строгим критеријумима тек после успешно савладане обуке специјално организоване у Центру за образовање наставника и професионално усавршавање. Студенти укључени у пројекат морали су да савладају посебну обуку из методике српског језика као завичајног, која се разликује од методике коју уче на студијама. Како каже професор др Марина Јањић, управница Центра, сваки час се посебно припрема, пишу се детаљне припреме, а рад с учесницима је прилагођен појединачном нивоу знања. Акцент је подједнако на говорном, као и писаном српском језику, за шта интерактивна онлајн настава даје бројне могућности.

– Милени и Јовану је матерњи језик норвешки, српски говоре солидно, јер је то језик који говоре у породици, али желе да он буде још бољи – објашњава Александар Новаковић специфичност наставе коју држи младима из Норвешке како би успешније савладали језик.

– Мотивисани су и уче лако, имају мало проблема с падежима... Они су посебно нагласили да желе да науче да пишу ћирилицу и течно читају ћириличне текстове. Раније су похађали и српску школу, али она више не ради, па су се обрадовали што на овај начин могу да наставе с учењем српског – каже проф. Новаковић, који је веома задовољан



својим ђацима из далеке северне земље.

– Све смо бољи кад говоримо српски. Над на српском поздрављамо родбину у Нишу и Београду, коју посећујемо сваке године с родитељима – додају Милена и Јован, охрабрени похвалама свог професора.

– Учио да часкамо, је л' се тако каже?

– Ова иницијатива Канцеларије за сарадњу с дијаспором привука је вели-

## БИЋЕ ЈОШ КУРСЕВА

Како истиче Тамара Ђирић, шеф Канцеларије за сарадњу с дијаспором, пројекат, Бесплатни тромесечни курс српског језика преко Скајпа намењен је српској деци и младима у дијаспори и реализује се први пут у Нишу, а укључује и сараднике на пројекту – Канцеларију за младе града Ниша и ОИД „Проактив“. Први курс намењен подмлатку наше дијаспоре широм света траје три месеца, а судећи према исказаном интересовању, курсеви ће се наставити, јер је много младих желело да искористи предности учења на даљину и савлада српски језик.

ку пажњу припадника дијаспоре и пријављених кандидата је све више – наглашава Тамара Ђирић.

– То што су деца из дијаспоре заинтересовала за овакав начин учења наводи нас да можда преко Скајпа у будућности организујемо и наставу из историје, географије или још неког предмета – додаје наша саговорница.

Након завршетка тромесечног курса полазници ће полагати тест, како би се видело колико су напредовали у учењу језика, а добиће и посебне дипломе Филозофског факултета.

У Канцеларији за сарадњу с дијаспором кажу да су се и два месеца након завршетка пријављивања свакодневно јављали Срби из целог света заинтересовани за учење њих усавршавање завичајног језика.

Олигица Давидовић





# Како учити српски као нематерњи језик

Исти програм не може да се примењује за све ученике, упозоравају професори у суботичким школама

**Суботича** – О чему је девојка маштала носећи каблчић на ланцу? Шта за њу представљају зрени турарија и антирија? Колико деце којима је мајтерњи језик мајтерски може да разуме ове реченице, и колико им у свакодневном саобраћају може бити од помоћи то што знају шта је турарија и антирија?

Шта је тек насумично одабран из уџбеника за учење српског као нематерњег језика у другом разреду средњих школа. Наставници одавно упозоравају да оно што се учи у школи није од помоћи ђацима из мањинских заједница да науче српски језик, као званични службени језик државе.

У Суботичи, изразито мешовитој средини, одавно је јасно да ће деце које нема другара на игралишту којим је говори српски тешко из уџбеника научити језик државе у којој живи. Да проблем постоји видљиво је и из коалиционог споразума који су средином месеца потписали лидери СНС-а и Савеза војвођанских Мађара, у ком се каже да ће од школе 2017/18. године увести нови план и програм учења српског као нематерњег језика на припадници националних мањина. Постојећа ситуација као да искорекне близинишност, констатује у разговору за „Политику“ мр Ђорђе Сабо, професор српског језика у Економској средњој школи. Свакодневном он у разреду од преко 30 ученика покушава да учење језика „уравноте-



Фото А. Исаков

Уџбеници из којих Мађари уче српски језик

жит" између ученика који једва да умеју да скlope реченицу и оних који га питају да ли да састави пишућирицином. – Јединствено решење би било када би нам просветне власти дозволеле да почетком године одредимо ниво знања код деце и да их поделимо бар у две групе, као што је случај код стручних предмета или веројатно и грађанског васпитања – прича нам мр Сабо. По његовом мишљењу, превелике је граматике и тогито архивних књижевних текстова, уместо комуникацијених савремених текстова захваљујући којима би ученици лакше успоставили контакт. – Постоји још један проблем – каже Сабо. – За тираж од око хиљаду примерака уџбеника за српски као нематеријални је заинтересован само осам Завода за

Један од чланова ове радне групе је и професор Александар Дотнар, из средње школе на мађарском језику „Костолањи Деке“. Дотнар нам каже да су обимни школе на југу Србије, са албанским становништвом, и на северу где живе Мађари, али и Русини и Словаки. – На терену се показало да морамо да успоставимо стандарде за холотене средине, где живе претежно мањине и несаду контакт са мајорним говорником српског језика, затим хетерогене средине где мањине долазе у контакт са српским језиком и напредни ниво, који се односи пре свега на језике који су слични српском, попут хрватског или босанско-бошњачког – наводи Дотнар.

Када се након предстојеће јавне расправе одреди стандард за сваки од нивоа, следећи корак је израда плана и програма. Аинко Јераскаже и да знају одређених мера, те да саопштају да се не може очекивати да ученик научи и до 700 речи на два часа несељно. Саговорници „Политике“ кажу да је неопходно пре свега учење језика растерети обимне граматике и књижевних текстова, унети више комуникације, прилагодити књижевне текстове, по узору како то раде Енглезини или Немци, са мањим бројем нових речи. Уосталом, упозоравају на енглески ни немачки се не учи на штину Шекспира или Гетеа, па бисмо и ми морали одустати од Агроника и мр Станковића за учење језика, и окренути се прилагоденим књижевним текстовима.

Спремност за учење језика ипак је само питање доброт планова и програма, кажу у школама, већ и атмосфера, у којој се учење српског језика неће доживљавати као додатни терет.

А. Исаков

# Језик у малом

Основне карактеристике жаргона, тајновитост, двострука игра садржине и форме, пејоративност, иронија, сарказам, надреалистички спојеви, нонсенс, звучност, сликовитост, контраст и хиперболичност, потврђене су и у студији Јака Земунске гимназије. Инструмент истраживања били су писмени, домаћи и истраживачки радови ученика на задате теме од 2007. до 2014. године

Постујући захтеви савремене наставе српског језика који подразумевају и активну улогу ученика, ђаци различитих генерација и одељења у Земунској гимназији проучавали су последњих десетак година жаргон, његово значење и употребу у свакодневной комуникацији, у разним ситуацијама, а посебно у школи. И смислилаи нове речи, састављали реченице, доказивали познате дефиниције, доносили закључке. Ђачка студија је, на пример, показала да су најфреквентније речи које ученици у школи користе екипа, бежанија, штребер, (анти)чепуља, победник, бубалица, диша... док на неким часовима наставници „зраче“, „мраче“, „смарају“ и „забадају кеца“...

Жаргон је један од најнесталнијих облика људске комуникације, и за њега се још каже да је најнепостојанији и најпревртљивији језички сегмент. У науци постоји стална полемика о томе да ли је жаргон вид језичке авангарде, потреба за бунтом и отпором према језичком стандарду и изванјезичкој конвенционалној стварности или му је место на ђубришту језика.

Потреба за жаргоном ипак не престаје и његова историја је важна за целокупну историју језика, казала је др Вукосава Живковић, професорка Земунске гимназије, на недавно одржаном округлом столу о српском језику данас и вукосавској језичкој парадигми, где је заједно са колегицом мр Валентином Вукмировић Стефановић говорила о актуел-

да, рекламних спотова, такође је узимано у обзир, а ученици су упућивали и да материјале траже и упоређују их са књигама у библиотеци – чиме се вежба активна техника истраживања текста, али и припрема за самостално истраживање у свакодневной гимназијској настави и у будућим академским сферама (семинарским, дипломским, мастер и осталим радовима).

Основне карактеристике жаргона, тајновитост, двострука игра садржине и форме, пејоративност, иронија, сарказам, надреалистички спојеви, нонсенс, звучност, сликовитост, контраст и хиперболичност, потврђене су и у ђачкој студији, а овакав вид рада сачувао је од заборавља и неке од облика жаргона – будући да по правилу

у настанку до широке примене данас. По сопственом избору, бирали су три или четири речи, на пример, „фрајер“, „смор“, „бацање пегле“ и касније их спајали у реченицу, на пример, „Сморила сам се од фрајера који баца пеглу“. Наводили су, такође, и речи „гајба“, „риба“, „кул“ у реченици: „Био сам на гајби са рибом и било нам је кул“.

Ђаци су имитирали и књигу (азбучник) – у којој су се одређивали за једно слово, набрајали и објашњавали све жаргонске речи под тим словом. Један од њихових најчешћих ђачких избора било је слово „Б“: „баг“, „барон“, бацити („причу“, „коску“, „хејт“, „спик“, „вију“, „збунт“...), „блејање“, „бле(ј)а“, „блам“, „бедак“, „брат“, „брука“, „буца“, „болид“, бандера“, „бомба“...

Ученици су показали и како се користи жаргон и представљали га у одређеној животној ситуацији. Рецимо, са одмора су издвојили ситуацију када два друга причају утровачки

## ЗРАЧИТИ И МРАЧИТИ

Бити кул, бити у фулу, у бедаку, хит, екстра, у каналу, смарање, ин-ултра, ин-мега, ин-кул, хаварија, лудило, хаос, мрачити, зрачити, опуштено, блејати, нафуран, цимање, распаѓање, комирање, зујање, губљење... то су најчешће речи и групе речи које су ђаци издвојили у анализи исказаних емоција и стања. А кад су поздравили у питању, то су муње конза – ваистину конза, а'е ђ, ш'а има, ајд пали, ае, ало...

жаргон настаје као резултат усменог, анонимног вербалног стваралаштва, на првом месту младих генерација. И ученици су дошли до закључка да језичка енергија жаргона настаје кроз прераду: домаћег језичког стандарда, архаизама, дијалектизама, професионализма или преузимањем жаргонизама из других језика.

Ђаци су у својим анализама навели да је жаргон језик улице, који користе млади, често као потврду припадности групи, да му је основна карактеристика духовитост, да је склон променама и користи се и у ситуацијама у којима не би требало – јер постаје несвесно саставни део речника код ученика, на пример на часу, кад неприметно преху на жаргон.

о девојци која се налази у њиховој близини. Наводили су пример појединих речи са променама стандардног, шатровачког и утровачког облика, као што су: кућа (стандард), ћаку (шатровачки), улазакуње (утровачки), школа (стандард), лашко (шатровачки), улазашкоње (утровачки); волим те Савке (стандард), милов те кесав (шатровачки), улиметзавање увкезасање (утровачки).

Један облик приче у коме ученици приказују жаргонске иде уз фусноте налик постмодерној прози (у фуснотама су детаљнија објашњења), наводи Валентина Вукмировић Стефановић.

## СТАНДАРД

За језик се каже да је жив и променљив, да нешто што је данас жаргон сутра може да припадне колекционарном говору или да поприми статус књижевне речи. То се на пример догодило са речју „кафит“, која је дуго била популарна и у употреби, а онда постао реч стандардног језика. Тако се у ширем смислу дешава да када се жаргон устави у разговорном језику, може прећи у стандардни...



ном развоју жаргонске структуре.

– Жаргон је раније био карактеристичан за „уже“ групе, а данас оне размењују информације једна о другој. Жаргон је увек живописан и сликовит, а у језик улази са различитих страна, најчешће из затворених заједница (подкултура), од којих је јачка једна од најактивнијих. Његова употреба има за циљ потврду припадности дајој друштвеној групи. Како је његово прво правило да правила нема, тј. да је жаргон вид игре у коме свако има право да правила проширује по слободној вољи, веома је занимљив и инспиративан – образложила је Живковић.

Према њеним речима, социјална димензија и живописност жаргона нашла је своје место и у књижевности и то у прози која се јавила шездесетих година прошлог века. Због тога је јачко промишљање о активној употреби жаргона у свакодневном комуникацији подразумевало и нишитавање неких од најрепрезентативнијих дела ове литературе и корелацију са наставом књижевности, односно књижевном теоријом. С друге стране, ово је био вид социолошко-психолошког истраживања, те је остварено повезивање и са тим наставним предметима. Праћење филмова, телевизијских емисија, позоришних кома-

– Било је доста примера промишљања и о употреби утровачког, па се наводи да се углавном користе краће речи, а ретко када изрази и реченице, будући да су веома дуге, па се губи разумљивост у комуникацији. Скоро увек разматрају о утровачком претходи део о шatroвачком са закључцима и примерима тог језика, као једноставнијег и више познатог. Најчешће су наводили речи: смор, мрачити, екстра, хаварија, бити кул, блејати, брат, скридељ – набрајала је Вукмировић Стефановић.

Ученици су, такође, тумачили једну жаргонску реч уз одређену апаратуру, објашњавајући вишезначност, (именица, глагол, придев, изведена реч, синоними, антоними, шatroвачки и утровачки облик) и ситуацију у којима се користи, тако да су професори могли да провере њихово познавање граматике. На пример, узме се реч „бедак“ (именица), помоћу које се објасни да се ради о особи која је лоше расположена због неког проблема или догађаја или стању у коме се неком не ради ништа, односно описује лоше ситуације. Може да се користи и као узречница када се коментарише лоше дешавање. Дат је и пример реченице: „Убедачно сам се јер ми није дошла риба“). Израз „бедачити (се)“ је глагол, „бедачен/а.о“ је придев, а „бедачкина“ изведеница. „Смор“ и „туга“ су синоними, срећа и весеље, антоними, „дакбе“, шatroвачки, а „удак за бење“ – утровачки.

Гимназијалци су у својој студији објашњавали порекло речи, његову социјалну димензију и различите примене кроз време, од тајловитости

У занимљиве примере спада и опис журке на којој се слушала напорна музика. У причу су убачени жаргонски изрази и речи, које су испод текста објашњене и замењене као у стандардном речнику. На пример: „мртва“ (исцрпљена), „врх“ (када је нешто добро), „лудница“ (одлично).

Током истраживања издвојен је и телефонски разговор, који често тече уз речи: Е, хаос, ортак, ш’а има? Ма, ништа. Блеја, смор... Уби ме ова школа, сада крај године па само зраче, питају, контролни, хаос! Наводи се и облик када се у жаргону прекида комуникација без љутине и то усмено: „Пали“, „Смараш“ или писмено у поруци: „А’ е н’ а’ ме“ (ајде, хао, зови ме)...

– Обрађени материјал показао је да је настанак жаргонизама најчешће везан за: стварање новог значења већ постојеће речи стандардног језика, позајмљенице из других језика које се најчешће модификују, пермутације слогова или гласова, премештање са додацима, скраћивање речи, слагање и сливање. Најпродуктивнији начин је суфиксација. Генерално узевши, најчешће у жаргону су у употреби поједине речи (некада скраћенице), ређе синтагме, а најређе читаве реченице – објаснила је Вукмировић Стефановић.

Ђаци су закључили да неки жаргонски изрази и речи брзо нестану, а неки остају и трају годинама.

– Могли бисмо због тога за крај да оставимо речи Макса Милера: „У сваком језику води се непрекидна борба за одржање међу речима и међу граматичким облицима. Бољи, краћи и лакши облици стално побеђују и за своје успехе имају да захвале својој властитој снази“.

О. Н.



Sistem razočarava mlade i pametne

# NIKO DA SE IZVINI PISMENOJ DEVOJČICI

**BEOGRAD** » I Jeleni Petrić, učenici OŠ „Vuk Karadžić“ iz Bačke Topole, nedostajao je bod na republičkom takmičenju za treće mesto jer je reč „majka“ u „Smrt majke Jugovića“ napisala kao u knjizi.

Isto kao i slučaj Sare Velimirović, učenice osmog razreda OŠ „Zivan Maričić“ iz Žiće, koji danas potresa Srbiju, samo što je Petrićeva izigrana 2015. Dakle, dve godine zaredom deca se iz odabrane knjige spremaju za takmičenje i ne prolaze dalje. Razočaranje jer nisu otišle dalje, na Književnu olimpijadu, odnosno osvojile očekivano mesto, dodatno povećava i činjenica da im se niko od nadležnih nije čak ni izvinio zbog nemara.

Reč „majka“ u „Smrt majke Jugovića“ je napisana malim slovom, iako po Pravopisu koji se primenjuje od 2012. treba da se piše velikim. Knjiga je prvi put štampana i odobrena još 2007. po starom Pravopisu, a potom preštampana bez unošenja ispravki.

Izdavačka kuća „Klet“ donekle priznaje odgovornost.

- Mi evaluiramo sva naša izdanja. Tu nam se, eto, potkrpala greška. Mnogo mi je žao zbog te

## Verbić: Odbio bih ministarsku fotelju

Ministar nauke i prosvete Srdan Verbić rekao je juče da bi odbio eventualnu ponudu da ostane na toj funkciji.

Verbić je za Televiziju B92 rekao da formiranje nove vlade ne vidi kao početak, već da ovaj trenutak ocenjuje kao kraj jer je „urušeno ono što je radio njegov tim“ jer „kolegama u Vladi nije uspeo da objasni šta su ciljevi i prioriteti u prosveti i nauči“.

- Smatram da bi neko drugi bolje radio taj posao, da



bi imao više uticaja na samu vladu i da bi ga bolje razumeli ako je taj neko stranački kadar - rekao je Verbić.

devojčice. Znam kakve to traume može da nosi - kaže Gordana Knežević Orlić, direktorka „Kletta“, i napominje i da je greška ispravljena u novim udžbenicima.

U Zavodu za unapređenje obrazovanja i vaspitanja (ZUOV) odbacuju krivicu jer preštampani udžbenik, prema zakonu koji je važio, nije morao da ide na odobravanje. Eleonora Vlahović iz Zavoda ističe da je izdavač dužan da prati promene u oblastima iz kojih štampa udžbenik, kao što i nastavnik ima obavezu da nastale promene primeni u nastavi.

Odgovornost odbacuju i u Ministarstvu prosvete, navodeći da je takmičenje u nadležnosti Društva za srpski jezik i književnost.

M. P.

» NI IZVINJENJE: Oštećena Sara Velimirović

Subota 14. maj 2016.

BRIT 3



# Kasapski um

Cinik bi rekao: kakvi putevi takav pravopis. I ne bi mnogo pogrešio

Doguzeljasmo do vikenda, hajde da malo danemo duhom od subankulturalne politike i da se pozabavimo stvarima od kojih se ne žvi; ali koje i te kako umanjuju da zagorčaju život. Uzmimo primer pravopisa. Kao i sve ostale stvari koje nastoje da unesu nešto reda u okolni haos – zakoni, na primer – pravopis su puni rupa, a rupama naročito obiluje Pravopis srpskog jezika. Cinik bi rekao: kakvi putevi takav pravopis. I ne bi mnogo pogrešio. Nije stanje puteva baš toliko nepovezano sa stanjem pravopisa.

Pravopis srpskog jezika ipak ima više dodirnih tačaka sa srpskim ustavima. Opštepoznato je da nas, Srbe, ustavno mesto ne drži, sledstveno čemu smo tokom novije istorije promenili iha ha „najviših pravnih akata“, da bi naša konstitucionalna neuračunljivost kulminirala na prevaru i lopovluk izglasanim najnovijim ustavom, u kome su vlašni, državotvorni snovi – pritom polupismeni – postali ustavna

kategorija. Gorepomenuti cinik bi rekao: Ako vam je već ustav donet na lopovluk, zašto se onda čudite što se ni ustavotvorci i njihovi saslušatelji ne ustajuju od lopovluke, illi eufemistički – korupcije.

Mnoštvo, međutim, naših ustava ne može ni prismeriti množstvu naših pravopisa. Bog sami zna koliko ih je bilo i da li nam storihi dana preti neki novi. Odnah da vam kažem: kao čovek koji si lađa da srazmerno dobro zna srpski jezik, ja na srpske pravopise ne dajem ni pet stitih para, poglavito zbog toga što ih prave takozvani lingvisti. ljudi koji, fakat, dobro znaju gramatiku, ali o jeziku uglavnom nemaju pojma. I – šta radim? Pišem li orako kako mi se čefine, kao što se pisalo u predukovska vremena? Pa i ne baš. Nije sve loše u našim pravopisima, samo ih se ne treba držati kao pijan plota.

Ali ne misle svi kao ja. Daleko od togla Kad su ono umesto kolumni na ovom mestu illi odlomci mog novog romana

– čiji ćete deo uskoro mukte dobiti u obliku poklon-kojlice – jedan je nedremani komentator, od sorte lovaca na greške, uočio da sam na jednom mestu napisao „kasapski zloduh“ (ili tako nešto), umesto da sam sledio jezikopravilo i napisao – „kasapski zloduh“. Pravilo saglasno kome „b“ ispred suglasnika prelazi u „p“ vrlo je polezno i dušekorisno, ali ja držim – i ne hajem šta o tome misle lingvisti i komentatori – da se ono ne bi smelo nekritički primenjivati na reči neerspaskog i neslovenskog porekla. Posledično – ne pišem „supkultura“ jer – sleded Vukovo upustvo – tako i ne govorim, ali „supstancu“ pišem, supstancu“ jer je tako i izgovaram. Da bi se, dakle, čovek petljao u jezičke stvari, osim dobre volje i bubanja, morao bi imati i malo sluha, a ni povremeno uslučivanje mozga nije neodmet. Jer ako uiluješ mozak, odnah ti pukne pred očima da je „kasapski zloduh“, jedna stvar, a „kasapski zloduh“, sasvim druga, iako se u stvari, svode na isto.

**В. ПОЛА ВЕКА ЈЕЗИЧКИХ СУКОБА  
(1967–2017)**





Српски национални савет  
Црне Горе



**Ф**илолози, књижевници и професори, окупљени на научном скупу „Српски језик и ћирилица - основе српског идентитета“, одржаном у Подгорици, 17. и 18. октобра 2014. године, одлучили су да ову Декларацију упуте на адресе влада и ресорних министарстава Црне Горе, Републике Србије и Републике Српске, Универзитетима, научним и културним установама и медијима.

# Декларација

## 1. ПОЛОЖАЈ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЋИРИЛИЦЕ

«Српски језик је онај којим говори сав народ српски», дефиниција је коју је дао још Вук Стефановић Караџић. Српски народ је, дакле, одређен као српски преко српског језика, као што су се и остали европски народи одређивали као народи на основу језика којима говоре. Међутим, српски језик се, мимо других језика на свијету, почео „множити дијелењем“ па су од једног Вуковог лингвистичког или на научним критеријумима заснованог језика настали различити политички језици, проглашени политичким одлукама држава на тлу бивше СФРЈ. То политичко дијелење истог српског језика довело је до губљења идентитета српског народа. Тако се у Босни и Херцеговини, српски народ преко земаљског босанског језика, на све начине жели превести у Босанце, тј. у босански народ. Исти је случај и у Црној Гори, гдје се на основу црногорског као земаљског језика, тј. језика Црне Горе, Срби настоје превести у неспрске Црногорце. У Хрватској је прогоном Срба ријешено српско питање јер су Срби проглашени мањином, а већински српски језик проглашен хрватским, иако је ријеч о једном јединственом српском језику. У Србији је врло слична ситуација: од српског су направљена још три политичка језика: српски, а као мањински – под

хрватским, босанским и црногорским именом. Српски језик је тако угрожен и у матичној држави Србији и у свим државама у којима Срби живе, поготово у Црној Гори. Уколико се настави процес „растакања“ и негирања српског језика, доћи ће чак до негације српског постојања на већини простора српског језика. Због тога је крајње вријеме да се врати достојанственост српском језику, чиме ће се вратити углед и српском народу на свим просторима на којима Срби живе и на којима српским језиком говоре.

Српски језички и културни простор је један, јединствен и недијелив. Исти тип стандардног српског језика уз исти тип норме важи за сав српски народ и за све просторе на којима он живи. Очување јединства српског језика заправо значи очување српског националног идентитета како у матици Србији, тако још више у државама мимо ње.

Неопходно је постићи јединство српских политичара и филолога да би се очувало јединство српског језика, а преко њега и јединство српског народа без обзира на то да ли он живи у истој или у различитим државама. Оно што обједињује тај народ, што му даје национални идентитет јесте, прије и изнад свега, српски језик којим он говори и култура

која је на том језику створена.

Код Срба није угрожена само језичка препознатљивост, него још више идентитетски значај *српске ћирилице*. Ријетки су језици у којима су језик и писмо тако међусобно условљени да писмо подразумева језик, а језик подразумева писмо. Историја нас учи да је увијек прогон српске ћирилице заправо значио прогон српског језика, односно самога српског народа. Данас смо дошли у ситуацију да напуштањем српске ћирилице и растакањем српског језика губимо властити национални идентитет. Нужно је зато у свим просторима на којим Срби живе, ћирилицу зачувати *тако што ће бити једино службено писмо цијелога српског народа*.

Обавезно је да се српска политичка и филолошка дјеловања нађу на истом путу, на путу заустављања ништења српског националног идентитета због неуважавања значаја српског језика и српске ћирилице као основних националних одредница. На том послу потребно је да се нађу све српске институције и сви српски филолози, а први незаобилазни њихов задатак јесте стварање минимума заједничког националног програма, у чијем ће се средишту наћи српски језик и ћирилица као основе српског идентитета.



## 2. НЕУЖНОСТИ

У различитим државама у којима се говори српским језиком треба по-светити пажњу различитим приорите-тима да би се вратила позиција српског језика и ћириличног писма.

► У Србији обавезно основати Ко-мисију за српски језик у оквиру ресор-них министарстава, ради заштите националних вриједности у европ-ским интеграцијама; направити аде-кватан закон о језику и писму у редефинисати статус мањинских је-зика.

► У Републици Српској усвојити подзаконске акте ради очувања наци-оналног статуса српског језика и књи-жевности, посебно у области образовног система. Обавезно осна-жити Институт за српски језик Репу-блике Српске.

► У Црној Гори, кроз законску регу-лативу, обезбиједити Уставом загарантовани равноправни статус ћирилице и латинице. Та уставна оба-веза у свом спровођењу подразуми-јева сва легитимна средства (политичка, правна, правосудна); Уставом загарантовани „српски језик у службеној употреби“ подразумијева спровођење те одредбе у пракси; бу-дући да су Уставом раздвојени сино-нимни термини „службени“ и „у службеној употреби“ – они се у прак-си не смију одвајати, или се Уставом српски језик мора дефинисати као службени, јер је већински језик у Цр-ној Гори;

► У Србији и у Републици Српској мора се обезбиједити проучавање српског језика на свим нивоима сту-дија – од основне школе до факулте-та, без обзира о којој се врсти студија ради, што значи на свим факултетима, а не само на матичним катедрама, да би се обезбиједила функционална писменост свих формално образова-них академица; ћирилица мора бити службено писмо, а латиници дати ста-тус одређен законом.

► У Србији, Републици Српској и Црној Гори српски језик у свим сфе-рама своје употребе мора подразуми-јевати исту норму, што се у првом реду односи на примјену истога правописа (*Правопис Матице српске*); морају бити заједнички јединствени стандарди, циљеви и исходи учења на свим нивоима образовања.

Научни скуп је одржан уз благослов Архиепископа цетињског и Митрополита Црногорско-приморског Господина Амфилохија

## Декларацију усагласили:

Др **Момчило Вуксановић**, предсједник Српског националног савјета Црне Горе

Проф. др **Јелица Стојановић**, Филозофски факултет Никшић

Академик **Љубомир Зуковић**, потпредсједник АН Републике Српске

Доц. др **Драга Бојовић**, Филозофски факултет Никшић

Проф. др **Лидија Томић**, Филозофски факултет Никшић

Мр **Момчило Крајишник**

Академик **Гојко Ђого**, књижевник

Академик **Војислав Максимовић** АН Републике Српске

Проф. др **Мирољуб Јевтић**, Факултет политичких наука Београд

Протојереј-ставрофор др **Велибор Џомић**

Мр **Слободан Чуровић**, професор српског језика

**Милица Бакрач**, пјесник

**Тодор Живаљевић Велички**, књижевник

**Веселин Матовић**, професор српског језика

Др **Горан Комар**, публициста-истраживач

Проф. др **Михаило Шћепановић**, Филолошки факултет Београд

Проф. др **Милош Ковачевић**, Филолошки факултет Београд

**Селимир Радуловић**, пјесник

Проф. др **Валентина Питулић**, Филозофски факултет Косовска Митровица

Проф. др **Миланка Бабић**, Филозофски факултет Источно Сарајево

Проф. др **Драган Станић**, предсједник Матице српске

**Драган Лакићевић**, главни и одговорни уредник Српске књижевне задруге

Проф. др **Саво Марковић**, Универзитет Медитеран Подгорица

Проф. др **Драгољуб Петровић**, лингвиста

**Добрица Ерић**, пјесник

Мр **Видосава Остојић**, Филозофски факултет Никшић

**Илија Петровић**, историчар

ПОЛИТИКА

## Ћирилица на европском путу

Данас је статус ћирилице актуелан и због једног невеселог јубилеја, Новосадског договора, потписаног 10. децембра 1954.

Драгиша Бојовић\*

Резолуција Европског парламента о Војиславу Шешељу била је, између осталог, повод да председник српске владе упуте преко Хрватима да „нису у стању да сачувају десет таблица на ћирилици.“ На другој страни, истакао је да Србија има десет хиљада латиничних таблица и да није ниједну уништила. Вероватно је ову другу бројку премијер Вучић метафорич-

но одбацили ћирилицу. Осамнаест хрватских институција одрекло се Новосадског договора 1967. године, а Матица хрватска 1971. У међувремену је нестала и заједничка држава, а Србима су остале далекосежне последице, које су довеле до незавидног положаја ћирилице.

Примера је много, а најсвежији је из Ниша. На једној државној институцији (Клиника за кардиохирургију) недавно је осванула „десет хиљада и прва“ табла са латиничним писмом (са текстом непознатог правописа), необичног, троугластог облика (уместо уобичајеног правоугаоног). На истој клиници су постављени и неки „стилизовани“ симболи, а помнута табла, ако се мало боље погледа, у ствари је стилизован вуковарски чекић.

Вишедеценијско искуство, као и најновији примери, говоре да ћирилица неће бити лако на европском путу. Поставља се питање њеног опстанка, а самим тим и опстанка националног и културног идентитета Срба. Требало би, наравно, признати да је ход ћирилице по југо-



Никола Костанџинов

ки употребио, јер латиничних таблица у Србији има далеко више и оне доминирају у сваком граду, без обзира што је по Уставу и закону ћирилица писмо у службеној употреби и што се подразумева њена употреба на таблама институција, предузећа и слично.

Данас је статус ћирилице актуелан и због једног невеселог јубилеја, који је и означио потписивање и дискриминацију ћирилице у Србији. Реч је о Новосадском договору, који је потписан пре шест деценија, 10. децембра 1954, у организацији Матице српске и Матице хрватске. Српски језик је тада преименован у српскохрватски односно хрватскосрпски, а трећа тачка закључака (откуцаних латиничном) гласила је: „Оба писма, латинична и ћирилица, равноправна су, зато треба настојати да и Срби и Хрвати подједнако науче оба писма, што ће се постићи у првом реду школском наставом.“ Срби не само да су научили латиницу, већ су је континуирано фаворизовали, док су Хрвати потпу-

словенској странпутици, започет Новосадским договором, умногоме одредио и њену судбину на европском путу. Тешко је у таквој ситуацији следити чистан пример Бугарске, која је, иако чланица Европске уније, сачувала достојанство свога писма. Сама Унија је показала респект према Бугарској, јединој чланици у којој је ћирилица не само званично писмо, већ се и стриктно води рачуна о њеној употреби. Прошле године су штампане новчанице од пет евра, где је реч евро исписана и ћирилицом, а ове године су се појавиле такве новчанице и у апоенима од десет евра.

Шта чинити у Србији? Последња културна политика државе Србије, као и стриктно поштовање Устава и закона, могли би да сачувају српско национално писмо од даље дискриминације. Пример нам је у суседству. Тиме бисмо се, на прави начин, супротставили даљој „дронизацији“ Србије.

\*Професор Универзитета у Нишу

## Deklaracija o zajedničkom jeziku

Suočeni s negativnim društvenim, kulturnim i ekonomskim posljedicama političkih manipulacija jezikom i aktualnih jezičnih politika u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj i Srbiji, mi, dolje potpisani, donosimo

### DEKLARACIJU O ZAJEDNIČKOM JEZIKU

Na pitanje da li se u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj i Srbiji upotrebljava zajednički jezik – odgovor je potvrđan.

Riječ je o zajedničkom standardnom jeziku policentričnog tipa – odnosno o jeziku kojim govori više naroda u više država s prepoznatljivim varijantama – kakvi su njemački, engleski, arapski, francuski, španjolski, portugalski i mnogi drugi. Tu činjenicu potvrđuju štokavica kao zajednička dijalekatska osnovica standardnog jezika, omjer istoga spram različitoga u jeziku i posljedična međusobna razumljivost.

Korištenje četiri naziva za standardne varijante – bosanski, crnogorski, hrvatski i srpski – ne znači da su to i četiri različita jezika.

Insistiranje na malom broju postojećih razlika te nasilnom razdvajanju četiri standardne varijante dovodi do niza negativnih društvenih, kulturnih i političkih pojava, poput korištenja jezika kao argumenta za segregaciju djece u nekim višenacionalnim sredinama, nepotrebnih "prevođenja" u administrativnoj upotrebi ili medijima, izmišljanja razlika gdje one ne postoje, birokratskih prisila, kao i cenzure (te nužno auto-cenzure), u kojima se jezično izražavanje nameće kao kriterij etno-nacionalne pripadnosti i sredstvo dokazivanja političke lojalnosti.

Mi, potpisnici ove Deklaracije, smatramo da činjenica postojanja zajedničkog policentričnog jezika ne dovodi u pitanje individualno pravo na iskazivanje pripadnosti različitim narodima, regijama ili državama;

svaka država, nacija, etno-nacionalna ili regionalna zajednica može slobodno i samostalno kodificirati svoju varijantu zajedničkog jezika;

sve četiri trenutno postojeće standardne varijante ravnopravne su i ne može se jedna od njih smatrati jezikom, a druge varijantama tog jezika;

policentrična standardizacija je demokratski oblik standardizacije najbliži stvarnoj upotrebi jezika;

činjenica da se radi o zajedničkom policentričnom standardnom jeziku ostavlja mogućnost svakom korisniku da ga imenuje kako želi;

između standardnih varijanti policentričnog jezika postoje razlike u jezičnim i kulturnim tradicijama i praksama, upotrebi pisma, rječničkom blagu kao i na ostalim jezičnim razinama, što mogu pokazati i različite standardne varijante zajedničkog jezika na kojima će ova Deklaracija biti objavljena i korištena;

standardne, dijalekatske i individualne razlike ne opravdavaju nasilno institucionalno razdvajanje, već naprotiv, doprinose ogromnom bogatstvu zajedničkog jezika.

Stoga, mi, potpisnici ove Deklaracije, pozivamo na ukidanje svih oblika jezične segregacije i jezične diskriminacije u obrazovnim i javnim ustanovama; zaustavljanje represivnih, nepotrebnih i po govornike štetnih praksi razdvajanja jezika;

prestanak rigidnog definiranja standardnih varijanti;

izbjegavanje nepotrebnih, besmislenih i skupih "prevođenja" u sudskoj i administrativnoj praksi kao i sredstvima javnog informiranja;

slobodu individualnog izbora i uvažavanje jezičnih raznovrsnosti;

jezičnu slobodu u književnosti, umjetnosti i medijima;  
slobodu dijalekatske i regionalne upotrebe;  
i, konačno, slobodu "miješanja", uzajamnu otvorenost te prožimanje različitih oblika i izričaja  
zajedničkog jezika na sveopću korist svih njegovih govornika.



Понедељак 20. март 2017.  
medunama@politika.rs

## ПОГЛЕДИ

## ПОЛИТИКА

# Пола века од језичког сукоба у Југославији

Слободан Селичић\*



Пре пола века политичком врху Југославије било јасно да је партијска догма по којој је револуцијом решено национално питање у Југославији доживела пораз у судару са стварношћу у којој су национални сукоби били све видљивији. Долатна потраг за то је дошла 17. марта 1967, када је у "Телеграму" на насловној страни остварула "Декларација о називу и положају хрватског књижевног језика".

Номе је 18 еминентних установа науке и културе Хрватске прокламовало раскид Новосадског договора из 1954. о јединственом српско-хрватском (хрватско-српском) језику и тражено је признање посебног хрватског књижевног језика. Поред неоснованих оптужби о утржености хрватског језика наметаном "државног" језика, декларацијом је стижано "да службеници, наставници и јавни радници, без обзира откуда потекли, службено употребљавају књижевни језик средине у

којој живе". Примена тог захтева би значила да Срби у Хрватској не би смели да у службеној употреби користе свој језик, већ искључиво хрватски и хрватско терминологију. Номини декларације су били Матица Хрватска и Друштво књижевника Хрватске, а велики значај за њено прихватање имао је Милослав Крлежа.

Политичко руководство Хрватске је знало да се припрема такав документ, али није спречило његово доношење нити објављивање у штампи. Декларацијом је и званично отворено хрватско национално питање, а захтевом да службеници, јавни радници и наставници морају да службено употребљавају језик средине у којој раде, без обзира на своје порекло, отворено је и питање положаја Срба у Хрватској.

На овај националистички изазов званичних реакција наредних дана није било. Најозбиљнију осуду у Хрватској декларација је доживела у текстовима које је у штампи објављивао Милош Јанко, потпредседник Сабора Хрватске. Држећи се званичног става да "свако треба да очисти своје двориште" и да су "прогресивне снаге" хрватског друштва кадре да се изборе с национализмом у својој републици, СК Србије се није мешао у међунационалне односе у Хрватској.

Тако није мислила група српских писца. На редовној скупштини Удружења књижевника Србије 19. марта поинтели су "Предлог за размисавање". Њега је потписало више од 40 писца. Поддржали су развијање језика. На захтев из декларације ко-

ји је тражено да наставници, службеници и јавни радници смеју да користе само језик средине у којој делују, аутори "Предлога" су узвратили захтевом да се свим Хрватима у Србији и Србима у Хрватској устаном обезбеди право на школовање на свом језику и писму и по својим националним програмима, право на употребу свог националног језика и писма у општој са органима влади, завичајних музеја, издавачких и новинских предузећа, "једном речју право на неометано и слободно неговане свих видова своје националне културе". Међу потписницима су били Зоран Ђавриловић, Борислав Михаиловић Микша, Матија Бећковић, Антоније Исаковић, Брина Црнче-

вић, Мира Алечковић, Љубомир Симовић, Петар Цашћ, Душан Радовић, Милорад Павић и др. У дискусији на скупштини Удружења књижевника Србије докучао је одбачен.

У држави грађеној на националној симетрији, повучен је знак једнакости између ова два документа, иако је политички и национални значај "Декларације" с политички 18 установа био много већи од "Предлога" с политичкима неколико десетина писаца. Тако су и један и други осуђени као шовинистички чин, а њихови потписници партијски кажњени ако су били комунисти. У Србији су виђенији потписници привремено уклањени из јавног живота. Двадесет један потписник "Предлога" је био члан СК, а њих 19 је партијски кажњено. Потписе је касније повукао још седам потписника. Међу кажњенима, Исаковић, Симовић и Цашћ су кажњени последњом опоменом, Зоран Милић и Милорад Павић укором итд. Исаковић је поднео оставку на чланство у ЦК СК Србије, као и Крлежа у ЦК СК Хрватске. Неколико наредних седамна потписника су били изврнути јавним осуђама на странцима штампе. У Хрватској су на сличан начин кажњени заговорници "Декларације", али је национализам несметано наставио да јаца, ескалирајући почетком седамдесетих година у виду политичке платформе хрватског руководства.

Полу века касније заједничког језика више нема, као што нема ни заједничке државе. Ни Срба у Хрватској скоро да више нема, а посебно нема њиховог права да слободно користе свој језик и писмо.

\*Виши научни сарадник,  
Институт за новују историју Србије



"Ослобођење", Сарајево, 26. 3. 1967.

► Прилози објављени у рубрици "Погледи" одражавају ставове аутора, не увек и уређивачу политику листа



Поштоване колеге,

Поводом појаве текста „Декларације о заједничком језику“ један број чланова ове Комисије је изнео мишљење да би било потребно да се састанемо и формулишемо став Одбора о питањима која се тичу српског језика. Зато вас питамо да ли се слажете да закажемо седницу Малог Одбора за уторак оријентационо око 13 часова у Институту за српски језик САНУ. Тада бисмо се могли договорити и о одржавању годишње седнице Одбора, што је наша обавеза. На њој бисмо усвојили извештај о раду за 2016. и договорили се о обележавању 20 година од оснивања Одбора.

Молимо вас да нам доставите своје мишљење до понедељка у 12 часова како бисмо сазвали састанак за уторак.

С поштовањем,

Срето Танасић,  
потпредседник Одбора

Јован Вуксановић,  
секретар Одбора

*Јован Вуксановић*

31.3.2017.г.

Поводом Декларације о заједничком језику Срба, Хрвата, Бошњака и Црногораца, која је представљена 30. марта у Сарајеву и у чијем састављању је учествовало 30 стручњака различитих профила из Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе, Одбор за стандардизацију српског језика доноси следеће

## САОПШТЕЊЕ

Свој став о преименовању и називима језика од некадашњег српскохрватског језика, Одбор за стандардизацију српског језика исаказо је раније у посебним одлукама више наврата. Наиме, Одбор је прихватио реалност да није у могућности да спречи друге народе некадашње Југославије који су сецесијом добили самосталне и суверене државе да свој језик назову како хоће. Сагласно томе, Одбор не допушта онда ни другима да имају право да српском језичком стандарду силом намећу називе које су они дали својим језицима уколико ти називи штете српским националним интересима. Најмање је прихватљиво да се српски језик брише и претвара у некакву „језичку варијанту”.

У одлуци број 1 из 1998. године јасно смо рекли да српски језички стандард не може прихватити назив *босански језик*. У складу с нашим образложењима, то може бити само *бошњачки језик*. Променом етничког имена *Муслиман* у *Бошњак*, прихваћена је и одговорност Бошњака за именовање језика већинског народа у Босни и Херцеговини (не и Босни, која као држава не постоји).

Устав Републике Србије из 2006. године, члан 10, дефинише службени језик и писмо у Републици Србији – а то су *српски језик* и *ћирилица*. И по међународним критеријумима, српски језик има свој засебан код [srb], а ћирилица је добила ћирилички интернет-домен у српском језику [cpb].

Сматрамо да је за земље окружења, посебно оне које су сада у ЕУ, много важније да измене изузетно тежак положај српског народа и језика у њима и да, када је већ одузет статус конститутивног народа и језика, Србима и српском језику барем обезбеде она права која њихови народи као националне мањине и етничке групе имају у Републици Србији. Најмање је пожељно то што су неки нашли нови разлог да поново нападају Србију због некакве „југоносталгије”.

У српском народу нико нема више права да личним чином, а у име залагања за општи и магловити интерес, стане иза било којих споразума, декларација, уговора, закључака и сл. којима се брише и укида име српском народу и његовом језику. Тиме се губи и њихов идентитет, национални и симболички карактер, који су потврђени и документовани у историји. Од таквих пропалих експеримената највише је изгубио и страдао и српски народ и српски језик. Ваљда смо то схватили када смо остали сами.

Верујемо да је већина Срба и данас најмање заинтересована за некакво ново језичко јединство и „заједништво”, ма оно било и фактичко и формално

И ова декларација је за нас само вапај да се расплинути национализми још више повампирају. Она није у стању да буде њихова брана. Вештачким укидањем постојећих

реалних разлика, које одувек постоје у језику, а залагањем за глобалну *различитости*, као наводно демократски и космополитски чин, немогуће је створити заједнице које на некаком регионалном и етно-националном плану неолибералне и глобалне стратегије постају узор за демократију и равноправност појединаца и држава, и етничких група, и народа.

Одбор је, такође, мишљења да се једино кодификованом, а не некаквом спонтаном стихијном, стандардизацијом могу достићи цивилизацијски токови и српски језик уредити као и други уређени језици. Та неопходна престижност српскога језика, коју сада он још нема, биће и услов за пријем Србије у Европску унију. А за њу смо се, наводно, определили.

Ј.В. 30.3. 017

---

Уважени професоре Клајн,

Колега Срето је, на моју иницијативу, од 31. марта о. г., доставио члановима Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања (Ком. бр. 7 или малог Одбора) преко е-поште кратко писмо ради изјашњавања. У понедељак, 4. марта обавештен сам да нема довољно потврда за заказивање састанка. То значи да се Одбор неће изјашњавати поводом текста Декларације о којој се говори у јавности. Ја сам припремио текст нацрта евентуалног нашег саопштења. Иако то сада није више актуелно, упознајем Вас са садржајем тог текста.

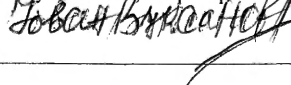
За предложени састанак припремили смо кратку информацију поводом договора око одржавања деветнаесте, претпоследње седнице Одбора пре јубилеја који следи (12. 12. 2017). На прошлој седници (6. 12. 2016) обавезали смо председнике комисија да пошаљу извештаје о раду у 2016. години и предложе активности у 2017, најкасније до 15. јануара. Такође, оријентационо је речено и то да би било добро претпоследњу седницу одржати у марту 2017, како бисмо имали више времена за припреме око означавања јубилеја. Нажалост, све то касни. Као секретар Одбора, који има задатак да брине о административним и стручним пословима, сматрао сам да је колега Срето, као потпредседник Одбора и представник једног од оснивача, позван да обавести Вас као председника и остале чланове Комисије о предузетим активностима. То је у складу и са Споразумом о оснивању (члан 2 став 2).

Лично сам разочаран оваквим решењем и не видим било какве разлоге да Одбор ћути када је цео регион реаговао, као ни да не решавамо питања која ускоро могу озбиљно угрозити очекиване припреме седница које нам по реду следе и договор око евентуалног обележавања ипак, за све нас, великог јубилеја.

С поштовањем,

У Београду, 4. априла 2017. г.

Ј. Вуксановић, секретар



*Одговорно се да се Одбор не одлаже  
поводом Декларације (Ј.В.)*



# Deklaracije, 2017, 1992

**Borka Pavićević / Glava u torbi**

U četvrtak, 30. marta, u Sarajevu promovirana je Deklaracija o zajedničkom jeziku, koju je do sada potpisalo više od sedam hiljada ljudi.

"Na pitanje da li se u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj i Srbiji upotrebljava zajednički jezik - odgovor je potvrdan.

Riječ je o zajedničkom standardnom jeziku olivencinog tipa - o jeziku kojim govore više naroda i više država s prepoznatljivim varijantama - kakvi su njemački, engleski, arapski, francuski, španjolski, portugalski i mnogi drugi. Tu injenicu potvrđuju štokavci kao zajednička dialektatska osnovica standardnog jezika, omjer tog spram različitoga u jeziku i posljednja međusobna razumljivost.

Korišćenje četiri naziva za standardne varijante - bosanski, crnogorski, hrvatski i srpski - ne nači da su to i četiri različita jezika.

Insistiranje na malom broju postojećih razlika, e nasilnom razdvajanju, četiri standardne varijante dovodi do niza negativnih društvenih, kulturnih i političkih pojava, poput korišćenja jezika kao argumenta za segregaciju djece u nekim vjeronacionalnim sredinama, nepotrebnih "prevoljenja" u administrativnoj upotrebi ili medijima, iznistižanja razlika gdje one ne postoje, birokratskih riziha, kao i cenzure (te nužno autocenzure), u ožjima se jezično izražavanje nameće kao kritički etno-nacionalne pripadnosti i sredstvo dokazivanja političke lojalnosti" (Uvod u Deklaraciju).

U Sarajevu teče promocija Deklaracije (Vilimiri Arsenijević, Ivana Bodožić, Enver Kazas, Ilija Brković, oslonjeni na Snježanu Kordić pred vjetrobilnim kamerama kao da je čitav naš svet savalo da čita i piše, kao da su knjižne uporište držanja što i jesu knjižice bez "izlučivanja" (Ante Zekić, "Knjižgicid"), izlučivanja "drugih", nisam mogla a da se ne setim Deklaracije Civilnog potpisa Republike Rade Iveković, Biljane Jovanović, Mame Kreše i Radmile Lazić "Vjeter ide na jug i zbrće se na sjever" (Apatridi): "Ova knjiga nalaže da od pisama faksiranih između Ljubljane, Jerline, Beograda... Pariza od početka juna 1991. godine do kraja novembra 1992. godine, uprkos svim blokadama".

Deklaracija Civilnog pokreta otpora:

"Značuju da u Jugoslaviji ne postoje ni etničke, ni nacionalne, ni političke, ni konfesijske, ni interese većine i da najveće manjine

niti oduzeti, ljudi koji ne podležu vojnoj i ratnoj obavezi u sukobima između tih država i ne mogu biti angažovani ni kao dobrovoljci, izuzev ako su te države napadnute od trećih država.

Civilni pokret otpora će se zalagati da svi ovi ljudi, bez obzira na odnose država čiji su simultani državljani, sa evropskom zajednicom, dobijaju prava jednaka pravima državljanima.

Svi znamo da govorimo istim jezikom, i da se razumemo kada govorimo što bi za potpisnike Deklaracije o zajedničkom jeziku značilo i da mislimo. Svaka od bivših republika, sem Republike Makedonije, pokazala je da za nju postoji nepoželjno stanovništvo.

Jezička politika u bivšim republikama drži se Staljinove teze iz brošure o nacionalnom



**Jezička politika u bivšim republikama drži se Staljinove teze iz brošure o nacionalnom pitanju da naciju čine jedna država i jedan jezik i toga se drže i ustavopisci ustava bivših republika. Iako je Jugoslavija 1948. rekla istorijsko "Ne" Staljinu. Uprkos tome "Ne" u bivšim republikama ostali su privrženi Staljinu po jezičkom pitanju**

teže ostvarivanju deklarisanog cilja - nacionalnim državama, i da nacionalni ciljevi ne postoje sami po sebi određeni su načinom svog ostvarivanja, koji istovremeno pokazuje i trajne ciljeve najvećih manjina, uvereni da svaki čovjek ima pravo na život, slobodu, jednakost i sreću, osnivamo

Civilni pokret otpora koji će se zalagati za prava:

Ljudi iz nacionalno mešovitim porodicama Ljudi koji se izjašnjavaju regionalno

Ljudi koji pripadaju nacionalnim manjinama u jugoslovenskim zemljama

Ljudi koji su jugoslovenske nacionalnosti Ljudi koji pripadaju jugoslovenskim narodima, a žive izvan matičnih država

Ljudi koji se nacionalno ne opredjeljuju ili ne izjašnjavaju

Ljudi koji ne poistovjećuju nacionalno opredjeljenje sa državnim razlogom.

Kakva god bila sudbina jugoslovenskih zemalja i koliko god se država na jugoslovenskom prostoru bude formirale, svi ovi ljudi moraju biti prepoznati kao:

Ljudi koji moraju imati simultano državljanstvo svih tih država, koje im se ne može odući,

ljana zemalja evropske zajednice. 29. februar 1992. (Nikola Barović, Primož Bebler, Goran Cvetković, Zlatijan Čučkov, Milovan Đilas, Dimitrije Đurić, Emir Geljo, Zdravko Grebo, Jasminka Hasanbegović, Guner Guner Ismail, Vane Hanović, Rada Iveković, Nikolai Džef, Zorica Jevremović, Biljana Jovanović, Nataša Kandić, Suzana Kirandžić, Vaska Kulić, Radmila Lazić, Sonja Lih, Škeljzen Malčić, Mihaljo Mihalović, Vladimir Milčević, Ilinka Mitreva, Rasko Močnik, Dragomir Olujić, Josip Osti, Borka Pavićević, Enver Petrović, Branka Šarkić, Ljiljana Šarović, Svetlana Slapšak, Jasmina Tomovska, Jelena Trpković, Lino Veljak, Staša Zajović, Janko Zlodre, Milena Zupančić...)

Deklaraciju Civilnog pokreta otpora potpisalo je, naravno, mnogo više ljudi.

Između dve deklaracije, 1992. i 2017. Deklaracije Civilnog pokreta otpora i Deklaracije o zajedničkom jeziku bio je rat, i etničko čišćenje koje nije bilo posledica, već cilj rata. Jezički purizam postao je jezički totalitarizam.

Predlog kako da se izbegnu posledice ratnih zverstava iz devedesetih, nije moglo da zaustavi zlostavljanje državnih koncepta.

pitanju da naciju čine jedna država i jedan jezik i toga se drže i ustavopisci ustava bivših republika. Iako je Jugoslavija 1948. rekla istorijsko "Ne" Staljinu. Uprkos tome "Ne" u bivšim republikama ostali su privrženi Staljinu po jezičkom pitanju.

A i uprkos ratnom otporu i pobjedi nad silama zla u Drugom svjetskom ratu Jugosloveni i saveznici, uključujući i Sovjetski Savez i Istog Staljina - Ujedinjenim nacijama. U svim bivšim republikama, sem Republike Makedonije, vlasti smatraju delove stanovništva nepoželjnim, bilo da ih beži, bilo da ih etnički čiste, bilo da ih oduzimaju državljanstvo.

Deklaracija Civilnog pokreta otpora je otpor etničkom čišćenju, a Deklaracija o zajedničkom jeziku je otpor da se i jezik koristi za etničko čišćenje.

Deklaracije su upad stvarnosti u ideološki svet, u nasilničku praksu. Imenovanjem stvarnosti, prepoznavanjem očiglednog Deklaracije o zajedničkom jeziku izaziva efekat "začudnost" (Brecht), uneobličava uobičajeno, i instalira stvarno i normalno, time je ona oslobađajuća i prosvetiteljska. I namenjena je svima.

**Svaka od bivših republika, sem Republike Makedonije, pokazala je da za nju postoji nepoželjno stanovništvo.**



ПРЕДРАГ ПИПЕР,  
секретар Одбора језика и књижевности САНУ

## Декларација као намерно недоречена провокација



Фото: Лична архива

Брзотално нема коле неле упућеног лингвисте који би тврдио да се српски књижевни језик разликује у *структури* и саставу од књижевних језика насталих несталним српскохрватског књижевног језика, некада заједничког књижевног језика већинског Јужних Словена, осим мањобројних разлика у неким речима и стилских разлика у неким облицима, поред три „чуvena“ црногорска слова. Проблема је у *наслову* језика.

Термин (би, стручни назив) по правили не може савршено замјенити дефиницију, него је обично својој на нешто у веној суштини. Сасвим кратко речено, назив књижевног језика Срба је *српски језик*, књижевни језик Хрвата био би *хрватско-српски*, Бошњачка бошњачко-српски, Црногораца *црногорско-српски*. И историјски и синхронички ова друга три су варијанте српског језика. Миotti изван Србије се тим не би сложили, али циљ термина није да се неке утоди нити да се неко изајеница, него да се стари назив онајима каже чиненично јесу. Такође је чиненица да те варијанте јанас имају статус политички и спрједно-допшних засебних језика, јер су тако одређено у уставима земља у којима су службено и јавно употреби, а понеке су друштво и нормирање од савременог српског књижевног језика (правилници, граматике, речници).

У свакој земљи, а јуи имају право да на језику који сматрају својим називу тај језик како хоће, па и погрешно. Ми на то не можемо утицати. Тако, на пример, Бошњаци би могли свој језик, ако би то хтели, звати и бошњачко-српски (иако би то било дослушко погрешно), али ни они не могу нама одређивати како ћемо на свом, српском језику звати тај политички језик. Не мо-

гу Бошњаци, Црногорци или Хрвати уређивати српски језик и његову терминологију и не би требало да им државни органи Србије наметну за језичку политику то допуштају. Претпостављам да изван Србије многи не би прихватили ово мишљење, а не би ни многи у Србији. Морамо поштовати називе језика које она држава одреди, али имамо право, па и професионално

**САНУ или Одбор  
за стандардизацију српског  
језика не треба да расправља  
са „Крокодилом“, немачким  
форумом ЗЕД, или неким другим  
сличним друштвом, о томе  
шта је српски језик**

обавезу да им лако тумачење које скапамо на јуно тумачења. О политичким језицима на јуно језицима, јуно језицима писмо сам више пута, а и многи други. Сувишно би било то сад понављати.

Поводом декларације, која представља намерно недоречену провокацију (У њој се о називу језика не говори, а оне који се с њом неће сложити неки неми потписници унапред називају шовинистима), могу рећи само то да не сматрам да САНУ или Одбор за стандардизацију српског језика треба да расправља са „Крокодилом“, немачким форумом ЗЕД, или неким другим сличним друштвом, о томе шта је српски језик.



Фото: Желко Јовановић

Уторак 11. април 2017. 17  
beogradskas@politika.rs





## Ставови / Полемике / Писма

pisma@novosti.rs



Јелица Стојановић, Филолошки факултет у Никшићу

## Декларација само за Србе

**У**АКТУЕЛНОЈ Декларацији о заједничком језику наведено је да је реч о једном језику. И то је, наравно, тачно. Србистика и српски лингвисти то су одувек знали и од тога нису одступали. Чак је и сасвим очигледно да је то један језик, према комуникацијском критеријуму, ма како се језик именује, сви се изузетно добро разумемо. Али најважније је питање, ако је то један језик, који је то језик. Декларација, нажалост, полази од српскохрватског/хрватско-српског, као да је то прачетак свега. Као да пре тога није ништа постојало. Не каже се на основу чега је настао српскохрватски/хрватско-српски.

Основно је питање како се тај језик (како што се тиче писаног наслеђа, тако и што се тиче дијалекатске основице која је у основи стандардног/књижевног језика) именовао, као и каква је његова структура, које је његова колевка. Као што је рекао Павле Ивић, штокавски дијалекат је настао на простору средњовековне Србије. Дакле, то је онај један језик који је нормирао Вук Караџић

"за Србе сва три закона", и који је Вук називао једино српским.

Да је то један језик, ту дилеме нема, без обзира на вештачке отклоне који се стварају покушајем уношења неких новина у вуковску норму. И колики год отклон да се направи у различитим центрима, не може се створити разлика (нити је створена) да би се могло радити о различитим језицима.

Насупрот овоме, у Декларацији стоји: "Све че-

прави вештачки отклон. Као и сваки стандардизовани језик, и српски се осавременава у складу са неминовношћу друштвено-језичких промена. То су благе и потребне промене. Норма српског језика није ишла ни за чим вештачким.

Даље, у Декларацији се каже да се сваком оставља могућност да језик именује како жели, чиме се враћамо на самопрокламовано право које је створено од стране Хрвата шездесетих година 20. века, што

савремена наименовања и пројекције, према државним, регионалним, националним пројекцијама, како би коме одговарало. Али да се од српског наслеђа што је могуће више "очупа". Иза ове декларације не стоји србистика, једва који изузетак. Као што видимо, ни Хрвати генерално не прихватају Декларацију, али они из других разлога. Они поричу непобитну чињеницу да је то један језик. Јер је то за њих проблематично, а и болно. Мислим да је Декларација, пре свега, "намењена" Србима, који би требало да прихвате да се српски може звати како хоће, да Хрвати остану при именовању језика "хрватски", а остали простори да остану при несрпским именима.

Шта би то требало да значи у Црној Гори?! Па то исто, само још драстичније, погубније и драматичније, историјски, а и на савременом друштвено-језичком плану, најшчаше-није: да се српски језик не зове српским и да се српско језичко и књижевно наслеђе подведе под нешто друго што би, пре свега, требало да не буде српско. ■

**„Штокавски дијалекат је настао на простору средњовековне Србије**

тири тренутно постојеће стандардне варијанте равноправне су и не може се једна од њих сматрати језиком, а друге варијантама тог језика". Међутим, српски језик, и његов стандард није варијанта нечега надређеног, већ је он надређен свим изведеницама.

Српски језик је сачувао своју вертикалу, континуитет, и на дијалектском плану, и као стандардни/књижевни језик, он није варирао у односу на нешто, није имало потребе да се

је потом прихватано као "образложење" за остала новонаименовања. Углавном, питање је ко стоји иза Декларације и коме је она намењена... Чему би требало да послужи.

Почути досадашњим искуством, говорници српског језика и Срби не могу очекивати никакве добре намере. Декларација, у суштини, будући како је срочена, има, пре свега, за циљ да српско писано, књижевно, језичко наслеђе преузме, подведе под

# Deklaracija o zajedničkom jeziku Mali katalog promašaja

RANKO BUGARSKI

Sada već famozna Deklaracija, koja je izazvala veliku pažnju i bezbrojne komentare, navršila je svoj prvi mjesec, što je prilika za malu rekapitulaciju njenog dosadašnjeg dejstva. U javnosti i medijima svih sredina bilo je mnogo pozitivnih osvjeta i objektivnih prikaza njenog sadržaja, ali i napada na ovaj dokument i nipodostavljanja, pa i vređanja njegovih potpisnika. Neki od tih napada usledili su i pre objavljivanja Deklaracije, dakle na nevideno, što znači da je već sama nasjaga dokumenta koji u naslovu ima sintagmu "zajednički jezik" delovala kao crvena krpa na delove političkih i kulturnih elita u državama regiona, koje svoje pozicije, povlastice i društvenu moć uveliko duguju upravo uspešno okončanom procesu razdruživanja članica upokojene federacije i zatvaranja u sopstvene okvire, uz tolerisanje drugih koliko se mora, a bez želje za bilo kakvim zajedništvom.

Negativne zvanične reakcije bile su daleko najbrojnije u Hrvatskoj, gde su se hitro i burno oglasili svi redom, od najviših državnih funkcionera do raznih domoljubnih udruga, najčešće ne birajući reči, a u rasponu od ocene da su posredi bedastoje nedostojne pažnje do upozorenja da je to u suštini nastaj na hrvatski jezik i izraz pretenzija poraženih "memorandumskih", "jugokomunističkih", "srboantariističkih" i inih snaga na obnovu Jugoslavije. Neki komentatori otišli su još dalje, pa je tako zagrebački kardinal u svojoj uskršnjoj poslanici aludirao na Deklaraciju kao pokušaj razgradnje hrvatskih vrednosti i "pripremu za političke i vojne osvajacke pohode", dok je jedan razlašani ministar objavio kako je ona zapravo uvod u geopolitičku prekompoziciju prostora zapadnog Balkana, u kojoj važnu ulogu treba da odigra Srbija.

U Srbiji nije bilo reakcija sa državnog nivoa, pa zapravo ni institucionalnog - možda zbog ocene da je Deklaracija sasvim prihvatljiva u nekim delovima ali ne i u celini, pa je bezbedan kompromis nađen u ćutanju. Javilo se samo nekoliko univerzitetskih profesora koji su većinom osudili Deklaraciju kao jasnu antisrpsku provokaciju, s namerom da se putem zajedničkog jezika Srbi u BiH i Crnoj Gori "rasrbe" i utope u većinsko okolino stanovništvo; od nje bi dakle imali koristi svi drugi, a na štetu Srba. Ona je čak osuđena kao perfidno propagiranje poznate Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika iz 1967. godine, premda je svakome ko je pročitao ova oba dokumenta očigledno da su oni upravo suprotno usmereni - prvi ka razdruživanju, a drugi ka približavanju. U nekim bošnjačkim krugovima Bosne i Hercegovine ocenjeno je da je prava srž Hrvatske Deklaracije ukidanje "višestoljetne opstojnosti bosanskog jezika", dok u Crnoj Gori nisu zabeležene neke glasne kritike.

U svim ovim zvaničnim i nezvaničnim negativnim reakcijama, stiče se utisak, prepluću se različiti motivi. Ima tu i lica idrene netrpeljivosti i šovinizma za-

spram susednih naroda, želje da se izgošnjem potpisnika Deklaracije kao nacionalnih izdajnika i ova situacija iskoristi u svrhu potvrđivanja reputacije zaštitnika domaćeg nacije i njenog jezika, ali i osećanja da su nacije grupne i lične pozicije ugrožene.

A sada pogledajmo šta se to upravo zamera ovom dokumentu. Krajnje su retke kritičke analize samog teksta, odnosno onoga što se u njemu eksplicitno kaže, dok uveliko dominiraju proizvoljna nagađanja o motivima i okolnostima njegovog nastanka i neuteemeljene pualšne ocene njegovih navodno istinskih a prikrivenih ciljeva. U nastavku ćemo navesti i prokomentarisati najčešće među njima, kako sledi.

Deklaraciju je sačinila grupa neistručnih ljudi, zaobilazeći nadležne političke i stručne institucije. Ovde se moramo zapitati da li oboj obojznilo misli da bi se političari i stručnjaci iz akademija nauka, instituta za jezik i sa katedara nacionalnih jezika u četiri države mogli dogovoriti o pitanjima što ih pokreće Deklaracija, čak i kad bi to želeli - a belodano je da ne žele. (To, ustalom, potvrđuju i njihove malobrojne pohode). A još važnije, žestokim kritičarima je promaklo nešto ključno, što iz svojih institucionalizovanih zabrana nisu ni mogli da zapaze - naime, da je Deklaracija, sasvim suprotno od njihovog naviknutog svetoznora, upravo školski primer vaninstitucionalnog delovanja grupa zainteresovanih i samooorganizovanih građana. Kod nas se smatra po sebi razumljivim da svaka akcija koja se tiče jezika politike može da potekne samo "odgozno nadole", dakle od državnih organa ka građanima, dok je ove reči o inicijativi tipa "odgozno nagore", od građana koji državi nude na razmatranje i moguću akciju svoja viđenja i predloge za poboljšanje situacije u datom domenu. Koncepta jezika politika ovog potonjeg tipa uživa rastiću popularnost u današnjem svetu, samo što to ovdšnjim začetnicima izgleda nije poznato.

Što se pak tiče stručnog sastava potpisnika Deklaracije - među kojima, kako je odmah primećeno - ima malo lingvisti, navodno jedino kompetentnih, treba imati u vidu da jezik pripada svim svojim govornicima, pa je otuda principijelno u "nadležnosti" i drugih društvenih krugova, ne samo lingvističkih i političkih, koji takođe mogu legitimno da iskažu svoja mišljenja i potrebe u domenu jezika komunikacije i da artikuluju odgovarajuće predloge - naročito ako osećaju da institucije to ne čine na adekvatan način. Zato je upravo plus, a ne minus, to



što Deklaraciju potpisuju mnogobrojni istaknuti intelektualci veoma različitih zanimanja (književnici, lingvisti, prevodioci, profesori, novinari, umetnici i drugi) kojima je neki aspekt jezika sastavni deo profesije i je sve četiri države, različiti po nacionalnosti, generaciji, religiji i političkoj orijentaciji. Nasuprot kritičarima, ovakvo usmerenje Deklaracije odlično su razumeli njeni potpisnici - o čemu svedoči činjenica da je njihov broj, od 225 u trenutku objave, za tri nedelje porastao na preko 8000, iz celog regiona i dijaspore širom sveta.

Ovakve dokumente ne bi smeli sa- stavljati ni potpisivati neovlašteni pojedinci u ime nacionalnih filologija ili svojih naroda. Na ovu primedbu već je implicitno odgovoreno u prethodnom odeljku, ali pošto je ona bar u Srbiji odmah istaknuta u prvi plan napomenućemo samo da je ovo još jedan primer zabrinjavajućeg neshvatanja onoga što se izlaže bespoštednoj kritici, pa i po-

ruzi. Naime, iza Deklaracije je stao veliki broj veoma uglednih javnih ličnosti svojim imenom i prezenomom, a ne u ime bilo kojeg kolektiva, jer takvih pretenzija one naravno nemaju - za razliku od kritičara naviknutih da svoje pozicije u društvu izgrađuju upravo istupajući u ime profesije ili nacije, kao njihovi uvek budni glasnogovornici.

Deklaraciju je pripremana uz podršku nekih nevladinih organizacija sumnjivog kredibiliteta i verovatno sa nečasnim namerama, pa je već stoga ne treba uzimati ozbiljno. Ovde odgovor može biti sasvim kratak. Sve okolnosti nastanka Deklaracije lako su dostupne na internetu i tu nema mesta za inače popularne improvizacije u stilu teorija zavere, a ovakav nadmeni odnos (tipa "Ko su oni da mi s njima razgovaramo") može zgodno da posluži kao izgovor za izbegavanje svake rasprave.

Deklaraciju je očigledno političko-protivki. Deklaracija ima neizbežnu političku dimenziju utoliko što se tiče javne upotrebe jezika, ali nije u osnovi politički nego društveni i kulturni dokument, a još manje je nekakva smišljena provokacija. Ona se energično odbacuje kao navodno uperena protiv ovog ili onog naroda i jezika, ili kao najava moguće obnove Jugoslavije i restauracije srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog kao službenog jezika, o čemu naravno nema ni govora. Deklaracija nije nikakva politička platforma ili program sa takvim ambicijama, niti ima političku ili institucionalnu podršku. Ona ne preti nijednom narodu niti jeziku, nego samo - priznajući novu stvarnost nastalu raspadom federacije i administrativnim rastakanjem njenog najvećeg jezika - dobromenom ukazuje na neke štetne aspekte i praktične posledice nacionalističkih jezičkih i identitetskih politika u državama naslednicama Jugoslavije. U korenu tih problema je istrajavanje na u svetu davno prevaziđenom "svetom trojstvu" jezika, nacije i države, koje dogmatički isključuje mogućnost da više naroda može deliti zajednički jezik i time olakšava manipulaciju jezikom. Gledajući u jezik sredstvo komunikacije i uzajamnog bogacenja umesto podizanja prepreka, Deklaracija poziva na razgovore i saradnju umesto nacionalističkog sejanja nepoverenja i mržnje, naglašavajući slobodu izbora nasuprot rigidnom zatvaranju u nacionalne granice; ona priznaje razlike ali ističe ravnopravnost, i poziva na korišćenje nesumnjivih a potpuno zapostavljenih prednosti zajedničkog jezika.

Deklaracija je nedorečena, jer ne kaže kakav je, i kako se zove, taj navodni zajednički jezik. To nije nikakav hipotetični novi jezik, nego onaj kojim se i dalje bez ikakvih teškoća uzajamno razumeju milioni govornika danas zvanično zasebnih nacionalnih jezika - srpskog, hrvatskog, bosanskog i crnogorskog, čije je ogromno zajedničko jezgro ostalo očuvano uprkos već višedesetl-

>>>>

Nastavak na strani VI

SLUŽBENA "MEJNSTRIM" SRBISTIKA ODAVNO INSISTIRA NA TEZI DA JE JEDINO SRPSKI "PRAVI" JEZIK, DOK SU OSTALA TRI NJEGOVE POTOJNE "POLITIČKE" VARIJANTE, ŠTO JE INAČE TEMELJ SRPSKOG JEZIČKOG NACIONALIZMA, ALI JE TO PROBLEMATIČNO GLEDIŠTE OVOM PRILIKOM DOŽIVELO PUNU TERMINOLOŠKU EKSPLIKACIJU. NAIME, IZNETE SU TVRDNJE DA SE DODUŠE MOŽE GOVORITI O POLICENTRIČNOM JEZIKU, ALI SAMO U OKVIRU SRPSKOG KAO JEZIKA SA TRI VARIJANTE



# Mali katalog promašaja

&gt;&gt;&gt;&gt;

Nastavak sa strane V

skim pokušajima njegovog razbijanja. On se ranije zvanično zvao srpskohrvatski ili hrvatskosrpski, a nezvanično - kako gdje - srpski, hrvatski, "se-za", "naški" ili nekako drukčije. Tačno je da se taj zajednički jezik ne imenuje, ali to ne znači da mu sada treba tražiti novo ime: Deklaracija se ne bavi nametanjem niti osporavanjem imena, nego eksplicitno predviđa da svako može svoj jezik nazivati kako hoće. Kratko rečeno, važnija od imena je svest o produženom postojanju zajedničkog jezika, kako god imenovanog, čija se utemeljenost svakodnevno dokazuje glatkim sporazumevanjem bez prevođenja, te da sadašnja četiri službena naziva nikako ne podrazumevaju da su u pitanju i četiri različita jezika.

■ Deklaracija je nepotrebna jer otvara toplu vodu. Kao, svi mi već znamo da se uzajamno razumemo govoreći svako svojim jezikom, pa šta će nam onda ova deklaracija? Ali - da produžimo metar - ovo tvrđenje ne drži vodu, što dokazuju uzajamno isključive optužbe za navodnu težnju za uzudmanjenjem, drugom ili trećem narodu njegovog prava na sopstveni jezik. Deluju kao svojevrsni lakmusov papir, Deklaracija je na konkretnim primerima belodano pokazala kako se može manipulirati minornim jezičkim razlikama u interesu vladajućih elita, i njen značaj je u tome, a ne u samoj afirmaciji jedne optežene istine.

■ Varijante zajedničkog jezika ne mogu biti ravnopravne. Ovo pitanje uopšte se ne postavlja u Hrvatskoj, gde se jezici zvanom tretiraju kao sasvim odeliti i samostalni pa se pojam varijante i ne koristi, ali je to u Srbiji zapravo jedini konkretan lingvistički prigovor Deklaraciji i samo žarište njenog osporavanja: stoga ćemo mu posvetiti nešto više pažnje. Službena "mejštrim" srbskič oduvamo insistira na tezi da je jedino srpski "pravi" jezik, dok su ostala tri njegove potonje "političke" varijante, što je inače temelj srpskog jezičkog nacionalizma, ali je to problematično gledište ovom prilikom doživelo punu terminološku eksplikaciju. Naime, iznete su tvrdnje da se doduše može govoriti o političničnom jeziku, ali samo u okviru srpskog kao jezika sa tri varijante, pri čemu je "naučno i istorijski opravdano" da se standardni jezik Hrvata naziva hrvatskosrpski, Bošnjaka bošnjačkosrpski, a Crnogoraca crnogorskosrpski. Jedino je ostalo nedorečeno šta bi u takvom aranžmanu bio jezik Srba: valjda bi morao biti srpskosrpski, ali se takvo apsurdno rešenje, po kojem bi jedan jezik bio varijanta samog sebe, unapred isključuje postulatom da srpski nije varijanta nego jezik. Međutim, ovde su očito pobrkani končić, usled suštinskog nerazumevanja samog koncepta političničnog jezika.

Pre svega, ovaj sociolingvistički pojam odnosi se isključivo na kategoriju standardnih jezika, koji mogu biti monocentrični ako se standardizuju samo u jednoj državi, ili pak političnični ako se standardizacija odvija u više državnih ili



Podrške i napadi: Inicijatori Deklaracije na skupu u Sarajevu

drugih zajednica, za potrebe više nacija. U ovom drugom slučaju rezultat tog procesa su standardne varijante datog jezika, sa manjim ili većim lokalnim specifičnostima, ali ne tolikim da bi se u lingvističkom i komunikacijskom pogledu (dakle ne samo simboličkom) govorilo o različitim jezicima. Prema tome, bitno je to što je reč o nacionalnim varijantama jednog zajedničkog jezika - što znači, kategorijalno posmatrano, da postojanje varijanti podrazumeva kao "višu" instancu neki jezik čiji su to varijantni oblici.

U tom smislu, i samo u tom smislu, varijante su po definiciji međusobno ravnopravne, a podređene su samo datom jeziku kao celini; ovako treba razumeti i žučno ali neuko osporavanje eksplicitnu odredbu Deklaracije po kojoj su standardne varijante ravnopravne, pa se "ne može jedna od njih smatrati jezikom, a druge varijantama tog jezika". Ovim se dakako ne tvrdi da su varijante ravnopravne i u nekom drugom pogledu, jer se one nužno razlikuju u mnogo čemu, neretko i drastično - na primer, po hronolojiji nastanka, stepenu standardizacije, broju govornika, prestižu itd. Ako pogledamo druge poznate političnične jezike, kako ćemo uočiti da po ovim parametrima ne mogu biti ravnopravne varijante engleskog u Velikoj Britaniji i na Novom Zelandu, nemačkog u Nemačkoj i u Švajcarskoj, francuskog u Francuskoj i u Kvebeku, itd. - ali im je svima zajedničko to što su varijante navedenih jezika, a nijedna od njih nije sama za sebe engleski, nemački odnosno francuski jezik.

Preneto u naš kontekst, ovo znači da evidentne razlike između ovađšnjih standardnih varijanti po navedenim merilima ne mogu osporiti njihovu načelnu ravnopravnost: stoga je, na primer, potpuno irelevantan ovde potegnuti argument da ne mogu biti ravnopravni srpski (koji je "od Vuka") i crnogorski (koji je "od Jace"). Niti je moguće smisljeno reći da je samo srpski jezik, dok su ostala tri njegove varijante. Ovakvo određen hijerarhijski odnos može da postoji samo između nekog nadređenog entiteta (zajedničkog jezika, nazvali ga srpskohrvatskim ili kako drukčije) i njemu podređenih varijanti, ali ne između ovih međusobno. Insistiranje na nadređenosti srpskog podrazumevalo bi odnos jezika i dijalekta, no pošto je reč o stan-

SRPSKI, HRVATSKI, BOSANSKI I CRNOGORSKI TEORIJSKI SE MOGU POSMATRATI KAO ZASEBNI JEZICI, ŠTO JE SLUŽBENO STANOVIŠTE U HRVATSKOJ, ILI KAO RAVNOPRAVNE STANDARDNE VARIJANTE ZAJEDNIČKOG JEZIKA, KAKO IH VIDI DEKLARACIJA. TERTIUM NON DATUR - TREĆEG REŠENJA NEMA, POŠTO NIKO OBAVEŠTEN NE TVRDI DA JE U PITANJU JEDAN JEDINSTVEN JEZIK, A "PATRIOTSKO" GLEDIŠTE KOJE BI SAMO JEDNU OD VARIJANTI, BILO KOJU, PROGLASILO JEZIKOM NE MOŽE SE BRANITI NAUČNIM ARGUMENTIMA

dardnojezičkoj razini, gde se operiše varijantama a ne dijalektima, to bi se svelo na tvrđenje da je standardni hrvatski, na primer, dijalekt standardnog srpskog - a ovako nešto valjda ne bi rado rekli ni najgorljiviji zastupnici teze o asimetričnom odnosu između varijanti.

Iz izloženog sledi zaključak da se srpski, hrvatski, bosanski i crnogorski teorijski mogu posmatrati kao zasebni jezici, što je službeno stanoviše u Hrvatskoj, ili kao ravnopravne standardne varijante zajedničkog jezika, kako ih vidi Deklaracija. Tertium non datur - trećeg rešenja nema, pošto niko obavešten ne tvrdi da je u pitanju jedan jedinstven jezik, a "patriotsko" gledište koje bi samo jednu od varijanti, bilo koju, proglasilo jezikom ne može se braniti naučnim argumentima.

■ Ne zna se kome je Deklaracija upućena i šta se od nje zapravo očekuje. Deklaracija je akt dobre volje upućen javnosti - dakle, govornicima i piscima zajedničkog jezika u sve četiri države, uključujući prvenstveno političke vlasti i kulturne ustanove, ali ne samo njih. Ona nema nikakvu izvršnu moć, i nije realno očekivati neke neposredne na njiz zasnovane akcije državnih organa. To je apel koji upozorava na neke pogubne posledice nacionalističkih jezičkih politika i poziva na njihovo preispitivanje, što će svakako biti dugotrajan proces. Za početak, ona je problem na koje ukazuje iznela na svetlo dana i time uzburljalo javnost, a odgovor na koji je već naišla među potpisnicima pokazuje da je za takvim pozivom postojala stvarna potreba. Ispostavilo se da je ljudima dosta ispiranja mozga kojim ih već duugo podgrijavao nacionalne elite, uveravajući ih da govore različitim jezicima dok oni sami znaju da se, uprkos svim merama lingvističkog inženjeringa sa ciljem profilisanja zasebnih jezika, i dalje sledi i sporazumevanje zajedničkim jezikom, iako s nevažnim razlikama i pod različitim imenima. Oni su reagovali zdravorazumski, više verujući sopstvenim iskustvima i osećanjima nego propagandi krugova čija moć počiva upravo na učvršćivanju razlika.

Prema tome, Deklaracija može imati samo dugoročno dejstvo u pravcu postepenog priznavanja jezičke stvarnosti i usklađivanja jezičkih politika s njom, umesto produženog negovanja prevaziđenih mitova o nacionalnoj i držav-

noj samobitnosti, garantovanoj sopstvenim jezikom koji se ne sme deliti ni sa kim. U tom smislu ovo je dokument okrenut mladim generacijama, koji i sam, koliko god sada napadan, ima izgleđa da podrži, podstičući neke poželjne momente.

I za zaključku. Deklaracija nije nikakvo Sveto pismo; racionalna analiza i konstruktivne kritike bi dobro došle kao povod za dalje rasprave, ali su one bar dosad izostale. Objavljeni pregled dominantnih negativnih reakcija pokazuje sledeće. Samostalna inicijativa veće grupe nezavisnih intelektualaca s najboljim namerama, koji inače ni u kojem smislu ne obrazuju koherentan kolektiv, u nekim zvaničnim krugovima je dočekana na nož kao organizovana pretnja vladajućim politikama, a time valjda i samim osnovama aktuelnog društvenog poretka. Pri tome je, u obliku uopštenih osuda, insinuacija, podmetanja i krivotvorenja inače kratkog i jasnog teksta, u koji se proizvoljno učtavljaju značenja kojih tamo jednostavno nema, kao i omalovažavanja boraca i potpisnika ovog dokumenta, vrlo teško pronaći relevantne osvrtne na njegove konkretne odredbe, posebno one što se tiču gorućih problema koji su i doveli do pojave Deklaracije. To su, pre svega, nasilno razdvajanje varijanti, jezička segregacija i diskriminacija u javnim i obrazovnim ustanovama, uključujući skandalozni aparthejd nad školskom decom na osnovu navodno različitih materijalnih jezika, ili besmislena a skupa "prevođenja" u sudstvu, administraciji i medijima. O svemu tome nema rasprave ni u naznakama; takva "prizema" pitanja ostala su u dubokoj senci uzvišene brige nacionalnih dušebrižnika za spas navodno ugrožene Nacije i Države, a uzređ - smemo li to pretpostaviti? - istaranja za sopstvenu grupu i pojedinačnu dobit.

Kako smo videli, na Deklaraciju su, uz znatnu podršku pre svega intelektualne javnosti, bez zadržke ispaljeni i mnogi rafali, ali mahom čoraka. Teklo je prognostičari njenu sudbinu u narednom periodu, ali je ona u najmanju ruku ponudila neka drukčija viđenja realnih problema naše jezičke svakodnevice. Postoji nada da je time doprinela postepenoj promeni opšte društvene klime u ovom odnosu; u meri u kojoj u tome uspe ona će opravdati svoje pozicioniranje.

# Декларација о ћирилици

**Прва активност  
у спровођењу службеног  
статуса ћирилице  
у целини српског језика  
мора бити израда  
заједничког буквара**

*Од нашег специјалног извештача*

**Требиње** – Како су вера, односно духовност, језик и писмо основне карактеристике и начело нације, неопходно је донети обавезујући закон о заштити ћириличног писма – српске ћирилице, која је пред нестајањем. А непоштовање ћирилице је непоштовање себе, својих предака и своје традиције, која је готово сва ћирилична, порука је са научно-политичког скупа „Говори српски – пиши ћирилицом”, одржаног у суботу, 4. марта, у Требињу, у хотелу „Леотар”.

Скуп је био научно-политички, јер му је циљ био да се уједине политика и струка како би решења у вези са језиком била национално ваљана. Учесници скупа, еминентни српски лингвисти и политичари, усвојили су такозвану Требињску декларацију о ћирилици, коју ће упутити политичким странкама и надлежним државним органима у Републици Српској, Републици Србији и Црној Гори у циљу измене и допуне закона о српском језику и писму. У погледу заштите ћирилице и српског језика неодложно је следеће: 1. Да политичари и лингвисти усвоје управо на-

„Кад кажем ‘Политика’, мислим ћирилицу”.

Проф. др Милош Ковачевић, говори о законској заштити ћирилице у Србији и Републици Српској, оценио је да статус ћирилице треба регулисати не у оквиру посебног закона о ћирилици, него закона о језику и писму.

„Статус ћирилице директно је повезан са статусом самог српског језика, како на законском нивоу, тако и на нивоу образовног система. Уколико законска решења не захвате и образовни систем, службена употреба српског језика и ћирилице остаће мртво слово на папиру, како то најбоље показује садашње стање српског језика и ћирилице у Србији, без обзира на члан 10. Устава Србије, који гласи: ‘У Републици Србији у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо’”, рекао је Ковачевић, додавши да је у Србији завршен Нацрт закона о језику и писму, који је већ прошао владине одборе и ускоро треба да уђе у скупштинску процедуру за усвајање.

Проф. др Миланка Бабић је казала да је ћирилица као темељ српске културе у савременом српском језику, „у његовој употреби, у говорној пракси, латинизацијом потиснута на маргину до те мере да се одавно отворило питање њене заштите и очувања”.

„Ћирилица је забрањивана и протеривана већ неколико векова, а нарочито од 19. века, управо зато што је израз српског језика”, рекла је проф. др Јелица Стојановић.



# Декларација неће бити уперена ни против кога



Милорад Доик\*

Ко се то боји најављене декларације Србије и Републике Српске о дјеловању за опстанак српске нације и српског народа и зашто се диже повика на декларацију која неће бити ништа ново и неосновано, и која је јавна, те представља унутрашње питање српског народа и његово суверено право да као народ одлучи о својој судбини?

Од Темишварског сабора, првог у историји формалног убличавања жеље српског народа за слободу и независност, српску историју су карактерисали, као и друге историјске народе, програми око којих су се скупљали сви чиниоци нама најважније борбе за слободу и независност. Ту борбу су карактерисала два приступа. Један који негира оригиналност српске државе, оптужујући је да су Србија и српски народ пуки имитатор западноевропског стила формирања државе. Нихови данашњи наследници „тврди либерали“ сла-

сти. Питање је како ће се Србија одбранити од судбине пропалих Југославија. Никако другачије него програмском синтезом културе, језика и свега другог што одређује један народ.

Декларација неће бити уперена ни против кога, нити на било чију штету, већ је жеља ове генерације политичара у Републици Српској и Србији да напакон побољшају незавидан положај Срба, прије свега у земљама бивше Југославије.

Зашто европске институције и Европска заједница багателишу тешку позицију нашег народа, гдје је он постао мањина, а његова култура остала већина, и зашто се принципи на којима почива модерна држава, а то су поштовање мањинских права, не примјењују на Србе?

Декларација нема никакве аспирације за преуређење држава, али има аспирацију да упозори да европска конвенција дозвољава да се, рецимо, Србима у Словенији да статус националне мањине, да се у Хрватској ријеше отета имовинска права, гдје је Србима одузето 40.000 станова (у Републици Српској сва станарска права су враћена), гдје им се дугује 50.000 пензија, динарска и девизна штетња, онемогућена накнада штете за уништено и несталу имовину... и омогући кориштење ћирилице. Да се у Црној Гори спријечи угрожавање статуса Срба и анулирање српског језика.

У БиХ Срби имају своју државу, али постоје про-



Свечана академија у Бањалуци поводом дана Републике Српске

жу се с тим и најрадије би да се избришу трагови за слободу и независност. Како се једна земља, која је после Првог српског устанка била кнежевина па онда краљевина једне и друге династије, на жртвеник историје Првог свјетског рата ставила све што је имала па предводила у стварању четири Југославије, може називати копијом европске државе?!

Управо наше комшије, у новоствореним државама баштине нашу жртву, али управо у тим државама укидају чак и мањинска права и обавезе на којима Европа инсистира.

Ту је српска борба за слободу и независност у последњих дејеста година била оригинална, за разлику од комшија који су лако прихватили вазалски однос. Ми смо се у исто вријеме, у односу на велики Запад, борили и за једна и за друга права и сада наједном, када желимо декларацију у којој после свега желимо законски да обезбедимо културна и мањинска права, тај акт добија атрибут национализма.

Парадокс опстанка данашње Србије, а тиме и

блеми са њеним статусом, са аспирацијама за њеним укидањем. Видљиво је, према попису из 1991. године, да је у Сарајеву живјело преко 157.000 Срба, а према последњем попису тамо живи само њих 1.333. У БиХ видљиви су и настрадаји на територијално третирање језика.

Хиљаду је разлога да Република Српска постоји јер без ње у БиХ нема слободе за српски народ. Она штити и своје културно наслеђе, језик, а по највише ћирилицу.

С друге стране, док Срби покушавају да заштите своју културу, језик, право на очување идентитета, с разних страна, па и из ЕУ, олако нас оптужују за националистичке аспирације.

На тим основама биће дефинисана и разрађена декларација за опстанак српског народа. Она неће бити пуко слово на папиру, већ програм за дугорочно систематско дјеловање у корист нашег народа. Република Српска и Србија даће све од себе да тако буде. Да дођемо до рационално утемељене декларације и да онда енергично радимо на њеној реализацији.

ПОЛИТИКА

ТЕМА НЕДЕЉЕ: ПОЛОЖАЈ СРБА У РЕГИОНУ

Недеља 13. август 2017.  
redakcija@politika.rs 13



**Г. СРПСКО ПИСМО / СРПСКА ПИСМА**

**\***

**ЋИРИЛИЦА И / ИЛИ ЛАТИНИЦА  
ДВОАЗБУЧЈЕ – ПОВОДИ И РЕАГОВАЊА**



# ОДГОВОР АКАДЕМИКА ИВАНА КЛАЈНА УДРУЖЕЊУ "ЋИРИЛИЦА" О ЋИРИЛИЦИ - ЗАКОНОДАВЦИ

НИЈЕ моја надлежност да одређујем којим ће се писмом писати у Србији, а мишам да није ни надлежност правника. О томе одлучују они који пишу за-

коле, наравно уз саветовање са стручњацима за језик. Ово је за "Новости" рекао академик Иван Клајн поводом апела који му је упутио Драгољуб Збиљћ, председник Извршног одбора Удружења "Ћирилица" у Новом Саду, о

чему смо писали у јучерашњем броју нашег листа.

Збиљћ је апеловао на Клајна, иначе председника Одбора за стандардизацију српског језика, да не допусти објављивање новог прописа српског језика (чија је израда у току у Матници

српској) у дијалекту, односно у ћириличној и латиничној верзији.

- Сам Збиљћ је у својим књигама

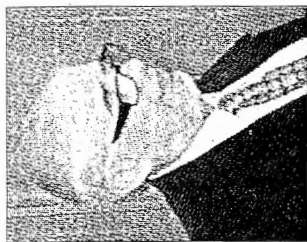
водних 98 одсто да препусти слободној вољи појединца, без икакве норме. Расправе око тога да ли је латиница и српска, или је само "хришћанска" глјавица

имају чисто академски значај.

Ако Удружење "Ћирилица" успе да убеди Министарство просвете, Виску и уставотворце да прилишну прогласе за једино српско писмо, онда ће Матници правнике важити само за њу - истиче

Клајн и закључује:

- Овако, докле год на улицама, у многобројним библиотекама и часописима, у књигама и на телевизији читамо текстове и патисе писане латиницом, дужни смо да и на њих примењујемо латинична правила. ■ Д. Бг.



## КУЛТУРА

НОВОСТИ • Среда, 3. фебруар 2010.

ПРЕСТАЈ



## HRVATSKI PREMIJER ZORAN MILANOVIĆ



# Mi imamo našu ćirilicu

**BEOGRAD - I Ćirilo je Hrvat.**

Poslanici hrvatskog Sabora su juče, u parlamentu na Markovom trgu, postavljali pitanja predstavnicima svoje vlade. Jedno od pitanja, koje je upitao član HDZ Zvonko Milas, odnosilo se i na uvođenje ćirilice u službenu upotrebu u Vukovaru.

- Hoće li Vlada razmotriti mogućnost odlaganja uvođenja dvojezičnosti, odnosno ćirilice u Vukovar - pitao je Milas. Premijer Hrvatske je jasno odgovorio da će njegova vlada poštovati Ustav, ali i da Hrvati imaju svoju ćirilicu.

- Mi osporavamo Srbima da koriste ćirilicu?! Dajte predlog za to jer meni je to ispod časti. Mi smo narod koji ima svoju ćirilicu i žao mi je što je deca u školi ne uče. To je naše. Ako smo nešto

zapisali u svoj ustav - a stavili smo jer je to dobro - onda to moramo poštovati. U protivnom predložite promenu Ustava i onda to objasnite onima u Evropi, koji još nisu ratifikovali pristupni ugovor, kako se držimo najviših standarda i kakvi smo Hrvati - naglasio je Milanović.

Podsetimo, pre pet dana nekoliko stotina građana okupilo se u Vukovaru na protestu zbog na-

mere da u tom gradu bude službeno uvedena upotreba srpskog jezika i ćiriličkog pisma. Protest je

organizovalo Udruženje ratnika hrvatskog odbrambenog rata, čiji su predstavnici od Vlade tražili da odloži primenu dvojezičnosti, a od Sabora moratorijum od 20 godina na primenu dvojezičnosti u Vukovaru.

(N.K.)

**Mi smo narod koji ima svoju ćirilicu i žao mi je što je deca u školi ne uče**

## Podignite Tesli spomenik

Milorad Pupovac iz SDSS pitao je hrvatskog premijera kada će biti postavljen spomenik Nikoli Tesli, koji sedam godina stoji u magacinu.

- Trebalo bi da ima spomenik na dva mesta - Zagreb i Gospić, odnosno Smiljan. Ako neko smatra da je Tesla bio pogrešne vere i nacije, to je politički stav. Ja mogu samo da pozovem vlasti u Gospiću da tom spomeniku nađu dostojno mesto, a to je u srcu Gospića - odgovorio je Milanović.

И ДАНАС, КАДА ЈЕ У ХРВАТСКОЈ ПРЕОСТАЛО САМО ЧЕТИРИ ОДСТО СРБА, СВЕ ПОДСЕЋА НА ХИСТЕРИЈУ ДЕВЕДЕСЕТИХ

# „Руска“ ћирилица да, „српска“ не!

Рат таблама није протест против српског писма, већ показивање нетрпељивости према мањинском народу

Јурица Кербаер  
Од савеза **Клизалисте**

Док ћириличне табле падају једна за другом широм Хрватске, на захтебачком Доку стоје табла ћирилица, њихове не смета. Ту је, наравно, дворана у којој игра Медвјак, од недавно у руској КХЛ лиги, на су сви написан, уз хрватски и енглески језик, италијански и на - ћирилицу. И на улазу у дворану стоји ћирилични напис, и правила понашања у дворани написана су на ћирилици. И никоме није пало на памет да табле скида или испише било шта уверљиво због ћирилице. Тако се може рећи да се „руска“ ћирилица у Загребу добро држи, али сасвим је друга прича са, рецимо, ћирилицом на двојезичној та-

бли на уградњи културног друштва „Просвета“ која је била „бали као и борење друге шифром Хрватске. Наравно, само због једне ствари - јер је то „српска“ ћирилица.



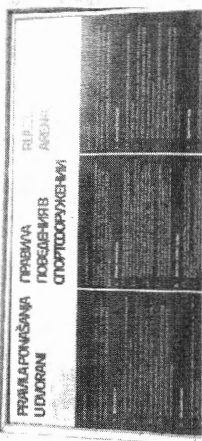
шта се то, заправо, догађа да двадесет година после ратова на овим просторима, када је у Хрватској остала и остала само шачица Срба, све тако неодолживо подсећа на деведесете? Срби опет постају дежурни кривци за

## И ПРЕДСЕДНИК И ПРЕМИЈЕР

У ПОСЛЕЊОМ положају је хрватски председник Иво Јосиповић, због чега титирајући сукоба са Зораном Милановићем, који никада није изабро у јавност, али је константа њиховог политичког односа. Јасно, јавно једино решење, али његове кандидатуре Милановић доминантно не полази за руком, покушава да искористи.

све, а у неким срединама антирпска хистерична поприма облик као и у време када је оружје кројило сукобину на рода на овим просторима. Од напада на сина православног свештеника Милана Лукића, званичног саветника хрватског председника др Синише Таталиновић на Плитвицама, певања уставних песама „Јасеновац“ у Градиски Стари, у Загребу али и Сплиту, од стране бившег градоначелника Жељка Керума, да намер-

ног ударања у ауто Војислава Станимировића и праше мелиорација „против Милорада Путовица, дух старе мржње и нетрпељивости као да је нашо из боје. Дуг је списак лошег што су преостали Србе ове године осетили на својим леђима, које ионако музе све бриге и проблема као и Хрватске, у земљи која је ушла у ЕУ, у ситуацији када се није јавила ложице и несрећне није живело. Претрпело се по-кратиницама, фудбалеру Го-



рану Гарешину узвиквало „четник“, а Дуброаник је био испуњен страхом грађана који нису виђени ни деведесетих. Шарло се и по фасадама других градова, од Сплита, Загреб до Пуле, а нису политичке ни фасадне привојављених цркви. Руше-ни су споменици, а онда су на ред дошле табле.

Огољена хрватска политика у овом часу изгледа следеће: непопуларна и нефикасна власт и јалова и у прошлости заробљена опозиција. Преостали Срби у Хрватској, којих је света четинари осто, тако су преко ноћи постали „непријатељи права, бр један“ за оне који желе

преко њихових леђа да освоје власт. Актуалне „ла“, толико је започна у свом проблему неспособно-сти вођења земље да не могу да спроведу ни уставни закон о двојезичности.

Ко је губитник, није тешко закључити. Преостали Срби у Хрватској, од којих је дигао руке и Брисел, јер је то сада „унутрашње питање Хрватске“.

Рат таблама тако више није протест против ћирилице, већ показивање нетрпељивости према мањинском народу који све теже остварује и елементарна права.

## ДИГИТАЛНИ СВЕТ Ћирилица се чува и на интернету

Домен .срб развијаће се онако како се ћирилица буде развијала у Србији, чуло се на трибини поводом другог рођендана овог домена

Домен .срб, други ћирилични на светској мрежи после руског .рф, поче је прославио други рођендан, с годинама који нису баш за похвалу. После почетног узлета и око 6.500 регистрованих домена, тај број је пао на око 3.800, колико их тренутно има. Такав је, међутим, тренд и са осталим нелатиничним наставцима, чуло се на трибини о ћирилици и интернету коју је Регистар националног интернета домена Србије (РНИДС) организовао у сарадњи са Центром за промону науке.

Душан Стојчевић, председник Управног одбора РНИДС-а, признао је да је срб домен нека врста полупроизвода, јер још није решен проблем извода, јер још није решен проблем са ијем адресе на ћирилици, пошто не воли знака „ет“ (@) није могуће писати чак ни слова угословенске латинице.

Стојчевић је закључио да ће се .срб домен развијати онако како се ћирилица буде развијала у Србији, а из публике се чуо предлог да борбу за очување овог писма треба почети у нижим разредима основне школе.

вођа пројекта дигитализације нашег културног и научног наслеђа, оценио је да је веома важна помоћ државе.

– Ми чунамо ћирилицу тако што је стављамо на интернет. Данас се и монографије о српском језику пишу латиницом. Ако држава финансијски и разним пројектима не помогне да се ћирилица очува, сав наш ентузијазам и напори остаће усамљени – рекао је Мијајловић.

Новинар Миленко Васић, сарадник Одбора за стандарнизацију српског језика САНУ, скренуо је пажњу

**После почетног узлета и око 6.500 регистрованих домена, тај број је пао на око 3.800, колико их тренутно има**

на проблем да се и на ћириличним и на латиничним сајтовима не поштује правопис.

– Уместо оног Вуковог „пиши као ти говориш“, правили је постало пиши како ти је воља. Ту предначе спортски новинари који се сусрећу са многим именима, а не труде се да провене. Избрђали смо да се име Грјем по-

ле кад многи већ постају махери за интернет.

Проблем са очувањем ћирилице у дигиталном свету има и Македонија.

– Кад се помене интернет, људи се пребаце на латиницу. Једино што може да се уради јесте да се институције натерају да користе ћирилични домен. Све остало је ствар тржишта – рекао је Сашо Димитријоски из регистра националног интернета домена Македоније.

Он се сложио са претходно изнетим ставом да је проблем то што се ћирилица касто појавља на интернету, када су неки појмови већ били усвојени. Поменуто је, као пример, речник у чијој је изради учествовао, али он није успео да наметне изворно македонске речи уместо страних, јер су енглеске речи очигледно преудно доминирале.

Жарко Мијајловић, професор Математичког факултета у Београду и

јављује у транскрипцији у 11 варијан-ти – навео је Васић, као пример.

Уникот табела, нека врста информатичке апселе, садржа све знакове ћирилице, али је проблем у томе што нека од слова нису сагласна са нашом нормом, посебно у курзиву, указао је Васић.

Вернер Штауб, из непрофитне „Кор“ асоцијације која је ћирилицу довела на интернет, рекао је да је инвестиција у ово писмо исплатива, јер становништво земаља попут Русије, Украјине и Казахстана не би имали поверење у дигиталну економију да су приуђени да користе страног писмо.

– Препреке у коришћењу ћирилице су велике као и потенцијали. Људи су навикли да не користе ћирилицу и лакше им је да се окрену ономе за шта су сигурни да ће функционисати – оценио је Штауб уз закључак да је језик најважнија инфраструктура у свакој земљи.

J. J. K.



ИСТРАЖИВАЊЕ ЗАВОДА ЗА ПРОУЧАВАЊЕ КУЛТУРНОГ РАЗВИТКА О УПОТРЕБИ ЋИРИЛИЦЕ

# НАЦИЈА ПИСМА У НЕСТАЈАЊУ

О феномену све мање коришћења српске ћирилице нема научне монографије

ДАНАС није лако пронаћи ћириличне новине или интернет-презентације. Амбалажа на домаћој и декларације на страни роби не преносе информације на ћирилицу. Компјутери и мобилни телефони нуде латинично писмо као радно, а ћирилично као изборно. Рекламне поруке исписане су латиницом. Све телевизије са националном фреквенцијом, изузев РТС, имају латиницу као писмо заштитног знака, укључујући и оне које су најпопуларније међу слабије образованим слојевима становништва. Ни на улици, нити у тржном центру у видном пољу је нема.

Ћирилица је готово сасвим нестала из свакодневне грађана Србије. Зашто је то тако истраживали су стручњаци Завода за проучавање културног развоја, предвођени историчарем Синишом Стефановићем. Они су резултате управо завршене прве фазе истраживања „Преглед положаја српске ћирилице у

документима о феномену опадајуће употребе модерне

за израду правне и правописне норме. Променљиво тек у другим временским интервалима, замењиво другим систе-

ребно је било ставити га у контекст историје језичке интеграције Срба и Хрвата, њеног тока, неуспеха и последица. Стога смо упоредо посматрали језичку политику и правну праксу тих народа и њихових нових држава.

Стефановић кеже да је ћирилица, иако по важности прво и основно српско писмо, од седамдесетих година 20. века запостављена, маргинализована и запустела, од потписивања у службеној и јавној употреби до уметничке стагнације.

Језик и писмо задржали су квалитет снажног мобилизатора у хрватској државној и националној политици, пре и унутар обе Југославије, међу Србима је питање писма посматрано у првом реду као политичко, као чинилац у процесу југословенске интеграције. У то време забележен је и први значајан пад употребе ћирилице у Србији. Не оспоравајући равноправност писма, већ га афирмишући, обе Југославије покушале су да наметну језичко јединство. Прва га је спроводила на штету ћирилице, не због снаге, већ због слабости, а друга исрива применом силе, а онда инерцијом рестриктивног идеолошког режима. У оба случаја покушаје успостављања југословенског језичког јединства зауставила је одбрава хрватског правописа укључујући и латиницу. ■

Д. МАТОВИЋ

српске ћирилице не постоји ниједна научна монографија, премда је та тема интригантна и у јавности често претресана.

Средишње питање овог рада



## ОПУЖЕНИЧКА КЛУПА

КАО велики проблем, Стефановић је истакао то што је у периоду распада СФРЈ, српској ћирилици најпре придодат значај ратног симбола и ратног средства да би, недуго затим, била проглашена за наводног гушатеља националних мањина.

култури и јавној комуникацији“, представили на јучерашњој трибини.

Разеђи ово истраживање наишли смо на пара-

концентрисано је на српску ћирилицу као стандард. О томе Стефановић кеже:

Писмо је у поређењу са језиком знатно подесније

мом писања тек изузетно, оно представља један од кључних елемената неке културе. С обзиром на то, бројчани показатељи употребе српске ћирилице у штампи, што је културни показатељ, наметнули су питање историје њеног нормативног положаја. Да би се процес разумео по-

ЗАКОН СЛАБО БРИНЕ О СРПСКОМ ЈЕЗИКУ И ПИСМУ, А У ПРАКСИ СЕ ЧАК НИ ТАКО БЛАГИ ПАРАГРАФИ НЕ ПОШТУЈУ

# СЛУЖБЕНИЦИ НЕЋЕ ЋИРИЛИЦУ

Лингвисти ујорно траже да се ѿроишу језичка ѿравила за рекламе, медије, ѿривајни сектор...

И. Маћенић

**С**РПСКО писмо, ћирилица - мртва слова на папир, и буквално! То што постоји какав-такав закон који каже када би морала да се користи, што ју је Устав ставио на високо место и заштитио, не значи ништа када се, без казне, ова правила свакодневно крше.

Пред суије за прекршаје, као велики изузетак, стигле почемат пријава због непоштовања службеног писма, и то углавном против приватника који нису на прописан начин истакли натпис своје фирме (реклама може да буде латиничка, али основне информације обавезно морају бити исписане ћирилицом). То што поједина јавна предузећа, научни институти, факултети и други који су на државном

још писао великим словом и тек је био у најаји. Али и тамо где закон прописује употребу ћирилице, нико то не контролише и не кажњава ако се поменуто правило крши. Ништа се неће догодити ако грађани у неком министарству или комуналном предузећу до-

**„Превеђене казне од 4.000 до 1.000.000 динара“**

бију латинички формулар, ако нотар састави латинички уговор, ако нека државна институција грешком свог службеника одштапа документе који нису ћирилички. У прекршајним судовима не памте казне за такве грешке, иако закон предвиђа распон "пенала" од 4.000 па до милион динара, зависно од тога ко та

постоји обједињена евиденција да ли се они тиме заиста и баје.

Не располажемо подацима о изреченим казнама због повреде одредаба Закона о службеној употреби језика и писма. Тим подацима располажу есентуално прекршајни су-

лишу спровођење одредаба тог закона, укључујући и подношење захтева за покретање прекршајног поступка у случају њихове повреде.

У овој институцији објашњавају да се неком врстом казне може сматрати и то што би уговори, одлуке,

због чега.

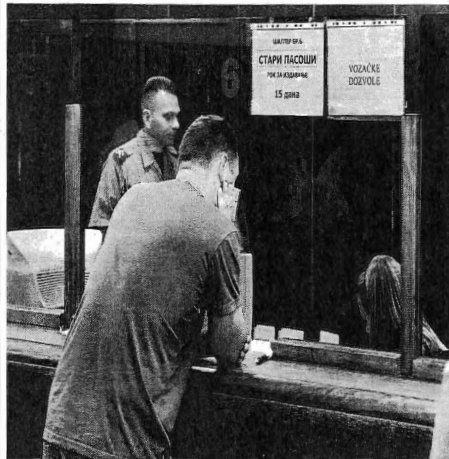
Републички секретаријат, иначе, може да буде формални предлагач новог закона, али не постоје назнаке да ће се законска правила која треба да сачувају национално писмо и језик ускоро мењати. Они су, како кажу, задужени са-

јер задрже у права приватног сектора.

Да и јавна употреба језика и писма треба да буде регулисана, сматра и др Слободан Реметић, лингвиста и члан Одбора за стандардизацију српског језика. Он каже да је то питање први пут отворио предлог закона из 2004. године и да би на њему требало радити. И његов колега лингвиста Јован Вуксановић, секретар Одбора за стандардизацију српског језика, сличног је мишљења.

Уредници појединих медија рекли су ми неформално да би прешли на ћирилицу издана само ако би их обавезао закон. Али нико није рекао да би и покушао да га крши - прича Вуксановић. - Зато морамо имати закон који ће да каже када српски језик и ћирилица морају да се користе у новинама, на телевизији, интернету, на рекламима... А ту је и употреба језика у школи. Прво, заврши испит је службени документ, па би морао да буде на ћирилици. Година се за крајем и пријемном испиту признају и ћирилица и латиница. То никако не би смело.

Вуксановић каже да је и његово, али и мишљење његових колега, да би држава требало што пре да ову област уреди новим зако-



ФОТОГРАФИЈА: Јајерски од шатора МП-а

## ОДГОВОР МИНИСТРУ

На захтев министра просвете др Срђана Вурића да дају предлог стандардизоване ћирилице, која би била истоветна у свим буџетима, одговорно је Одбор за стандардизацију српског језика.

Министарство смо одговорили да већ постоји предлог стандардизоване ћирилице из 2004. године, чију израду је иницирало Друштво учитеља Србије, а учествовали су и наши чланови. Навели смо и да предлог постоји у Правописку - каже за "Новости" лингвиста Јован Вуксановић, секретар Одбора. - То све што смо ми урадили може да буде само препорука, а да би употреба једнообразне ћирилице била обавезна, Министарство мора да је објави као подзаконски акт. У писму које смо одрели у Министарство просвете рекли смо да им струка за ова питања стоји на располагању.

буџету, али их је држава бар основала, имају латиничке сајтове на интернету, нико не може ни да казни. Важећи закон који уређује ову област, Закон о службеној употреби језика и писма, усвојен је 1991. године, када се интернет у Србији

и у којој мери прекрши. Према закону донетом 1991. године, за контролу су задужена министарства у чијем домену су области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства. Не

дове и министарства која врше надзор над применом одредаба тог закона - кажу у Републичком секретаријату за законодавство. - Начелно, важећи закон на задовољавајући начин уређује област службене употребе језика и писма. Унапређење постојећих законских решења је могуће, али су проблеми претежно у примени тих законских решења. С тим у вези, постоји потреба да надзорни органи ефикасније контро-

документи, дописи и други акти који нису написани ћирилицом били незажељни ако их напиту институције које морају да поштују службену употребу језика.

У Секретаријату су упознати и са ваљом закона о службеној употреби језика и писма из 2004. године, који је Министарство културе као своју иницијативу тада доставило Влади Србије. Познато им је само да тај ваљт закона није ушао у процедуру владе, али не и

мо за службену, а не и за јавну употребу језика, коју је поменути закон покушао да пролише. А јавна употреба било би коришћене

**„Нема казни за државне службе које су у свом раду одабрале латиницу“**

језика и писма у медијима, на билбордима, у пословану приватног сектора, целокупном образовном систему... А управо ову област најтеже је уредити,

иом. Јер постојећи је писан за српскохрватски језик. Питање је, кодаје, сложено, али га држава, поштујући мишљење струке, мора разрешити. ■



## Ко је протерао ћирилицу из Београда

Ових дана читали смо и слушали реговања на одлуку градског већа Вуковара да и званично укине ћирилицу у граду где живи тридесет пет одсто Срба, противно и Хрватском уставу и стандардима ЕУ. Уз та и друга догађања која опседају нашу јавност, Веће и Научни савет Српске краљевске академије научника и уметника одржали су седницу и констатовали да суштинско питање за нас у овом тренутку није оно зашто се протерује ћирилица из Вуковара, већ зашто се не враћа ћирилица "отета" из нашег дворишта у Београд и Србију, где је већина натписа фирми, разних институција и удружења, појединих улица, списана латиницом, иако члан 10 став 1 Устава Републике Србије гласи: "У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо". Када је почео прогон ћирилице? На Сплитском сабору римокатоличких великодостојника 1069. године Писмо Светих Ђирила и

Методија названо је "ђавољим изумом", па је Хабзбуршка монархија, у време владавине Марије Терезије, која је репресијом иницирала сеобу 220.000 Срба из Потиска и Поморишке војне крајине у Русију, 1781. године издала наредбу да се у српске школе уведе латиница, којој се успротивио карловачки митрополит Мојсије Путник и свештенство СПЦ. Нешто раније 1779. године, цар из Беча наређује да се књиге за српске ћаке штампају латиницом, изузев верских, па се пет деценија касније латиница силом убацила у српске школе у Банату. Исте власти су 1879. године уделе латиницу српским школама у Босни и Херцеговини, где се и почетком 1914. школе на српском затварају, учитељи прогоне, ћирилица забрањује као и славе Срба, па и хрватска власт у основним и средњим школама не дозвољава употребу ћирилице, иако су до ове забране муслимани писали ћириличним

писмом. Фашистичком окупацијом Југославије 1941. године хрватски злочиначки поглавник Анте Павелић издао је наредбу о забрани ћирилице. Дргогон је настављен у Београду, па је немачка агресорска авијација бомбардовала Српску народну библиотеку на Косанчићевом венцу, где су запаљиве бомбе разнеле српску писменост и памћење спаливши 300.000 књига. Данас се у Београду, изузев "Вечерњих новости" и "Политике" као дневних новина, недељника "Печат" и још неких, многи листови штампају латиницом, а телевизије свој програм такође потписују тим писмом. Зато Српска краљевска академија научника и уметника диже свој глас у одбрану ћирилице и надлежним предлаже, и моли их, да учине све да се ово национално благо спасе од даљег уништавања, пропаѓања и предузму следеће мере: Да се донесе уредба којом се мо-

ра поштовати Устав Републике Србије и у разумном року, најдуже за годину дана, сви натписи исписани латиницом замене ћирилицом, осим на фирмама страног порекла. Да се уведе порез за све оне који желе да и даље остане латиница, а средства од тога уплаћују Министарству културе у Фонд за неговане српског писма, традиције и српских културних вредности. Да се наложи свим основним и средњим школама приоритетно коришћење ћирилице, за све предмете, изузев страних језика. Да се опорезују сви медији (електронски и штампани) као и издавачке куће које игноришу ћирилицу. Да се масовно у читавој земљи покрене дугорочна акција под називом "Одбрањено ћирилицу". Академик проф. др Мирко Керkez Председник Научног савета Српске краљевске академије научника и уметника

КАКО СЕ ВЛАСНИЦИ ПАСА НАВОДЕ ДА КОРИСТЕ ОДРЕЂЕНЕ ПРЕПАРАТЕ

ИВАНА АНЋУШИЋ МАКСИМОВИЋ, СРЕБРНА ОЛИМПИЈКА, О СВОЈМ ЉУБИМЦУ

НА КИОСЦИМА

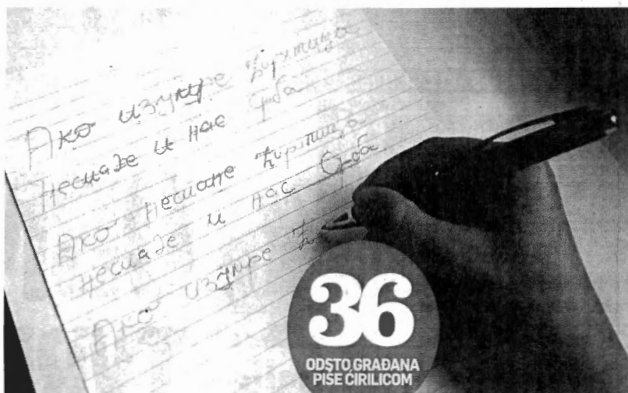
ПАЗИТЕ НА ДЕКЛАРАЦИЈУ!

ШВРГИНАЉУБАВ КАО ДОПИНГ

ПРОВЕРИТЕ ЗАШТО СЕ ЈОШ СВЕ ВИШЕ ЧИТАЈЕ

SRPSKOM PISMU PRETI NESTAJANJE, SVE JE MANJE U UPOTREBI

# Ako izumre ćirilica, ni Srba više neće biti



Narod bez pisma ko tikva bez korena. Nama se to obilo o glavu, pa danas srpsko pismo ćirilicu koristi svega trećina građana. Dok su svi evropski narodi juče obeležili Dan jezika i kulture, ističući s ponosom svoju posebnost, za većinu Srba to kao da nema veliku važnost, o čemu svedoči i činjenica da svega 36 odsto građana piše ćirilicom.

Sudbina službenog srpskog pisma u 21. veku je najneizvesnija losad. Ipak, izumiranje ćirilice je rezultat procesa koji traje skoro čitav vek, objašnjava lingvista van Klajn.

Ćirilica postaje rhačno pismo. Šme su najviše loprinele sadanije generacije, li i naši oci jer je o izumiranje kraji rezultat procesa koji je započeo još 918. Tada je naročito z. leva inteligencija počela u eogradu da izdaje časopise i knjige na latinici i niko nije bio svestan je će to dovesti. Onda smo bili mija Srba, Hrvata i Slovenaca ba pisma su bila naša. Onda se postavilo da latinica ima širu



**IZUMIRANJE ĆIRILICE JE REZULTAT ROCESA KOJI TRAJE KORO ČITAV VEK**

an Klajn, lingvista

upotrebu, ne kulturnu nego čisto praktičnu, pa je ispala jača. I to naročito posle Drugog svetskog rata jer se insistiranje na ćirilici tada smatralo srpskim nacionalizmom. Sada smo došli do toga da su rođeni Srbi zaboravili ćirilicu. Njen opstanak će zavistiti od Ministarstva prosvete i Vlade, odnosno konkretnih mera koje će preduzeti. One ne bi trebalo da budu diktatorske, da se zabranjuje latinica, ali da se bar učini nešto sa javnim natpisima i da sve knjige koje ne moraju drugačije budu štampane na ćirilici - navodi Klajn.

Udruženje „Ćirilica“ se već devetu godinu bori za njeno očuvanje kao jedinog srpskog pisma. Upozoravaju da je ćirilica najprepoznatljiviji simbol srpstva, te da će s njom nestati i Srba.

Ćirilica je, uz jezik i veru, treći stub nacionalnog identiteta, ali je ubija atmosfera u kojoj se sve što je srpsko naziva zaostalim. Opstajati i postojati je pitanje održanja onoga što je osnovno, a to su jezik i pismo. Ako nestane ćirilica, izgubljen je nacionalni identitet. Ako ukinete pismo jednom narodu, on više nije isti, on je neko drugi. Ne koristiti svoje pismo za mene je sramota. To je nepoštovanje države, ustava, tradicije - kaže predsednik udruženja Ivan Stratirović.

J.D.J.

## REČ POZNATIH

**Matija Bećković, akademik**

Pišem i potpisujem se ćirilicom, čak i kada pišem na engleskom jeziku. Mislim da će pre nestati Srbi nego ćirilica jer smo mi samo jedan od naroda koji koristi to pismo



**Vladimir Kecmanović, pisac**

Potpisujem se ćirilicom, na kompjuteru se služim latinicom, a olovkom, nažalost, sve manje pišem



**Siniša Mali, gradonačelnik Beograda**

Potpisujem se latinicom. Međutim, trudim se da što više koristim ćirilicu kad god mogu jer je ipak to naše pismo



**Vojislav Šešelj, političar**

Pišem i potpisujem se isključivo ćirilicom. Iako nisam za to da se prizna za službeno pismo, mlađinjama bi trebalo dozvoliti da koriste latinicu



## ANKETA

Pišete li ćirilicom ili latinicom? Da li je latinica preuzela primat?

**Lidija Aranković (20)**  
student  
Pišem ćirilicom, koristim ćirilicu ali latinica dosta prevladava kod nas



**Milica Ružić (21)**  
student  
Više pišem ćirilicom, ćirilicu ali mi se bliži da latini-



**Dragoljub Vranjčić (65)**  
umetnik  
Isključivo ćirilicom, poštujuem svoje pismo. Nisam ništa protiv latini-



**Jelena Simić (23)**  
student  
Pišem ćirilicom, ćirilicom, jer tako više volim. Ćirilica je ipak naše pismo



## Danas

*Reagovanja na predlog beogradskog menadžera o popustima za preduzeća koja se oglašavaju na službenom pismu*

# Povoljnosti za ćirilicu medveđa usluga firmama?

**Beograd** - Predlog gradskog menadžera da firme koje se ističu i oglašavaju na ćirilici dobijaju popuste može da stavi firme s latiničnim nazivima u neravnopravan položaj, ali s obzirom da latinica jača tržišni položaj, efekat može biti i obrnut, smatraju sagovornici Danasa.

Gradski menadžer Goran Vesić izjavio je povodom Dana slovenske pismenosti i kulture da je s nadležnim ministarstvima razgovarao o izmeni propisa po kojima bi firme koje se oglašavaju na ćirilici ostvarile pravo na popust.

- Tako ćemo dati dodatni doprinos da se sačuva ćirilica, jer iako je i latinica srpsko pismo, verujemo da je očuvanje ćirilice u vreme interneta i globalizacije jedan od naših najvažnijih zadataka, rekao je Vesić, prenosi N1.

Prema mišljenju pravnih stručnjaka, ćirilica je po Ustavu zvanično pismo, što znači da su državne institucije u obavezi da obavljaju službenu komunikaciju na ovom pismu. Da li se to može odnositi i na firme i oglašavanje, nije najjasnije.

Vesna Petrović, direktorka Beogradskog centra za ljudska prava, kaže za Danas da se na taj način neke firme mogu dovesti u nejednak položaj.

- To bi bio neravnopravan odnos prema onima koji imaju firme na latinici ili na engleskom jeziku, jer je nji-

hovo pravo da koriste oba pisma, kaže Petrović, ali dodaje da ipak treba videti na koji način bi se to uvelo, kojim propisima, pa bi se onda moglo raspravljati.

Lingvista Boban Arsenijević, profesor Univerziteta u Nišu, kaže za Danas da ćirilica jeste ugrožena, a kako je veliki broj ljudi doživljava kao jedan od stubova svog identiteta, onda je i „državna/gradska intervencija koja je usmerena ka ohrabrenju njene upotrebe legitimna, pa i ispravna“.

- Iz ugla deklarativno vladajuće ideologije, koja važno mesto daje pitanju identiteta i očuvanja manjinskih grupa i identiteta, ovo je legitiman potez, kaže Arsenijević, dodajući da je i ta ideologija svakako podložna kritici.

Prema njegovoj proceni, sama ova intervencija neće biti dovoljna, jer će većina firmi svesjedno koristiti latinicu zato što im obezbeđuje mnogo veću zaradu.

- Mali broj njih će posegnuti za supsidijom, i to većinom onih najmanje vidljivih. Za one sa latinicom se ništa ne menja, samo se daje popust onima koji koriste ćirilicu - grad se odriče dela prihoda. Pritom latinica jača tržišni položaj - onaj koji uzme ćirilicu time je sebe tržišno blago diskriminisao, a zauzvrat dobija pomoć u vidu popusta, kaže Arsenijević.

**M. M. Stevanović**



# МАЊИ НАМЕТ ЗА ФИРМИЦИ ЋИРИЛИЦИ

## ВЛАСТИ ГРАДА БЕОГРАДА ПРИПРЕМАЈУ КОНКРЕТНЕ МЕРЕ У ЦИЉУ ЗАШТИТЕ НАШЕГ ТРАДИЦИОНАЛНОГ ПИСМА

Предузетници који намеће својих предузетника и трговина у Београду буду исписивали ћирилицом плаћаће умањени износ накнаде за истисање фирме. Ово ће бити почетни корак у широј акцији на националном нивоу, чији ће циљ бити заштита ћириличног писма у Србији.

Прва најава да ће властници наших традиционалних писмених добита мети смена је потписана менаџера Горана Весића на празник творца ћирилице Светих Ћирила и Методија. У плану је да власници фирми латиничких назива и даље плаћају непромењене

Градски менаџер Весић: Намера нам је да јодсшакнемо широку националну акцију

### АНКЕТА

МАТИЈА БЕКОВИЋ, академик



Да нема никаквог другог разлога да се такво писмо које тражи, било би довољно то што га је сваки окупатор забрањивао. То је довољно да оно буде свето и скупљено у сваком народу који се докопао слободе.

МИРО ВУКСАНОВИЋ, академик



Обрадовала ме је ова вест и ослатанку ћирилице, али и да остали градови у Србији попут главног града и укључе се у широк државни акцију заштите националног писма. Поздрављам сваки покушај да се то промени.

МИЛО ЛОМПАР, професор



Сигурно је да би требало више радити на промовисању нашег београдског писма. Власт је дужна да побрине да се ова мера не би сватала као неформална забрана латинице.

ВЕЉКО БРБОРИЋ, професор



Поздрављам ову меру Београда. Ћирилица је прва државна политика, а не бити утисак на Треба, међутим, по овом питању бити опрезан, да се ова мера не би сватала као неформална забрана латинице.

### ПОДРЖАВАТЕ ЛИ ИНИЦИЈАТИВУ БЕОГРАДСКИХ ВЛАСТИ?

ни износ фирмарине, али да буде одређен попуст на ћирилице. - Град Београд нема много могућности да се укључи у заштиту писма, али једна од њих биле умањене ове истисање фирми. Најважније Весић: Ова мера важиће у свих 17 београдских

општина. Очекујемо да то буде наш мали допринос опстанку ћирилице, али и да остали градови у Србији попут главног града и укључе се у широк државни акцију заштите националног писма. Поздрављам сваки покушај да се то промени.

позитивне дискриминације допринесемо очувању ћирилице, којој у ери глобализације прети нестанак - истиче Весић, и напомиње да у сарадњи с Министарством културе, које припрема измену закона о фирми, град ће да латиница није српско писмо, али сматрамо да имамо право да мерама мотивисана жељом да се

позитивне дискриминације допринесемо очувању ћирилице, којој у ери глобализације прети нестанак - истиче Весић, и напомиње да у сарадњи с Министарством културе, које припрема измену закона о фирми, град ће да латиница није српско писмо, али сматрамо да имамо право да мерама мотивисана жељом да се

### ЋИРИЛО И МЕТОДИЈЕ

ГРАД БЕОГРАД је, у сарадњи с Министарством просвете, иницирао и већу заступљеност настава посвећена творцима ћириличног писма Светом Ћирилу и Методију у основним и средњим школама. - Реч је о светитељима који су нас истински задружили. Они уживају поштовање свих словенских народа и вековима су спона Срба, Чеха, Пољана, Словака, Руса... Утисак је да се њиховој историјској и културној улози не припада довољно пажње и да он требало да буде још више истакнут у нашим школама - указује градски менаџер Београда Горан Весић.

Горан Весић: Нико не Шарди да латиница није српско писмо

Градски менаџер Београда подсета да су личне мере на терену језика и писма доношене у више европских земаља, међу којима је Француска. Бугарска и Грчка успеле су у настојању уопштење грађане на широм територији. - Ћирилица и грчки алфабет - набују и на новчаницама европске валуте.

Према најавама из Београдског Старог двора, нова мера требало би да заживи већ до краја ове године. Од ње се очекује не само да подстакне грађане на широм територији, већ и да се још више истакне у нашим школама. - Ћирилица и грчки алфабет - набују и на новчаницама европске валуте.

## АНКЕТА

## И ћирилица и(ли) латиница?

Традиционална Данасова анкета пред Сајам књига бави се ове године проблемом употребе ћириличног и(ли) латиничног писма кад је реч о штампању књига.

### И ћирилични и латинични „ваздухохов“ звучи глупо

Заглавање за ћирилично писмо не може се свести на хистеричну борбу за једно и искључивање другог писма. Није потребно искључивање већ јасно одређивање статуса сваког писма уз прихватљиво објашњење и добровољну промену праксе.

Постјугословенски период даје за право онима који следе логику да је свако на своје. Јасно је и то да свако у својој држави жели да уређује питања језика и писма без обавезе да узнемава претходно постојеће и активне прикљаци заједничког језика и писма. За неке ни пре није био па ни убудуће неће бити исти језик. Именоване га другачије и сматраће га темељем своје националне културе. У том смислу слободно ће га оријентисати од а не ка другим сличним језицима. Издавање језика и писма тумаче као њихово јачање, па неспоразумевање постаје пожељно у даљој комуникацији.

Постојање одређеног службеног језика и писма очекивано је и потребно у свакој држави. То поред осталог значи да државна администрација користи у својој комуникацији са грађанима службено писмо. Ознаке државних органа и јавни списи могу и треба да буду на службеном писму. Уџбеници, обавезни приручници, лектира за школе могу такође да буду на службеном, ћириличном писму, али ништа не би требало да смета уколико би се појавило и неко издање на латиничном писму. Привилегија је имати избор и користити два или више писма, као два или више канала комуникације. Нема никакве опасности у томе, штавише. Простирале идеје и литературе, њихова размена и пожељан утицај свима је добродошле. Уколико латиница омогућава ширу комуникацију то не може да буде мања већ предност сваког ко је зна и користи.

Свака писмо о казнивању и стимулацији или појединачна да користи једно на рачун другог писма, злокобно је затварање застрашених исто(је)мишљеника, стварање атмосфере нетрпељивости и штећног искључивања. Много је вакције ШТА је написано или оштампано на било ком

писму. *Ваздухохов* и *господин Мортадела* појединачке су грулости у културном записнику и на једном и на другом писму, а њиховим ауторима појединачко су непотребна оба писма. Показало се да су управо такви мислици, најгласнији

намера да се ћирилица сачува, а претпостављам да је о томе реч, власт би пре требало да се бави прилагођавањем пореској политици, тржишних и законских услова у којима издавачи раде и од којих у великој мери зависи њихов опстанак, као и питањем саме

### Очекујем санаторијум за „скидање“ са латинице

Мислим да је то идолотска дилема. Писменом човеку је свеједно којим се писмом штампане књиге и новине. Ваљда је предност да се један народ служи са више писма. Ко је читао *Својес* Ива Андрића, приметите на факсимилним страница да је писмо и ћирилицом и латиницом. Коначно, књиге и штампа се продају у региону где је латиница основно писмо. Мислим да је заштита ћирилице производ политичких и популистичких бурдаштина.

штампа на било ком од ова два писма.

Мени се лично више свиђа ћирилица за прозу, а латиница за поезију, и не умет да објасним зашто је то тако. Ћирилица ми је некако лепша за читање, и често ћирилицом радим репринте који су првобитно били штампани латиницом. Не знам поуздано, али понекад ми се чини да се латиница боље продаје, што не мора да буде тачно, али чињеница је да време да се ћирилица врати на своје позиције које је имала пре 1990-их, кад се одре више књига штампало ћирилицом.

Књиге домаћих писаца и књиге руских писаца штампане ћирилицом, а књиге са других говорних подручја-мешовито – штампане реџио и неке хрватске писце ћирилицом (Роберт Перишић).

Флавио Ригонат, ЛОМ

### Без предрасуда и фаворизовања

Издавачи апсолутно не морају да бирају између ова два писма. Ако погледате издања наше издавачке куће приметите да су заступљена оба писма, немамо предрасуда али и не фаворизујемо ни латиницу ни ћирилицу. За латиницу се одређујемо ако проценимо да би књига била интересантна ширем читалачком кругу у региону. Уједно, избор писма на ком ће бити објављена књига препоручамо и домаћим ауторима са којима сарађујемо.

Нина Гуглета, Ареџе



ДАНАСОВ ШТАНД ове године у Хали 2 Београдског сајма

заговорници и бранници ћирилице. Лако је онда разумети њихов страх, не за ћирилицу него за њихову позицију. Ћирилица не сме да постаје само још један у арсеналу њихових популистичких инструмената манипулације подацима и апатка за суђење грађана.

Јоран Хановић, СЛО

### Штампање искључиво на ћирилицу неће спасти ћирилицу

Издавачи морају да могу да бирају на ком ће писму штампати своја дела, у супротном, ако им се намеће једно или друго решење или ако су тиме усложњени на било који начин, то заволео репринтом или уценом. Уједно, то би било и кршење Устава. С тежице стране, колико је мени познато, штампање на ћирилицу повећава број страна, што значи да би се повећали и укупни трошкови објављивања. Појма томе, ако постоји

културе и образовања. Уколико се ипак настави са хаотичним односом према овим областима, чини ми се да ускоро неће бити никога ко ће читати, а онда је потпуно неважно на ком је писму књига објављена. Свој идентитет не повезујем с националном одређеношћу и не грађим га на томе, а ћирилица се свакако доживљава као један од стубова српског националног идентитета, често чак и веома агресивно, па у том смислу према том писму немам никакав однос, штавише та агесија може да изазове једино отпор. Ћирилицу доживљавам искључиво естетски, за мене је она графички лепа, лого наше издавачке куће управо је на ћирилицу. Али на латиници пишем одувек, и ни тај избор није био изолуцијски. Доследно штампале на ћирилицу, можда у том чак има и нечега од оног отпора, али зато нема никаквог предумишљаја. Штампале искључиво на ћирилицу неће спасти ћирилицу, нити Србе и Српкиње, али им зато читање, свеједно на ком писму, пружа шансу.

Љубица Питевин, ШТИМ

У Србији нема дана а да се јавности не предложи нека лудост. Како је кренуло, треба очекивати оснивање санаторијума за скидање са латинице.

Бранко Кукић, Градац

### Ћирилица допаљивајија за прозу, а латиница за поезију

Издавачи су апсолутно слободни да књиге штампају или на ћирилицу или на латиници, јер су то два равноправна писма у Србији. Могуће је да сада постоји нека припрема да се штапају ћирилицом (наводно због отпора), што не обавезује издавача. До пре неколико година постојало је тржиште за књиге из Србије у Бишеј Школи, где се чита латиница, па је то делимично утицало да се књиге често штапају латиницом, али се то тржиште битно смањило, тако да ни то више не мотивише издавача, тј. апсолутно је способан да

### Данашњи контекст не иде ћирилицу науку

Што се тиче ћирилице или латинице, наш претежни избор је, као и код већине издавача латиница, из неколико разлога. Пре свега због осталих тржишта у региону. Али никакво не бesimo од ћирилице, ну уек користимо када су у питању издања за децу, као и уколико сами аутори то затраже.

Мој лични став јесте да српски језик има два равноправна писма, и ја, у том смислу не правим ама баш никакву разлику између њих. И јесте ми жао што се ћирилица све мање користи, али чини ми се да не постоји никаква конкретна, само један разлог за то. Ћирилица нема непријатеља, нико не заговара њено искоришћење, просто јој данашњи контекст не иде науку.

Никола Петаковић, Чаробна књига

[136]

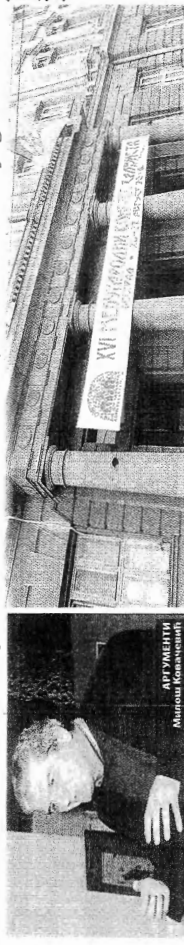
Наставља се



# КРУГЛИ СТО О ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ И СЛОВЕНСКОМ СВЕТУ, У ОКВИРУ МЕЂУНАРОДНОГ КОНГРЕСА СЛАВИСТИ

## ЧИТАВ ВЕК ПРОГОНЕ ЋИРИЛИЦУ

Ковачевић: Једина се Србија 1918. одрекла чисте српске језичке јолишке и прихватила заједничко



ЛУГМЕНТИ  
Милан Миланковић

**НИ**ЗЕ никада одо да се највећа борба између два рата код наших Срба водила око ћириличног писма. То је толико старо, толико блиско, да данас текмо ко хоће да каже да је ћирилица била језиковско једино српско писмо, а не једно од њих. Јамако, апсолутно равноправност и једног и другог писма – каже, за "Новости", професор Српског језика и један од учесника округлог стола.

**МИЛАНОВИЋ: ТРАЖА ЗБОГ ЗАБРАНЕ ПИСМА**

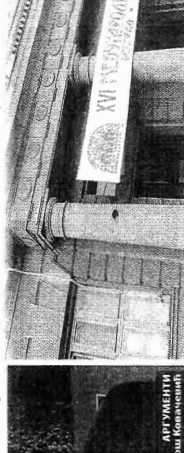


У оквиру овог округлог стола професор Александар Милановић (на слици) је обраћао одраз језичке ситуације у време Првог светског рата у српској књижевности. Милановић је за напомену да је Србија под аустроугарском окупацијом имала да се одлучи за једно од два писма. То је био екстремно изговор, те да су се неки после рата побунили против латинице као хрватског писма. Кроз мноштво књижевних примера, Милановић је илустровао и однос према југословенству и преименовању језика.

би задовољавао Србе, али и само Хрвате. Сама промена писма, каже, није била једноставна. Милановић је напоменуо да је Србија, након рата, имала да се одлучи за једно од два писма. То је био екстремно изговор, те да су се неки после рата побунили против латинице као хрватског писма. Кроз мноштво књижевних примера, Милановић је илустровао и однос према југословенству и преименовању језика.

**ПРЕДСЕДНИК АЛЕКСАНДАР ВУЧИЋ ЈУЧЕ ПРИМИО УЧЕСНИКЕ ПРЕСТОНИЦОМ СЛАВИСТИКЕ**

Учесници Конгреса слависти јуче је примио и председник Србије Александар Вучић. Конгрес је почео у петак, 20. августа, у хотелу "Коло". Учесници Конгреса слависти јуче је примио и председник Србије Александар Вучић. Конгрес је почео у петак, 20. августа, у хотелу "Коло". Учесници Конгреса слависти јуче је примио и председник Србије Александар Вучић. Конгрес је почео у петак, 20. августа, у хотелу "Коло".



АЛЕКСАНДАР БЕЛИЋ

и усавајају назив српскохрватског језика. То једино решење, каже, које је Србија имала да се одлучи за једно од два писма. То је био екстремно изговор, те да су се неки после рата побунили против латинице као хрватског писма. Кроз мноштво књижевних примера, Милановић је илустровао и однос према југословенству и преименовању језика.

**Чим је латиница постојала равноправна; почела је да истаје ћирилица**

ма се оспула Хрватског са нису имали готово ништа писано латиницом, те да је Аустроугарска забранила латиницу. Милановић је напоменуо да је Србија, након рата, имала да се одлучи за једно од два писма. То је био екстремно изговор, те да су се неки после рата побунили против латинице као хрватског писма. Кроз мноштво књижевних примера, Милановић је илустровао и однос према југословенству и преименовању језика.



АЛЕКСАНДАР БЕЛИЋ И КАТАЛОГ КОРИСТИЛИ

представљају српску књижевност и науку о српској баштини, затим трокриљне о грађи од Буча до данас".

# Одговор једног англисте заштитнику ћирилице

Поводом текста  
„Заштита ћирилице  
и Срби латиничари”,  
„Политика”, 10. август

Ранко Бијарски\*

Очито: незадовољан првим реакцијама на најављени Предлог измена и допуна Закона о службеној употреби језика и писама, проф. Милош Ковачевић је у чланку под знаковитим насловом „Заштита ћирилице и Срби латиничари” („Политика”, 10. август 2018) у свом препознатљивом стилу осу дрвље и камење на све који су се усудили да критички размотрају предложене мере. По њему су сви они „Срби латиничари”, присталице „хрватског становишта о ћирилици”, истомишљеници „равнатеља Института за хрватски језик и језикословље”, потом „лингвистички неписмени новинари” (то су ваљда они, прилично бројни, који су се дрзнули да осим његовог затраже и нека друга мишљења). Ту је уденуо и неименованог англисту који „вероватно, као стручњак за енглески, сматра да се и српски мора писати латиницом” – то јест, моју маленкост. Ако Ковачевић верује да ми се баш духовито нарутао нека му буде, цитат речито говори о њему а не о мени, али кад се већ овако огласио прокоментарисаћу нека друга његова тврђења.

Тако он каже да је „српски језик у потпуности српски тек кад се испише ћирилицом” (курзив мој). Смео ли питати шта ако се пише латиницом, је ли то онда неки оскандали српски, полусрпски, или, не дај Боже, хрватски? Значи ли то да ће латиница бити искључена из наставе српског језика? Он даље тврди да је ћирилица „нит која повезује готово су-

српску писменост од њених почетака до данас” (курзив опет мој). Свака част ћирилици, али и бољи ћаци вероватно знају да је веома значајан део српске писмености и културе још од пре Вука па надаље остварен на латиници.



Најзад, помен заслужује и следећи цитат: „Члан 10 Устава Србије (2006) прописује да су у службеној употреби само српски језик и ћирилично писмо” (још једном мој курзив). Али не лези враже, у другој алинеји истог члана, коју Ковачевић „превиђа”, зато што руши целу његову конструкцију, јасно пише: „Службена употреба других језика и писама утврђује се законом, на основу Устава”. Нема, дакле, уставне забране за службену употребу ла-

тет, о њеном прогону у време Аустроугарске, о хрватском уставу и закону, али пажљиво избегава да одговори на конкретне примедбе критичара које обасипа увердама. Само потписник ових редова, „наредени англист”, већ десетак дана, одговарајући на питања новинара многих медија, истиче бар три озбиљне примедбе на које се до данас није ниједном речју осврнуо нико од састављача новог Предлога. Ево их још једном, у најкраћем:

1. Предлог је противустанован, јер Устав (чл. 21) експлицитно забрањује сваку посредну или непосредну дискриминацију по било ком основу, изричито укључујући језик (а писмо је део језика!), док је Предлог у целини непосредно и темељито дискриминаторан, почев од разликовања „матичног” и „помоћног” писма па до високих казни за „недозвољено” коришћење латинице.

2. Ћирилица није угрожена колико се тврди, имајући јака упоришта нарочито у Уставу и у школству, где се сва деца описмењују најпре на њој па тек онда на латиници, и где су сви ученици обавезно на ћирилици. Последице, школа се у Србији не може завршити без потпуног владања овим писмом. Ћирилицу чувају и неки веома читани листови, пре свих „Политика”. Све ово је неупоредиво важније од, рецимо, практичног одсуства овог писма из Кнез Михаилове улице.

3. Нико не говори о томе ко ће, како и по коју цену контролисати свеукупни простор писане јавне комуникације у Србији и пресуђивати по тужбама против прекршилаца једног опширног, компликованог и тешко разумљивог закона, пошто многи напросто неће знати како да поступају, шта је дозвољено а шта кажњиво, тако да прети хаос у јавној комуникацији.

Уколико Ковачевић има конкретне одговоре на ове примедбе, можемо да наставимо разговор који би био интересант читалцима „Политике”. Ако се пак јави само да би понављао идентитетску причу или мене даље опанкавао, ја му нећу одговарати.

\* Професор Филошкој факултету у Београду (у пензији)



► Прилози објављени у рубрици „Погледи” одражавају ставове аутора, не увек и уређивачку политику листа



**Odgovor Ranku Bugarskom na intervju „I latinica i ćirilica su pisma srpskog jezika“ (Danas, 10-11. novembar)**

# Šovinizam i ćirilica

**D** Polemika

Siniša Stefanović

G. Bugarski je u razgovoru sa M. M. Stevanović (I latinica i ćirilica su pisma srpskog jezika, 11. novembar), pogrešno predstavio ulogu Zavoda za proučavanje kulturnog razvitka u ovom pitanju te još jednom bez ikakvog naučnog argumenta odbacio validne rezultate istraživanja koje se u toj ustanovi sprovodi.

Citiram: "Lakše je da se izađe s tim predlogom, da se uoberu neki poeni, i sa strane ministarstva i sa strane tih nacionalnih lingvista, ali i još nekih ustanova kao što je Zavod za proučavanje kulturnog razvitka Srbije. To je otprilike isti krug političara, istoričara, srbista koji su radili Strategiju razvoja kulture."

Istraživanje položaja ćirilice u kulturi i javnoj komunikaciji u Srbiji, kao projekat Zavoda, u toku je od 2013. godine i autorski je rad, u potpunosti primeren imenu i karakteru ustanove. Da je g. Bugarski pročitao fusnote u Nacrtu Strategije razvoja kulture Republike Srbije 2017-2027 uočio bi da se autori nigde direktno ne pozivaju na rezultate u vreme ministra Tasovca prihvaćenog višegodišnjeg projekta. Da li su ih koristili indirektno, ne mogu da znam, pošto nisam član nijedne radne grupe ili komisije bilo koje institucije, uključujući i Ministarstvo kulture i informisanja. Rezultati ovog istraživanja javno su dostupni i svako ima pravo da ih koristi, a u želji da budem pristojan, pokušaje g. Bugarskog da autora istraživanja dovede u vezu sa ljudima koje ne poznaje, svrstavajući ih u nekakav "krug", nazvao bih u najmanju ruku netaktničnim.

G. Bugarski već u nekoliko intervju-a beži od rezultata sprovedenih istraživanja o položaju standardne srpske ćirilice, koja obuhvataju statističko istraživanje istorije problema, iz njega izvedena opažanja i zaključke prikazane u više naučnih i stručnih radova. Ukoliko mu se rezultati ne dopadaju, a očigledno je tako, ne bi trebalo da poseže za denuncijacijama ideološko-političke

■ Debatu o položaju ćirilice u kulturi i javnoj komunikaciji, zbog njenog značaja kojeg bi g. Bugarski da minimizira ili poveže sa ispoljavanjem šovinizma, treba temeljiti na objektivnim pokazateljima i u hronološkom okviru

prirode. Za sve, pa i za osporavanje, postoji način i red.

G. Bugarski takođe kaže: "Nema tu interesovanja za prava istraživanja, već se koriste podaci od pre nekoliko decenija. Prate se, recimo, procenti ćiriličnih i latinčnih knjiga, pa se izvuče zaključak da je ćirilica ugrožena. Kakvo je stanje stvari zaista, prema

Važno je pomenuti i polemiku o upotrebi izraza "javna upotreba jezika i pisma" koju sam, u listu "Politika", vodio sa g. Bugarskim. Takođe i dva naučna članka u kojima se prikazuje ideološko poreklo i praksa pravne upotrebe termina "javna upotreba" koji se u podnaslovu uzima za normativan, kao i ogled o razlozima za prelazak Rumunije i Turske sa jednog pisma na drugo, u kom se dokazuje zašto se Srbija u te cipele obuti ne da. Ništa od toga g. Bugarski naučno ne osporava, već prosto ignoriše, lamentirajući, pri tom, nad niskom kulturom dijaloga.

Iz svega navedenog nameće se zaključak da on, lišen validnih argumenata nužnih za racionalnu raspravu, jer pismo nije samo lingvističko već i filološko, kulturno i pravno pitanje, od nje beži, i služeći se ideološkim etiketiranjem izričito daje kompetenciju nekim lingvistima i nekim nevladinim organizacijama, te postavljenom licu u kancelariji za ljudska prava. Da je ne bi vodio, on raspravu o tvrdnji da je hrvatska standardna latinica za srpski jezik stvar ljudskih prava, a ne odluke suverenog naroda i države mu u skladu sa Lisabonskom poveljom, prebacuje na drugi teren. On želi da stvar, u krajnjoj instanci, stavi u kompetenciju Evropskog suda za ljudska prava, uzeti je iz ruku Narodne skupštine i nadležnih ministarstava kulture i prosvete, koji je imaju u skladu sa pravom države na zaštitu i negovanje sopstvenog standarda jezika i pisma.

Spomenuta grada nalazi se ovde: <http://zaprouk.org.rs/pregled-polo-zaja-srpske-cirilice-u-kulturi-i-javnoj-komunikaciji-prelazni-izvestaj-prve-faze-istrazivanja-publikacija/>

**Autor je istoričar u Zavodu za proučavanje kulturnog razvitka**



Da li je latinica stvar ljudskih prava: Ranko Bugarski započeo je polemiku u Danasu

anketama, latinica u mnogim domovima preovlađuje, ali ne sa nekom ogromnom razlikom, ili se podjednako koriste oba pisma." U istraživanjima Zavoda nipošto se ne koriste zastareli podaci, već se podaci dobijeni iz različitih izvora posmatraju u istorijskom kontekstu, čemu g. Bugarski - što je intrigantno - ne pridaje bilo kakvu analitičku vrednost. Debatu o položaju ćirilice u kulturi i javnoj komunikaciji, zbog njenog značaja kojeg bi g. Bugarski da minimizira ili poveže sa ispoljavanjem šovinizma, treba temeljiti na objektivnim pokazateljima i u hronološkom okviru.

# Ћирилица је један од стубова српског идентитета

Преграт Пиџер\*

Стављање на јавну расправу измена и допуна Закона о језику и писмима наилази и на подршку и на оспоравања, која су понекад доста оштра. Јуче ми се јавила новинарка једног таблоида са жељом да прокоментаришем предлог измена и допуна закона, које она види као наметање ћирилице и због којег се пита да ли Министарство културе и информисања заиста нема преча посла од бављења ћирилицом. Нисам јој ништа одговорио, због погрешно постављених и тенденциозних питања, али се на један каснији добронамеран предлог да кажем шта о томе мислим не могу оглушити иако сам о статусу ћирилице више пута писао, па ће ово у неку руку бити допуна и сажетак онога што сам другде већ рекао, уз понеку нову напомену.

Пре свега, српском културом (а слично је са другим националним културама) не баве се само Срби и грађани Србије. Култура је важно поприште борбе различитих страна за сферу утицаја и обликовање јавног мишљења путем тзв. меке моћи. Као и други народи, Срби немају само пријатеље него и оне који то нису, мада ће многи од њих јавно тврдити супротно. Као што је познато, велики део меке моћи носе тзв. агенти утицаја, личности који могу да утичу да се културна политика неке земље води у смеру који они желе да наметну. Они могу бити вишиг или нижег ранга или ситни новинарски провокатори (мада има и не мало појединаца који нису агенти утицаја и реагују самоницијативно). Да ли то раде из убеђења, или из неких опипљивијих мотива, или из оба разлога, то је сада мање важно.

Ћирилица је један од стубова српског националног и културног идентитета. Неки мисле да није тако. И они су, нажалост, баштиници вековне српске културе, чији је важан део ћирилица, али су то лоши баштиници, који су спремни да се одрекну неких од најважнијих тековина које су наследили ради извесне сумњиве добити.

Неки од њих говоре сасвим некомпетентно, па и увредљиво са становишта оних који ћирилицу виде као важан део свог идентитета. Један песник прети привредним шоковима ако се предлог закона усвоји. Шта он зна о привредним шоковима и чиме ту своју тезу доказује? Ничим. То је само лош покушај застрашивања јавности. Упоредбу ћирилицу са диносаурусима и пита се да ли ће пре изумрети они који пишу ћирилицом или сама ћирилица. Тужно или смешно? Глупаво подсмевале ћирилицу? То је несумњиво увредљиво, поготову када се тако нешто напише и објави у Србији. Заправо, аргументи „латиничара“ по правили одишу одбојношћу, ако не и мржњом према ћирилици, понекад овласћу огруну у плашт борбе за толерантност и лажну еквилистанцу у односу према писмима. Стручњаци за израз „говор мржње“ овом приликом остају неми.

На први поглед стручнице дежује став да ћирилица није тако функционална као латиница, али само на



први поглед. Нисам прочитао убедљиво објашњење тако схваћене функционалности. Чак и ако би се латиница лакше писала или читала (што је спорно), пробајте да објасните Грцима, Јапанцима, Кинезима, Јеврејима или Арапима колико би добили да пређу на латиницу као функционалније писмо. Угледан лингвиста који би бранио спорну тезу о функционалној супериорности латинице могао би да покуша да је брани у неком реномираном међународном лингвистичком часопису. Наравно да то неће учинити јер зна да би испао смешан, него се та теза „за по кући“ износи само за овдашње новине које су спремне да је објаве.

Народима са својим традиционалним писмима не пада на памет да се својих писама одричу, јер постоје националне вредности, које им много више значе од голе функционалности. Да ли смо ми гори од других? Наравно да нисмо, а били бисмо гори ако бисмо се одрекли идентитетски важног дела своје националне културе. Шта би то био наш циљ због којег бисмо оставили ћирилицу у културном запећку, у којем се она сада налази? Уподобљавање земљама западног цивилизацијског круга? Зашто да мењамо себе да бисмо личили на њих? Да ли то неко покушава да се лежи од комплекса ниже вредности фаворизовањем латинице игноришући све оне друге који тај проблем са самопоштовањем немају?

Треба уз то имати у виду да је наглашена социјална функционалност често блиска прилагођивости, практичности, прагматичности, али понекад и мањој или већој беспринципијелности. Дакле, аргумент функционалности је неубедљив за оне којима националне вредности нешто значе.

Заступа се и теза да је ћирилица већ довољно заштићена Уставом. Притом се очигледно намерно или наивно превиди да Уставно решење не вреди ништа ако не постоји на њему ваљано засновано ниже законско решење, које се сада предлаже. Устав без закона је као кућа с кровом, али без зидова. Кома одговара да српска култура личи на такву кућу?

Питање зашто се Министарство културе и информисања не бави више функционалном написменошћу знатног дела становништва и запустеном говорном културом делује као покушај замене тема ради стављања питања законског статуса ћирилице у други план. Ти заласти министарства се, наравно, не искључују. Министарство треба њима да се бави и даље, и више него сада, као и другим питањима, али сада је реч о предлогу измена и допуна Закона о језику и писмима, који се појавио после дуге припреме.

Ово је први пут да је једно Министарство културе Србије смогло снаге, па и смелости, да темељно припреми и предложи закон који би могао обезбедити ћирилицу законски статус који јој у српској култури припада, мада цео тај поступак неки сада потцењивачки називају кампањом. Закон би по мом мишљењу био бољи да је назван Закон о језику и писму, а не Закон о језику и писмима, јер облик јединице у неким случајевима не искључује значење множине.

Нека друга питања у вези са предлогом измена и допуна Закона о језику и писмима морају се овом приликом оставити по страни.

\*Филолог, редовни члан САНУ



# ЗАПЕЛО ОКО ЗАШТИТЕ ЋИРИЛИЦЕ

**Од 2006. најављује се доношење прописа о улошребџи писма и језика**

# INTING AND PHOTOGRAPHY SERBIA 1914-1918

741

**ПРЕДЛОГОМ** закона је предвиђено и да Влада Српске формира Савет за српски језик, деветочлано тело које ће, паралелно са Одбором за стандардизацију српског језика, старало о нормирању, неговању, унапређивању и заштити службеног језика и матичног писма.

[illegible]





## Пројекат друштвене акције

# ЋИРИЛИЧНО ПИСМО У ТРЖИШНИМ КОМУНИКАЦИЈАМА

## Уводне напомене

Постоји могућност да смо у пројекту друштвене акције ЋИРИЛИЧНО ПИСМО У ТРЖИШНИМ КОМУНИКАЦИЈАМА (сајт: [cirilicne-komunikacije.rs](http://cirilicne-komunikacije.rs)) много тога више написали него што имате времена или жеље да се посветите понуђеном тексту.

Због тога смо се одлучили да истакнемо неколико напомена како бисмо вам олакшали давање одговора на наша питања (поједине личности међу до сада интервјуисанима то су схватили као анкету па су понављали питања истичући са чим се слажу, односно не.). То је било погрешно али смо их прихватили као одговоре и тако их публиковали.

Ми вас молимо да схватите ово као интервју који се обавља преко Интернета. На наша питања одговарајте вашим речима. Нисте лимитирани бројем словних знакова (речи). Још једна битна напомена: нисте у обавези да одговорите на свако од постављених питања.

Шта је суштина овог пројекта?

Наш је економски (привреднички) став да мало тога можемо још произвести (са постојећим производним капацитетима), како бисмо повећали наш извоз који се, доминантно, састоји од сировина, полуфабриката и ринфузне робе (на пример: шећер, брашно, житарице, разна воћа и поврћа) који се, по правилу, испоручују без елемената робне идентификације (назива произвођача и земље порекла) - што значи да се, најчешће, продају под робном марком увозника – националног трговца.

Ако је изнето тачно, или приближно тачно, онда можемо утицати на смањење увоза подстичући тражњу наших производа. За многе наше производе (нарочито прехранбене производе, кућну хемију, алкохолна и безалкохолна пића, минералне воде, кондиторске и друге производе), њихову комерцијалну амбалажу можемо исписати и испикати

# КРУГ ОПТИМИЗМА



Пројекат друштвене акције  
ЋИРИЛИЧНО ПИСМО У ТРЖИШНИМ КОМУНИКАЦИЈАМА  
Уводне напомене



Danas | PONEDELJAK, 26. NOVEMBAR 2018.

# Patriotizam na latinici



Svenka Savić

## POLEMIKA

Polemike su važan segment akademskog diskursa, naročito kada se raspravlja o pitanjima od značaja za standardizaciju srpskog jezika, njegovog naziva ili pisama. Analiza tog tipa diskursa danas u Srbiji (ostvarenog u pisanoj i govorenoj formi) pokazuje značajnu meru nedovoljno uvažavanja drugog mišljenja među jezikoslovcima kod nas (najčešće isključivanje po profesionalnom integritetu do stepena mržnje). Svedoci smo takođe da je brojem polemika i načinom na koji ih vodi, profesor Ranko Bugarski znatno unapredio ovu, kod nas još uvek, zanemarenu jezičku disciplinu.

Činjenica je da su danas u Srbiji u toku dva teorijska pristupa pitanjima povezanim sa srpskim jezikom, njegovom standardizacijom i posebno upotrebom pisama (teorijski konstrukti nisu i realna upotreba jezika i pisama).

1. Jezikoslovci obrazovani u strukturalističkom pristupu (u svetu poznatom s početka 20. veka, u Srbiji proširen tek polovinom toga veka) koriste konstrukt dvojne mogućnosti za rešavanje jezičkog pitanja (i kada su u pitanju upotrebe pisama) - privatno-službeno. Ovaj pristup u znatnoj meri pojednostavljuje ono što u stvarnosti postoji kao kompleksno pitanje upotrebe pisama, i daje mogućnost nekome (od moći i vlasti nad jezikom) da procenjuje u kojoj meri je konkretna upotreba privatna ili službena.

2. U drugom pristupu se uvažava kompleksnost problematike, i predlaže trojni kriterij kao konstrukt: privatna- javna- službena upotreba pisama. Ovaj pristup računa sa fleksibilnim odnosom među ove tri sastavnice, skreće pažnju na važnost javnosti kao samostalnog jezičkog delovanja (dobar primer su različiti transparenti i parole na javnim događajima, skupovima, štrajkovima kojima svakodnevno svedočimo i kojih će biti sve više).

3. Treći pristup u fokus stavlja nameru građanina ili građanke da svojim pismom dosegne željeni cilj upotrebe. U ovom pristupu vodimo računa o kontekstu koji bliže određuje upotrebu, ali onda u obzir dolaze, pored trojstva privatno-javno-službeno, i druge odrednice, kao što su uzrast, obrazovanje i sl. onih koji se pismima služe.

U tom pristupu nas interesuju mladi. U

kontinuitetu tri decenije, posebno smo zainteresovane za analizu upotrebe dvaju pisama osnovaca i srednjoškolaca. Rezultati pokazuju da je tokom tri decenije konstanta veće upotrebe latiničnog pisma učenika i učenica na kraju osnovne škole. U međuvremenu je donet Zakon o jeziku i pismima u kojem je ćirilica data prednost kao službenom pismu, osnovan je Odbor za standardizaciju srpskog jezika, u okviru kojeg se pismu poklanja značajna pažnja, zatim je vrlo efikasno Udruženje za očuvanje (opstanak) ćirilice, održani su brojni seminari i skupovi u potvrdi takve jezičke ideologije. Na sve ove mere 'brige za jezik' mladi, oni koji su nosioci promene u jeziku, ekonomišu pismima. U službenoj upotrebi koriste ćirilicu pismo: kad pišu domaće zadatke, kako je



**Ako bismo prognozirali upotrebu dvaju pisama mladih za dve buduće decenije, ćirilica će im biti obavezno državno pismo, dok će u svim onim kontekstima u kojima mogu sami da odlučuju koristiti latinično pismo koje ih povezuje sa mnogima u svetu**

propisalo (naredilo) Ministarstva prosvete, uz objašnjenje (i uverenje) da se preko pisma i jezika postigne homogenizacija nacije i patriotski duh. U javnoj upotrebi, kada nose transparente na utakmice, demonstracije, proglose, kao i u privatnoj komunikaciji koriste latinicu koja im je nadohvat ruke (već ugrađena u mobilne telefone).

Tim pismom oni razmenjuju SMS ili mejl poruke, tvituju, šeruju i uživaju na internetu u proseku četiri sata dnevno.

Mlade osobe su uglavnom zbunjene pitanjem da li povezuju lični patriotizam sa upotrebom pisama. Smatraju da su patriote i kada se koriste latiničnim pismom i engleskim jezikom.

Činjenica je da će se u budućnosti elektronska komunikaciji proširivati u sve domene upotrebe, pa će biti teško precizno odrediti šta je privatna, a šta službena upotreba. Pa ako bismo prognozirali upotrebu dvaju pisama mladih za dve buduće decenije, ćirilica će im biti obavezno državno pismo, dok će u svim onim kontekstima u kojima mogu sami da odlučuju koristiti latinično pismo koje ih povezuje sa mnogima u svetu. Tada ćemo imati homogenizovanu naciju po meri državne administracije, i građane koji ekonomišu upotrebom onoga što im je bogatstvo dvaju pisama.

Dve teorijske linije i dva predloga za neposrednu praksu mogu biti korisni za izgrađivanje kulture polemičkog diskursa danas: jedna koja želi teoriju i praksu da potčini osnovnoj političkoj ideji homogene srpske nacije, i drugu koja bi preko jezika želela da se u Srbiji ostvari ideja zajedništva sa drugima u jugoslovenskom prostoru ili na Zapadnom Balkanu. Kultura polemičkog dijaloga to omogućava.

*Autorka je lingvistkinja i profesorka emerita*



**VI. О ПРЕЦИМА И КРИВЦИМА  
ХРОНИКА ♦ ПОЛЕМИКА ♦ КРИТИКА**





Главним кривцима за разбијање српског језика на више језика и прогон српске ћирилице:

Господину Предрагу Пиперу, секретару Одељења језика и књижевности при САНУ  
Господину Срету Танасићу, директору Института за српски језик  
Господину Ивану Клајну, председнику Одбора за стандардизацију српског језика  
Господину Николи Хајдину, председнику САНУ  
Господину Драгану Станићу, председнику Матице Српске  
Господину Ивици Дачићу, председнику Владе Републике Србије

**Предмет:** Захтев за јавност расправе о новој језичкој политици

Поштовани,

Сагласни с речима академика Предрага Пипера из излагања „Стратегија језичке политике у Републици Србији“ одржаног 28. октобра 2013. у САНУ, по чијој оцени та стратегија „**мора бити јасно институционализована и персонализована**“, овај наш захтев насловљавамо на главне кривце за разбијање српског језика на више језика и прогон српске ћирилице (на садашње руководиоце и институције) и тако ћемо поступати у будуће.

Крајем 2012. године у име два удружења (УГ „Српска ћирилица“ Београд и „Ћирилица“ Нови Сад) упутили смо Министарству културе Захтев за утврђивање нове језичке политике, а 30. јануара 2013. године смо примљени (Ђорђе Јањатовић, Владислав Ђорђевић) на разговор код државног секретара господина Мирослава Тасића којом приликом нам је речено да би било добро да се наш предлог размотри на Националном савету за културу. Потом смо наш захтев проследили и Националном савету за културу и 4. јуна 2013. године његов председник господин Душко Паунковић обавестио нас је сасвим кратко „да је Национални савет за културу примио к знању“ наш „допис од 5. фебруара 2013.“.

Из дневних новина сазнали смо да је у Београду 28. октобра 2013. године у просторијама САНУ одржан научни скуп „Српски језик и актуелана питања језичке политике“ и на једвите јаде успели смо да дођемо до списка учесника.

Драго нам је што се коначно отворила расправа о новој језичкој политици, што смо ми више пута предлагали, а прошло је две деценије од распада СФР Југославије за које време ништа озбиљно није урађено да би се та политика дефинисала.

Имајући у виду да нова језичка политика (мислимо на језичку политику српског језика) представља општи интерес у култури у смислу члана 6. Закона о култури („Службени гласник РС“, бр. 72/2009) посебно тачака 1), 6) и 8), да би њени основни елементи морали бити уграђени у Стратегију развоја културе Републике Србије у смислу члана 19. Закона о култури сматрамо да постоји законска обавеза јавне расправе о овој теми, разуме се, по форми и садржају сагласне природи теме.

**Поменути скуп „Српски језик и актуелана питања језичке политике“** сматрамо тек почетком јавне расправе о језичкој политици.

Не оспоравајући стручност свих учесника поменутог научног скупа, истичемо чињеницу да су они наступали као појединци, а не овлашћени представници институција науке и културе (нису могли преузети ни једну обавезу и не могу је извршити) те је због катастрофалног положаја српског језика и, нарочито, ћирилице потребно спровести још неколико поступака у јавној расправи о језичкој политици:

**Прво.** Потребно је формирати Одбор (Комисију, Стручни тим) за израду *Предлога језичке политике* (или *Предлога стратегије језичке политике*) од пет до 10 чланова и одредити рок у ком се тај предлог мора урадити. Слично како се поступало и у изради свих досадашњих издања правописа српског језика. Административну подршку овом Одбору може пружати Институт за српски језик или Министарство културе. Предлог чланова могу дати Институт за српски језик и Одељење језика и књижевности САНУ, с тим да чланови могу бити из свих институција науке и културе, уз нашу молбу, па и захтев да се у изабрано тело уврсте и представници Удружења „Српска ћирилица“ из Београда и Удружења „Ћирилица“ из Новог Сада.

Мислимо да није нескромно да споменемо да се ова два наша удружења већ дуго стручно и озбиљно баве питањима српског језика и, посебно, актуелним питањем очигледног одумирања ћирилице међу Србима, што је директна последица још непоништеног Новосадског договора (1954) посебно због неодговарајуће примене 3) тачке из Закључака Договора у чему су наше институције за „српскохрватски језик“ биле политичким притисцима (зло)употребљене па ни данас нису још дале неопходан и неизбежан допринос заустављању одумирања српске азбуке, које није могуће у актуелном решењу питања писма у правопису и струци.

Наша удружења имају комплетне валидно истражене податке о том затирању српског писма преко још постојећег уникатног у свету решења питања писма српског језика (двоазбучје, двописмо тј. алтернативна писма, што практично, није природно решење у складу са светском праксом).

Ова наша два удружења „Српска ћирилица“ и „Ћирилица“ могу, практично и стручно, помоћи у решавању тог великог проблема међу Србима данас. Стога Вам предлагемо да прихватите нашу помоћ коју Вам можемо пружити, јер се тиме наша удружења дуго баве. Предлагемо наша два представника као чланове тог тела за припрему *Предлога језичке политике*: у име Удружења „Српска ћирилица“ проф. др Драгољуба Петровића и проф. Драгољуба Збилића, председника Скупштине Удружења „Ћирилица“ испред тог удружења (адресе ћете наћи у тексту овог обраћања).

**Друго.** Зборник радова са скупа „Српски језик и актуелна питања језичке политике“ потребно је доставити свим заинтересованим институцијама науке и културе (оним које би имале обавезе спровођења језичке политике), као и нама у удружењима „Српска ћирилица“ и „Ћирилица“, са захтевом и роком за изјашњење о елементима језичке политике и могућностима учешћа у њеном спровођењу од стране сваке појединачне институције од које је затражено изјашњење. Заинтересованим учесницима сматрамо, поред побројаних, и Академију наука и уметности Републике Српске (АНУРС), представнике Срба из дијаспоре и региона (Скупштина или неки извршни орган), друге представнике институција културе Срба из Црне Горе (Друштво пријатеља Матице српске, Српско национално вијеће Црне Горе...). Могућност изјашњења о језичкој политици мора бити обезбеђена и доступна свим значајнијим институцијама с целог простора српске културе.

**Треће.** Тек после овако широко обављене јавне расправе Одбор (Комисија, Стручни тим) за израду *Предлога језичке политике (Предлога стратегије језичке политике)* би приступио уобличавању документа који би се, потом, упутио Министарству културе, Националном савету за културу, Министарству просвете тј. државној управи на разматрање и доношење по уобичајеној процедури. У овом кораку паралелно са израдом *Предлога језичке политике* морали би се дефинисати и утврдити и подпројекти (теме-заци, носиоци обавеза и рокови извршења...) који су нужни за реализацију језичке политике.

Уколико се расправа о језичкој политици не одвија по поступку који ће дати практичне резултате у смислу утврђивања конкретних обавеза и извршилаца остаће само обично изношење личних мишљења појединих лингвиста, односно јалов посао, како је било и до сада у протеклих двадесет година.

У прилогу дајемо детаљнији приказ наших ставова:

1. **УГ „Српска ћирилица“ Београд:** Захтев за јавношћу расправе о *Стратегији језичке политике у Републици Србији* и достава Одлуке о несагласности члана 26. Статута АП Војводине са чланом 10. Устава Републике Србије.
2. **Удружење „Ћирилица“, Нови Сад:** 1. „Српски језик у расулу“ и 2. „Како зауставити изумирање српског језика и ћирилице?“

Прилажемо и Одлуку Уставног суда Србије број ПУо-360/2009 и Решење Уставног суда Србије број ПУз-883/2010 од 13. јануара 2012. године.

С поштовањем.

У Новом Саду, 30. јануара 2014.

**УГ „Српска ћирилица“ Београд**

([www.srpskacirilica.org.rs](http://www.srpskacirilica.org.rs))

Ђорђе Јањатовић

Повереник за службену и јавну употребу српске ћирилице



**Удружење „Ћирилица“ Нови Сад**

([www.cirilicaprva.org](http://www.cirilicaprva.org))

Драгољуб Збиљић

председник Скупштине



**Достављено:**

Друштву за српски језик  
Филолошком факултету у Београду  
Филозофском факултету у Новом Саду  
Филозофском факултету у Нишу  
Филолошко уметничком факултету у Крагујевцу  
Филозофском факултету у Косовској Митровици  
Вуковој задужбини



**Достављено и:**

Српској Православној Цркви  
Академији наука и умјетности Републике Српске  
Српском националном савјету Црне Горе  
Друштву чланова Матице српске у Црној Гори  
Унији просветних радника Србије  
Министарству просвете  
Министарству културе  
Националном савету за културу  
Влади Републике Србије  
Председнику Републике Србије  
Скупштини Републике Србије

**Достављено и опозиционим политичким партијама:**

Демократској странци  
Демократској странци Србије  
Српском сабору Двери  
Српској радикалној странци

**Обавештен:**

Уставни суд Србије

**У АП Војводини обавештени:**

Господин István Pásztor, председник Скупштине АП Војводине  
Господин Бојан Пајтић, председник Извршног већа АП Војводине  
Господин Ненад Чанак, председник Лиге социјалдемократа Војводине

## САОПШТЕЊЕ

С огорченошћу и дубоким неслагањем реагујемо на достављене материјале на име истакнутих челника Одбора за стандардизацију српског језика, чланова САНУ и професора више српских универзитета. Одбор за стандардизацију српског језика је тело трију академија наука и најзначајније реперезентативно научно тело, састављено од најквалитетнијих научника универзитета филолошких и филозофских факултета са српског говорног подручја. Међу оснивачима Одбора су и три институције за језик и књижевност и културу српског народа. Институт за српски језик САНУ је једина таква институција српског народа. Матица српска је најстарија књижевна, језичка и културна институција, од непроцењивог значаја за све Србе, што јој казује и назив. Веома цењена и стара институција, Српска књижевна задруга, названа Матичином сестром, такође је међу оснивачима.

Материјале, с потписима, доставили су нам Ђорђе Јањатовић, повереник за службену и јавну употребу српске ћирилице из Београда, и Драгољуб Збиљић, председник Скупштине удружења „Ћирилица” из Новог Сада. Материјали су датирани са 30. јануаром 2014. године, а у њиховој преамбули именовани су „главни кривци за разбијање српског језика на више језика и прогон ћирилице” с мотом да кривица „мора бити јасно институцијоализована и персонализована”.

У одбрани свог лика, достојанства и животног дела сваки појединац има могућност да затражи заштиту пред судом. Одбор за стандардизацију српског језика, који постоји већ седамнаест година, с поносом и правом истиче да му није тешко да се одбрани од напада поменута два удружења на Одбор због наводно његовог нереаговања, што ћемо документовати прилогом уз ово саопштење. То нам даје за право да имамо обавезу да одлучно одбијемо праксу појединаца и удружења грађана да они једино (на прави начин) воде бригу о заштиту српског језика и писма и имају право на укидање једног од писама (латинице).

У више наврата Одбор је саопштио да није његов посао да било шта у језику укида и прогања. Уверени смо у то да ће се наћи начина да се убудуће спречи самовољно и нападно достављање материјала на адресе појединаца и институција ради њиховог узнемиравања, доношења личних увреда и неоснованих квалификовања.

Пошто је овде реч о веома важним пројектима и пословима од значаја за државне, националне, појединачне и колективне интересе, науку, културу и струку времена у коме припадамо, не може се избећи ни прошлост, а да се при томе не води рачуна и о – будућности. Због тога и у закону и изван њега, и у јавном животу, научном и стручном раду увек има шта да се поправи, преуреди, дотера. Једноставно, свесни смо чињенице да нам је потребна боља *језичка политика* од оне коју смо досад имали, и у теорији и у пракси, а на то не утичу само људи од (језичке) струке.

У делу опште политике има посла и за „чисту” државну политику, разна стручна удружења, удружења грађана, грађанске и национално оријентације уопште. Ипак, о томе ће коначу реч дати наше водеће научне (националне) институције и Одбор за стандардизацију српског језика, јер због тога је и основан. При томе свој део посла треба да уради и извршна и законодавна власт и политичари. А ту није реч о једној земљи већ о више (суверених) земаља где, између осталих народа, живе и Срби, а на те земље утицај државе Србије је ограничен.

На недавно одржаном научном скупу (28. 11. 2013) у САНУ zaloжили смо се да донесе *стратегија спровођења актуелне језичке политике*. Драго нам је што су и удружења која нас нападају у томе препознала добре знаке заједничког рада на добробит свих.

Одбор за стандардизацију српског језика  
Октобар 2014. г.

# О ПРЕЦИМА И КРИВЦИМА

## ИЗ ВЕКА У ВЕК

*Хроника ♦ Полемика ♦ Критика*

**Ко ће зарад српског језика и ћирилице поништити оно што су нам  
преци оставили а овдашњи због тога кривци постали**

*По чему се препознаје Одбор за стандардизацију српског језика  
(1997–2017)*

Не судите да вам се не суди. Јер каквим судом судите,  
таквим ће вам се судити и каквом мером мерите,  
онако ће вам се одмерити.  
*Јеванђеље по Матеју*, Глава 5 и 6, из књиге: Бранислав Нушић:  
*Реторика*, Београд, 1938, с. 5 и 6.

Осећам извесну нелагоду док исписујем  
ове редове, као да разголићујем властиту душу по наређењу  
— не забога! рецимо на наговор...  
Ко сам? Кога волим? Кога мрзим? Немам ништа против...  
Знам да волим добру књигу...  
(Умберто Еко, *Прашко гробље*, роман, Плато, 2011. с. 11)

Све дотле док се наш народ не споји уједно, он је наказа и богаљ  
И све дотле док он не смије да чини оно што други народи  
паметно раде, он је – роб.  
(Ђуро Даничић)

2017



## ШТА (НИ)ЈЕ И (НЕ)МОЖЕ ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

*Ко то разбија српски језик на нове језике и укида ћирилицу [1]*

**Одбор за стандардизацију српског језика не бави се признавањем и/или оспоравањем нових језика („заперака српског језика”) и нација (Бошњаци). Одбор не може укинути латиницу, нити било шта што у језику већ постоји у писаном и штампаном виду, електронској форми и људској меморији**

Одбор за стандардизацију српског језика, у протеклих петнаест година од оснивања (12. 12. 1997), пролазио је кроз бурна ратом и егзодусима српског народа обележена раздобља. Основан је заслугом академика Павла Ивића, водећег српског лингвисте после Александра Белића. Мишљење је Павла Ивића било да ће колективне снаге урадити далеко више од појединаца, посебно у вихору рата, људског и материјалног уништења. Нажалост, велике недаће и појединачне и колективне трагедије као да нису биле довољне да би нас мимоишле неслоге, лична вређања, па и изречене тешке клевете упућене појединим члановима Одбора од колега из исте професије. Многи тада, као и раније, нису били задовољни оним што се дешавало у науци и струци, па и у српском језику. А што се тиче јавности, која је о томе судила или, најчешће, остајала по страни затечена и збуњена непознавањем разлога и циљева „нових покрета” за борбу против „разбијања српског језика и прогона ћирилице”, било је различитих реаговања. Велике разлике, па и опречна мишљења неких лингвиста и истакнутих личности из културе у Србији говоре у прилог инертности, незаинтересованости или збуњености. Одбор о томе поседује богату документацију – од урађених списа и административних поднесака до записника и бележака до исечака из штампе и прилога електронских медија. Овом приликом указаћемо на два, потпуно различита приступа у размишљањима неких удружења и појединих лингвиста и појединаца из културе о теми да ли су и латиница и ћирилица српске, односно како је дошло до „незапамћеног скандала” у Матици српској када је удружење „Ћирилица” захтевало да се латиница избаци из Правописа српскога језика Матице српске (2010). Први новински чланак је објављен у дневном листу „Правда”, 27. 7. 2011, који више не излази. Други чланак је објављен је у дневном листу „Курир”, 1. 11. 2012. г. [2]. Одбор за стандардизацију српског језика у више наврата оглашавао се саопштењима у којима је прецизно речено да он ништа не укида и забрањује што постоји у српском језику. И поред тога, невештим компилацијама историјских, културних и политичких прилика на увек запаљивом балканском простору, уносила се грдна збрка не само у лингвистичку науку и струку већ и свако разумно размишљање и доношење у складу с тим мишљења, ставова и одлука. Ни сви лингвисти, као ни истакнути појединци и институције у култури, немају подударна мишљења о најважнијем питању за српски народ и будуће генерације. Појединци су, као и нека удружења и институције, од почетка постојања Одбора, и даље показивали отворена неслагања с радом Одбора јер су очекивали да Одбор утиче на језичку политику унутар новонасталих (суверених) држава после распада и раскола

српскохрватске државне и језичке заједнице. Од деведесетих година прошлог века, Хрватска, Босна и Херцеговина (њима ће се, нешто касније, прикључити и Ц. Гора) као бивше републике СФРЈ, постају нове државе и, у складу с тим, оне добијају и нове (политичке) језике. Одбор се није (нити је желео и могао) бавио признавањем или оспоравањем нове нације (Бошњаци) јер то није његов посао. Одбор је ипак реаговао на одлуку Бошњака да свој језички стандард назову *босански језик* следећим упозорењем: „Када су се одлучили да свој језички стандард назову *босанским језиком*, Бошњаци можда нису били свесни последица таквог раскорака, тј. можда нису били свесни да се та одлука тиче само њихове науке, просвете и културе, али не и науке, просвете и културе других народа” (Образложење члана 2. Правилника о изменама и допунама Правилника о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика* VIII, 2005, с. 7). Оно што је једино могао, а сматрамо и најбоље у том тренутку урадио, јесте то да искаже своје мишљење и став када је реч о српском језику и заштити српског националног интереса. *Због тога је упозорено на то да се механичко преношење самоодабране језичке етикеције Муслиман / Бошњак (босански језик) у српском језичком стандарду сматра неодговарајућим, неумесним и неприхватљивим са становишта државних, политичких и националних интереса српског народа* (Одлука бр. 11: *Име језика на страним факултетима*, Српски језик у нормативном огледалу, Београдска књига, 2006, с. 108). [3] Можда то неким неће бити довољно, али не би требало да показују, са сувише емоција, своје неслагање и незадовољство. У сукобе и рат са свима и против свих више не смемо и не можемо. Сада нам треба „хладна глава” – јер колико (имамо) рука толика нам (је) и снага!

**Одбор се препознаје у раду појединаца и колективно**

**Одбор чине најзначајније институције и појединци са простора свих српских земаља / говорног простора српског језика**

Одбор се препознаје у раду појединаца – чланова Одбора (19) и раду појединаца чланова комисија Одбора (9). Он ради на основу донетих циљева и програма рада утемељених на основу оснивачких аката и својих интерних докумената (програма и планова рада). Ако се то посматра колективно, онда је реч о сто стручњака са целокупног језичког простора српских земаља и 14 њихових најважнијих институција као оснивача, пријатеља и сарадника, од академија наука (3), јединог Института за српски језик САНУ, најстарије културне институције српског народа Матице српске, старе и цењене институције, Матичине сестре, Српске књижевне задруге и 8 факултета с катедрама за српски језик. То стање је настало када су српске земље биле у саставу СР Југославије, а потом Србија и Црна Гора чиниле једну језичку и државну заједницу, и није промењено ни до данас. Злонамерне су примедбе упућене Одбору да његови чланови воде некакву „србијанску језичку политику”, а занемарују целину (свесрпског) језика. То негирају и урађени послови Одбора у области *модерног описа и стандардизације српскога језика*, од којих су неки и материјално потпомогнути од водећих институција и у Српској и у Црној Гори. До сада су, у окриљу Одбора за стандардизацију српског језика, урађени следећи прилози *правпису и граматичи српскога језика*. Завршен је *правписни*

*пројекат* у три фазе, као најдужи пројекат у српској култури, који је засад једини нормативно завршен стандардолошки рад око кога је постигнут договор лингвиста и државе (1993 [1994], тзв. Велико, универзитетско издање, 1995, школско издање за средњу школу, 2000, школско издање за основну школу и општу употребу, 2010, измењено и допуњено издање, друго 2011. и треће 2013. и ијекавско 2014). [4] Српски језик је први пут (2000) добио *обратни, одостражни* или *a tergo* речник, који је најобимнији у словенском свету (преко 160 000 одредница и лема). Савремени српски језик сада има и две књиге *творбе речи* – *слагање и префиксација, суфиксација и конверзија* (2002, 2003). Урађен је и први део *синтаксе српскога језика* – проста реченица (2005). Српски језик није више једини у словенском свету без *једнотомника* (једнотомног речника савременог језика) јер је и то дело угледало светлост дана (2007). Успех се наставља објављивањем *фонологије савременог српскога језика* (2010) и *нормативне граматице* (2013). Да би се ове *синтезе прилога српској граматици* привеле крају, остаје још мало посла. Наиме, очекујемо да нећемо дуго чекати да се појави и *морфологија савременог српскога језика*, а једино је неизвесно када би могло да се очекује да се ураде *ортографски и ортоепски и акценатски* речници. После тога треба очекивати и друге речнике: *речник синонима и сродних речи, фразеолошки речник, етимолошки речник, стилистички речник*, као и друге (реторички, прагматички, термилошки речници, где смо у великом заостатку за другим народима и што нам досад није била ни традиција ни пракса националних институција задужених за такве подухвате, у чему је и део одговорности и Одбора за стандардизацију српског језика, који је покренуо та питања, али ништа на томе није досад урађено). Корисатан је и изазован предлог професора Т. Прћића, чији је велики допринос транскрипцији енглеских имена у измењеном и допуњеном издању правописа (2010) још један његов прилог борби против постепене *хибридизације српског језика* преко све више „одомаћеног” *англосрпског*. Наиме, проф. Прћић, у својој књизи *Енглески у српском* (Змај, 2005), између осталог каже и ово: „Неопходно је израдити исцрпни и свеобухватни *језички саветник*, искључиво у форми речника, чија би употреба, уз *Правопис српскога језика*, постала обавезујућа за све посебне кориснике језика.”

Из наведеног није тешко закључити да, иако су сви наведени прилози истовремено и ауторски (аутори урађених приручника су чланови Одбора и његових комисија), они носе печат (окриља) колективног прегалаштва, заједничке идеје и прокламованог циља, па су стога неки од њих урађени само или у сарадњи с водећим националним институцијама (Матица српска, Институт за српски језик САНУ, заводи за издавање уџбеника и издавача који има запажену лингвистичку библиотеку – Београдска књига из Београда). [5]

**Рад Одбора је подложен критици,  
али у томе се мора препознати чојство и меритум ствари**

Рад Одбора, и појединачно и колективно, посматран, подложен је критици. У друштву ради тога и постоји. У сваком раду, а нарочито у тако осетљивим и одговорним пословима од изузетног значаја не само за садашње већ и за будуће генерације, увек је било и биће неслагања и унутар чланства и са другима са

стране. Више проблема створиће се ако то неко не жели да види и не може у томе препознати границе доброг укуса и суштину меритума ствари. Тада се уместо истине изабери подвале, уместо објективне критике – невеште компилације. Тада се унапред доносе пресуде без суда и суђења, изречене претећим и клеветничким тоном, приземним речником (из уста академских личности, или барем тако желе да се покажу). Политички говор садржи много личних увреда, где се не зазира ни од појединаца нити од колектива. Изречене у крајње негативном светлу, квалификације и етикетирања о појединцима и њиховим животима, као и о раду и вредности националних институција (од којих бољих немамо) претварају се тако у гротескно, искривљено и карикатурално казивање самопроглашених „хероја” о сопственом чојству и достојанству. *Због тога убудуће треба најодлучније спречити самовољно и нападно достављање различитог материјала на адресе оних које ова и слична удружења желе да омаловаже произвољним етикетирањем, недолучним квалификацијама и личним увредама.*

**Српски језик није политички језик.**

**Симболичка и идентитетска страна српског језика**

**доказ су да се његова супстанца није много мењала,**

**без обзира на неповољне историјске околности и**

**промене географских граница, именовања и преименовања**

**држава и језика насталих од варијаната српског језика**

Враћање историјског (и симболичког) имена српском језику – када је он то „постао” или „остао” – у терминолошком и појмовном смислу јесте лингвистичко и социолингвистичко одређење. Оно има карактер и идентитетског одређења, али не и политичког. (Српски језик није политички језик.) То одређење тиче се односа језик – његово именовање и када се поменуте појаве приказују и као актуелне језичке и нејезичке, везане са језик ситуација или као процеси који имају доминантно место у језичкој политици и језичком планирању.

Вуков модел књижевног језика за Србе и Хрвате половином 19. века („првобитна стандардизација”) у српском језику већим делом важи и данас. Супстанца српског језика од тада се није битно мењала. Такав језик, прихваћен по договору са хрватским лингвистима, заснован је на штокавском наречју и српског је порекла. На тај је начин књижевни српски језик Вуковог типа, прихваћен и од Срба и од Хрвата у 19. веку, да би, половином 20. века, дошло до раслојавања, а на крају века до раскола и разбијања тог језика (на новоименоване политичке језике). Прво дошло је до именовања (стварања) три језика (српског, хрватског и бошњачког / босанског) од исте основе. Дејтонски споразум (1995) ту ситуацију је прихватио и у политичком смислу, означивши три језика од једног. После престанка постојања државне и језичке заједнице Србија и Црна Гора (2006) биће именован још један (политички) језик. Нова Црна Гора назвала га је *црногорским језиком*. Већ је речено да Одбор није могао утицати на језичку политику и именовање језика унутар друге државе, иако је о томе дао своје мишљење. На међународном научном скупу *Језичка ситуација у Црној Гори – норма и стандардизација*, Подгорица, 24. и 25. мај 2007. године није прочитано, иако је започето његово читање, саопштење *Актуелна језичка ситуација у Црној Гори и*



рад Одбора за стандардизацију српског језика. То није допуштено од чланова Слова о језику. [6] Из писаног текста тачке 7. Закључака саопштења, издвајамо ово:

Могућност да *српски језик* (у Црној Гори) буде преименован у „матерњи”, „мањински” или као некакав дијалектска варијанта „црногорскосрпског” (без цртице), „црногорско-српског” (са цртицом) ... био би најгори избор.

На последњем (у то време) попису становништва у Ц. Гори 67% становништва изјаснило се да им је у Црној Гори матерњи језик – *српски*, а свега 17% – да им је матерњи језик црногорски. Пет одсто Албанаца има већа права, своје школе, буквар, а 32 одсто Срба у Црној Гори остало је без икаквих права.

(Списи Одбора за стандардизацију српског језика X, Институт за српски језик САНУ – Београдска књига, 2008, с. 166–168)

У Резимеу саопштења речено је и ово:

Ваља, пре свега, јасно сагледати свако решење о језику у уставу (независне) Ц. Горе о његовој службеној употреби... Одбор, такође, сматра да би у јавној употреби биле ћирилица и латиница, као и у Републици Србији, а да би *српски језик* (ијекавски изговор) морао имати статус *службеног језика* у Црној Гори.

(Списи Одбора за стандардизацију српског језика X, Институт за српски језик САНУ – Београдска књига, Београд, 2008, с. 119)

**Изван циљева и моћи Обора је да он поништава оно што су нам преци оставили. Изван је логике и здравог разума да неко може бити одговоран за оно што су други одлучили док нисмо били ни рођени.**

**Лакше је нешто покренути него тим управљати.**

**Лакше је критиковати него стварати. За корените и значајне промене језичког и културног наслеђа у актуелном тренутку неопходно је у оквиру нације постићи договор између лингвиста, власти и политичара**

Није реч само о немогућностима и ограничењима када се жели да Одбор ради или реагује изван усвојених циљева и задатака утврђених у оснивачким актима. Реч је наиме и о логици и о здраворазумском резонувању да се не може од појединаца и институција захтевати да они поништавају оно што су њихови преци (у)радили, а најмање могу бити за то одговорни и проглашени издајницима свога језика и народа – кривци за разбијање српског језика и прогон ћирилице. Ми нисмо били ни рођени када је одлучено како је одлучено, када се нешто збивало и настајало и нестајало. Стога, како је написао мр Бранислав Брборић, секретар Одбора за стандардизацију српског језика од оснивања, „нико никоме није нити би ’укидао’ (опет – не дај боже!) ’завичај’, без обзира на то што је књижевни и/или стандардни језик, по дефиницији, *надзавичајна* и *изванзавичајна* комуникацијска категорија; нико, осим оних који не допуштају да се саслуша аргумент без предрасуде и етикете”. И даље он поставља питање: „Зар су Дучић и Андрић, па и Селимовић (у књизи *За и против Вука*) и толики други (српски, србофилски и

србофонски) Босанци и Херцеговци, пишући екавски не само у књижевности него и у другим гранама свеколико српског списатељства, себи 'одузимали' и 'одсијецали' било шта, а камоли језик?!" (Бранислав Брборић: *О језику обазриво и одговорно*, у Београду, 16. јул 1988). У цитираном чланку-материјалу потврђује се претпоставка да су вероватно наши преци знали да је лакше нешто покренути него тим управљати. Али се при томе с разлогом (али без права и могућности на повратак у неко друго време и казне за „стечене заслуге“) историја не може мењати нити поправљати. Пођимо редом. Сетимо се Ћуре Даничића који је „најзаслужнији“ за стварање *српског или хрватског* језика, а после и отварање пута за сецесију хрватског језика од српског, сетимо се његовог покретања речника под истим називом, који је давно завршен, а речник српскога језика још дуго ће се писати. Сетимо се да је једини проблем спроведене Скерлићеве анкете у „Српском књижевном гласнику“ (1913), око неког новог *српско–хрватског договора* о крчмењу српског наслеђа и векова, и оне „ничије“, „устаничке“ (1991–1995) о смислу двоизговорности (ијекавици и екавици) јесте тај „како превладати подвојеност, располућеност, малочас поменути надзавичајност... због тога нема никаквог смисла у личности Павла Ивића 'откривати' идејног творца прекодринске екавице... Павле Ивић родио се годину дана после (1924) него што је Александар Белић први целовит српски правопис назвао *српскохрватским (Правопис српскохрватског књижевног језика*, Београд, 1923). То „сетимо се“ подсећа нас и на не тако давну прошлост. Болну и нама свакако непријатну, али због тога што нам се десила – незаобилазну. Хрвати и Бошњаци заветовали су се да се не сме мењати уставни положај БиХ без сва три народа. И погажени завет претворио се у споља понуђени референдум о отцепљењу у марту 1992. године, а то значи да је тиме укинут Кутиљеров план о кантонализацији БиХ, такође 1992. године, који су прихватили и Срби, па ће се тако „жртвовати мир ради суверености“. Почео је рат, па су замењене и улоге. Изазивачи се проглашавају за *мироотворце*, а не за *агресоре* и *ратне злочинце*. То све претходи *Дејтону*, када се сви још залажу за „тројезичност“, „истог језика“ – и за Србе, и за Хрвате, и за Муслимане / Бошњаке. У америчкој држави Охајо у новембру 1995. године започео је тзв. *Дејтонски преговори*, у којима су учествовале три преговарачке делегације СР Југославије (Слободан Милошевић), Републике Хрватске (Фрањо Туђман) и Босне и Херцеговине (Алија Изетбеговић). Посредник у разговорима је био Ричард Холбрук, који је, према књизи Сергеја Гризунова и Генедија Сисојева *Балкански пророк* (Милан Панић, премијер Југославије 1992–1993), Лагуна, 2011. указао на проблем да „највећу забринутост изазива муслиманска делегација која је опет почела да затеже и заоштрава своје позиције“. Оно што је овде најспорније јесте то што су сви у име својих делегација, између осаталог, отишли у Дејтон са заједничким залагањем за „тројезичност истог језика“, а вратили су се свако са својим „сувереним“ (државним или националним језиком). Што се тиче Срба и Хрвата, то није чудно. Хрвати су расколом били већ изашли из Југославије, а сецесијом прогласили *хрватски* за свој национални (државни и политички) језик. У Србији се тада и даље воде борбе око назива језика *српски* или *српскохрватски*, са неким лажним надама да ће се очувати језичко јединство. [7] Оно што се догодило са трећим „дејтонским“ језиком *босанским* најмање су очекивали (и прихватили) и Срби и Хрвати. *Бошњаци* су са *босанским*, а не *бошњачким* хтели да „цементирају

границу и на Дрини и на Сави” и другде како би успоставили „цјеловитост БиХ” на целој територији, али на основу регионалних и политичких критеријума (у томе је потпуно искључен „херцеговачки” регионални и дијалекатски идиом, који је, између осталог, у основици књижевног и/или стандардног српског, а раније и – српскохрватског језика).

И тада, па и данас, постављају се питања: Откуд *босански језик* и зашто српска стандардологија сматра тај назив неелегитимним предлажући, ако се баш мора, „преводну замену” *бошњачки језик*?\* Зашто није било реаговања Одбора за стандардизацију српског језика? У зборнику који смо приредили под називом СРПСКИ ЈЕЗИК У РЕФОРМИ ШКОЛЕ (1988–2002), Алтера 2007, говорећи о актуелним питањима стандардизације српског језика у новим државним и друштвеним околностима (реформа образовања и васпитања и место српског језика у глобализацији и транзицији, стручни скупови наставника и школских надзорника српског језика и књижевности, Аранђеловац, Ниш, 2002), Бранислав Брборић, секретар Одбора за стандардизацију српског језика, између осталог, рекао је: „Треба рећи да ‘одбијањем’ назива *босански језик* и ‘прихватањем’ синтагме *бошњачки језик* није почињен никакав научни нити информативни грех, нити је учињено ‘признање’ трећег језика БиХ изван ње, у СР Југославији и Републици Хрватској, које остају *спојени судови* и у језику и иначе.” У својим одлукама бр. 1 и бр. 11 Одбор за стандардизацију српског језика саопштио је неколико ствари: 1. да је бошњачки језички стандард у историјском смислу варијанта вуковског језика, данас заједничког, односно стандардног, језика, што је првобитно у великој мери био и хрватски језички стандард, непосредно проистекао из тог модела; 2. да је оно што се у Србији и изван ње у раздобљу између 1918. године (прецизније и формалније између 1923) и 1991. године најчешће звало *српскохрватским језиком*, један језик; 3. да он, Одбор, није надлежан ни да прихвати ни да одбије несрпске називе језика, јер је то изван његове стручне компетенције и изван демократских хоризоната; 4. да српски, хрватски и бошњачки (тро)језик – чији носиоци данас нису заинтересовани за интегралне погледе на новоустаљено језичко стање нити за његов конвергенцијски развој – јесте у *генетском смислу* преобладајућим *српски језик*, а када би се ствар могла посматрати кроз призму Његошевог стиха *Мањи поток у већи увире*, и (само)српски јези; 5. да се он, Одбор, није могао придружити оном танком слоју ондашњих језикословаца и културолога, с наводницима или без њих, који су 1988. године размишљали у категоријама ‘крађе’ и ‘прекрађе’ језика, па је тако резонување оцењено као ненаучно, неумесно и штетно.” Одбор није могао реаговати на стање уочи и после Дејтона, као и поводом проглашења *босанског језика* јер тада није ни постојао (основан је 12. 12. 1997). То је учињено у првој одлуци коју је донео Одбор – *Босански / бошњачки* [Bosnian / Bosniac language], Списи Одбора за стандардизацију српског језика I, Институт за српски језик САНУ, 1988, с. 85–94).

\*Од појединачних чланова Одбора, а и од појединих чланова Одбора, то је негативно оцењено. Наводно, без разлога, Срби признају још један језик настао из српског језика. Истина је била нешто друго. Настајање „нових језика” најмање је зависило од Срба. Срби, логично је, нису могли ни спречити да настају нови језици у новонасталим земљама. Једино су могли заштитити свој национални интерес и Србе изван Србије. То се временом показало као мудар и оправдан чин.

У књизи Милоша Ковачевића и Михаила Шћепановића *Српски језик у вртлогу политике*, Никшић, 2011 на страни 76 каже се ово: „Избором термина *Бошњаци* у значењу етних група (имена народа) и термина *босански* у значењу *глотонима* (имена језика) муслимани су директно исказали тежњу ка унитарној БиХ, у коме би владали само они и њихов језик...” И даље се каже да они не пропуштају ниједну прилику да ту тежњу ојачају и неким новим поступцима европских званичника. Тако указују и на резолуцију с уставним променама у БиХ (крајем јуна 2006. усвојена у Парламентарној скупштини Европе у Стразбуру), у којој се, између осталог, наводно „зарад нормалног функционисања државе и увођења једног службеног језика – *босанског*, уместо тадашња три (српског, хрватског и босанског)”. Резолуција је имала карактер препоруке, „али аутори указују и на то да нам искуство говори да је питање времена када ће ’добронамерна сугестија’ постати прво отворени притисак, а затим брутално наметање решења”. А то је само нека нова „повамирена Калајева језичка и национална политика у БиХ”.

Влада Републике Србије је 2002. године потписала *Повељу о регионалним и мањинским језицима* Савета Европе, која штити и промовише традиционалне регионалне и мањинске језике у земљама потписницима Повеље. Закон о ратификацији те повеље потписан је 21. децембра 2005. године на основу Уставне повеље Државне заједнице Србија и Црна Гора. У „Политици” од 5. 3. 2006. године објављено је саопштење Расима Љајића, тадашњег министра СЦГ за људска и мањинска права, да ће се од 1. јуна 2006. године у Републици Србији Повеља прихватити за следеће мањинске и регионалне језике: *албански, босански, бугарски, мађарски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и хрватски*. У другој половини 2006. године Република Србија добија нови устав јер је дошло до распада државне и језичке заједнице Србија и Црна Гора. У члану 10. Устава утврђено је да је већински (званични) језик *српски*, а писмо – *ћирилица* у тзв. *службеној употреби*. Употреба других језика и писама регулисала се доношењем посебног закона. Како је дошло до тога да се на списку нађу и *регионални језици* (рецимо *босански*), што, уз језик емиграната, није обухваћено Повељом за одређивање статуса мањинских језика – није познато. Одбор није реаговао на и неке друге предлоге да и други регионални језици буду тиме обухваћени (рецимо *буњевачки језик*) што јесте озбиљан пропуст. Одбор, осим мишљења и предлога за уставне промене, у највећем броју су прихваћени (али не и незнатне поправке у вези са статусом латинице) није консултован око прихватања *босанског* (а не по српском језичком стандарду *бошњачког*) језика. Одбор је дао своје мишљење и знатно поправио квалитет чл. 2 *Правилника о наставном плану и програму за први разред и други разред основног васпитања и образовања за бошњачки / босански језик са елементима националне културе*, прилог уз писмено обавештење бр. 110-00-05/2005-06 од 10. 1. 2005. године које је упућено др Слободану Вуксановићу, министру просвете и спорта. [8]

Све то што се дешавало пре оснивања Одбора за стандардизацију српског језика (12. 12. 1997. године), није омогућавало да неко организовано колективно тело у Србији формулише српски национални интерес када то нису учиниле институције, посвађани разједињени и лингвисти и политичари. Због тога је тешко данас прихватити примедбе актуелних институција у Србији, па и неких лингвиста, зашто су Срби пристали да се у Дејтону створи нови (политички) језик, који се



данас без икаквих разлога уводи као *службени* језик. Поготово је наивно претпоставити то да су уопште Срби могли о томе одлучивати, а камоли доносити нешто што је у корист сопствене (националне) штете. Ако су о томе одлучили појединци у име српског народа, онда се истина о томе мора утврдити, барем као део „такве” историје (и могућег „опрштаја”). Коначно, треба да то памтимо, а не да вечито заборављамо, па нам је заборав „постојбина” (како о нама рече песник). Отуда не би требало да чуди неке и то што сада има доста недоумица око босанског језика у новопазарским школама. Муке судова у којима тужене странке на рочиштима изјављују да не разумеју званични (већински) српски језик доводе до карикирања и мањинског и званичног језика, иако право на мањински језик не искључује познавање (а још мање игнорисање) званичног језика државе у којој такве особе живе. Наведени примери доводе и до другачијих (али у свему сличних ситуација) када одбрана и адвокати оптужених тврде да не разумеју документа на хрватском језику (па и на латиници), иако се и лингвисти и сви други могу лако сложити са тврдњом да је и тај језик и други поменути језици истог типолошког корена разумљив свима и до 95%! Критиковати је ипак лакше него стварати. Најтеже је ипак мењати или исправљати оно што је накриво насађено, а накнадно се покаже да је донето у корист сопствене штете.

За корените и значајне промене језичког и културног наслеђа, осим националног јединства и договора лингвиста и државе, потребна је и политичка воља. А сви знамо да до тога степена сагласности није дошло и питање је када ће се то догодити јер сви морамо бити бољи да би нам било боље – опомињу нас речи патријарха Павла. Много лакше прихватамо промене само ако треба нешто да буде „по моме”. Тешко се одричемо сопствених заблуда и не желимо да у корист општег добра жртвујемо и понешто од добрих (наших) намера. Ниједна реторика не може се заснивати на неистинама. Познато нам је и то да данас и међу другим народима широм света постоје појединци („истраживачи”) чија су уверења једино исправна о томе када нешто треба *укидати, забранити, кажњавати* јер без тога се, наводно, и у цивилизацији и у култури може, па тако мисле и да је њихов језик (па и писмо) настао од некакве посебне, „златне” птице!?

Одбор за стандардизацију српског језика настојао је да усаглашава захтеве свих тадашњих најважнијих институција и органа трију држава, које су мењале називе: СРЈ, РСБ, РЦГ и затим Републике Србија и Црна Гора и Република Српска. Од 2006. године распадом и те државне заједнице, настају нове околности иако Одбор и даље делује на основу специфичности добијених сада на основу трију независних (суверених) држава. Црна Гора, сагласно томе, у државном и политичком смислу, определиће се за *доношење свог, црногорског језика*. Статус водеће националне академије (ЦАНУ), као оснивача Одбора, више неће бити исти јер је добијена још једна нова академија. Од чланова Одбора, па и чланова његових комисија, нарочито оних из Ц. Горе, из сасвим разумљивих разлога, то је захтевало (политички) и лични опрез у ангажовању и свесно прихватање неминовности да ће доћи (и долазило је) до застоја у раду чланова Одбора и комисија, па и исказаних незадовољстава унутар Одбора и у јавности. Нису тачне тврдње нити информације (неке су вероватно резултат криво схваћених критика појединих чланова унутар Одбора да он дуже не ради, као и да су иницијативе о члановима Одбора из Црне Горе да се размотри реалност после одвајања Црне Горе из државне и језичке

заједнице са Србијом протумачене као разлог да се у разматрању новонастале државне, политичке и социолингвистичке стварности размотри и могућност некаквог „затварања” и свођења питања језичког планирања и језичке политике само на тзв. „србијанско питање”, а не и питање свих Срба, екаваца и ијекаваца\*.

Чланови Одбора и његових комисија се не искључују, јер они нису именовани, постављени или делегирани, већ су то постали добровољно. Добровољно се изјашњавају и да не желе више да раде у Одбору. После тога и писменог подношења захтева за разрешење од чланства, оснивач именује новог члана (нове чланове). То се дешава и у случају смрти члана Одбора. У комисији Одбора довољно је поднети и усмени захтев, с тим да о томе чланове Одбора обавештава председник комисије, на првој, наредној пленарној седници како би то ушло у записник и постало део документације Одбора. [9]

Одбор је прихватио све добронамерне иницијативе и одговорно схватио сваку оправдану критику јавности да се отклоне застоји у раду, понекад брже и ефикасније реагује и решавају неодложна питања. У том смислу није избегавао ни иницијативе које су се односиле на вођење језичке политике, па смо и сами прихватили део одговорности за незадовољавајући ниво језичког планирања. Али не и потпуну одговорност. Због тога је и одржан, веома успешан и подстицајан (што се види и из реакција оба удружења) научни скуп *Српски језик и актуелна питања језичке политике* (28. октобра 2013. године у Српској академији наука и уметности). Уверени смо да ће то покренути с мртве тачке питање *персоналне и колективне* одговорности, довести за заједнички сто представнике лингвистичке науке, законодавне и извршне власти и политичара. Сва спорна питања, па и оно најтврђе, шта је то *службена* а шта *јавна* употреба језика, шта су колективна и индивидуална права и одговорности у коришћењу тога и где су те рубне области и границе да не би дошло до мешања једног и другог и нарушавања закона. Можда треба размислити и о *кодексу употребе српског језика и писма* (писама) и других језика (зашто не и енглеског, па и кинеског и јапанског!).

Имајући на уму реалност и оно што може сам да уради, чланови Одбора су били свесни чињенице да се одлучивање у сфери *службеног језика и писма* пре свега односи на правно, државно, па тек онда на лингвистичко (и политичко) питање. Одбор својим одлукама не доноси обавезујуће правне норме – већ само препоруке, нишљења, савете. Због тога није могао ни донети нови закон о језику, иако је редовно подсећао представнике државе и власти да без тога није могуће урадити потпуну стандардизацију језичких области. Тиме Одбор није пребацивао лоптицу у двориште законодавне и извршне власти, нити је одговоран за све што и даље постоји у српском језику, па и српском правопису (двоазбучје и двоизговорност) и не функционише у службеном језику и писму на начин како то неки сматрају да мора једино функционисати. Та питања су често била на дневном реду седница Одбора и његових комисија. На тринаестој и четрнаестој годишњој скупштини Одбора, одржаној 24. 2. 2011. године у Институту за српски језик САНУ, на којој су били присутни и представници извршне власти (министарства просвете и науке), између осталог речено је и ово:

\* Догађаји су се смењивали таквом брзином да је било не само тешко него није имало ни потребе било шта предвиђати, јер је то доносило и ризик и промашај. Две црногорске академије наука касније ће се стопити поново у једну. Међутим, политика и даље одређује и одлуке и

Нацрт Закона о националном језику и његовом матичном писму (2004) „компромитијући” је за струку јер он „штити језик линијом државе”. Предложено је да се дефинише домен службене употребе језика и писма. Такође се предлаже и то да српски језик не може имати мањински статус а да при томе ми будемо задовољни.

(Из Записника са одржане тринаесте и четрнаесте седнице  
Обора за стандардизацију српског језика)

У саопштењу са поменутих седница за јавност (налази се и на сајту Института за српски језик САНУ), које, у прилагођеној верзији неки дневни листови нису у целини објавили, налази се и ово:

Правопис не може да замени државу и надомести недостатак законске регулативе подстакнуте уставним променама из 2006. године. Као шире културно, културолошко, национално и државано питање, разрешавање садашњег стања *двоазбучја* у српском језику (тачка 6. Програма Одбора за стандардизацију српског језика, усвојеног на другој седници 1988. г.), не може се решити простим укидањем једног од писама (латинице).

Одбор је, у више наврата, дао препоруке да се у школској употреби писма не треба више придржавати начела *равноправности* двају писама (ћирилице и латинице). Посебно је то непотребно када се ради о завршном и матурском испиту, на којима писмени радови ученика и тестови имају карактер званичног (службеног) документа и морају се писати ћирилицом.

Измењено и допуњено издање Правописа српског језика Матице српске из 2010. године примењиваће се у школској пракси од 1. септембра 1. септембра 2011. године. То важи и за студенте на факултетима. На тај начин се прихватају специфичности појединих делатности и отклањају могући проблеми због појаве измењеног и допуњеног издања Правописа у току школске године. Промењено и допуњено издање правописа не захтева неку нову препоруку и одобрење за увођење у институције. Реч је о континуитету који омогућава институцијама да оне јавно и саме стану ујз измењено и допуњено издање једном већ одобреног правописа. То је захтевало цивилизовано понашање.

Свесни смо били и тога да наша препорука за примену измењеног и допуњеног издања Правописа српског језика Матице српске (2010) неће наићи на подршку и неких чланова Одбора као и једног броја других у јавности, а нови поновљени административни поступци одобравања само би урушили ровито стање и међу стручњацима и међу лаицима. Посебно и због тога што је тешко било померити схватање да је у правопису сав језик на критичко и промишљено коришћење јединог досад стандардизованог језичког приручника српског језика уопште.

токове у струци, па се том питању приступа тактички и опрезно. Било је покушаја да се отклоне повремене неистине, нарочито о тзв. „искључењима” чланова Одбора из Ц. Горе. То је демантовано и у писму Удружењу за заштиту ћирилице српског језика из Новог Сада од 24. 10. 2016, с намером да се таква констатација коригује. Допис поменутог удружења је насловљен на име Срете Танасића, директора Института за српски језик САНУ од 28. септембра 2016. г. Нажалост, писмо-одговор Удружењу, у коме му се даје подршка захтеву да Срби у Ц. Гори остваре право на свој, српски језик и ћирилицу, није послато на потребну адресу. То је, свакако, пропуст Одбора. Од САНУ таква подршка је упућена.

Одсуство праћења примене тог правописа, што је била обавеза издавача а онда и научних и стручних институција, јавног и приватног издаваштва, јавних и приватних штампаних и електронских гласила, школа, универзитета итд., створило је дубоку празнину у пракси, која није била валидна за наредне доградње и усавршавања норме и (будућу) квалитетнију стандардизацију. Тако се повећавао и отпор према „новом правопису”. Колико год су новинари били нестрпљиви (и упорни) док се ново измењено и допуњено издање правописа није појавило, толико су брзо заћутали када је оно угледало свет. И остали су заћутали када се Он (Правопис) појавио! Престала је да се оглашава и правописна комисија, која је у време борби за његово увођење била најагилнија од девет комисија Одбора. [10]

Равнодушност траје и боли, опомиње и упозорава, истовремено. У неким народима на које се ми ретко угледамо, то је разлог да се такви несвакидашњи датуми славе и памте јер је споразум јачи од било којег закона. За културу тих народа је логично да се мора поштовати оно што је на снази да би то сви (без изузетака и права на одступања) примењивали. Ма био то у питању само и – правопис! Јован Тирилов, неуморни ерудита и као лингвиста коме то није професија, дао је много и српском правопису и српском језику у целини. Због тога је био у праву када је упозорио јавност у Србији – стручну и лаичку – да се морамо понашати цивилизовано и поштовати постојећи правопис, а не „у име неких примедба којих је било и биће и то не само код нас већ и у великих језика, имати сваки свој правопис” (*Вратити лекторе*, Култура, „Блиц”, 26. 4. 2014). [11]

За процесе праћења, проучавања и истраживања, с озбиљним теоријским, практичним и стандардолошким приступима, недосатајале су одговарајуће картотеке с примерима из праксе и ширег језичког корпуса, као и примери одступања од норме, с могућностима њене доградње и унапређивања, као критичке анализе отпора да се норма прихвати или не барем и у минималним и ретким случајевима. Озбиљне сметње томе биле су и многе неусаглашености око тема и примера из различитих језичких области у правопису и језичким приручницима који су се сукцесивно појавили (једнотомни речник, обратни речник, творба речи, синтакса, фонологија, нормативна граматика, ијекавско издање правописа и нормативне граматике), посебно и у терминологији, дефиницијама, приступу појмовима, примени новијих, посебно савременијих лингвистичких учења, као и једновалентно или поливалентно схватања књижевног и стандардног језика, у духу, ’старе’ (филолошке, граматичке, правописне) или ’нове’ (функционалне) писмености, у којој се осим *језичких знања* захтева и *знање о језику* као и шире интердисциплинарно и конеткстуално умеће. Целокупна мудрост више није само у познавању теорије и праксе, већ у „светом тројству” теорија–пракса–стандарди. Не постоје вечите и непроменљиве истине, али све се одвија у оквиру планских и осмишљених процеса и праћења токова њихових испољавања. Само колективни и осмишљени тимски рад доноси трајнији резултат и гарантује свакој култури напредак. Код нас то мора ићи одмерено и без журбе, али то не зачи да се одлаже унедоглед! Један век и по смо тако као нација већ игубили!



Модел критичког сагледавања дела наше културне историје и њених најзначајнијих токова и периода у развоју српског књижевног и стандардног језика, у коме су изједначени у кривици и преци и потомци из века у век, за нас није прихватљив. Добро је (понекад делотворно и корисно) указати на заблуде и грешке које су имали и наши преци. Тешко је оправдати, а ~~сматрамо да је~~ мало оних који ће и прихватити, заједљиве, неумесне и цивилизацијски недолучне коментаре, етикете, увреде и клевете свега што је некад било. Па ако и данас то тако јесте, ~~сматрамо да не мора бити~~, иако смо ћутали док смо с другима у заједници били, јер то исто нам је изгледало „прихватљиво” и „наше”. Часни изузеци су увек ретки, по правилу и – усамљени. Академик Павле Ивић, највећи српски лингвиста после Александра Белића, једини је у том „златном времену” заједништва написао да постоје и српски народ и његов језик. Цена за то је тада било висока, а нажалост када су се околности битно и трагично по Србе и њихов језик измениле, појавио се већи број незадовољника који су видели исто оно што је пре њих написао академик Павле Ивић. У томе је апсурдно само то што су га прогласили највећим живим кривцем за страдање српског језика и укидање ћирилице! Можда би се из тога могла извући поука да будуће векове оставимо за научне и духовне синтезе и виши степен научног рада. Тада ће и српски језик постати довољно развијен да и сам понуди боље концепције и визије сопствене издржљивости и постојаности. Лингвисти му онда и неће бити неопходни. Сада је, међутим, више његових „реформатора” који само уносе хаос и својим неограниченим слободама нарушавају његов достигнути степен каквог таквог реда и правилности, па и доследности. Језик није у свему подударан с логиком, али стандардни језик мора у својој функционалности бити доследан и заснивати се на осмишљеним и планираним поступцима и процедурама. То регионални и други ненормирани језици немају. Зато је потребна кодификована (прописана) стандардизација и стално усавршавање и унапређивање норме на основу емиријских доказа али и програмираног праћења у примени језичког стандарда..

Треба, свакако, мењати све што није било у томе добро и што сада не одговара времену и околностима у којима живимо. Међутим, ни формалне забране или брисање онога што нам се не допада, а поготово насилно укидање и одбацивање дела наслеђа од којег не можемо побећи, као ни што не можемо бити ни кривци за нешто што је настало како је настало када ми нисмо били ни рођени, неће стварно ништа променити да би постало боље и одговарало само нама а не и другима. И ми сами се морамо мењати и бити бољи да бисмо имали храброст да грешку признамо и врлину да праштамо. Своју смо судбину везали за друге нама блиске народе, па и језике, али у огледалу истински само себе видимо. И с врлинама. И с манама. И с грешкама и заблудама. Прво ће нам други занемарити и заборавити. Ово последње памтиће и искористити као наше слабости а сопствену предност. То су они, назвали смо их браћом, умели искористити и коначно остварити оно што су желели уласком у заједницу с нама. Тада ми то нисмо били у стању да видимо и наслутимо могућу њихову издају. О могућој „крађи” нашег језика или натурања нам „туђег” писма говори се искључиво и без дубљег понирања у стање и меритум ствари и критичког односа према цивилизацији која

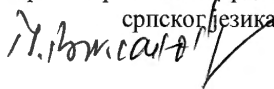
без престанка тражи (и једино признаје) само ново и све новије не сагледавајући при томе жртве и последице, тек онда када смо остали сами. Зато имамо одговорну обавезу да доследно штитимо своје националне интересе унутар наше државне и језичке заједнице процењујући при томе и могуће ризике и жртве, али чувајући се наивног веровања да ће нам с другима бити боље ако су тренутно уз нас. После протеклих вековних искустава тешко је замислити да ћемо бити и даље заинтересовани за било који вид заједништва. Данас Срби – објективно и субјективно – најмање су заинтересовани за некакво ново језичко јединство. [12]

Првобитни српски језички садржај и његове потоње форме и трансформације не морају бити аутоматски у складу с језицима који су настали после раскола са српским језиком, јер ми на њихово настајање нисмо могли утицати нити их у томе спречити. Сматрамо да је био мудар и с далекосежним по Србе позитивним последицама одлучан став Одбора да се не можемо хранити илузијама да треба (нити смо у стању то да учинимо) спречавати (и спречити) Хрвате, Бошњаке, па, на крају, и Црногорце, да они назову своје језике као желе. Оно што смо могли да учинимо, учинили смо у том смислу да у српском језичком стандарду остане доследност и одлучност да штитимо интересе Срба изван матичне државе. То је требало да важи и за лингвисте и за политичаре, као и када је реч о заштити националног интереса у статусу већинског језика. Нажалост, политика је поново урадила оно што није смела – зарад дневнополитичких и политикантских интереса и личних користи, дато је, као нигде у Европи и свету, право мањинским и регионалним језицима да се изједначе са званичним већинским (службеним и националним) српским језиком. При томе није поштовано мишљење лингвиста нити су уважавана њихова упозорења, на која најчешће није било ни формалног одговора и реаговања када су у име Одбора упућени писмени дописи, а то је била и законска обавеза државе и њених ресорних министарстава. [13]

Без бојазни да ћемо бити приказани и у горем светлу од онога у којем смо сада према „чуварима” српског језика и „заштитницима” ћирилице, у прилогу дајемо *тематски регистар* онога што је Одбор за стандардизацију српског језика урадио када је реч о стандардизацији српског језика и његовом званичном писму, именовању нових језика и нација, латиници и ћирилици, ијекавици и низу других ситница језикословних од значаја и за језичку политику и језичку културу. То омогућава шири увид у документацију која потврђује активности и резултате у вези с догађајима и појавама за које се тврди да су остали без реаговања Одбора на њих и заузимања у вези с тим прецизних ставова. Уверени смо да је речно барем корисно, ако не и у свему довољно подсећање, на ползу српског народа и његових националних интереса. Ко добро разликује, моћи ће исправно (о свему) и – да суди! Записано остаје... да би се о истинама тек накнадно верификовали судови.

У Београду, 19. фебруар 2014. г.

Мр Јован Вуксановић,  
секретар Одбора за стандардизацију  
српског језика



Прилог

## ТЕМАТСКИ РЕГИСТАР

објављених одлука Одбора за стандардизацију српског језика у вези с називима  
**босански / бошњачки језик, српски језик, хрватски језик, црногорски језик,  
латиница и ћирилица**

### КАРТОТЕКА ЈЕЗИЧКИХ НЕДОУМИЦА

- Општејезичке недоумице
  - латиница (пуноправност, равноправност)
  - ћирилица (писмо језичке културе)
  - школска употреба писама (школски писмени задаци, матурски испити – предност ћирилице)

(Одлука бр. 12 Одбора за стандардизацију, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика* I, 1988, с. 251–254) и посебна публикација, Београд, јул 1999, с. 1–3)

### НАЗИВ ЈЕЗИКА

- босански / бошњачки [Bosnian / Bosniac language]  
(Одлука бр. 1, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика* I, 1988, с. 85–94)  
Одлука бр. 11: О учењу српско-хрватског језика, српског, хрватског и босанског језика, одговор Генералном конзулату Савезне Републике Југославије у Стразбуру, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика* II, 1999, с. 244–249.  
Одлука бр. 27: Називи језика а не дефиниције – о варијантама бившег српскохрватског језика и појави новог (трећег) језичког стандарда бошњачког / босанског (Bosniac / Bosnian, der Bosnier / bosnisch, die Bosniaken / Bosniakisch у Босни и Херцеговини, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика* V, 2002, с. 216–219.

### СЛУЖБЕНИ ЈЕЗИК И ПИСМО

- бошњачки / босански, Одлука бр. 1 (видети Назив језика)
- латиница  
Одлука бр. 18: Случајност која се могла избећи, реаговање на графички назив документа *Prvih sto dana Vlade Republike Srbije* (исписан латиницом), *Списи Одбора за стандардизацију српског језика* IV, 2001, с. 249–250.  
Одлука бр. 20: Званични језик српски и примарно писмо ћирилица – обраћање „Откровењу” и „Народној књизи”, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика* IV, 2001, с. 256–258.  
Одлука бр. 26: Законски текст латиницом: Лоша инерција одавно лишена смисла, поводом објаве *Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina*, Савезног министарства националних и етничких мањина, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика* V, 2002, с. 213–215.  
Одлука бр. 48: Не видимо разлог за латиницу – упозорење Народној књизи – Алфа и ревији *Klub čitalaca*, чије публикације долазе у руке чланова Одбора, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика* VIII, 2005, с. 104–105.
- српски језик  
Одлука бр. 18: Случајност која се могла избећи (видети под латиница)  
Одлука бр. 20: Званични језик српски и примарно писмо ћирилица (видети под латиница)  
Одлука бр. 28: Српски језик у Лондону: одговор госпођи Славици

Ивановић Елиот (Elliot), преводиоцу из Лондона, у вези с њеним неспоразумом са Хенријем Павловичем, директором Института за славистику у Лондону, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика V*, 2002, с. 220–224.

**Одлука бр. 29:** *Семинар српске језичке културе* (на Катедри за језик и говор Центра за преводилачку делатност Задужбине Илије М. Коларца), *Списи Одбора за стандардизацију српског језика VI*, 2003, с. 135–138.

• **српскохрватски језик**

**Одлука бр. 27:** *Називи језика а не дефиниције* (видети под: *босански / бошњачки*).

• **црногорски језик**

**Одлука бр. 33:** *О језику Црногораца*, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика VI*, 2003, с. 149–150.

**Одлука бр. 34:** *Уставне одредбе о језику* – за Републику Србију и Црну Гору (видети под *српски језик*)

• **ћирилица**

**Одлука бр. 17:** *Нарушавање уставног оквира статуса српског језика* – реаговање на предлог Закона о изменама и допунама закона о употреби језика и писма, који је припремила Скупштина АП Војводине, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика IV*, 2001, с. 245–248.

**Одлука бр. 20:** *Званичан језик српски и примарно писмо ћирилица* (видети под *латиница*)

**Одлука бр. 34:** *Уставне одредбе о језику* – за Републику Србију / Црну Гору, *СПИСИ VI*, 2003, с. 151–153.

**Одлука бр. 40:** *Недопустиво занемаривање националног језика* – препоруке за Министарство просвете и спорта Републике Србије, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика VII*, 2004, с. 169–171.

**Одлука бр. 56:** *О службеном језику и писму у Републици Србији* – поводом припреме текста новог устава Републике Србије, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика X*, 2007, с. 95–97.

**СИТНИЦЕ ЈЕЗИКОСЛОВНЕ (ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА)**

• **називи слова у ћирилици и латиници:** **Одлука бр. 41,** *Списи Одбора за стандардизацију српског језика VII*, 2004, с. 172–176

• **боље латинички и ћирилички него латинични и ћирилични (облици придева)**

**Одлука бр. 47,** *Списи Одбора за стандардизацију српског језика VIII*, 2004, с. 100–103.

• **ијекавица,** **Одлука бр. 38:** *Укидање ијекавице заиста није било* – одговор Бартоломјеју Столарчику [Bartłomiej Stolarczyk], студенту из Варшаве, *Списи Одбора за стандардизацију српског језика VI*, 2003, с. 168–172.

• **хрватски језик** (реаговање на карте), **Одлука бр. 13,** *Списи Одбора за стандардизацију српског језика III*, 2000, с. 211–214



## НАПОМЕНЕ

[1] Чланак је настао поводом достављања више материјала на адресу Института за српски језик САНУ и Одбора за стандардизацију српског језика, посебно насловљено на име др Срете Танасића, потпредседника Одбора и директора Института. Материјали су службено заведени 30. јануара 2014. године и 14. и 17. јула 2014. године, у којима у преамбули стоји „главни кривци за разбијање српског језика на више језика и прогон ћирилице”. Материјали су достављени на већи број адреса институција и појединаца, с мотом „кривица мора бити јасно институционализована и персонализована”. Такве оптужбе, мишљење је чланова Комисије за решавање неодложних и хитних питања (Ком. бр. 7 или малог Одбора) нису оправдане и утемељене поготово одлучно се одбијају грубе и неперимерене етикеције упућене институцијама и појединцима, који су проглашени кривцима, често се узнемиравају и бомбардују великом количином различитих памфлетских материјала, руши им се лик и унижава достојанство и негира све што су током свог живота урадили и постигли на професионалном пољу у оквиру науке о српском језику или шире лингвистичке и нормативне делатности. Уз, како су га назвали „јавни предлог”, два удружења грађана Удружење „Ћирилица” из Новог Сада (потписао Драгољуб Збиљић, председник Скупштине Удружења) и Удружења за заштиту ћирилице и српског језика из Београда (потписао Ђорђе Јањатовић, члан) достављена је и књига-зборник прилога под називом „Ћирилицоцид”, 2014, 426. стр., аутори Драгољуб Збиљић и Дарко Ивановић. Све то под ироничним слоганом „отворено писмо пријатељима” требало је да им послужи као својеврсни рецепт за актуелни српско–српски договор и спас од наводно даљег разбијања српског језика и прогона ћирилице. У саопштењу чланова малог Одбора, намењеног јавности и оснивачима, између осталог, речено је и то да се само заједничким договором лингвиста и државе и унутарлингвистичког еснафа може заснивати и заједнички рад на добротит свих. То значи и да постоји и могућност мењања и језичке струке, и језичке политике, и норме и стандарда, и коначно нашег укупног понашања и наших ставова према свему што прихватамо или нам је различито и неприхватљиво. Библијски би се рекло – Не судите да вам се не суди!

[2] У културном додатку дневног листа „Правда” од 27. јула 2011. године, под насловом *И ћирилица и латиница су српске* лингвиста др Михаило Шћепановић из Београда сматра да би у подзаконским актима требало да стоји шта је то службена употреба ћирилице, али да се при томе не сме ићи науштрб латинице. Његов колега из Новог Сада др Петар Милосављевић такође сматра да се не треба одрећи ниједног писма и да је садашња латиница којом се служимо настала реформама Вука Караџића и Ђуре Даничића. Говорећи о незапамћеном скандалу у Матици српској, када су чланови Удружења „Ћирилица” на Матициној скупштини захтевали да се латиница избаци из Правописа српског језика, Јован Ћирилов, театролог и књижевник, оштро реагује на такво понашање и каже да је потребно заштитити ћирилицу, али да то не треба радити науштрб латиничког писма („Курир”, Захтевају избацивање латинице из Правописа!, 1. 11. 2012).

[3] У цитираној књизи објављено је првих 50 одлука. Међу наведеним одлукама у *тематском регистру* налазе се и неке од тих одлука. Накнадно је донета још једна

одлука која се односи на статус *босанског / бошњачког језика* (одлука бр. 65 од 29. 7. 2015).

[4] Правописни пројекат је започет 1989. године као резултат договора и правописних активности лингвиста из Београда, Новог Сада, Сарајева и Никшића. О правописним темама хрватски лингвисти нису хтели даље да разговарају када су – како наводи др Вељко Брборић – „аргументи изгубили сваку актуелност”, па онда је било бесмислено залагање за језичко и правописно заједништво (Брборић, 2004, 31). Резултат поменутих правописних активности био је приручник *Прилози правопису* (1989), а његови приређивачи су Митар Пешикан, Мевлида Караца Гарић и Мато Пижурица. Касније (после 1993) пројекат се наставља, али сада носи измењени назив – *правопис српског*, а не *српскохрватског језика*, мада је то само прилагођавање *Правописа српскохрватског књижевног језика* (1960). У оквиру Одбора за стандардизацију српског језика уобичејено је да се говори о три фазе: а) фаза тзв. *Великог* (научног и универзитетског издања, 1993. и 1994); б) фаза *школског издања* – средња школа (1995) у сарадњи са Заводом за уџбенике из Београда; в) фаза *школског издања* – основна школа и општа употреба (2000), у сарадњи са Заводом за уџбенике из Београда. Скоро десет година касније, појавиће се дуго најављивано издање измењеног и допуњеног издања *Правописа српског језика* Матице српске из 1993. и 1994. године. То тзв. редакторско издање (2010) није нови правопис већ дотеривање и ретуширање постојећег. Његов главни редактор је Мато Пижурица (приређивач и ранијег издања), а чланови редакције су Милорад Дешић, Бранислав Остојић и Живојин Станојчић. Посебно је допуњен одељак о *транскрипцији* – за енглески језик (Твртко Прћић), за скандинавске језике (Љубиша Рајић), за француски језик Душанка Точанац Миливојев и словенске језике (Богдан Терзић).

[5] У оквиру Библиотеке *Пут речи* поменути издавач је објавио, осим већ наведене књиге из 2006. године, и допуњено и измењено издање приручника Павле Ивић и сарадн. *Српски језички приручник* (2004). То дело има значајну теоријску и практичну вредност како за постојећу норму српског језика тако и за осмишљене процесе и кораке стандардизације који се предузимају о оквиру Одбора за стандардизацију српског језика. У том смислу од посебног значаја је и то што се из актуелне језичке перспективе разјашњава *стандардни језик* и *језички стандард*, а затим осветљавају и начела наше *језичке политике* и *мерила језичке правилности*.

[6] Секретару Одбора за стандардизацију упућене су грубе речи прекора што се уопште усудио да помиње Одбор за стандардизацију српског језика јер је то „Одбор за сатанизацију српског језика” и да је „боље да он није уопште ни постојао”. Чудно је што је једно мирно и неутрално саопштење о оном што је једно тело урадило, без критичких осврта и прозивања било кога, тако изнервирало и узбудило појединце. При томе није ниједном речју речено шта је то у урађеном било погрешно и зашто и колико и различита мишљења могу бити предмет неслагања, али не и разлог ничим оправдане осуде и изречене непримерене квалификације и оним члановима који су истовремено припадали и Одбору и Слово о језику. Уз то, веома брзо, десило се нешто што је тада многим било незамисливо. Помињање имена Радикалне странке и босанског језика сада би било више него нормално јер у том контексту то је такође било нормално и за Одбор и за највећи број његових чланова. Тадашња политизација и вулгаризација „могућег у

политици” претворила се у реалност потпуне партијске и идеолошке обезглављености: идеолошки противници постали су бескомпромисни следбеници једног курса који је и већинско опредељење нације. У врху политичке и извршне власти сада су управо они који су пре своје метаморфозе били веома осетљиви када је у питању национални интерес па и српски језик и његова заштита. Тадашње залагање унутар Одбора за образовање Републике Србије, на чијем је челу био заменик председника тада највеће опозиционе партије, било је релативно и стога су предузете стручне интервенције унутар поменутих текстова, у складу са стручним и нормативним приступима. У том смислу је и предложен начин како да се правилно тумачи статус босанског језика у српском језичком стандарду и заштити већински језик. То је требало да буде и део саопштења. Све што се касније у вези с тим дешавало, само је потврдило оно што се намеравао рећи или је касније речено: Одбор је урадио оно што је једино могао (и морао) да уради с обзиром на своје циљеве и обавезе према оснивачима и јавности. Због тога је секретар Одбора примио (и схватио) речи које су му недуго после те непријатне ситуације упућене не као некакву утеху и замену за очекивану искреност, већ као једини могући чин да се барем ублажи колико је то могуће оно што је дошло неочекивано ако се већ не може избрисати и заборавити. У име Организационог Одбора научног симпозијума, јавно је поводом поменутог иступа неких представника Слова о језику речено и ово: „Међу учесницима је било и оних који нису били толерантни на компромис, јер нису желели чути оно што није у складу са сопственим схватањем” – Свен Менесланд, председник, и Бранислав Остојић, члан (В.: Мр Јован Вуксановић: Извештај о учешћу на Међународном симпозијуму „Језичка ситуација у Црној Гори – норма и стандардизација, Подгорица 24–25. мај 2007, под Службено, 28. 5. 2007).

Та нормативистика „новога језика” подстаће неке лингвисте да напишу оштре критичке књиге [Мидхат Риђановић: *Тотални промашај* – приказ књиге граматичара тзв. босанскога језика Ц. Јахића, С. Халиловића и И. Палаћа *Граматика босанскога језика*; наслов књиге М. Риђановића много казује (Стојановић–Бојовић, 2006, 26)

[7] Устав Републике Србије из 1990. године, на предлог тадашње језичке науке Србије под окриљем Друштва за српскохрватски језик и књижевност, задржава и даље назив *српскохрватски језик*, тај назив Друштво образлаже овако: „Назив српскохрватски језик никада ниј био наметнут српским лингвистима, него је [он] резултат њиховог научног уверења о индентитету овог језика.” То се, даље, проширује и на народ: „Овај назив није наметнут ни српском народу, него је опредељење за њега израз поверења у науку о језику и израз политичке мудрости и далековидости.” [Текст Управе Друштва је објављен у Школском часу 4/90, с. 72–73, Станковић–Збиљић 2005, 71).

Ни међу лингвистима „још нису докраја разрјешене дилеме и недоумице, као што не постоје коначна решења око питања – *шта је српски, а шта није српски*”. То има за последицу колебања када треба (и мора) стајати *српски* (придев), а када се то без разлога помера с етничког значења на неутралније значење „држава Србија”, односно „грађанска, а не национална заједница”. Такође, сагласни су лингвисти око тога да не треба због неураженог посла од значаја за национални интерес пребацити само лингвистима, већ су за то одговорни и политичари. У српској

националној заједници, након проглашења националних језика (хрватски, бошњачки, црногорски, па онда и српски) „требало је да се јасно и одлучно одредимо према имену и стандарду језика којим се служимо. Било је нормално очекивати да се овдје утврде основе језичке политике у новонасталој ситуацији, такође на основу тога приступити изради стандарднојезичких приручника (правописа, граматике, рјечника). Али ни то, ни након двадесет година, није се догодило” (*Измјенили смо етикете: српски умјесто српскохрватски*, Шипка 2010, 67).

О томе да се и даље тешко и ко зна из којих разлога користи придев *српски* и тамо где му је обавезно место још неколико примера. У некадашњој Југославији није било све баш накриво насађено када су језик у питању и могућа његова тумачења. Тада је постојала моћна *Југословенска народна армија* (не Народна армија Југославије). Данас ми имамо *Војску Србије*, а не *Српску* војску, јер је та војска била и Карађорђева војска, која је ослободила Србију као војска Карађорђевих устаника (у административном смислу Србија тада није ни постојала). *Српска војска* је, дакле, родила Србију, она јој је претходила, а не обрнуто, како се данас из назива може закључити (Јевтић, Мирољуб, *Завештање се мора поштовати*, „Политика”, 10. 1. 2017). Томе можемо додати и друге данашње називе: *Железнице Србије*, *Воде Србије*; *Правопис српскога језика*, *Синтакса савременога српскога језика* (где је у Вуково време било увек место придева *српски*, уп., *Српски рјечник*, па би онда требало и *Српске железнице* итд.). Код Хрвата је и данас остало тако: Бабић–Хам–Могуш, *Хрватски школски правопис*, Школска књига, Загреб, 2008. Срби не поштују завештање свог кнеза (кога су убили) и данас користе назив *Народно позориште у Београду*, иако је његов оснивач кнез Михаило у оснивачкој повељи написао да је зграду завештао *Српском народном позоришту* у Београду. *Српско народно позориште*, ваља знати, „нема везе с нацијом (и национализмом, м. н.) већ је (то) просто обавеза да се оснивачу ода признање и театар назове онако како га је и он назвао” (Јевтић, цит.). То се може прочитати на улазу у позориште, хол. зид десно, поред врата.

[8] У писму је посебно упозорено на обавезу да се српска верзија текста Правилника из било којих разлога не сме изоставити из Просветног – Службеног гласника, јер је то у складу са Законом о службеној употреби језика и писама (Списи VIII Одбора за стандардизацију српског језика, 2005, с. 7). Касније је дошло до нарушавања обавеза, па је тако босански језик као језик националне мањине и регионални језик у наставном плану и програму изједначен с националним (већинским и службеним) српским језиком. Босански је, као језик националне мањине, постао девети језик на коме ће ученици полагати завршни испит (малу матуру) одлуком Националног просветног савета (чланци у „Новостима” и „Данасу”, 15. 12. 2016). У Србији је настала парадоксална ситуација јер је већински језик истовремено постати и мањински језик према институту службености језика! За лингвисте то није прихватљиво. За национални интерес то је погубно. Политички донете одлуке немају ни правно утемељење. Постојећи устав јасно утврђује редослед потеза: прво се мора донети закон о језику и писму (писмима), па закон о језицима националних мањина и употреби других језика. Тек на основу тога, могу се језици проглашавати или не проглашавати службеним језицима. Зато је то пре свега правно питање, па тек онда лингвистичко и



политичко. О томе видети у прилогу мр Ј. Вуксановића: *Српски језик између службене употребе и других језичких типова и језика / Језик у законима / Садржина употребе службеног језика и матичног писма – друштвена брига и његова заштита*, Списи IX ) Одбора за стандардизацију српског језика, Институт за српски језик САНУ–Београдска књига, 2007, с. 274–278.

[9] У писму Удружења „Тирилица” из Новог Сада, од 19. августа 2016. године, с потписима Драгољуба Ђбилића, председника, мр Ђорђа Јањатовића и Бошка Брзића, чланова, упућеног на име др Срете Танасића, директора Института за српски језик САНУ, речено је, између осталог, и то да су представници из Црне Горе искључени из Одбора. То не одговара истини јер су у Одбору и даље као његови чланови или чланови комисија лингвисти из Црне Горе. Тачно је једино то да после осамостаљивања Ц. Горе и доношења Устава (2007) настаје нова ситуација јер се појављује још једна академија наука (постоје, дакле, две – ЦАНУ и ДАНУ). Касније (2010) преминуо је Драго Ђупић, председник ЦАНУ у Одбору, а његова замена није одређена према уходаној процедури. При томе се, како је већ речено, водило рачуна да је реч о осетљивом питању и да треба сачекати бољи тренутак. Како се то одужило, створени су онда утисци да је реч о искључењима. Уосталом, није још замењен ни представник Института за српски језик САНУ др Егон Фекете, који је преминуо 2009. године. Тиме је број чланова Одбора смањен (са 19 на 17). То је, свакако, унутрашња слабост Одбора, али део одговорности сноси и оснивачи, који су били дужни да предложе замену за своје преминуле представнике у Одбору. Од 2017. г. Одбор је смањен још за једног члана Милана Драгичевића.

[10] Од 2015. године један од приоритета је и ревитализација рада комисија Одбора, замена руководства и подмлађивање чланства. То већ даје позитивне резултате. Настојања чланова Одбора, Комисије и секретара Одбора и Комисије да се стање помери с мртве тачке остало је без резултата. Правописна комисија у томе касни. За рад комисија одговоран је председник. У кратком писму, које је прочитано на осамнаестој пленарној седници Одбора 6. 12. 2016. године, Мато Пижурица, председник Комисије за проучавање и истраживање правописне проблематике (Ком. бр. 5), рекао је: „Гледајући Предлог извештаја [Одбора о раду у 2015. години], имао бих шта рећи, или тачније морао бих понешто објаснити. Ствари не стоје баш тако безнадежно, а с моје стране ни тако неодговорно. Наиме, у Матици српској се ради на правописном усаглашавању трију основних стандардолошких приручника – *Правописа, Речника српског језика и Нормативне граматике...*”

[11] Према нашем праћењу током више година примене правописа српског језика у пракси свих функционалних стилова (5) можемо рећи да одступања има много и да су нека од њих забележена и када су у питању институције које су најзначајније што смо добили правопис српског језика. Према томе као да не важи упозорење Ј. Тирилова да „у принципу морамо поштовати правопис који је на снази. Не можемо у име неких примедба на правопис, а увек их је било и биће и то не само код нас већ и у великих језика, имати сваки свој правопис” (Ј. Вуксановић, *Кратки правописни речник... рукопис необјављеног рада*).

У Француској, на пример, кад се промени правопис је побуна, многи негодују, а у Србији – мук. Код нас – упозорава Владо Ђукановић, лингвиста, „језик доспе у жижу само због проблема идентитета, кад почне да се расправља о томе јесу ли

Хрвати имали језик” (*Кад се промени правопис*, у Француској побуна, у Србији мук”, „Политика”, 9. 2. 2016).

[12] Некаквог склада у томе одавно нема и за то постоје многобројни докази. Уосталом, ни виртуелно ни реално, не можемо више говорити о захвалности (некоме, а знамо добро на кога се то односи) за историјске реализме у борбама за уједињење на словенском југу Балканског полуострва, сада се то назива југоисточна Европа, регион, Западни Балкан и сл. Један је ипак народ за све то дао много жртава и одрекао се своје извесније будућности и бројнијег потомства зарад браће и њихове срећније будућности после вишевековног им ропства под туђинима (в. Б. Брборић, 2007, 43–44).

Данас у постјугословенској ери питање националних права српског народа у Србији и изван њених граница није од прворазредног значаја и неке важности ни за српске политичаре, а поготово то није некакво питање за тзв. земље окружења настале од некадашње Југославије. Срби су и даље незаштићени и у Србији, и шире. Стога је положај српског народа чудан и тешко схватљив. А све је то „последница екстремистичких платформи ’прве и друге Србије’, које су сукцесивно примењиване а некад и истовремено, па данас у Србији само већински народ нема јасно дефинисана институционално заштићена национална права” (Чедомир Антић: Пред попис 2011 – Срби, незаштићени у Србији и шире, „Време”, 17. 2. 2011, с. 24). То потврђује и Друга конференција српских асоцијација из земаља окружења (10) и саопштења на тему *Положај и перспективе српског народа у земаљама окружења*, Службени гласник Републике Србије, 2009, приредили Миодраг Јакшић и Симон Ђуретић. Тај положај је нарочито тежак у Хрватској и Црној Гори. А у Словенији српски народ је најмногобројнија мањинска заједница и као таква, упркос „аутохтности” Срба у Белој Крајини, нема статус националне мањине (Ч. Антић). Српска држава и њени званичници нису реаговали ни када су у Укуовару разбијане ћириличке табле, као ни онда када су у Црној Гори професори остајали без посла јер се нису хтели одрећи српског језика и ћирилице. Као да и даље важи само флоскула о тзв. „великосрпском шовинизму” и „угњетавању и искоришћавању некадашње браће”, која су сецесијом и отцепљењем решила свој национални, политички и економски статус, а Србију оптужили за агресора. Ту лекцију век и више Срби не могу да науче и као наивнији постају оптуженици и кривци што се све после распада заједничке државе није још драстичније завршило по положај српског народа и будућност његовог нараштаја. Та трагична судбина Срба у заједничкој нам држави имала је високу цену (Борислав Јовић: *Како су Срби изгубили век*, Службени гласник, 2016). Тих пропуста или за неке „ситница” Срби су имали и раније, нарочито у заједничкој држави, која да не би била „велика” онда је требало да се дели на три дела и да једино Србија има покрајине у свом саставу. А разлога је било итекао да их имају све републике, нарочито Хрвати (Банија, Лика, Кордун, Славонија, пре свега Барања, где су углавном живели Срби, а данас их ту нема или су довољно проређени да више не представљају опасност). Тако се десило да Србија једино није могла имати границе према двома Албанијама, што није био случај Ц. Горе према Албанији. Низ ситница, које нисмо на време решавали, припремило је терен за оно што ће доћи када ће Срби постати национална мањина и на својим вековним територијама, за које смо, уместо да користимо катастарске књиге, у 21. веку своје постојање доказивали изјавама. Зато

смо се и вратили у турско време и признали да смо ми поражена страна, а ослободилачки ратови и против Турака и против Аустроугарске узалуд су нам донели повољан крајњи резултат. За то су криви и наши краљеви, и наши председници, као и политичари и ко зна ко још непознат о коме нећемо никада ништа знати. Да се о тим грешкама и пропустима није ћутало, ми бисмо имали шансе да и у међународној заједници постигнемо више успеха, а лажно осуђиване „Бранковиће“ да ослободимо накнадне кривице (С. Т. Влајић, 2002, с. 185).

Сада је много јасније, или боље речено сасвим јасно, да заблуда Срба у погледу (о)чувања заједништва „браће“ у некадашњој заједници јужнословенских држава (боље: југословенских, јер једини преостали народ, Бугари, нису били никада у било ком виду заједнице) није била тренутна него је имала трајни карактер. Зато се вероватно и распала без Срба, који су морали признати то стање када су, не својом вољом, остали сами. Због тога се није могло ићи даље и постићи више и боље. „Уместо да смо унапредили положај српског језика, ми смо Новосадским договором из 1954. прихватили франкенштајновску креатуру – српскохрватски језик са два равноправна писма – ћирилицом и латиницом, који Хрвати никада нису стварно прихватили, а Срби су га поштовали до краја. Па га неки чак и данас тако зову“. Уз то су ишле и друге заблуде и узалудна свесна жртвовања зарад неког заједничког бољитка. Те стога, „уместо да смо чували српски национални идентитет, ми смо га заменили за широко прихваћени југословенски идентитет, који остали народи у Југославији никада нису стварно прихватили...“ (Владимир Првуловић: *Српске ненаучне поуке из историје*, Погледи, „Политика“, 23. 1. 2017). Оно, већ речено, око „ситница“ које смо занемарили и сматрали их небитним, може поправити једино отварање врата у скривене тајне архива. Ако се то деси, можда ће нам неки упорни и непоколебљиви истраживачи открити још неке наше слабости и „великодушне пропусте“. За нас су то неопростиве варке, а за оне који су нас помоћу тога искористили и учинили јединим губитницима, то је само била етапа планског остваривања циља, у коме је максимално искоришћен погодан тренутак за сецесију. Србима, дакле, остаје само убудуће да памте, а не да све заборављају. Коначно се морамо ослободити песничке метафоре да је „заборав Србима постојбина“ (Д. Матић).

[13] Од Одбора се тако тражило поновно мишљење о питањима која су решена, а изостао је завршни чин државних органа да то верификују као обавезу. Одбор такве ингеренције нема и не може урадити оно што је посао државе. Најсвежији пример је у вези са стандардизацијом букварског писма што је са стручне стране урађено у тзв. интересорној радној групи још 2004. године, а поновно се, након десет година, захтевало дописом министра просвете др Срђана Вербића бр. 601-00-197/2014-06 од 17. 1. 2014. г. (в. Одговор Одбора за стандардизацију српског језика министру С. Вербићу од 22. 1. 2015. године, упућеног из Института за српски језик САНУ).

## ИЗВОРИ И ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Антић, Чедомир, *Срби, незаштићени у Србији и шире*, „Време”, 17. 2. 2011, с. 24.
- Брборић, Бранислав и сарадн., *Српски језик у нормативном огледу*, Београдска књига, 2006, с. 108.
- Брборић, Бранислав, *Актуелна питања стандардизације српског језика у новим државним и друштвеним околностима*, у књизи СРПСКИ ЈЕЗИК У РЕФОРМИ ШКОЛЕ (1988–2002), приредио Ј. Вуксановић, Алтера, Београд, 2007, с. 43, 44.
- Брборић, Вељко, *Правопис српског језика у наставној пракси*, Чигоја, 2004, с. 31.
- Влајић, Спасоје Т., *Ми-прво лице множине*, Пешић и синови, 2002, с. 185.
- Вуксановић, Јован, *Кратки правописни речник српског језика*, Азбучник измена и допуна Правописа српског језика Матице српске (2010), у рукопису и припреми за штампу.
- Вуксановић Јован, *Извештај о учешћу на Међународном научном симпозијуму Језичка ситуација у Црној Гори – норма и стандардизација* одржаног 24. и 25. маја 2007. године у Подгорици, Република Црна Гора, поднетог министру просвете Републике Србије, Министарство просвете и спорта, Школска управа у Београду, насловљено као службено, 28. 5. 2007. године.
- Гризунов, Сергеј – Сисојев, Генadiј, *Балкански пророк*, Лагуна, 2011, с. 184.
- Збиљић, Драгољуб – Стојановић, Владимир, *Српски језик и ћирилица данас – школски примери промашаја*, Нови Сад–Зајечар, 2005, с. 71.
- Ивић, Павле, *Српски језички приручник*, друго, допуњено издање, Београдска књига, 2004, с. 37–50, 51–64.
- Јакшић, Миодраг – Ђуретић, Симон, *Положај и перспективе српског народа у земљама окружења* (зборник прилога с Друге конференције Министарства за дијаспору, Београд, одржане 11. новембра 2008. г.), Службени гласник РС, 2009.
- Јевтић, Миљољуб, *Завештање се мора поштовати*, Погледи, „Политика”, 10. 1. 2017.
- Јовић, Борислав, *Како су Срби изгубили век*, Трагична судбина Срба у заједничкој држави, Службени гласник РС, 2016, с. 11.
- Ковачевић, Милош – Шћефановић, Михаило, *Српски језик у вртлогу политике*, Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, Одељење за српски језик и књижевност, Никшић, 2011, с. 106.
- Милосављевић, Петар, *Српска писма*, Бесједа–Ars Libris, 2006.
- Првуловић, Владимир, *Српске ненаучне поуке из историје*, Погледи, „Политика”, 23. 1. 2017.
- Прћић, Твртко, *Енглески у српском*, Змај, 2005, с. 30–32, 48–49, 268.
- Списи Одбора за стандардизацију српског језика VIII*, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2005, с. 5–6, 7, 48–52.
- Списи Одбора за стандардизацију српског језика IX*, Институт за српски језик САНУ–Београдска књига, 2007, с. 274–276.
- Стојановић, Јелица – Бојовић, Драга, *Српски језик између истине и обмана у Црној Гори*, Јасен, 2006, с. 26.
- Шипка, Милан, *Шта јесте, а шта није српски*, „Нин”, 8. 7. 2010, с. 67–68.



*Списи Одбора за стандардизацију  
српског језика  
XII–XV*

Приредио  
*Јован Вуксановић*

Издавачи  
*Институт за српски језик САНУ  
НМ Либрис*

Рецензенти  
*Проф. др Срејко Танасић  
Проф. др Вељко Брборић*

Штампа  
*Чигоја штампа, Београд*

Штампано у 200 примерака

2018.

ISBN 978-86-89711-36-3

CIP – Каталогизација у публикацији  
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41:061.22(497.11)"1997/2017"

ОДБОР за стандардизацију српског језика (Београд)

Списи Одбора за стандардизацију српског језика. 12–15, Избор документације и други прилози : поводом 20 година од оснивања (1997–2017) / приредио Јован Вуксановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ : Либрис, 2018 (Београд : Чигоја штампа). – 381 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 200. – Стр. 15–17: Од јубилеја до јубилеја / Приређивач. – Стр. 19–20: Уместо предговора / Приређивач.

ISBN 978-86-89711-36-3 (Либрис)

а) Одбор за стандардизацију српског језика (Београд) – 1997–2017  
– Документи

COBISS.SR-ID 273438220

## НЕГУЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК



Уместо ДАНАС  
УЈУТРУ, ДАНАС  
УВЕЧЕ и ЈУЧЕ  
УВЕЧЕ, боље је  
рећи **ЈУТРОС**,  
**ВЕЧЕРАС** и  
**СИНОЋ**.

Слобода Мићаловић, глумица

## НЕГУЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК



Не заборављају  
се **ТРЕНУЦИ** када  
се **ПОПНЕТЕ** на  
победничко постоље.  
Не заборавља се ни  
да је правилно  
**ТРЕНУЦИ**, а не  
**ТРЕНУТЦИ**, као и  
**ПОПЕТИ СЕ**, а не  
**ПОПЕЊАТИ СЕ**.

Александар Ђорђевић, спортиста

## НЕГУЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК



Пре него што  
употребиш облике  
**ПОПИ**, **ЗАЛИ**, **УМИ**,  
**ИЗБРОЈ** до три  
и одлучи се за  
исправне **ПОПИЈ**,  
**ЗАЛИЈ**, **УМИЈ**.

Предраг Мики Манојловић, глумач

## НЕГУЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК



Када тражимо опроштај,  
онда желимо да се  
**ИЗВИНИМО**. Међутим,  
када се **ИЗВИНЕМО**, тј.  
савијемо, онда смо на  
часу физичког или на  
тренингу.

Постоји, дакле,  
разлика у значењу  
између глагола  
**ИЗВИНИТИ СЕ** и  
**ИЗВИНУТИ СЕ**.

Милица Мандић, спортисткиња

ISBN 978-86-89711-36-3



9 788689 711363